

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YUNAN İÇ SAVAŞI'NDA BATI TRAKYA TÜRKLERİ (1946-1949)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ufuk Çağlar ÇOBAN

TEMMUZ - 2023

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YUNAN İÇ SAVAŞI'NDA BATI TRAKYA TÜRKLERİ (1946-1949)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ufuk Çağlar ÇOBAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ

TEMMUZ - 2023

TRABZON

ONAY

Ufuk Çağlar ÇOBAN tarafından hazırlanan “Yunan İç Savaşı’nda Batı Trakya Türkleri (1946-1949)” adlı bu çalışma 08.08.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tarih Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ	Başkan	☐	☐	
Prof. Dr. Uğur ÜÇÜNCÜ	Üye	☐	☐	
Doç. Dr. Nilüfer ERDEM	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Ufuk Çağlar ÇOBAN

11.07.2023

ÖNSÖZ

Bu çalışma Yunanistan sınırları içerisinde yer alan, Batı Trakya bölgesinde yaşayan Türk azınlığı konu almaktadır. Çalışma, azınlığın 1946-1949 yılları arasında Yunanistan’da gerçekleşmiş olan iç savaşta neler yaşadığını, iç savaş esnasındaki sosyal ve ekonomik durumlarını ortaya koymak, tarih literatürüne bu alanda katkı yapmak amacıyla oluşturulmuştur. Yüksek lisans çalışması olarak yapılan bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü Tarih Anabilim Dalı Başkanlığı bünyesinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Batı Trakya bölgesinin tarihi ve coğrafyası, Türklerin bölgeye egemen olmaları ve yerleşmeleri, daha sonra azınlık konumuna düşmeleri ve Lozan Antlaşması’ndan sonra II. Dünya Savaşı’na kadar azınlığın durumu aktarılmıştır. Birinci bölümde Yunanistan’ın II. Dünya Savaşı esnasındaki durumu, Batı Trakya’nın II. Dünya Savaşı’ndaki durumu ve Yunanistan’da yaşanan iç savaş aktarılmıştır. İkinci bölümde çete mensuplarının iç savaş sırasında Batı Trakya’da gerçekleştirdikleri faaliyetler aktarılmıştır. Üçüncü bölümde ise azınlığın sosyal ve ekonomik durumu, gerçekleşen göçler ve bölgenin üzerindeki siyasi emeller aktarılmaya çalışılmıştır. Araştırma sürecinde devlet arşiv belgelerinden, yerli-yabancı gazetelerden, anılardan ve sözlü tarih çalışmalarından, yerli-yabancı dildeki kitaplardan, makalelerden ve tezlerden yararlanılmıştır.

Çalışma sürecinde bana yol gösteren sayın hocam ve danışmanım Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ’e katkı ve destekleri için teşekkürü bir borç bilirim.

Temmuz, 2023

Ufuk Çağlar ÇOBAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	X

GİRİŞ	1-10
-------------	------

BİRİNCİ BÖLÜM

1. II. DÜNYA SAVAŞI'NDAN İÇ SAVAŞA YUNANİSTAN.....	10-33
1.1. II. Dünya Savaşı'nda Yunanistan'ın İşgali	10
1.1.1. Savaşın Batı Trakya'ya Yansıması	13
1.2. Yunanistan'da Direniş Örgütlerinin Ortaya Çıkışı.....	16
1.3. İngiltere'nin Direniş Grupları ile İşbirliği.....	17
1.4. 1943 Yılından 3 Aralık Olaylarına Kadar Yaşanan Gelişmeler.....	18
1.5. 3 Aralık Olayları ve Atina Savaşı	21
1.6. 1946 Genel Seçimleri ve Kral'ın Dönmesi İçin Yapılan Referandum.....	23
1.7. Demokratik Ordu ve İç Savaş	25
1.7.1. ABD'nin Devreye Girişi	27
1.7.2. Savaşın Yoğunluğunun Artması	28
1.7.3. DSE'nin Etkinliğini Azaltan Meseleler	30
1.7.4. Savaşın Sonu.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

2. İÇ SAVAŞ YILLARINDA BATI TRAKYA'DA GERÇEKLEŞEN ÇETE FAALİYETLERİ (1946-1949)	33-79
2.1. 1946 Yılı Olayları	33
2.2. 1947 Yılı Olayları	42
2.3. 1948 Yılı Olayları	61

2.4. 1949 Yılı Olayları	73
-------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İÇ SAVAŞIN BATI TRAKYA TÜRKLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	79-131
3.1. Genel Siyasi Durum	79
3.2. Sosyal ve Ekonomik Durum	86
3.3. Eğitim.....	94
3.4. Tarım ve Hayvancılık.....	100
3.5. Çete Felaketzedeleri.....	106
3.6. Cemiyetler ve Spor Kulüplerinin Durumu.....	108
3.7. Birleşmiş Milletler ve ABD Yardımları Sorunu	111
3.8. Cemaat Heyetleri, Azınlık ve Müftülükler Sorunu	112
3.9. Batı Trakya Türkleri ve Hükümet Birliklerinde Askerlik Meselesi.....	115
3.10. Çeteler Karşısında Batı Trakya Türklerinin Tutumu	117
3.11. İç Savaş Yıllarında Batı Trakya Türklerinin Yaşadığı Çeşitli Sorunlar.....	122
3.12. Tedhiş Karşısında Göç Psikolojisinin Oluşması	126
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	133
KAYNAKÇA	140
EKLER.....	146
ÖZGEÇMİŞ.....	169

ÖZET

Adını Thraklardan aldığı düşünölen Trakya bölgesi, tarihin en eski dönemlerinden beri birçok topluma ev sahipliğı yapmış ve birçok toplumun da egemenlik mücadelesine tanıklık etmiştir. Thrakların, Makedonların, Perslerin, Romalıların ve Osmanlıların egemenliğı altına giren bölge, modern döneme gelindiğinde Bulgarların ve son olarak da Yunanların egemenliğıne girmiştir. Osmanlıların egemenliğı altındayken bölgede, iskân politikası sonucu Türk nüfusu çoğunluğu teşkil etmiştir. Balkan Savaşları ile Osmanlıların elinden çıkmış olan bölgede Türkler azınlık hale gelmişlerdir. Balkan Savaşları ile Bulgarların eline geçen bölge, I. Dünya Savaşı sonrası Yunanların egemenliğıne girmiştir. Millî Mücadele döneminden çıkan Türkiye, yapmış olduğı Lozan Antlaşması'nda, Yunanistan ile karşılıklı olarak mübadele edilmeyen Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rumları için azınlık hakları tanımışlardır. Böylelikle Batı Trakya Türkleri için yeni bir dönem başlamış, azınlığın durumu Türkiye-Yunanistan ilişkileri ile paralellik göstermiştir.

Yunanistan egemenliğinde yaşayan azınlık zor durumlarla karşılaşmıştır. Bunlar bir azınlığın genel olarak yaşayabileceğı sorunlar, II. Dünya Savaşı ve iç savaştır. Konumuz olan iç savaşta ise bu zorluklar had safhaya çıkmıştır. Batı Trakya Türkleri iç savaş yıllarında hükümet kuvvetleri ile DSE/çeteler arasında ezilmiş, iki tarafın da baskı ve eziyetlerine maruz kalmıştır. Azınlık iç savaşta birçok gasp, yağma, işkence, ayrımcılık olayları yaşamış, ekonomik olarak da çok zor duruma düşmüştür. Bunların yanında sosyal hayatı da etkilenmiş, eğitim, sosyal faaliyetler ve yaşantısında büyük zorluklarla karşılaşmışlardır. Bunlarla birlikte azınlık bu bunalımdan iki yol tutarak çıkmıştır. Biri bölgesinde yaşadıkları zorluklara katlanmak, diğeri ise anavatan saydıkları Türkiye'ye göç etmektir.

Batı Trakya Türklerinin bunalım dönemlerinden biri olan iç savaş, Batı Trakya Türkleri özelinde ve tez seviyesinde henüz yeterince incelenmemiştir. Bu çalışma dönemin aydınlatılması ve tarih literatürüne katkı yapmak amacıyla oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Batı Trakya Türkleri, Yunanistan, İç Savaş, Komünizm, Hükümet Kuvvetleri, DSE Birlikleri/Çeteler

ABSTRACT

The Thrace region, which is thought to have taken its name from the Thracians, has hosted many societies since the earliest times of history and has witnessed many societies' struggle for sovereignty. The region, which was under the rule of Thracians, Macedonians, Persians, Romans and Ottomans, came under the rule of Bulgarians and finally Greeks in the modern period. While under the rule of the Ottomans, the Turkish population constituted the majority as a result of the resettlement policy in the region. The Turks became a minority in the region, which was left out of the hands of the Ottomans with the Balkan Wars. The region, which was captured by the Bulgarians with the Balkan Wars, came under the rule of the Greeks after the 1st World War. Coming out of the National Struggle period, Turkey, in the Treaty of Lausanne, granted minority rights to the Turks of Western Thrace and the Greeks of Istanbul, who were not exchanged mutually with Greece. Thus, a new era began for the Turks of Western Thrace, and the situation of the minority showed parallelism with Turkey-Greece relations.

The minority living under Greek rule faced many difficult situations. These are the problems that a minority may experience in general, World War II and civil war. In the civil war, which is our subject, these difficulties have reached their peak. The Turks of Western Thrace were crushed between government forces and DSE/gangs during the civil war years, and were subjected to oppression and persecution by both sides. The minority experienced many extortion, looting, torture and discrimination during the civil war, and they were also in a very difficult situation economically. In addition to these, their social lives were also affected, and they faced great difficulties in their education, social activities and lives. Along with these, the minority emerged from this crisis by taking two paths. One is to endure the difficulties they experience in their region, and the other is to migrate to Turkey, which they regard as their homeland.

The civil war, which is one of the depression periods of the Western Thrace Turks, has not yet been adequately studied in the Western Thrace Turks and at the thesis level. This study was created in order to illuminate the period and contribute to the historical literature.

Keywords: Western Thrace Turks, Greece, Civil War, Communism, Government Forces, DSE Troops/Gangs

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	İç Savaş Yıllarında Batı Trakya’da Yaşanan Olaylar	78

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
Bkz.	: Bakınız
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
BM	: Birleşmiş Milletler
CIA	: Central Intelligence Agency (Merkezi Haberalma Teşkilatı)
Çev.	: Çeviren
DSE	: Dimokratikos Strados Elladas (Yunanistan Demokratik Ordusu)
EAM	: Ethniko Apeleftherotiko Metopo (Milli Kurtuluş Cephesi)
Ed.	: Editör
EDES	: Ethnikos Dimokratikos Ellinikos Sindesmos (Yunan Ulusal Demokratik Birliği)
EKKA	: Etniki kai Kinoniki Apeleftherosis (Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Hareketi)
ELAS	: Ellinikos Laikos Apeleftherotikos Stratos (Ulusal Halk Kurtuluş Ordusu)
KKE	: Komunistiko Komma tis Ellados (Yunan Komünist Partisi)
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
Nr.	: Numara
PEEA	: Politiki Epitropi Ethnikis Apeleftherosis (Ulusal Mücadele Siyasal Komitesi)
s.	: Sayfa
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
vd.	: Ve diğerleri

GİRİŞ

Trakya bölgesi, adını M.Ö. 2000 yıllarında bölgeye yerleşen “Trak” kabilelerinden almıştır.¹ Trakya, Balkan yarımadasının güney kesiminde bulunmaktadır. Bölge, doğuda Karadeniz, güneyde Marmara Denizi ve Ege Denizi, batıda Struma Nehri ve kuzeyde Rodop Dağları ile sınırlanmaktadır.² Batı Trakya ise günümüzde Yunanistan sınırları içerisinde olup, kuzeyde Balkan Dağları, güneyde Ege Denizi, doğuda Meriç Nehri ve batıda Mesta-Karasu Nehri ile sınırlanmaktadır.³ Batı Trakya Gümülcine (Komotini), İskeçe (Ksanthi) ve Dedeağaç (Aleksandrupolis) şehirlerinden oluşmakta⁴ ve toplamda 8.586 km² yüzölçümüne sahiptir.⁵ Batı Trakya bölgesinin kuzey kesimleri dağlık yer şekillerinden oluşmaktadır. Kuzeyden güneye doğru ilerledikçe dağlık arazi yerini verimli ovalara bırakmaktadır. Bölgenin kıyı kesimlerinde Akdeniz iklimi hakimdir ve bölgede, başlıca geçim kaynağı tütüncülük olmakla birlikte, Akdeniz ikliminde yetişen ürünler de yetişmektedir.⁶

Trakya’da M.Ö. 2000’li yıllardan beri bulunan en eski halk Thraklardır. Bunun yanında M.Ö. 8. ve 9. yüzyıllarda Grekler bölgeye koloniler kurmuştur.⁷ Perslerin batıya yönelik ilerleyişinde yolun üzerinde bulunan Trakya bölgesi M.Ö. 492’de Pers hâkimiyetine girmiştir. Thrak kabileleri zaman zaman ayaklanıp bağımsızlıklarını elde etmişler, ancak bölge bu sefer de M.Ö. 338’de Makedonların hâkimiyetine girmiştir.⁸ Apenin Yarımadası’nda doğup, yayılan Roma Devleti, zamanla Makedonya ile rakip haline gelmiştir. Makedonya, Roma ile yaptığı bir dizi savaş sonucunda, Roma’nın eyaleti haline gelmiştir. Böylelikle bölgenin kontrolü M.Ö. 148’de Roma’ya geçmiştir,⁹ ancak Roma tam anlamıyla Trakya’ya Augustus Oktavianus döneminde (M.Ö. 27-M.S. 14) hâkim olabilmıştır.¹⁰ M.S. 4. yüzyılda Roma ikiye bölündüğünde ise Trakya bölgesi Doğu Roma hâkimiyetinde kalmıştır.¹¹

¹ Melih Akdeniz, **1930’dan Yunanistan’ın Avrupa Birliği’ne Girişine Kadar Batı Trakya Türkleri (1930-1981)**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2015, s. 11.

² Baskın Oran, **Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu**, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, 1986, s. 7.

³ Yusuf Halaçoğlu ve Halit Eren “ Batı Trakya” **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 5, s. 144.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/bati-trakya> (26.02.2022)

⁴ Selahaddin Galip, **Batı Trakya’da Yazabildiklerimden**, Kastaş Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 5.

⁵ Ahmet Aydın, **Batı Trakya Faciasının İç Yüzü**, Akın Yayınları, İstanbul, 1971, s. 19.

⁶ Melih Akdeniz, **Batı Trakya’da Türk Varlığı (1930-1981)**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2018, s. 10.

⁷ V. Diakov ve S. Kovalev, **İlkçağ Tarihi**, Yordam Kitap, Çev. Özdemir İnce, Cilt: 1, İstanbul, 2017, s. 274.

⁸ Akdeniz, **Batı Trakya’da...**, s. 13.

⁹ Barbara Jelavich, **Balkan Tarihi; 18. ve 19. Yüzyıllar**, Cilt: 1, Çev. İhsan Durdu, Küre Yayınları, İstanbul, 2018, s. 4.

¹⁰ Akdeniz, **Batı Trakya’da...**, s. 13.

¹¹ Oğuz Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s. 303-304.

Batı Trakya bölgesi, Osmanlıların buraya gelişine kadar Doğu Roma hakimiyetinde kalmıştır. Osmanlılar ilk olarak bölgeye 1360 yılında girmiş, Meriç Nehri'ni aşan Türk atlıları Dedeagaç, Dimetoka ve çevresini ele geçirmiştir. 1363 Sazlıdere Muharebesi ile Edirne'nin Osmanlıların eline geçmesinin ardından,¹² Sultan I. Murad tarafından görevlendirilen Evrenuz Bey 1363 yılında Gümülcine ve havalisinde bazı bölgeleri kontrol altına almıştır.¹³ Batı Trakya'nın tamamen ve kalıcı olarak Osmanlı hakimiyetine girmesi 1372 yılında yapılan II. Çirmen (ya da Meriç) Muharebesi'nden sonra olmuştur. 1363 yılındaki fethinden sonra elden çıkan Gümülcine, Evrenuz Bey tarafından tekrar ele geçirilmiştir. Evrenuz Bey bununla kalmayıp İskeçe, Kavala, Drama ve Serez'i de kontrol altına almıştır.¹⁴ Böylelikle bölge bu son fethinden Balkan Savaşları'na kadar Osmanlı hakimiyetinde kalmıştır.

Batı Trakya'nın Osmanlılar tarafından fethedilmesinden sonra, bölge muhtelif zamanlarda sistematik olarak Anadolu'dan getirilen Türk köylülerle iskân edilmiştir.¹⁵ 1923 yılına gelindiğinde İsmet Paşa tarafından Lozan Konferansı'nda bölgenin nüfusuna dair veriler sunulmuştur. Buna göre Gümülcine'de 59.967, Dedeagaç'ta 11.744, Sofulu'da 14.736 ve İskeçe'de 42.671 kişi olmak üzere Batı Trakya'daki Türk nüfusu 129.118'dir. Rum nüfus ise Gümülcine'de 8.834, Dedeagaç'ta 4.800, Sofulu'da 11.542 ve İskeçe'de 8.728 kişi olmak üzere toplam 33.904'tür. Bölgede bulunan Bulgar nüfusu Gümülcine'de 9.997, Dedeagaç'ta 10.227, Sofulu'da 5.490 ve İskeçe'de 552 olmak üzere toplamda 26.266'dır. Bölgedeki Yahudi nüfusu Gümülcine'de 1.007, Dedeagaç'ta 253 ve İskeçe'de 220 olmak üzere toplamda 1.480'dir. Son olarak bölgedeki toplam Ermeni nüfus ise Gümülcine'de 360, Dedeagaç'ta 449 ve İskeçe'de 114 olmak üzere toplamda 923'tür.¹⁶ Türkler bu tarihte bölgedeki diğer unsurların toplamından daha fazla nüfusa sahip olmakla birlikte, Batı Trakya topraklarının da %84'üne sahip olmuşlardır.¹⁷

Batı Trakya'nın Osmanlı'nın hakimiyetinden çıkması, Balkan Savaşları ile gerçekleşmiştir. 1912 yılına gelindiğinde Sırbistan, Bulgaristan, Yunanistan ve Karadağ, Osmanlı aleyhine ittifak yapmışlardır.¹⁸ I. Balkan Savaşı, Ekim 1912'de Karadağ'ın Osmanlı'ya savaş ilan etmesiyle ile başlamış, Sırp ve Bulgar kuvvetleri karşısında tutunamayan Osmanlı Ordusu, Balkan topraklarını kaybederek Kasım 1912'de Çatalca'ya kadar gerilemiştir. 3 Aralık 1912'de Bulgaristan ve Osmanlı mütareke imzalamış, 30 Mayıs 1913'te de yapılan Londra Antlaşması sonucunda Osmanlı, Enez-

¹² Halaçoğlu ve Eren, a.g.m., s. 144.

¹³ İ. Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, Cilt: 1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2015, s. 164-165.

¹⁴ Halaçoğlu ve Eren, a.g.m., s. 144.

¹⁵ Batı Trakya Tarihi", Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği. <http://www.bttdd.org.tr/bati-trakya/tarihi.html> (03.03.2022)

¹⁶ Yusuf Sarımay, "Balkan Savaşları'ndan Lozan Antlaşması'na Batı Trakya Bölgesi", **Doktor Sadık Ahmet**, YTB Yayınları, Ankara, 2021, s. 61.

¹⁷ Hikmet Öksüz, "Batı Trakya Türkleri (1913-2006)", **Batı Trakya Türkleri**, Karam Yayınları, Çorum, 2006, s. 6.

¹⁸ Fahir Armaoğlu, **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2016, s. 636-641.

Midye hattı ötesinde kalan Trakya topraklarını Bulgaristan'a bırakmıştır.¹⁹ Osmanlı Devleti'nden kalan "Makedonya ganimetini" paylaşamayan ittifak devletleri, 29 Haziran 1913'te kendi aralarında savaşa tutuşmuşlardır. Bunu fırsat bilen Osmanlı Hükümeti, 21 Temmuz 1913'te Midye-Enez hattı ötesinde kalan Edirne'yi Bulgar işgalinden kurtarmıştır.²⁰ II. Balkan Savaşı 10 Ağustos 1913'te sona ermiş ve son olarak 29 Eylül 1913'te imzalanan İstanbul Antlaşması ile Osmanlı, Batı Trakya topraklarını Bulgar hakimiyetine bırakmıştır.²¹

Bulgarlar, Batı Trakya'ya hâkim olduktan sonra bölgede büyük baskı ve katliamlar yapmışlardır.²² Bunun üzerine Osmanlı Hükümeti Eşref Bey (Kuşçubaşı) komutasında bir akıncı kuvvetini bölgeye göndermiştir.²³ Bu akıncı birliği, Bulgarlarla yapılan çarpışmalar sırasında 31 Ağustos 1913'te Gümülcine'yi, ertesi gün İskeçe'yi, 22-23 Eylül 1913'te Ferecik ve Sofulu'yu ele geçirmiştir. Gümülcine'nin ele geçişiyle "Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi" kurulmuş, Batı Trakya'da akıncı birliği tarafından ele geçirilen bölgeler de bu hükümete bağlanmıştır. Akıncı birliğinde yer alan Eşref Bey, Süleyman Askeri Bey ve Çerkez Reşit Bey gibi isimler bu hükümette yer almışlardır.²⁴ Bulgaristan ve büyük devletlerin baskıları sebebiyle Osmanlı Devleti, Batı Trakya Hükümeti'ne destek veremeyip, varlığını sürdürmesine yardım edememiştir. Böylelikle Batı Trakya'daki hükümet 25 Ekim 1913 tarihinde feshedilmiştir. Birkaç subay hariç Süleyman Askeri Bey, Eşref Bey (Kuşçubaşı) ve diğer Batı Trakya'da görev almış olanlar İstanbul'a geri dönmüşlerdir.²⁵ Bulgar hakimiyetinde kalan Batı Trakya'da 30 Temmuz 1915'te Drama'nın Radalios isimli köyünde Yüzbaşı Fuat Bey (Balkan) önderliğinde bir hareket başlatılmış, bu hareketi "Batı Trakya Kurtuluş Komitesi'nin" kuruluşu izlemiştir.²⁶ İttihat ve Terakki ile bağlantısı bulunan bu komite 27 Eylül 1917'ye kadar varlığını sürdürmüştür.²⁷

I. Dünya Savaşı'nda İttifak Devletlerinin²⁸ yenilgisinden sonra Batı Trakya, İtilaf Devletleri²⁹ adına Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Bulgaristan ise 29 Kasım 1919 Neuilly Antlaşması ile bölgeyi bırakmayı kabul etmiştir.³⁰ Osmanlı Devleti'nden yardım gelmeyeceğini anlayan Batı

¹⁹ Durmuş Yalçın ve diğerleri, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, Cilt: 1, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2016, s. 62-63.

²⁰ Öksüz, "Batı Trakya Türkleri...", s. 3.

²¹ Akdeniz, **Batı Trakya'da...**, s. 25.

²² H. Yıldırım Ağanoğlu, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makûs Talihi: Göç**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 88.

²³ Öksüz, "Batı Trakya Türkleri...", s. 3.

²⁴ Tevfik Bıyıklıoğlu, **Trakya'da Millî Mücadele**, Türk Tarih Kurumu, Cilt: 1, Ankara, 1992, s. 76-78.

²⁵ Sarıay, a.g.m., s. 52.

²⁶ Öksüz, "Batı Trakya Türkleri...", s. 4.

²⁷ Oran, **Türk-Yunan İlişkilerinde...**, s. 10.

²⁸ I. Dünya Savaşı'nda Almanya, Avusturya-Macaristan, Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'ın bulunduğu ittifak.

²⁹ I. Dünya Savaşı'nda İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya devletlerinin başı çektikleri ittifak.

³⁰ Öksüz, "Batı Trakya Türkleri..." s. 4-5.

Trakya Türkleri 15 Ekim 1919'da İstanbul'daki Fransız komutan D'Esperey'e başvurarak, Batı Trakya'da Fransız himayesinde bir devlet kurmayı teklif etmişlerdir. Böylece başkanlığını Fransız General Charpy'nin yaptığı "Müttefiklerarası Batı Trakya Muvakkat Hükümeti" 17 Ekim 1919'da kurulmuş oldu. Asıl amacı bölgenin Yunanistan'a geçişini kolaylaştırmak olan bu girişim 23 Mayıs 1920'ye kadar varlığını sürdürmüştür. Fransız hakimiyetinde bulunan Batı Trakya'da güvenilir olmayan bir halk oylaması yapılmış ve oylamada Yunanistan lehine karar çıkmıştır. Oylama sonucunda Yunanistan Başbakanı Venizelos'un mecliste, kendilerine Batı Trakya'yı elde etmelerinde yardımcı olan Fransız Ordusuna ve General Charpy'ye teşekkür etmesi Müttefiklerarası Hükümetin muhteviyatını ortaya koymuştur.³¹

Batı Trakya'nın Yunan işgaline girmesinden sonra, bölgenin geleceği Anadolu'da başlamış olan Millî Mücadele ekseninde devam etmiştir. Mustafa Kemal Paşa, 18 Haziran 1919'da Edirne'de bulunan 1. Ordu Komutanı Cafer Tayyar Paşa'ya bir telgraf göndermiştir. Bu telgrafta Sivas'ta yapılacak olan kongreye iki temsilci gönderilmesini istemiştir.³² Ayrıca Mustafa Kemal Paşa, Batı Trakya'nın Türklerin elinde ve bir bütün halinde kalmasını ve uygun bir zamanda ana vatana katılmasını istediği belirtmiştir. Diğer yandan Paşa, Batı Trakya ile ilgili yapılacak doğru olan girişimin; bölgedeki Türklerin teşkilatlarını geliştirip, Wilson prensiplerine dayanarak haklarını istemeleri ve ilk adım olarak bölgede muhtariyetlerini kazanmaya çalışmaları olduğunu belirtmiştir.³³ 28 Ocak 1920'ye gelindiğinde de Misak-ı Milli kabul edilmiştir. Metnin 3. maddesi Batı Trakya ile ilgilidir. Buna göre Batı Trakya'nın geleceği, Türkiye ile yapılacak barışa bırakılacaktır ve bölgenin hukuki durumu da özgürce yapılacak halkoylamasına uygun bir şekilde ortaya konulmalıdır.³⁴

Millî Mücadele başarılı olmuş ve Lozan Barış Konferansı gecikmeli olarak 20 Kasım 1922'de başlamıştır. İsmet Paşa ilk sözü alarak Trakya bölgesi ile ilgili konuşmuş; Doğu Trakya'nın batı sınırını belirlerken 1913 sınırının esas alınmasını ve Batı Trakya'da halk oylamasına gidilmesini istemiştir.³⁵ İsmet Paşa, Batı Trakya'yı Türkiye topraklarına katma amaçlarının olmadığını, bölgede çoğunluğun Türk olduğunu bildirmiş ve kendi geleceklerini tayin haklarının olduğunu eklemiştir. Paşa, konferansa nüfus verisi de sunmuştur. Buna göre Batı Trakya'da 129.120 Türk, 33.910 Rum, 16.266 Bulgar, 1.480 Yahudi ve 923 Ermeni olduğunu belirtilmiştir.³⁶ İngiliz temsilcisi Lord Curzon Batı Trakya'nın 1913'te Türk idaresinden çıktığını ve 1919 Neuilly Antlaşması ile Bulgaristan'ın bölgeyi İtilaf Devletlerine bıraktığını belirtmiş, Türk Hükümeti'nin burada söz hakkı olmadığını

³¹ Sarııay, a.g.m., s. 53-54.

³² A.g.m. s. 55.

³³ Bıyıklıoğlu, a.g.e., s. 191-192.

³⁴ Hikmet Öksüz, **Lozan'da Batı Trakya Sorunu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1992, s. 55-56.

³⁵ Öksüz, **Lozan'da Batı Trakya...**, s. 68-69.

³⁶ Oran, **Türk-Yunan İlişkilerinde...**, s. 15.

söylemiştir. Böylelikle Türk heyetinin isteği Lord Curzon, Venizelos ve Sırp-Hırvat-Sloven temsilcisi Niçiç tarafından reddedilmiştir.³⁷ Batı Trakya Türkleri, azınlıklar konusu konuşulurken de gündeme gelmiştir. Türkiye ve Yunanistan Yunanistan’da bulunan Müslümanlar ile Türkiye’de bulunan Ortodoks Hristiyan Rumlar mübadeleye tabi tutma kararı almıştır. Taraflar, Batı Trakya Türklerini ve İstanbul Rumlarını “etabli” (yerleşik) sayılarak mübadele dışında tutulmuşlar ve 1923 yılı Mayıs ayı itibariyle mübadele sürecinin başlamasına karar vermişlerdir.³⁸

Azınlık hakları konusu ise “Arazi ve Askerlik Komisyonu’nda” açılmış, konu uzamış ve bir alt komisyonda görüşülmüştür. Görüşmelerin neticesinde azınlıkların korunması ile ilgili kararlar alınmış ve bu kararlar Lozan Antlaşması’nın 37-45.³⁹ maddelerini oluşturmuştur. Azınlık olarak sadece Rumlardan bahsedilmiş ve Türk Hükümeti’nin Gayrimüslim halka tanımış olduğu haklar, 45. Madde ile Yunanistan tarafından kendi içindeki Müslüman azınlığa da tanınmıştır. Böylelikle azınlık haklarının uygulanmasında mütekabiliyet esası benimsenmiştir.⁴⁰ Bu anlaşma ile azınlıklara kişisel özgürlükler, din, dil, göç, dolaşım, medeni, siyasal, ticari ve eğitim gibi temel hak ve özgürlükler tanınmıştır.

Benzer azınlık hakları Lozan Antlaşması’ndan önce de Yunanistan tarafından, topraklarında yaşayan Müslüman halka tanınmıştır. Bunlardan ilki Mora İsyanı sonucu bağımsızlığını kazanan Yunanistan’ın 1830 Londra Protokolü ile içerisinde yaşayan Müslüman halka verdiği mülkiyet ve güvenli yaşam gibi haklardır.⁴¹ 1878 yılına gelindiğinde Osmanlı-Rus Savaşı sonucu Ayastefanos Antlaşması imzalanmış, İngiltere ve Fransa bu anlaşmayı tadil ederek 1878 Berlin Antlaşması’nı ortaya koymuşlardır. Yunanistan da buradan pay alarak Teselya’ya hâkim olmuştur. Bu yeni sınır düzenlemesinden sonra 1881 İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi imzalanmıştır. Buna göre Yunanistan, yeni toprakları üzerinde yaşayan Müslüman halkın hayatlarını, mallarını, onurlarını, dinlerini, geleneklerini ve siyasi haklarını güvence altına almıştır.⁴² Yunanistan, I. Balkan Savaşı ile Osmanlıdan elde ettiği topraklardaki yaşayan Müslüman azınlık için, 1913’te Atina Antlaşması’nı imzalamıştır. Bu antlaşmada 1830 Londra Protokolü ve 1881 İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi’ndeki hükümler tekrardan teyit edilmiştir. Ayrıca Atina Antlaşması’nın 11. maddesi ile Batı Trakya’daki azınlığın müftülerini seçmelerine dair esaslar belirlenmiş, antlaşmaya ekli “3 Numaralı Protokol” ile verilen haklar bütün Yunanistan topraklarında geçerli sayılmıştır.⁴³

³⁷ Öksüz, “Batı Trakya Türkleri...”, s. 6.

³⁸ Bıyıklıoğlu, **a.g.e.**, s. 504-505.

³⁹ Bkz. **Ek-1**

⁴⁰ Hikmet Öksüz, “Lozan’da Azınlıklar Meselesi”, **Batı Trakya Türkleri**, Karam Yayınları, Çorum, 2006, s. 17-20.

⁴¹ Akdeniz, **Batı Trakya’da...**, s. 42.

⁴² “Hukuki Statü”, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği. <http://www.bttdd.org.tr/bati-trakya/hukuki-statui.html> (30.03.2022)

⁴³ Turgay Cin, **Yunanistan’daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 104-105.

Yunanistan, I. Dünya Savaşı sonrasında 10 Ağustos 1920’de Yunan Sevr’ini imzalamıştır. Bu anlaşmada Yunanistan’ın 1913 yılından itibaren topraklarını genişlettiği vurgulanmış, Yunanistan’da yaşayan azınlıkların hak eşitliği sağlanacağı belirtilmiştir. Bu hakların da Yunanistan’a eklenebilecek diğer topraklarda da geçerli olacağı taahhüt edilmiştir.⁴⁴ Bu antlaşmada da azınlıklara Yunanistan’ın daha önce tanıdığı ve Lozan Antlaşması’nda da belirtilen azınlık haklarına benzer haklar tanınmıştır.⁴⁵

Lozan Antlaşması’ndan sonra Batı Trakya’nın durumu Türk-Yunan ilişkilerine göre paralellik göstermiştir. 1923’ten sonra Türk-Yunan ilişkilerini belirleyen en önemli unsurlardan birisi azınlık politikalarıdır. İlişkilerin gelişmesine bağlı olarak oluşan bazı dostluk dönemleri dışında Batı Trakya’daki azınlık dışlanarak ayrımcılığa uğramış, baskılanmış ve göç etmeye teşvik edilmiştir. Ayrıca Yunanistan, azınlığın sosyal ve ekonomik durumunu geliştirmek için çaba göstermemiş, azınlığın, ülkenin toplumu ile bütünleşmesinde katkı sağlamamıştır.⁴⁶ Yunanistan, mübadele ile gelen çok sayıda göçmeni Batı Trakya’ya yerleştirilmiştir. 1928’de yapılan nüfus sayımına göre bölgede yaşayan 303.171 kişinin 107.607’si göçmendir. Yunanistan’ın buradaki amacı Türkiye sınırına yakın bölgede bulunan Türk nüfus yoğunluğunu, bölgeye göçmen yerleştirerek kırmak olmuştur. Mübadillerin bölgeye yerleştirilmesiyle birlikte mübadil köyleri ortaya çıkarken, diğer taraftan Yunan Hükümeti, Türklere ait mülk ve arazilere el koyarak bunları mübadillere vermiştir. El konulan yerler arasında Türklere ait bazı mezarlıklar da vardır ve Yunan Hükümeti mezarlıklar da dâhil olmak üzere buralara mübadiller için konutlar ve okullar inşa etmiştir. Batı Trakya bölgesinde sanayi olmayışından ekonomi tarıma dayalıydı. Mübadillerin bölgeye yerleşmesiyle arazi ile çiftçi arasındaki oran olumsuz yönde etkilenmiştir. Yine bu dönemde Batı Trakya Türklerinin alım-satım yapması yasaklanmıştır.⁴⁷ 1930 yılından sonra Türk-Yunan ilişkileri gittikçe iyileşmiştir. Ancak Batı Trakya Türkleri, Lozan Barış Anlaşması’ndan II. Dünya Savaşı’na kadar olan süreçte olumlu Türk-Yunan ilişkilerinin aksine durumlar da yaşamışlardır. Türkiye 1923, 1926, 1930 ve 1933 yıllarında Yunanistan’la yaptığı antlaşmalar ile Batı Trakya Türklerinin durumunu sağlamlaştırmaya çalışırken Yunanistan, antlaşmalar hukukuna aykırı tavır sergilemekten geri durmamıştır.⁴⁸

⁴⁴ Oran, **Türk-Yunan İlişkilerinde...**, s. 43.

⁴⁵ “Hukuki Statü”, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği.

⁴⁶ Şule Chousein, **Evolution Of Minority Rights In Europe: The Case Of Western Thrace Muslim Turkish Minority**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006, s. 97.

⁴⁷ Nilüfer Erdem, “Atatürk Dönemi Türk-Yunan İlişkileri”, **Atatürk Devri Türk Dış Politikası 1920-1938: Kafkasya, Balkanlar, Ortadoğu Siyasi, Sosyal, Kültürel, Ekonomik İlişkiler Perspektifinden**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2021, s. 44. <https://iupress.istanbul.edu.tr/tr/book/turkish-foreign-policy-during-ataturks-era-1920-1938-caucasias-balkans-middle-east-from-political-economic-social-and-cultural-aspects/chapter/ataturk-donemi-turk-yunan-iliskileri> (19.04.2022)

⁴⁸ Hikmet Öksüz, “Atatürk Döneminde Balkan Türkleri’nin Durumu”, **Batı Trakya Türkleri**, Karam Yayınları, Çorum, 2006, s. 142.

1930'lu yıllarda Batı Trakya'dan Türkiye'ye göç artmıştır. Bunun sebepleri ise arazi darlığı, arazilerin işgal edilmesi, azınlık psikolojisinde oluşan “öteki” duygusu, azınlık mensuplarının şikayetlerini dinleyecek makam bulamamaları, mahkemeye ve kolluk kuvvetlerine olan güvensizlik, okul ve öğretmen eksikliği, din görevlisi eksikliği, Türk köylüsünün mallarına konmak isteyen ve onları göç etmeleri için ikna eden teşvikçiler, azınlık mensuplarının Türkiye tarafından himaye edilmesi, bazı Türklerin askerlik görevini yapmak istememeleri ve bankaya olan borçlarını ödemek istememeleri şeklinde sıralanabilir.⁴⁹

Batı Trakya Türkleri, Yunanistan'ın her döneminde olduğu gibi iç savaş döneminde de kötü zamanlar geçirmiştir. İç savaşın başından sonuna kadar bölgedeki köylüler sürekli çetelerin tacizlerine uğramış, evleri Yunanistan Demokratik Ordusu (DSE/çeteler) tarafından yağmalanmış, hayvanları alınmış, erzaklarına el koyulmuştur. Yetmemiş bazı insanlar köylerden kaçırılmışlardır. İlerleyen zamanlarda ise köylerden insanlar seferber edilerek topluca götürülmeye başlanmıştır. DSE/çetelerin kontrolündeki bölgelerde ise durum büsbütün kötüleşmiş, bu bölgelerde devletin yerini çeteler almıştır.

Çalışmanın “II. Dünya Savaşı'ndan İç Savaşa Yunanistan” isimli birinci bölümünün “II. Dünya Savaşı'nda Yunanistan'ın İşgali” isimli alt başlığında Yunan-İtalyan Savaşı ve Almanların Yunanistan'ı işgal edişi aktarılmıştır. “II. Dünya Savaşı'nda Batı Trakya” başlığı altında ise Almanların bölgeye girişi, Batı Trakya'nın Almanlarla birlikte hareket eden Bulgarların işgaline girişi ve Bulgar işgali altındaki bölgenin durumu anlatılmıştır. “Yunanistan'da Direniş Örgütlerinin Ortaya Çıkışı” isimli alt başlıkta Yunanistan'ı işgal eden güçlere karşı faaliyet gösteren direniş örgütlerine ve amaçlarına değinilmiştir. “İngiltere'nin Direniş Grupları ile İşbirliği” isimli alt başlıkta İngiltere'nin direniş örgütlerine yaptığı yardımlar ve bu örgütlerle birlikte yürüttükleri faaliyetlerden örnekler aktarılmıştır. “1943 Yılından 3 Aralık Olayları'na Kadar Yaşanan Gelişmeler” isimli alt başlıkta direniş örgütlerinin birbirleri arasındaki mücadelesi, Ethniko Apeleftherotiko Metopo - EAM (Milli Kurtuluş Cephesi) ile sürgünde bulunan Yunan Hükümeti arasındaki rekabet, EAM'ın kurmuş olduğu *Ulusal Mücadele Siyasal Komitesi* isimli hükümet, yapılan Lübnan Antlaşması, Caserta Antlaşması, kurulan koalisyon hükümeti ve yaşanan gelişmeler sonucu EAM'ın siyasi hâkimiyetinin zayıflaması anlatılmıştır. “3 Aralık Olayları ve Atina Savaşı” isimli alt başlık altında Almanların Yunanistan'dan çekilmesi sonucu oluşan siyasi boşluğu doldurmak için EAM ve İngiliz destekli Yunan Hükümeti'nin siyasi mücadelesi, bu mücadele sırasında yaşanan 3 Aralık Olayları ve sonrasında yaşanan Atina Savaşı değerlendirilmiştir. “1946 Genel Seçimleri ve Kral'ın Dönüşü İçin Yapılan Referandum” alt başlığında 31 Mart 1946'da Yunanistan'da yapılan genel seçimler ve sonuçları, yeni hükümetin kuruluşu, 1 Eylül 1946'da cumhuriyeti ya da krallığı tercih etmek için yapılan referandum ve sonuçları ve bu dönemdeki ortam aktarılmıştır. “Demokratik Ordu ve İç Savaş” isimli başlıkta sol direniş gruplarının dağlara çekilmesi ve Ellinikos Laikos Apeleftherotikos

⁴⁹ BCA, 30.10.0.0.116.810.8. (12.01.1935)

Stratos - ELAS (Ulusal Halk Kurtuluş Ordusu) yöneticilerinden Markos Vafiadis'in DSE'yi kurduğunu ilan etmesi ve iç savaşın başlaması, Yunanistan'ın kuzeyindeki komşu ülkelerin ve SSCB'nin savaşta rolleri, çeteler/DSE'nin hâkimiyeti altındaki bölgelerde *Geçici Demokratik Hükümet*'i kurması ve savaşın 1946-1947 yıllarındaki durumu anlatılmıştır. "Demokratik Ordu ve İç Savaş" başlığın alt başlığı olan "ABD'nin Devreye Girişi" isimli başlık altında İngilizlerin, Yunanistan üzerindeki elini yavaş yavaş çekmesi ve İngilizlerin yerini ABD'nin alması, ABD askeri komutasının Yunan Ordusu üzerinde etkisi, Amerikanların Yunan Ordusu'nda yaptıkları modernizasyon, ABD'nin Yunanistan'a yapmış olduğu yardımlar ve DSE/çetelerin bazı ülkelere görmüş olduğu yardımlar aktarılmıştır. Diğer bir başlık olan "Savaşın Yoğunluğunun Azalması" isimli başlık altında savaşın 1948 yılı durumu ve iki tarafın verdikleri kayıplar aktarılmıştır. "DSE'nin Etkinliğini Azaltan Meseleler" isimli alt başlıkta da DSE/çetelerin beklediği şehir desteğini bulamaması, SSCB politikasının DSE/çeteler üzerindeki etkisi, DSE/çetelerin zorla asker toplamaya çalışması ve sonucu, DSE/çetelerin çocukları ülke dışına çıkarması, DSE/çetelerin Makedonya politikası ve DSE/çetelerin başından Vafiadis'in alınarak, DSE/çetelerin birliklerinin taktik düzeninin değiştirilmesi açıklanmıştır. "Savaşın Sonu" isimli bir diğer alt başlıkta ise 1949 yılında yapılan çarpışmalar ve bunun sonucunda DSE/çetelerin yenilmesi, iç savaşta iki taraftan yaşanan kayıplar ve iç savaşın ülkeye verdiği zarar aktarılmıştır.

"İç Savaş Yıllarında Batı Trakya'da Gerçekleşen Çete Faaliyetleri (1946-1949)" başlıklı ikinci bölüm 1946 Yılı Olayları, 1947 Yılı Olayları, 1948 Yılı Olayları ve 1949 Yılı Olayları olmak üzere dört başlıkta incelenmiştir. Burada DSE/çete üyelerinin Batı Trakya'da yaptıkları köy baskınları, çeşitli yerlere yaptıkları saldırı ve sabotajlar, hükümet kuvvetlerinin DSE/çete üyelerine karşı yaptıkları harekâtlar, hükümet kuvvetlerinin ve sağcı çetelerin Batı Trakya Türklerine verdikleri zararlar ve divaniharpta yargılananlar kronolojik olarak aktarılmıştır.

"İç Savaşın Batı Trakya Türkleri Üzerindeki Etkileri" başlıklı üçüncü bölümün "Siyasi Olaylar" isimli başlığında Bulgarların Batı Trakya'yı topraklarına katmak istemeleri, bu amaç için yaptıkları girişimler, Batı Trakya Türklerinin bu isteklere karşı tavrı ve komünist yayınların Türkiye'nin Batı Trakya'ya hâkim olma isteğinin olduğuna dair iddiaları aktarılmıştır. Üçüncü bölümün "Sosyal ve Ekonomik Durum" isimli başlığında Yunanistan ve Batı Trakya'nın genel sosyal ve ekonomik durumu aktarılmıştır. "Eğitim" isimli başlıkta Batı Trakya'daki eğitim durumu ve azınlığın eğitim konusunda karşılaştığı sorunlar, "Tarım ve Hayvancılık" başlığı altında Batı Trakya'daki hayvancılık, tarım ve özellikle tütün olmak üzere bu alanda yaşanan gelişmeler anlatılmıştır. Devamında "Çete Felaketzedeleri" isimli başlık altında çetelerden zarar görmüş insanların çete felaketzedeleri olarak yardım gördükleri ancak bu yardım yapılırken Batı Trakya Türklerinin bazı ayrımcılıklara uğradıkları aktarılmıştır. "Cemiyetler ve Spor Kulüplerinin Durumu" isimli başlık altında İşkeçe Türk Birliği ve faaliyetleri belirtilmiştir. "Birleşmiş Milletler ve ABD Yardımları Sorunu" isimli başlıkta yapılan insani yardımlarda yaşanan sorunlar anlatılmıştır. "Cemaat Heyetleri, Azınlık ve Müftüler Sorunu" başlığı altında iç savaş yıllarında Cemaat Heyetleri

ve müftülük konularındaki yaşanan gelişmeler, azınlığın Müslümanlık üzerinden tanımlanmaya çalışılması ve Pomakları Türk azınlıktan ayrı gösterme çabaları aktarılmıştır. Devamında “Batı Trakya Türkleri ve Hükümet Birliklerinde Askerlik Meselesi” başlığı altında Batı Trakya Türklerinin askere alınmaları, hükümet kuvvetlerinde görev yapan Türklerin durumları belirtilmiştir. “Çeteler Karşısında Batı Trakya Türklerinin Tutumu” başlığı altında DSE/çetelerin Batı Trakya’da yapmış oldukları fikri faaliyetler, Kaptan Kemal takma isimli Mihri Belli’nin faaliyetleri, DSE/çetelerin yapmış oldukları Türkçe yayın faaliyetleri, DSE/çetelerin hâkimiyetindeki Batı Trakya köylerinin durumu, DSE/çetelerde görev alan Türklerin durumları anlatılmıştır. Yine üçüncü bölümün “İç Savaş Yıllarında Batı Trakya Türklerinin Yaşadığı Çeşitli Sorunlar” başlığı altında iç savaş yıllarında Batı Trakya Türklerinin yaşamış oldukları bazı ayrımcılık ve usulsüzlük sorunlarına değinilmiştir. Bölümün “Tedhiş Karşısında Göç Psikolojisinin Oluşması” isimli son başlığında ise kaynaklara yansıyan Batı Trakya’dan Türkiye’ye yaşanan göçler kronolojik olarak aktarılmıştır.

Çalışma süresince birçok kitap, makale ve tezin yanı sıra ulaşılabilen yerli ve yabancı dildeki gazetelerin iç savaş yıllarına ait nüshaları taranmıştır. Bunların yanında TBMM Tutanak Dergisi, Ayın Tarihi dergisi, Türkiye’ye ait devlet arşivleri ve CIA belgeleri de taranarak konu ile ilgili belgelerden yararlanılmıştır.

Birinci bölümde yerli ve yabancı dildeki makalelerden, kitaplardan ve tezlerden yararlanılmıştır. Yine devlet arşivleri, CIA belgeleri, yerli ve yabancı dildeki gazeteler kullanılmıştır.

İkinci ve üçüncü bölümlere gelindiğinde de birinci bölümde olduğu gibi devlet arşivlerinden, yerli ve yabancı dildeki tezlerden, gazetelerden, makalelerden ve kitaplardan yararlanılmıştır. Bu kaynaklara ek olarak özellikle belirtilmesi önem arz eden kaynaklar vardır. Bunlardan ilki *Trakya* gazetesidir. Trakya gazetesi, birçok dönemin yanı sıra iç savaş yıllarında da yayın yapmıştır. En önemli özellikleri ise bu gazetenin İskeçe şehrinde Türkçe olarak basılıp, Batı Trakya Türk Azınlığı mensubu ve aynı zamanda milletvekili olan Osman Nuri Yılmaz tarafından yayınlanmasıdır. Gazete hem Yunanistan’da ve Batı Trakya’da gerçekleşen olayları aktarmış hem de azınlığı bilinçlendirmek için çalışmıştır. Üçüncü bölümde kullanılan *Rigas’ın Dediği* ve *Gerilla Anıları* isimli iki kitap ise iç savaşa çeteler saflarında katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Mihri Belli tarafından anı olarak kaleme alınmışlardır. Üçüncü bölümde kullanılan *(1946-1949) Yunan İç Savaşı’nda Batı Trakya Türk Azınlığı* isimli sözlü tarih çalışması ise Rahmi Ali ve Tefik Hüseyinoğlu adlarında iki öğretmen tarafından yayınlanmıştır. Yazarlar, Batı Trakya’daki köyleri gezerek buradaki azınlık mensuplarından iç savaşta yaşadıkları anıları dinleyerek kitabı oluşturmuşlardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. II. DÜNYA SAVAŞI'NDAN İÇ SAVAŞA YUNANİSTAN

1.1. II. Dünya Savaşı'nda Yunanistan'ın İşgali

I. Dünya Savaşı sonrası yaşanan gelişmeler Avrupa'nın siyasi durumunun değişmesine de yol açmıştır. I. Dünya Savaşı sonrası imzalanan, ağır şartlar taşıyan barış antlaşmaları, 1929 Ekonomik Krizi'nin sebep olduğu enflasyon ve işsizlik gibi durumlar Almanya başta olmak üzere, İtalya ve İspanya gibi birçok ülkede totaliter rejimlerin doğmasına ve halk tarafından rağbet görmesine sebep olmuştur. Buna karşın İngiltere ve Fransa demokratik rejimin savunucuları olarak totaliter rejimlerin karşısında yerlerini almışlardır. İtalya'da Ulusal Faşist Parti iktidara gelirken, Almanya'da Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi iktidara gelmiştir. Bu iki partinin iktidara geldiği iki ülke, saldırgan ve yayılcı politika izlemiştir. İtalya, Afrika ve Balkanlarda kazanımlar elde ederken, Almanya da Rhineland ve Südetler gibi ihtilafli bölgeler ile Avusturya'da bazı kazanımlar elde etmiştir. Bu olaylar neticesinde Avrupa'nın dengeleri bozulmaya başlamış, İngiltere ve Fransa'nın izlemiş oldukları yatıştırma politikası, yayılcı politika izleyen ülkeleri daha da cesaretlendirmiştir. Avrupa'daki şartlar altında Almanya'nın 1 Eylül 1939'da Polonya'ya saldırması bardağı taşıran son damla olmuş ve II. Dünya Savaşı başlamıştır. Savaş 1939-1945 yılları arasında sürmüş, bütün Avrupa'ya, Asya'ya ve Afrika'ya yayılmıştır. ABD⁵⁰, İngiltere, Fransa ve SSCB'nin⁵¹ başı çektiği “Müttefik” grubu ile Almanya, Japonya ve İtalya'nın başı çektiği “Mihver” grubu mücadelesinde dünya yeniden şekillenmiştir.⁵²

II. Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında İtalya, uygulamada bulunduğu saldırgan ve yayılcı dış politikasına rağmen savaşa dâhil olmayacağını açıklamıştır. Ancak Almanlar güçlü görünen ve tarihten beri anlaşmazlıkları olan Fransa'ya saldırmıştır. Bu saldırı karşısında Fransız Ordusu dağılmış, Almanlar, Fransa'yı işgal etmiştir. Almanya'nın kısa sürede elde etmiş olduğu galibiyetler üzerine İtalya da 1940 yazından itibaren Yunanistan'a saldırmak için çeşitli bahaneler aramaya başlamıştır. İtalya, Doğu Akdeniz'e egemen olmak isteğindeydi ve Yunanistan'ı da Roma İmparatorluğu mirasının bir parçası olarak görmekteydi, dolayısıyla Yunanistan'a savaş açmak için

⁵⁰ Amerika Birleşik Devletleri.

⁵¹ Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği.

⁵² Melih Akdeniz, “Kriz Dönemlerinde Yunanistan'dan Türkiye'ye Yönelen Göç ve İltica Hareketleri (1941-1949)”, **Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 6, 2020, s. 5. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/9555099> (26.04.2022)

bahane aramıştır. 15 Ağustos 1940'ta Yunanistan'a ait "Elli" isimli kruvazörün İtalyanlar tarafından batırılmak suretiyle iki ülke arasında kriz çıkmıştır. Yunanistan karadan gelebilecek bir tehlikeye karşın Bulgaristan ve Arnavutluk sınırlarına tahkimat yapmıştır. 400.000 mevcutlu ordusunun 75.000-80.000 kadarını Arnavutluk sınırında konuşlandırmıştır.⁵³

Nihayetinde II. Dünya Savaşı'nın başlamasından bir yıl sonra İtalya, 28 Ekim 1940'ta Yunanistan'a, İtalyan askeri işgalini kabul etmek anlamına gelen aşağılayıcı şartlar taşıyan bir ultiatom göndermiştir.⁵⁴ Yunanistan'ın hali hazırdaki başbakanı İoannis Metaksas bu ultiatoma olumsuz cevap vermiş ve bunun üzerine İtalya, işgal etmiş olduğu Arnavutluk'un Yunanistan sınırı üzerinden Yunanistan'a saldırmıştır.⁵⁵ İtalya Başbakanı Benito Mussolini, Yunanistan'ın kolay lokma olacağını düşünmüş ancak işler beklediği gibi yürümemiştir. Yunanlar, İtalyanların yapmış oldukları saldırıya başarıyla karşılık vererek onları püskürtmüşlerdir.⁵⁶

100.000 kişilik İtalyan kuvvetleri, ultiatomun verildiği günün sabahında saat 05.30'dan itibaren Yunan topraklarını işgale başlamış, ilk günlerde İtalyanlar, Yanya'ya 30 kilometre mesafede bulunan Koloma Nehri'ne kadar ilerlemişlerdir. İtalyanlar burada beklenmedik bir direnişle karşılaşmış, İtalyan Ordusu'nun ilerleyişi 2 Kasım'da durmuş ve ordu 6 Kasım'dan itibaren savunma düzenine geçmiştir. Bu süreçte Yunanistan seferberlik sürecini tamamlamış, 10 Kasım'da Yunan Ordusu karşı saldırıya geçmiştir. Yunanlar, İtalyanları Arnavutluk'un iç kısımlarına kadar püskürtmüş ve bunun sonucunda Görice, Sarande ve Ergeri (Argirokastro) bölgelerini kontrol altına almışlardır.⁵⁷

İtalya-Yunanistan savaşında Batı Trakya Türkleri de görev almışlardır. Batı Trakya Türkleri Yunan Ordusu içinde Türklerden oluşan tabur ve bölükler şeklinde düzene sokulmuştur. Bu tabur ve bölükler daha çok Arnavutluk'ta Elbistan ve Tepedelen mevkieinde savaşmışlardır. İtalyan-Yunan savaşına 16.600 kişi ile katılan Batı Trakya Türkleri, 2.600⁵⁸ ölü ve 1.850⁵⁹ yaralı olmak üzere 4.450 kayıp vermişlerdir. Bu da savaşa katılan her 4 Türk'ten birinin yaralandığı ya da öldüğü anlamına

⁵³ Melih Akdeniz, "İkinci Dünya Savaşında Batı Trakya Türkleri". <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1719> (26.04.2022)

⁵⁴ Kyriakos Nalmpantis, *Time on the Mountain: The Office of Strategic Services in Axis-Occupied Greece, 1943-1944*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kent State University, Ohio, 2010, s. 52.

⁵⁵ Tuğba Eray Biber, "İkinci Dünya Savaşı'ndan Yunanistan'da Cunta İdaresine Batı Trakya Türkleri", **Doktor Sadık Ahmet**, YTB Yayınları, Ankara, 2021, s. 82.

⁵⁶ Şükrü S. Gürel, *Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1993, s. 48.

⁵⁷ Akdeniz, "İkinci Dünya...".

⁵⁸ Bu sayılarda ihtilaflar mevcuttur. Melih Akdeniz bu sayıların abartılı olduğunu aktarmış ve Yunan resmi kayıtları çerçevesinde yapılan çalışmalar doğrultusunda İkinci Dünya Savaşı'nda ölen Batı Trakya Türklerinin sayısının 46'sı kesin ve 10'u tahmini olmakla birlikte 56 kişi olduğunu belirtmiştir. Akdeniz, **Batı Trakya'da...**, s. 120.

⁵⁹ Aydın, **a.g.e.**, s. 395; Melih Akdeniz yaralı sayılarını aktarırken M. Murat Hatipoğlu ve Ahmet Aydın'ın yaralı sayılarını 1.850 olarak verirken, Mustafa Kunter'in ise bu sayıyı 200 olarak verdiğini belirterek bu sayılarda ihtilaf olduğunu ortaya koymuştur. Akdeniz, **Batı Trakya'da...**, s. 120.

gelmektedir ve bu oran savaşta verilebilecek büyük bir kayıptır.⁶⁰ Diğer bir taraftan İtalya'nın, Yunanistan karşısında başarısızlığa uğraması ve Yunanistan Ordusu'nun bu şekilde bir direniş göstererek İtalyan Ordusunu Arnavutluk içlerine kadar püskürtmesi, Türkiye'de memnuniyetle karşılanmıştır. Türkiye'de gazeteler Yunanistan'ın, İtalya'ya karşı kazandığı başarıları aktarırken Yunan Ordusundan "Kahraman Yunan Ordusu" şeklinde bahsetmiştir.⁶¹

İtalyan saldırısına karşı başarılı bir mücadele yürüten Yunanistan, Almanya'ya karşı aynı başarıyı sağlayamamıştır. Almanya'nın lideri Adolf Hitler tarafından 13 Aralık 1940'ta hazırlanmış olan "Meriç Harekâtı" 6 Nisan 1941'de Alman 12. Ordu Komutanı List tarafından uygulamaya konulmuş, Almanya'nın Yunanistan harekâtı başlamıştır. Harekâtın başlamasından 3 gün sonra Alman Ordusu, Selanik Limanı'na girmiş ve Atina'ya ilerlemeye başlamıştır.⁶² Almanlar hızlı bir saldırı ile 21 Nisan tarihinde Yanya'yı ele geçirmiş ve böylelikle Arnavutluk'ta İtalyanlara karşı savaşı Yunan birliklerinin merkezle olan bağlantısını kesmiştir. Merkez ordusu ile bağlantısı kesilen Arnavutluk cephesindeki Yunan birlikleri, 23 Nisan 1941'de Almanlara teslim olmuşlardır. Bu harekât ile İngilizlerden bekledikleri yardımı alamayan Yunanlar çok zor duruma düşmüşlerdir.⁶³

Alman ilerleyişinin tehlike yaratması ile ailesi de beraberinde olmak üzere Yunanistan Kralı II. Georgios ve Yunan Hükümeti önce Girit Adası'na oradan da Kahire'ye kaçmıştır.⁶⁴ Yunan Ordusu da Alman Ordusu karşısında daha fazla direnememiş, Almanlar 26 Nisan'da Atina'ya düzenledikleri hava harekâtından bir gün sonra şehri işgal etmiştir. Nisan ayının son günlerinde işgallerine devam ederek Mora Yarımadasını ve Midilli Adası'nı ele geçirmişlerdir. Yine 25 Nisan 1941'de Almanlar tarafından Merkür Harekâtı adı verilen bir plan hazırlanmıştır. Bu plan İngiltere'ye karşı hava harekât üssü olarak kullanılması planlanan Girit Adası'nın işgalini içermekteydi. 20 Mayıs'ta Merkür Harekâtı uygulamaya konulmuş, Hanya, Rethimno (Resmo), İraklio (Kandiye) ve Souda (Suda) Limanı'nı şiddetli hava bombardımanı ile vuran Almanlar, harekât sonucu adayı ele geçirmişlerdir.⁶⁵

1941 yılında Mihver Devletleri Yunanistan'ı paylaşmış; Bulgaristan Yunanistan'ın kuzey bölgelerini, Almanya Atina, Selanik, Girit ve Türkiye ile hassas sınırı oluşturan bazı Ege Adalarını, İtalyanlar da ülkenin geri kalanını kontrol altına almışlardır. Almanlar, Yunanistan'da işgal bölgelerini Kuzey Afrika'ya kaynak sağlamak amacıyla kullanmıştır. Ayrıca Almanlar bulundukları

⁶⁰ H. Bülent Demirbaş, **Batı Trakya Sorunu**, Arba Yayınları, İstanbul, 1996, s. 123.

⁶¹ Tuğba Eray Biber, "II. Dünya Savaşı ve Yunanistan Türkleri", **İkinci Dünya Savaşı ve Türk Dünyası**, Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul, 2016, s. 288. https://www.academia.edu/42726528/%C4%B0kinci_D%C3%B Cnya_Sava%C5%9F%C4%B1_ve_Yunanistan_T%C3%BCrkleri (26.04.2022)

⁶² Çağla Derya Tağmat, "Yunanistan'da Büyük Açlık ve Ege'de Yardım Köprüsü: Kurtuluş ve Dumlupınar Vapurları (1941-1942)", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 46, 2010, s. 462-463. <https://dergipark.org.tr/pub/ankuayd/issue/1843/22486> (26.04.2022)

⁶³ Akdeniz, "Kriz Dönemlerinde...", s. 7.

⁶⁴ Nalmpantis, **a.g.e.**, s. 57.

⁶⁵ Tağmat, **a.g.m.**, s. 463-464.

bölgelerde gasp ve yağmalar gerçekleştirmiş, bu durum piyasadaki ürünlerin azalmasına ve halkın ihtiyaç duyduğu maddelere ulaşmasında sorun yaratmıştır. Almanlar, Yunanistan'daki kaynakları kendi ihtiyaçları için kullanmak üzere, Yunanistan'daki stoklara, ayrıca elektrik, tersane ve tekstil şirketlerine el koymuş, sabotaj tehditleri ile bazı mülkiyetleri ele geçirmiştir. Yine Almanlar, Yunanistan'da sert idari tedbirler alarak, Batı Avrupa'daki işgal etmiş oldukları yerlerden çok daha farklı sosyal yıkım yaşatmışlardır. Bütün bu durum Yunanistan'da açlık, kıtlık ve yüksek enflasyon oluşturmuş, stokçuluk ve karaborsacılığı arttırmış, piyasayı çökmüştür.⁶⁶ Yunanistan'ın II. Dünya Savaşı'ndaki toplam kayıpları; açlıktan hayatını kaybedenler 360.000, savaş kayıpları 30.000, İtalyanlar ve Almanlar tarafından öldürülenler 43.000, Bulgarlar tarafından öldürülenler 25.000, Yahudi nüfus kaybı 60.000, rehin kayıpları 45.000, ulusal direnişte hayatını kaybedenler 50.000 ve diğer ölümler 7.000 olmak üzere toplam 620.000 kişidir.⁶⁷

1.1.1. Savaşın Batı Trakya'ya Yansıması

1941 yılının Nisan ayında Alman birlikleri Batı Trakya'ya gelmişler ve Dedeağaç (Aleksandrupolis) bölgesinde bulunan Yunan birlikleri, komutanlarıyla birlikte vagonlara binerek Türkiye'ye kaçmışlardır. Bu birlikler Türkiye'ye vardığında, Türk yetkililer bu birlikler içindeki Batı Trakya Türklerini ayırıp, onlara itibar göstermişlerdir. Ayrılmış olan Batı Trakya Türklerine Türkiye'de kalma hakkı tanınmış ve onlara serbest dolaşım belgeleri verilmiştir.⁶⁸

Bölgede bulunan Alman İşgal Komutanı, 3 Mayıs 1941'de bütün köylere, Filibe'den Dedeağaç'a kadar olan bölgede hiçbir surette Bulgar kuvveti bulunmayacağını beyan etmiş,⁶⁹ ancak Almanlar bölgenin yönetimini 23 Nisan 1941'de Bulgarlara devretmişlerdir. Böylelikle Batı Trakya'da 4 yıl sürecek Bulgar işgali başlamış oldu. Nitekim Türkiye'de yayın yapan gazetelerin 22 Nisan tarihli nüshalarında İskeçe, Gümülcine, Dedeağaç, Kavala, Serez, Drama ve Dimetoka'nın Bulgarlara verileceği bildirilmişti.⁷⁰

Bulgaristan daha önce Batı Trakya'dan Bulgaristan'a göç etmiş olan Bulgarları, Batı Trakya'ya geri getirip yerleştirmiştir. Bulgarların yerleştirildikleri evlerdeki Yunanlar sokağa atılmıştır. Sokakta kalan halk, Bulgar yöneticilere yaptıkları şikâyetin neticesini alamamışlardır. Bulgar yetkililer kendilerine, Yunanistan'a gidebileceklerini, gidecekleri gerekli kolaylığın sağlanacağını bildirmişlerdir. Ayrıca Bulgar yöneticiler Yunanlara, "Bulgarlığı" kabul etme şartı ile ev ve tarlaların

⁶⁶ Tağmat, a.g.m., s. 464-465.

⁶⁷ A.g.m., s. 477.

⁶⁸ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümülcine, 2009, s. 6.

⁶⁹ BCA, 30.10.0.0.73.481.13. (06.05.1941)

⁷⁰ Biber, "İkinci Dünya Savaşı'ndan..." s. 83.

kendilerine geri verileceğini söylemiştir. Bulgarlığı kabul etmeyen Yunanlar da, Yunanistan'a gönderilmiştir. Böylelikle Bulgar işgalciler, bölge Hristiyanlarını Bulgarlaştırma yoluna gitmiştir.⁷¹

3 Mayıs 1941'de Bulgar işgalindeki bölgelerde, Bulgarca resmi dil olmuş, yer isimleri, tabelalar, mektup ve gazeteler Bulgarca olarak yazılmaya başlanmıştır. Şehir ve kasabalardaki caddelere "Sadece Bulgarca Konuşulacaktır" yazılı ibareler asılmıştır. Batı Trakya halkı Bulgar kütüğüne geçirilmeye başlanmış, okullara Bulgaristan'dan öğretmenler getirtilip ders verdirilmiştir. Bulgar kütüğüne geçirilen Batı Trakya Türklerinden yaşı tutanlar Bulgar Ordusuna dâhil edilmiştir.⁷²

Batı Trakya Türkleri bütün baskılara göğüs germiş, açlık, yokluk yaşamış, angarya ve işkencelere maruz kalmış ancak yine de bölgedeki varlıklarını sürdürmüştür. Bulgarlar, bunların yanında bölgedeki Türk eserlerine de zarar vermiştir. İskeçe Meydanı'ndaki saat kulesinin yanında bulunan Pazaryeri Camisi Bulgarlar tarafından yakılmıştır, daha sonra da Yunan Belediyesi caminin inşa ve tamirine izin vermeyerek, burayı istimlak etmiş ve şehir meydanına dâhil etmiştir. Yine Bulgarlar İskeçe'ye 13 kilometre uzaklıktaki Karasu Nehri kenarında bulunan Vezir Musaib Mustafa Paşa Camisi'ni yakmış ve minarelerini yıkmışlardır. Batı Trakya'daki Türk aydınları, Bulgarlar tarafından aşağılanma ve hakaretlere maruz kalırken, birçoğu "Kemalist" oldukları gerekçesiyle sürülmüş, maddi ve manevi baskıya uğramıştır. Batı Trakya Türkleri işgal süresince temel hak ve özgürlüklerinden mahrum kalmış, eğitim alanında zorluklarla karşılaşmıştır. Güçlü insanlardan "amele taburları" oluşturulmuştur. Bu taburlar Bulgaristan'a gönderilmiş, yol yapımı, taş kırma gibi ağır işlerde çalıştırılmıştır. Bölge halkının elindeki ürünler zorla alınmış, açlık ve hastalık Yunanistan'ın genelinde olduğu gibi buralarda varlığını göstermiştir.⁷³

Bulgarlar İskeçe'de, Bulgar kontrolü altında bir müftülük oluşturmuş ve başına (Bulgaristan'da Pomakları Bulgarlaştırmak için kurulmuş Rodina (Vatan) Hareketi'nin kurucu üyelerinden) Arif Beyski'yi getirmiştir. Yine Bulgar işgal kuvvetlerince Mayıs 1941'de Gümülcine'de katliam yapılması kararlaştırılmış, Türkiye konsolosu Tefik Türker tarafından bu girişim önlenmiştir. Ancak Bulgarların soygun ve darp olaylarını gerçekleştirmesine engel olamamıştır.⁷⁴

II. Dünya Savaşı süresince Türkiye'nin Yunanistan'a gıda yardımları yaptığı bilinen bir durumdur. Bunun yanı sıra Türkiye'nin özellikle Batı Trakya halkına 750 çuval olmak üzere 75 ton tuzun gönderildiği arşiv kayıtlarında yer almaktadır. Kızılay memuru Vahid Tekin bahsi geçen

⁷¹ Demirbaş, **a.g.e.**, s.124.

⁷² Akdeniz, **Batı Trakya'da...**, s. 123-124.

⁷³ Biber, "İkinci Dünya Savaşı ve...", s. 290-291.

⁷⁴ Akdeniz, **Batı Trakya'da...**, s. 128-129.

tuzları, Evros Kaymakamlığı memurlarına Meriç Nehri kıyısında bulunan Demirköprü mevkiinde teslim etmiştir.⁷⁵

Diğer taraftan Batı Trakya henüz Bulgar işgali altındayken komünist çeteler Bulgar kuvvetlere direnmek amacıyla dağlara çıkmaya başlamıştır. Ancak bu çeteler, Almanların Stalingrad Muharebesi yenilgisinden önce yerli halkı korkutmaktan başka faaliyet göstermemiştir. Komünist karşıtı olarak gördükleri itibarlı ve zengin ağalar, komünist çeteler tarafından öldürülmüştür. Türklerden de Subaşı Köyü'nden İbrahim Ağa ortadan kaldırılmış, Alman hafiyesi olarak görülen birçok Türk öldürülmüştür. Bu çetelerden bazıları iase ihtiyaçlarını Türk köylerinden zorla elde etmiştir. Türkler de tabii olarak bu durumu Bulgar makamlarına bildirememişler, çeteleri besledikleri suçlaması ile Bulgarlar tarafından dayak ve hakarete maruz kalmışlardır.⁷⁶

Batı Trakya Türklerinin Türkiye'ye doğru gerçekleştirdiği yoğun göç dönemlerinden biri de II. Dünya Savaşı sırasındır. Batı Trakya'nın işgale uğradığı ilk dönemlerde Trakya Umumi Müfettişi olan Kazım Dirik'in 10 Nisan 1941'de hazırladığı rapora göre sadece o gün Pityon demiryolu köprüsünden Türkiye'ye yaya olarak gelen mültecilerin sayısı 1.200'dür. Yine aynı raporda bekleyen mülteci kafilelerinden bahsedilmekte ve bu mültecilerin denizyolu, demiryolu ve karayolları kullanılarak sevk edileceği yazmaktadır. Kazım Dirik raporda, Yunan jandarma subaylarından öğrendiğine göre, yerlerinde kalan ve henüz çıkamayan ya da çıkmayan 150.000 kişinin olduğunu aktarmıştır.⁷⁷

Türkiye tarafında ise Batı Trakya'dan gelen göçlerle ilgili İcra Vekilleri Heyeti'nin 14.08.1941 tarihli toplantısından şu kararlar çıkmıştır;⁷⁸

- 1-Şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da ana prensip olarak Garbi Trakya Türk nüfusunun orada kalması,
- 2-Ahvali harbiye dolayısıyla gelmiş ve iskân tarafından muhtelif yerlere sevk edilmiş olanlardan, maaile kalmaları muvafık görülenleri muamelelerinin derhal yapılarak Türk vatandaşlığına kabulü, henüz Şarki Trakya'da bulunan bu gibi mültecilerden memleketlerine iadesi imkânı bulunanların tekrar iadesi,
- 3-Garbi Trakya'daki Türklerin vaziyetinin yakından tetkiki için Hariciye Vekâleti'nin esaslı tedbirler alması kararlaştırılmıştır.

Yunanistan'ın işgale uğradığı dönemlerde sadece Batı Trakya Türklerinin değil aynı zamanda Yunan asker ve sivillerinin Türkiye'ye göç ettikleri bilinmektedir. Bu durumu Bergama ve Niğde kamplarında tutulan Yunan asker ve sivil mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanmasına dair hazırlanan rapor ortaya koymaktadır. Rapora göre Bergama ve Niğde mülteci kamplarında kaç kişi bulunduğu

⁷⁵ BCA, 30.10.0.0.179.235.6. (22.09.1941)

⁷⁶ Demirbaş, a.g.e., s. 125.

⁷⁷ BCA, 30.10.0.0.73.481.12. (10.04.1941)

⁷⁸ BCA, 30.18.1.2.96.73.1. (14.08.1941)

detaylı bir şekilde aktarılmıştır. Buna göre; Bergama’da 18 subay, 1.362 erbaş ve er, 470 sivil olmak üzere toplam 1.850 mülteci bulunmaktaydı. Niğde’de ise 13 subay, 1495 er ve 6 sivil olmak üzere toplam 1.514 mülteci bulunmaktaydı.⁷⁹

1.2. Yunanistan’da Direniş Örgütlerinin Ortaya Çıkışı

İtalyan saldırısı karşısında Yunan halkı arasında direniş örgütleri oluşmaya başlamıştır. Bunların en başlarında General İoannis Metaksas’ın başbakanlığı dönemindeki dikta rejiminde kapatılan, daha sonra Nikos Zahariadis öncülüğünde 31 Ekim 1940 yılında tekrar kurulan ve iç savaşın da başrollerinden olan “Yunanistan Komünist Partisi” (KKE)⁸⁰ gelmektedir. İtalyanların başarısız olması nedeniyle Almanya, Nisan 1941 yılında Yunanistan’ı işgal etmiştir. Sağ ve sol görüşlü örgütler harekete geçmiş, KKE’nin yanında, 9 Eylül 1941’de kurulan, General Napoleon Zervas öncülüğündeki “Yunan Ulusal Demokratik Birliği” (EDES)⁸¹ ve aynı ay General Psaros önderliğinde kurulan “Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Hareketi” (EKKA)⁸² ön plana çıkmıştır.⁸³

28 Eylül 1941’e gelindiğinde birçok parti ve örgütün bir araya getirdiği ama asıl olarak KKE’nin etkin olduğu “Milli Kurtuluş Cephesi” (EAM)⁸⁴ kurulmuştur. EAM’ın kuruluş amaçları tüzüğünde;

- 1) Ülkenin yabancı işgalinden kurtuluşu ve milli bağımsızlığın sağlanması;
- 2) İşgalcilerin kovulmasından sonra, EAM’ın geçici bir hükümet kurması, bu hükümetin tek amacının nispi temsil sisteminin uygulanacağı genel seçimlerin yapılmasını ve böylece Temsilciler Meclisi kurulmasını gerçekleştirmek;
- 3) Halkın istediği rejimi seçebilmesini sağlamak için EAM ve ona bağlı diğer örgütler, halkın isteğine karşı olan bir durumu kabul ettirmeye çalışan her teşebbüsü ezmeye çalışacaktır;

şeklinde açıklanıp, temelde işgale karşı direnmek ve ülkede demokratik bir yönetimin kurulmasını hedeflenmekteydi.⁸⁵

EAM’ın örgüt yapılanması ülkenin birçok yerine ulaşmıştır ve üye sayısı yıllara göre değişiklik göstermekle birlikte 500 bin ile 2 milyon kişi arasında değişiklik göstermiştir. EAM’ın örgüt

⁷⁹ BCA, 30.10.0.0.55.365.18. (14.07.1941)

⁸⁰ Komunistiko Komma tis Ellados

⁸¹ Ethnikos Dimokratikos Ellinikos Sindesmos.

⁸² Etniki kai Kinoniki Apeleftherosi.

⁸³ Pınar Selçuk Özgür, “Yunanistan İç Savaşı ve Dış Güçlerin Rolü”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 57, Güz 2015, s. 103-104. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ankuayd/issue/42460/511412> (07.05.2022)

⁸⁴ Ethniko Apeleftherotiko Metopo.

⁸⁵ Konstantin Çukalas, **Yunanistan Dosyası**, Çev. Şeyla, Ant Yayınları, İstanbul, 1970, s. 67.

yapılanmasının içinde; EAM'ın silahlı gücü olarak 16 Şubat 1942'de kurulan Ulusal Halk Kurtuluş Ordusu (ELAS)⁸⁶, kent işçilerini harekete geçiren işçilerin EAM'ı, Yunan gençliğini örgütleyen Birleşik Yunanistan Gençlik Örgütü, EAM'ın kendi polis gücü, halkın ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan Milli Dayanışma Örgütü ve vergi toplamakla yükümlü gerilla komiserliği gibi örgütler yer almıştır.⁸⁷ Bunların yanında Yunan kadınlar da direniş örgütlerine katılmışlar ve özellikle çocukların açlık ve bakımsızlık gibi eksiklerinin giderilmesi için çalışmışlardır. Çocukları Koruma Birliği ve Ulusal Dayanışma Birliği'ni kurmuşlar, “çocukları kurtarın” sloganıyla hareket etmişlerdir.⁸⁸

1.3. İngiltere'nin Direniş Grupları ile İşbirliği

Yunanistan'da bulunan İngiliz askeri casusu C. M. Woodhouse, EAM'ın, Almanlar tarafından başlıca kullanılan ulaşım ağları dışında ülkenin genelini ele geçirdiğini, özellikle kırsal ve dağlık alanları hâkimiyet altına aldığını belirtmiştir. EAM'ın, hâkim olduğu bölgelerde okulları, mahalli idare kurumlarını, mahkemeleri ve kamu hizmetleri gören kuruluşları yeniden hayata geçirdiğini, böylelikle EAM'ın toplumsal yaşamın tüm alanlarında kendini gösterdiğini ifade etmiştir. Ayrıca EAM, kontrolündeki bölgelerde halka kendi kaderini tayin etme hakkı vermiştir. Aşağıdan yukarıya doğru işleyen iktidar ve temsilcilik mekanizması, şehir ve taşra gibi bölge idarelerinin teşkilatlarını özgürce seçilmiş kişiler meydana getirmiştir.⁸⁹

Mihver Devletleri tarafından işgal edilen Yunanistan, İngiltere için stratejik öneme sahipti ve tarih boyunca İngiliz nüfuzu hep Yunanistan'ın üzerinde olmuştur. İngiltere'nin bölgede çıkarları olması nedeniyle Churchill, duruma el koyulması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla İngiltere bölgedeki direniş örgütleri ile işbirliği yapma yoluna gitmiştir. Ancak her ne kadar komünist-sosyalist ağırlıklı EAM ve cumhuriyetçi EDES ve EKKA'ya destek sağlasa da İngiltere, diğer yandan da işgal sonrasında önemli rol üstlenecek olduğunu düşündüğü, sürgündeki kral ve hükûmetine güçlü destek vermiştir.⁹⁰ İngilizler izledikleri yol bakımından çelişkiye düşseler de yararcı bir yaklaşıma sahip olmuştur.

Kuzey Afrika'ya çıkarma hazırlığında olan İngilizler, Balkanlar'daki önemli demiryolu hattı üzerindeki Gorgopotamos Viyadük'ünü havaya uçurmak için bölgeye paraşütlerle askerlerini indirmişlerdir. 25 Kasım 1942'de İngiliz askerleri, EAM ve EDES'le birlikte bahsi geçen viyadüğü

⁸⁶ Ellinikos Laikos Apeleftherotikos Stratos.

⁸⁷ Andreas G. Papandreu, **Namlunun Ucundaki Demokrasi**, Çev. Semih Koray-M. Emin Yıldırım, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1988, s. 72-73.

⁸⁸ İbrahim Çevik, **Yunan İç Savaşı ve Türkiye**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürlüğü, Ankara, 1997, s. 11

⁸⁹ Çukalas, **a.g.e.**, s. 68-69.

⁹⁰ Barbara Jelavich, **Balkan Tarihi; 20. Yüzyıl**, Cilt: 2, Çev. Zehra Savan-Hatice Uğur, Küre Yayınları, İstanbul, 2019, s. 295.

havaya uçurarak, birlikte ilk sabotaj girişimlerini gerçekleştirmişlerdir. Bu sabotaja ELAS birliklerinden 150, EDES birliklerinden 60 ve İngilizlerden 12 kişi katılmış, sabotaj sonrası Almanların 6 hafta boyunca ikmal yolları kapanmıştır.⁹¹ İngilizler bu tarz sabotajların yanında direniş örgütlerine para yardımları da yapmıştır. Bir yandan EDES'e 3 yılda 205.000 altın sterlin yardım ederken, diğer taraftan 3 yılda EAM'a 980.000 altın sterlin yardım yapmış, ELAS'ın kontrol ettiği bölgelere de sosyal yardım başlığı altında 200.000 altın sterlin vermiştir.⁹²

1.4. 1943 Yılından 3 Aralık Olaylarına Kadar Yaşanan Gelişmeler

1943 yılına gelindiğinde, 7 Nisan'da Alman yanlısı başbakan İoannis Rallis, Almanları komünistlere karşı destekleyerek ve aynı zamanda da iç savaş sırasında "hükümetin askerleri" görevini üstlenecek "Güvenlik Taburlarını" kurmuştur. O tarihlerde ELAS, İngiltere'nin EDES'e daha fazla yardım yaptığını öne sürerek, İngiltere'nin ELAS'ı yok etmek istediğini düşünmüştür. İşgal güçlerine karşı 600 sabotaj girişiminde bulunan ELAS, 9 Eylül 1943'te İtalyanlarla imzalanan ateşkes sonucunda İtalyan askerlerinin teslim olmalarıyla, Yunanistan'daki İtalyan birliklerinin silahlarına el koymuştur. Böylelikle ELAS, İngilizlerin EDES'e verdiği silah desteği açığını kapatmaya çalışmıştır.⁹³

Bu koşullar altında EAM'ın silahlı birlikleri olan ELAS'ın, EDES ve EKKA ile arasındaki gerginlik iyice artmıştır. İktidar kaygılarının da tırmandığı 1943 yılı içerisinde çatışmalar başlamış, her kuruluş bir diğerini Almanlarla işbirliği yapmakla suçlamıştır. EDES'in başkanı olan Zervas'ın silah arkadaşlarından gizli olarak Alman yanlısı hükümet ile ilişki kurduğu ve Almanların yönetimi altında olup, EAM/ELAS birliklerine karşı çarpışacak bir örgüt kurmayı tasarladığı iddiaları meydana gelmiştir.⁹⁴ Nitekim ELAS birlikleri, EDES'e geniş çaplı bir harekâta giriştiği sırada Almanlar, ELAS birliklerine karşı büyük bir saldırıya geçmiş ve ELAS birliklerini dağlara çekilmeye zorlamıştır. Böylelikle EDES birlikleri, ELAS'ın kendilerine karşı yapacak olduğu harekâttan kurtulmuştur. Bu olay EDES ve Almanların işbirliği yaptıkları iddialarını güçlendirmiştir.⁹⁵

Direniş örgütlerinin birbirleriyle olan savaşında ELAS birlikleri, EKKA'yı ortadan kaldırıp, liderleri Psaros'u 1944 Nisan'ında öldürmüştür.⁹⁶ ELAS ve EDES'in mücadelesinde ise iki gruptan herhangi biri galip gelememiş, 14 Şubat 1944'te Plaka Ateşkes Antlaşması imzalanmıştır.⁹⁷

⁹¹ Özgür, a.g.m., s. 106.

⁹² Nurettin Türsan, **Yunan Sorunu**, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul, 1980, s. 262.

⁹³ Özgür, a.g.m., s. 107.

⁹⁴ Çukalas, **a.g.e.**, s. 73

⁹⁵ Türsan, **a.g.e.**, s. 263.

⁹⁶ Türsan, **a.g.e.**, s. 263.

⁹⁷ Özgür, a.g.m., s. 108.

EAM ve EDES çatışması başlamadan hemen iki ay önce İngiltere, Kahire’de 1943 Ağustos’unda arabuluculuk yapmak isteyerek direniş örgütleri ve sürgündeki kralın hükümetinin katıldığı bir konferans düzenlemiştir. Bir başka düşünceye göre ELAS ile EDES arasındaki çatışmalar, ELAS’ın bu görüşmelerin olumsuz geçmesine karşın verdiği tepki olmuştur. İngiltere’nin bu görüşmelerden elde etmek istediği, Kahire’deki sürgün hükümete ve EDES’e verilen desteği arttırarak EAM’ın önüne geçerken, bir de anlaşma ile kralın elini güçlendirmek olmuştur. Bu görüşmelerde iki temel sorun ele alınmıştır; ilki milli birlik hükümetinin kurulması, ikincisi ise kralın Yunanistan’a dönüşü meselesidir. Yunan taraflar kralın bir referandum yapılmadan Yunanistan’a dönmemesi konusunda mutabık kalırken, İngilizler buna karşı çıkmıştır. Churchill, kral II. Georgios’a bir mektup göndermiş ve kişisel kararı ne olursa olsun, İngiliz hükümetinin kendisine elinden gelen her türlü yardımı ve desteği sağlamayı sürdüreceğine dair taahhüt vermiştir. Böylelikle toplantı bir anlaşmaya varamadan dağılmıştır.⁹⁸

EAM bu süreçte askeri çatışmaların yanı sıra siyasi varlığını güçlendirme yoluna gitmiş, 10 Mart 1944’te Ulusal Mücadele Siyasal Komitesi (PEEA)⁹⁹ adıyla geçici bir hükümet kurmuştur. PEEA, kendi kontrolündeki bölgelerde “ulusal konsey” için bir milyonu aşkın seçmenin katıldığı genel seçimler düzenlemiştir. Kadınların ilk defa oy kullandığı hatta 5 kadının aday olduğu¹⁰⁰ bu seçimlerde ulusal konsey; 22 işçi, 23 köylü, 5 üniversite profesörü, 4 rahip, 3 hâkim, 5 sanayici, 3 sanatçı, 23 avukat, 15 hekim ve 10 öğretmenden oluşmuştur. Konsey ilk oturumunu 14-27 Mayıs tarihleri arasında Yunanistan’da küçük bir köy olan Korisades’te yapmış, Yunanistan’ın Makedonya ve Batı Trakya üzerindeki haklarını ilan etmiştir.¹⁰¹

Bu gelişmeler neticesinde EAM’ı artık Yunanistan’daki çıkarlarına tehdit olarak algılayan İngiltere direniş gruplarına açıkça cephe almaya başlamış, komünist grupları uzaklaştırma ve etkisizleştirme girişimlerinde bulunmuştur. Bu doğrultuda Churchill, BBC’ye bugüne kadar yapmakta serbest olduğu, EAM lehine ve ona sempati yaratan haberler vermeyi kesmesini emretmiştir. İngiltere bazı provokasyonlarla, Kuzey Afrika’da bulunan Yunan Ordusu içindeki cumhuriyetçi ve sol görüşlü 18.500 askeri Kuzey Afrika’daki toplama kamplarında esir etmiştir. Yunan ordusu içinde muhalif düşünenleri bertaraf ederek orduyu krala bağlı hale getirmiştir.¹⁰²

⁹⁸ Papandreu, **a.g.e.**, s. 75-76.

⁹⁹ Politiki Epitropi Ethnikis Apeleftheros.

¹⁰⁰ Özgür, **a.g.m.**, s. 108.

¹⁰¹ Tahsin İskeçeli, **Yunanistan Buhranı**, Kardeş Matbaası, Ankara, 1969, s. 33.

¹⁰² Fuat Göktürk (Der.), **Komşuda İç Savaş; Yunanistan’da Yurtsever Direnişin Öyküsü**, Yazılma Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 15.

26 Nisan 1944'te George Papandreu, Kahire'deki sürgün hükümetin başbakanı olmuş, görevine başlayalı bir ay geçmeden 17-20 Mayıs 1944'te Lübnan'da bir konferans düzenlemiştir. Konferansa EAM/PEEA temsilcileri de katılmış, 20 Mayıs'ta EAM/PEEA dâhil tüm katılımcıların onayladığı Lübnan Antlaşması imzalanmıştır. Buna göre partilerin ve direniş örgütlerinin dışında ulusal bir ordu kurulmasına karar verilmiştir. Yine yapılan pazarlıklar sonucunda EAM, Papandreu başkanlığında kurulacak koalisyon hükümetine katılmak üzere maliye, ziraat, çalışma, ulusal ekonomi ve ulaştırma gibi önemli bakanlıkların içinde olduğu¹⁰³ 6 bakanı 2 Eylül'de Kahire'ye göndermiştir. Böylelikle EAM, Kahire'deki hükümete meşruluk kazandırmış ve kuvvetlerini onun emri altına sokmayı kabul etmiştir. EAM'ın neden böyle davrandığını anlamak güç olsa da bunda Papandreu'nun siyasi oyununun ve Rusya'nın, İngilizlerin müttefiki olması ve EAM'ın üzerindeki nüfuzunu kullanması etkili olmuştur.¹⁰⁴ Bu gelişmelerin EAM için siyasi bir geri çekilmenin başlangıcını oluşturduğu söylenebilir.

EAM/ELAS, Yunanistan'ın kırsal bölgelerinde ve genelinde gücü elinde bulundurmaktaydı. EAM/ELAS'ın, Alman işgali sonrasında ipleri eline alıp kendi isteklerini dayatacak konumda olmasından endişe duyan Papandreu, İngilizlerin de Yunanistan'ın kurtuluş sürecine katılmasını istemiştir. Ancak İngilizler, kendisine bu işe ayırabilecekleri kuvvetleri olmadığını bildirmiştir. Papandreu sol kesimin tepkisini çekmemek için, sağ kesimi cezalandırmak, Güvenlik Taburları'nı dağıtmak ve liderlerini mahkemeye sevk etmek, ayrıca ELAS kuvvetlerini Yunan Ordusu'na dâhil etmek istediğini dile getirmiştir. Ancak Alman yanlısı hükümet tarafından kurulan Güvenlik Taburları dağıtılmamış, aksine herhangi bir tehlike endişesinden dolayı İngiliz desteği alarak, Yunan Ordusu'na dâhil edilmiştir.¹⁰⁵

Lübnan Antlaşması'ndan sonra EAM'ın da bakanlıklarında bulunduğu Ulusal Birlik Hükümeti ile ELAS ve EDES bir araya gelerek 26 Eylül 1944'te Caserta Antlaşması'nı imzalamışlardır. Bu antlaşmaya göre bütün direniş örgütleri Papandreu başkanlığındaki Ulusal Birlik Hükümeti'nin emrine girmeyi kabul etmiştir. Böylelikle bu kuvvetler Müttefik devletler tarafından, Yunanistan'daki müttefik kuvvetlerin başına getirilmiş İngiliz General Sir Ronald Scobie'nin emri altına girmiş oldu.¹⁰⁶ EAM/ELAS bu antlaşmayla sadece İngiliz askeri otoritesi altına girmeyi değil, Alman işgali sonrası ülkeye İngiliz birliklerinin de girmesini kabul etmiştir.¹⁰⁷

¹⁰³ İskeçeli, **a.g.e.**, s. 34.

¹⁰⁴ Papandreu, **a.g.e.**, s.76-77.

¹⁰⁵ Özgür, a.g.m., s. 110.

¹⁰⁶ Jelavich, **a.g.e.** Cilt: 2, s. 298.

¹⁰⁷ Çukalas, **a.g.e.**, s. 87.

Papandreu'ya göre EAM/ELAS'ın bu anlaşma şartlarına razı olmasının sebebi, kurtuluştan sonra önemli ölçüde İngiliz kuvvetlerinin Yunanistan'a çıkacak olmasına inanmasıydı.¹⁰⁸ Ancak bunun dışında anlaşmanın hemen öncesinde Temmuz ayında Rus Albay Gregory Popov'un Yunanistan'a giderek EAM ile görüşmesi¹⁰⁹ dikkat çekicidir. Görüşmenin içeriği bilinmemekle birlikte Caserta Antlaşması üzerinden bir ay bile geçmeden 9 Ekim 1944'te Moskova'da, Churchill ve Stalin arasında Yüzdeler Anlaşması olarak bilinen bir anlaşma yapılmıştır. Buna göre Balkanlar'da ülkeler nüfuz alanları olarak paylaşılmış, Yunanistan üzerinde %90 İngiliz, %10 Rus nüfuzunda mutabık kalınmıştı. SSCB de buna karşılık Romanya gibi başka ülkelerde %90 nüfuz alanına sahip olmuştur. Onun dışında Yugoslavya ve Macaristan gibi bazı ülkelerde yarı yarıya nüfuz alanları paylaşılmıştır.¹¹⁰ Bu gelişmeler EAM/ELAS'ın kabul ettiği şartlarda Rus etkisi olduğunu desteklemektedir.

1.5. 3 Aralık Olayları ve Atina Savaşı

Yunanistan'da 70.000 sivilin ölümünden sorumlu olan Almanlar, 12 Ekim 1944 günü Atina'yı boşaltmıştır. Bunun üzerine İngilizler, Almanların çekildikleri yerleri doldurmuşlardır. İngiliz General Scobie aynı gün iki İngiliz taburu ile halkın sevinç gösterileriyle birlikte Atina'ya girmiştir. Başbakan Papandreu da hükümet ile birlikte 18 Ekim'de Atina'ya gelmiştir.¹¹¹

1944 yılının son günlerinde Almanların ülkeden çekilmesine rağmen, Yunanistan'da İngiliz kuvvetlerinin ve sağcı silahlı grupların sayıları gün geçtikçe artmaktaydı. Bundan rahatsız olan EAM ve sol direniş grupları, halkı İngiliz kuvvetleri ve hükümete karşı harekete geçirmek istemiştir. İngiliz General Scobie de daha önce anlaşmalar ile orduya bağlandığı halde ELAS'ın 10 Aralık tarihine kadar terhis olmasını aksi takdirde yasadışı sayılacağını ilan etmiştir. Bunun üzerine hükümette bulunan EAM yanlısı bakanlar istifa etmiş ve halkı harekete geçirmek isteyip, gösteri çağrısında bulunmuştur.¹¹²

EAM merkez komitesi 2 Aralık'ta bir toplantı yapmıştır. Toplantıda Yunanistan'ın içişlerine karışan İngilizlere mesaj gönderilmesi ve halkın harekete geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle toplantıda, 3 Aralık Pazar günü Atina'nın Anayasa Meydanı'nda miting yapma ve 4 Aralık Pazartesi gününden başlamak suretiyle genel grev kararı alınmıştır. Yunan Hükümeti önceleri bu

¹⁰⁸ Papandreu, **a.g.e.**, s. 78.

¹⁰⁹ Jelavich, **a.g.e.**, Cilt: 2, s. 298.

¹¹⁰ Baskın Oran (Ed.), **Türk Dış Politikası; Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar (Cilt:1 1919-1980)**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2019, s. 471.

¹¹¹ Türsan, **a.g.e.**, s. 263-267.

¹¹² Özgür, **a.g.m.**, s. 111-112.

mitinge yasal olarak izin verse de daha sonra İngiliz Büyükelçi Leeper'ın isteği üzerine mitingi yasaklamıştır.¹¹³

3 Aralık Pazar günü Anayasa Meydanı'nda büyük bir kalabalık toplanmış Papandreu ve İngilizler aleyhinde sloganlar atılmıştır. Bu sırada birdenbire halkın üzerine ateş açılmış ve çok sayıda insan ölmüş ya da yaralanmıştır. Bu durum üzerine çarpışmalar başlamıştır. Burada ilk ateşi kimin açtığı üzerine anlaşmazlıklar olsa da ilerleyen zamanda Yunan polis şefi, ilk ateş edenin kendilerinin olduğunu itiraf etmiştir. Ayrıca olaya tanık olan Byford Jones adlı İngiliz albay, ateş için verilen emirleri duyduğunu belirtmiştir. Yine Times Gazetesi, United Press ve New York Radyosu muhabirleri ateşin kasten açıldığına ve olayın hiçbir kışkırtma olmadan gerçekleştiğine dair fikir birliği içinde olmuştur. İlerleyen zamanlarda antikomünizmin artması ile bu olaya kimlerin sebep olduğuna dair şüpheler ortaya çıkmıştır. Ancak her ne kadar ateşin kasten açıldığı bilinse de bu emri kimin verdiği bilinmemektedir.¹¹⁴

Bu olayı izleyen 24 saat içinde ELAS kuvvetleri Atina üzerine yürüyüşe geçmiştir. İngilizler, Rimini Tugayı, Yeros Lohos ve Albay Grivas'ın kurduğu aşırı "X Örgütü" Atina merkezini savunmak için örgütlenmiştir.¹¹⁵ 1944'ün 5-6 Aralık günlerinde Atina ve Pire'de Sokak çatışmaları başlamış 18 Aralık'ta İngilizler, İtalya'dan destek birlikler getirmiştir. 26 Aralık'ta Churchill ve İngiliz dışişleri bakanı Anthony Eden, Atina'ya gelmiş ve EAM temsilcileri ile görüşme yapmıştır. Görüşme sonuçsuz kalmış ve Churchill, basına Atina ve çevresinin direniş örgütlerinden temizleneceğini, bu görevi yerine getirmek için birliklerinin mevcut olduğunu ve ayrıca yolda olan ve Yunanistan'a gelmekte olan birlikler olduğunu aktarmıştır. Atina ve çevresinde çarpışmalar sürerken 2 Ocak 1945'te Papandreu istifa ederek yerine General Plastiras başbakan olmuştur. Plastiras ertesi gün basına verdiği demeçte, gerekirse her yönteme başvurulacak düzenin yeniden tesis edileceğini aktarmıştır.¹¹⁶

ELAS birlikleri, EAM'ın hala siyasi çözüm olabileceği inancına istinaden tüm birlikleri ile Atina'da bulunmamıştır. ELAS, birliklerini sevk edecek yerde Epir'de (İpiros) bırakıp dağılmakta olan EDES birliklerini yok edip, kısa zamanda buradaki hâkimiyetini tesis etmiştir. EAM, siyasi çözüm inanisından dolayı içeride fikir ayrılıklarına düşmüş ve Atina'ya yeterince birlik sevk etmemekle kalmayıp, İngilizlere karşı silahlı saldırılardan da çekinmiştir. İlk başlarda ELAS, savaşçılarına İngilizlerle çarpışmaktan kaçınmaları, Yunan müfrezeleri, sağcı gruplar ve polisle çatışmaya girmelerini emretmiştir. Aralık günlerinde ELAS güçleri her şeye rağmen başarı kazanmış ve İngilizleri, Atina'nın bütün yabancı elçilikleri, diplomatları ve çeşitli siyaset adamlarının bir arada

¹¹³ Papandreu, **a.g.e.**, s. 79.

¹¹⁴ Çukalas, **a.g.e.**, s. 93.

¹¹⁵ Papandreu, **a.g.e.**, s. 79.

¹¹⁶ İskeçeli, **a.g.e.**, s. 35.

oturdıkları semte sıkıştırmıştır. Son bir saldırı ile çok büyük bir başarı elde edebilecekken bunu yapmamışlardır. Bunun yerine ELAS, kralcılarının denetimi altındaki alanlara saldırıya geçmiş, gereksiz çaba sarf etmiştir. Böylelikle bütün savaş boyunca İngilizler, sadece 237 ölü vermişlerdir.¹¹⁷

EAM ateşkes görüşmesi için girişimlerde bulunmuştur. Ancak, Churchill'in temel hedef EAM'ın ezilmesidir emri doğrultusunda hareket eden İngilizler, ELAS'ı ezmek için Nazilerle iş birliği yapan birliklerin yanı sıra, 60.000 asker, 200 tank ve uçak konuşlandırmışlardır.¹¹⁸ Ocak 1945'e gelindiğinde ELAS, Atina'yı kontrol edemez hale gelmiş, Yunan Hükümeti'ni tanıyan ve Atina'ya elçi atayan SSCB'den de yardım isteyememiştir. Bu şartlar altında EAM, 15 Ocak'ta ateşkesi kabul etmek durumunda kalmış ve 12 Şubat 1945'te taraflar, Varkiza Antlaşması'nı imzalamıştır. Antlaşmaya göre bütün birlikler terhis edilecek ve belirli sayıdaki silahlar teslim edilecekti. Bununla birlikte bütün siyasi haklar garanti altına alınarak, daha önce yapılmış olan bütün siyasi faaliyetler genel affa uğrayacaktı. Ancak genel af, halkın canına ve malına işlenmiş suçları kapsamamaktaydı. Bu ayırım daha sonra büyük sorunlar meydana getirmiştir. Barış şartları sağlanmış ve Atina Savaşı 11.000 kişinin hayatına ve 250 milyon dolarlık mülki zarara mâl olmuştur.¹¹⁹

1.6. 1946 Genel Seçimleri ve Kral'ın Dönmesi İçin Yapılan Referandum

O dönemde Birleşmiş Milletler (BM) SSCB temsilcisi olan Vishinsky, genel siyasetlerinden farklı olarak Yunanistan'da İngiliz birlikleri bulunmasını protesto etmiştir. Vishinsky, BM'de yaptığı konuşma ile güçlü bir etki yaratmış, Yunan vatandaşlarına karşı işlenen suçları zaman, yer ve isim vererek sunmuştur. İngiliz Dışişleri Bakanı olan Ernest Bevin ise bu girişimi propaganda olarak nitelese de diğer üyeler Vishinsky'nin konuşmasından etkilenmiştir. Ancak 7 Şubat 1946 yılında Vishinsky "u dönüşü" yapmıştır. SSCB temsilcisi, BM'nin Yunanistan sorununa ilişkin bir karar almasında ısrarcı olmadığını, iletilen meselelerin dikkate alınmış olmasının yeterli olduğunu ve kendileri açısından mesele kalmadığını aktarmıştır. Bevin de bunun ardından Yunanistan'daki yapılacak olan genel seçimlerin özgür ve şeffaf şekilde yapılacağına dair taahhütte bulunmuştur. Ruslar ile İngilizler bu hamlelerinden sonra birbirlerinin nüfuz bölgelerindeki uygulamalarına karışmamışlardır.¹²⁰

12 Şubat 1946'ya gelindiğinde Yunanistan'daki İngiliz birliklerinin komutanlığında değişikliğe gidilmiş ve General Scobie yerine General Cranford getirilmiştir. Diğer taraftan EAM,

¹¹⁷ Çukalas, a.g.e., s. 98-99.

¹¹⁸ Göktürk, a.g.e., s. 16.

¹¹⁹ Jelavich, a.g.e., Cilt: 2, s. 299-300.

¹²⁰ Özgür, a.g.m., s. 114-115; Vishinsky'nin bu dönüş politikası dönemin gazetelerine Rusya'nın, İngiltere'nin askerlerini bir an önce geri çekeceği anlayışı ile BM'nin İngiltere'ye karşı harekete geçmesi isteğinden vazgeçtiği şeklinde yansımıştır. "Bevin Shouts "Lie" to Russian On Charge to UNO Britain Protects Rightist in Greece", **The Evening Star**, 4 February 1946.

kırsal bölgelerde kamu düzeninin yeniden sağlanması için zaman isteyerek seçimlerin Mayıs ayının sonuna ertelenmesi isteğinde bulunmuştur. Ancak İngiliz Büyükelçisi Leeper, Fransız ve Amerikan gözlemcilerin bu seçimleri gözlemlemek üzere geldiğini ve istenilen süreye kadar Yunanistan'da duramayacaklarını belirtmiş, gözlemciler de seçimlerin yapılması fikrinde olmuştur. EAM, ülkede hala kargaşanın devam ettiğini ve İngilizlerin Yunanistan'da bulunduğunu belirterek böyle bir ortamda seçimlerin yapılmasının doğru olmadığını ileri sürmüş ve seçimlere katılmayacaklarını belirtmiştir. Bunun üzerine Atina Savaşı sonrası dönemde başbakanlığa gelmiş olan Sofulis, EAM ve sol partiler seçime katılmasalar da bu seçimlerin yapılacağını bildirmiştir. 31 Mart 1946'da seçimler gözlemcilerin de denetlemesi altında yapılmıştır. 2.211.791 kayıtlı seçmenin 1.106.510'u oy kullanmıştır (Kadınlar bu seçimlerde oy kullanma hakkına sahip değillerdi). Takriben kayıtlı seçmenin yarısı kadar oy kullanılan bu seçimde Halk Partisi 602.000 oy, Muhafazakâr Milli Siyasal Birlik 210.000 oy, başbakanlıkta bulunan Sofulis'in Merkezci Liberal Partisi 159.000 oy ve EDES'in lideri olan Zervas'ın partisi 64.000 oy almıştır.¹²¹ Sofulis seçimden sonra verdiği demeçte, seçime katılmayanların sayısının çok fazla olduğunu, bir önceki seçimde oy kullanan sayısına göre arada çok büyük fark olduğunu ve bunun bir protesto niteliğinde yapıldığını aktarmıştır.¹²²

Oyların çoğunu alan Halk Partisi, yeni hükümeti kurmuş ve Konstantinos Çaldaris başbakan olmuştur.¹²³ Çaldaris başbakanlığındaki hükümet Kral Georgios için, Mart 1948'de yapılması planlanan referandumu öne çekerek 1 Eylül 1946 tarihinde yapılmasına hükmetmiştir. Yine bu seçimler de 31 Mart genel seçimleri gibi olağanüstü halde ve İngiliz baskısının olduğu bir ortamda yapılmıştır. Daha önceki seçimlere katılmayan EAM, sahayı diğer partilere bırakmanın yanlış olduğunu anlamış ve bu kez referanduma katılmıştır. Yapılan seçimde Kral Georgios'un dönüşünü destekleyen oy sayısı 1.342.492 (%68,3) iken, desteklemeyen oy sayısı 182.310 oy olarak belirlenmiş, 342.400 kişi ise boş oy kullanmıştır. Halk kararını kralın dönüşünden yana kullanarak komünizme sıcak bakmadığını ortaya koymuştur.¹²⁴ Bu seçimlerde Batı Trakya halkının kullandığı oyun oranlarına bakıldığında ise karar %66 ile kralın dönüşü yönünde olmuştur.¹²⁵

Varkiza Antlaşması'ndan seçimlere kadar olan sürede bir takım olaylar yaşanmıştır. Şöyle ki Varkiza Antlaşması'nda beyan edilen af konusunun kapsamındaki ihtilaf, Yunan Hükümeti ve onun

¹²¹ Papandreu, **a.g.e.**, s. 85-88; Bu seçimlerde Batı Trakya'ya bakıldığında azınlık mensuplarından Osman Üstüner 7.175, Faik Ergin 6.450, Osman Nuri 2.197 ve Hüseyin Zeybek 1.410 oy alarak milletvekili seçilmişlerdir. Böylelikle Kemalizm yanlısı unsurlar Batı Trakya'daki azınlık arasında önemli derecede yetki kazanmıştır. Kevin Featherstone ve diğerleri, **Son Osmanlılar; Yunanistan'da Müslüman Azınlık (1940-1949)**, Çev. Özkan Akpınar, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2023, s. 249.

¹²² **Ayn Tarihi**, Sayı: 149, Nisan 1946, s. 189.

¹²³ **Cumhuriyet**, 3 Nisan 1946; **Ayn Tarihi**, Sayı: 149, Nisan 1946, s. 185.

¹²⁴ Özgür, **a.g.m.**, s. 115-116; Seçimin öncesinde, Ocak ayında Yunanistan'ın önde gelen Liberal ve Muhafazakar altı partisi bir araya gelerek Atina'da futbol stadyumunda bir miting düzenlemişlerdir. 75.000 kişinin katıldığı bu mitingde partiler, monarşiye taraf olduklarını bildirerek koalisyon ilan etmişlerdir. Böylelikle monarşiye dair yapılacak referandumda güçlü bir siyasi örgütlenmeyi amaçlamışlardır. "Six Greek Parties Proclaim Accord", **The Evening Star**, 14 January 1946.

¹²⁵ **Ayn Tarihi**, Sayı: 154, Eylül 1946, s. 147; Ulus, 3 Eylül 1946.

müttefikî İngilizlere koz vermiştir. Nitekim siyasi meselelere af getirilmişken, halkın canına ve malına kasteden suçlar af kapsamı dışında kalmıştır. Hükümet de EAM'ın siyasi kişilikleri dışında kalan silahlı gruplarını, siyasi suçlu saymayarak af kapsamı dışında tutmuştur. Varkiza Antlaşması'ndan seçimlere kadar olan sürede İngilizler ve paramiliter gruplar tarafından EAM/ELAS aleyhinde “beyaz terör” olarak adlandırılan saldırılar ve tutuklamalar gerçekleşmiştir. Beyaz terörde, Varkiza Antlaşması'ndan 1946 Mart seçimlerine kadar sol gruplardan 1.289 kişi öldürülmüş, 6.671 kişi yaralanmış, 31.632 kişi işkence görmüş, 84.931 kişi tutuklanmış ve 8.624 kişi hüküm giymiştir.¹²⁶

1.7. Demokratik Ordu ve İç Savaş

Varkiza Antlaşması'nın hükümlerine uyulmaması ve aşırı sağ terörünün artması ile sol direniş grupları peyderpey dağlara çekilmiştir. Seçimlerin ardından ELAS yöneticilerinden Markos Vafiadis'in 28 Ekim 1946'da Demokratik Ordu'yu (DSE)¹²⁷ kurduğunu ilan etmesiyle iç savaş fiilen başlamıştır. Bu savaşta Yunanistan tam anlamıyla ikiye bölünmüş, merkezde Yunan Ordusu baskınken, kuzeyde ve adalarda DSE etkin olmuştur.¹²⁸

İç savaş süresince Yunanistan'ın kuzeyindeki ülkelerin, DSE'ye yardım ettiği meselesi sürekli olarak gündeme gelmiş ve Yunanistan, 1946 Aralık'ında Yugoslavya, Bulgaristan ve Arnavutluk'u BM Güvenlik Konseyi'ne şikâyet etmiştir. Güvenlik Konseyi Komisyonu yaptığı tetkikler neticesinde 767 sayfalık bir rapor hazırlayarak bu üç ülkenin barışı ihlâl ettiklerini ve suçlu olduklarını bildirmiştir. Ancak bu rapor Güvenlik Konseyi'nde SSCB tarafından veto edilmiş, böylelikle BM Genel Kurulu'na giden mesele sürüncemede kalarak sonuca ulaşmamıştır.¹²⁹

İlerleyen süreçte Yunan makamların bildirdiğine göre Yugoslavya sınırından bir grup, Yunanistan topraklarına girmiştir. Bu grup, Yunanistan-Yugoslavya-Arnavutluk sınırının birleştiği noktada olan Florina'nın kuzeyinde bulunan Yunan karakoluna saldırmıştır. “Tito Proleter Tümeni” üyeleri olarak tanımlanan ve Yugoslavya'ya sığınan Makedon Slavlarından oluştuğu belirtilen 18 kişi, çatışma sonrası Yugoslavya'ya geri çekilmiştir.¹³⁰ Yine Temmuz ayında Yunan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü, Arnavutluk ordusuna ait düzenli birliklerin Delvinaki yakınlarına Yunan sınır muhafızlarına saldırı gerçekleştirdiğini Paris, Moskova, Washington ve Londra büyükelçilerine

¹²⁶ Göktürk, **a.g.e.**, s. 16.

¹²⁷ Dimokratikos Stratos Elladas.

¹²⁸ Oran, **Türk Dış Politikası...**, s. 582.

¹²⁹ Armaoğlu, **a.g.e.**, s. 386-387.

¹³⁰ “Greeks Charge Attack By Tito's Proletarians”, **The Evening Star**, 21 May 1946.

bildirmiştir. Saldırının ELAS üyelerine yardım eden yaklaşık 80 Arnavut askeri tarafından yapıldığı ve 2 Yunan askerinin kaybolduğu, 1 Yunan askerinin de yaralandığı belirtilmiştir.¹³¹

Daha önceki çarpışmalarda olduğu gibi SSCB, sol gruplara ve dolayısıyla DSE'ye pek destekte bulunmamıştır. SSCB'nin çok sınırlı bir maddi yardımı olmuş ve sadece ağır yaralıların tedavisi kabul edilmiştir. Bununla birlikte DSE, olumsuz muhalefeti üzerine çekmemek için, askerlerine, ne kadar zor durumda kalırsa kalsın Yugoslavya, Bulgaristan ve Arnavutluk'a sığınmalarını yasaklamış ve sadece ağır yaralıların geçişine izin vermiştir. Ancak yine de DSE gruplarının sıkışınca sınırı geçip daha sonra başka bir bölgeden geri döndükleri bilinmektedir. Diğer taraftan İngilizler, 1940 yılından beri etkin olduğu Yunanistan'dan mali sorunlarının olduğu gerekçesiyle çekileceğini belirtmiştir. Buna binaen İngiliz Dışişleri Bakanı Bevin, 15 Şubat 1947'den itibaren İngiliz birliklerinin çekileceklerini bildirmiştir.¹³²

1946-1947 yıllarında savaşın durumu ele alındığında, bu dönemde hâkimiyeti altındaki bölgede Geçici Demokrat Hükümet'i¹³³ kuran DSE'nin gücü daha çok dağlık alanlarda hissedilmekteydi. DSE'nin asıl unsurları köylülerden oluşmuş ve DSE, şehirdeki işçilerden aradığı desteği bulamamıştır. Hükümet güçleri daha çok Atina, Pire ve Selanik gibi belli başlı şehirleri elinde tutarken geri kalan bölgelerde DSE etkin olmuştur. 1946 yazında DSE'nin mevcudiyeti 1.500-2.700 kişiyken, yılın sonuna gelindiğinde 8.000-13.500 civarına varmıştır. Hükümet güçleri ise 90.000 kişilik ordu ve 30.000 kişilik polis gücünden oluşan ve makineli silah, tank, zırhlı araç gibi donanımlara sahipti. 1947 yılına gelindiğinde sayıca az olan ve teknoloji bakımından kıt bulunan DSE, ülkenin büyük kısmının kontrolünü ele geçirmiştir. Bunda uyguladığı vur-kaç/gerilla taktikleri başrol oynarken, hükümet güçleri ağır silahlar ve araçları dağlık arazide kullanmakta zorluk çekmiştir. Dağlık bölgeleri kontrol eden DSE, aynı zamanda iç bölgelerdeki iletişimi de ellerinde bulundurmıştır. Hükümet güçleri ise bu durumun tersine büyük şehirleri, sahil bölgelerini ve önemli demiryollarını kontrol etmiştir. Hükümetin diğer önemli sorunu da başlarda iyi savaşamamanın orduda yarattığı moral çöküntüsü idi. Hükümet güçlerine eğitim veren İngilizlerin, gerilla savaşına karşı pek tecrübeleri yoktu, çünkü İngilizler daha çok düzenli Alman ordusu ile karşılaşmıştı. Askerlerin moralinin bozuk olmasındaki başka bir etken de zengin kişilerin çocuklarının para karşılığı askerlikten muaf olmasıydı.¹³⁴

¹³¹ "Greece Reports Attacks By Albanian Troops", *The Evening Star*, 10 July 1946.

¹³² Özgür, a.g.m., s. 116-117.

¹³³ 23 Aralık 1947'de kurulmuş, kadınların ve azınlıkların haklarının tanınması, Yunanistan'ın bağımsızlığı gibi ilkeleri benimsediklerini bildirmişlerdir. Köylerde halk konseyleri ve kentlerde kent temsilciler meclislerini kurmuşlardır. Hâkimiyetleri altındaki 323 köyde seçimler yapmış, halk mahkemeleri ve temyiz mahkemelerini kurmuşlardır. Halk Yunancasını resmi dil ve eğitim dili olarak belirlemiş, azınlıklara da kendi dillerinde eğitim hakkı vermişlerdir. Eğitimi parasız ve zorunlu hale sokarken her köyde bir okul bulunmasını sağlamışlardır. Yeniden toprak dağıtımı yaparak her çiftçiye verilmek üzere azami ve asgari toprak miktarını belirlemişlerdir. Göktürk, a.g.e., s. 18-19.

¹³⁴ Jelavich, a.g.e., Cilt: 2, s. 330-331; Dönemin CIA raporları, olayların ABD tarafından yakından takip edildiğini kanıtlar nitelikte olup, 1947 yılı içerisinde gerilla faaliyetlerinin Yunan ordusunun bastıramayacağı düzeye geldiğini belirtmiştir.

1.7.1. ABD'nin Devreye Giriş

Artan iç sorunlar, stratejilerinin doğuya kayması ve İşçi Partisi'nin hükümete karşı güçlü muhalefeti neticesinde İngiltere, Yunanistan'dan çekilirken yerini ABD doldurmuştur. 12 Mart 1947 tarihinde Truman Doktrini ilan edilmiş, ABD artık yeni bir müdahale stratejisi uygulamaya koyulmuştur. Buna göre; henüz komünist olmamış bir ülkede, komünizm ve sol kökenli tehditler, gerekirse zor kullanılarak durdurulacaktır. Truman Doktrini ve ardından gelen Marshall Planı doğrultusunda Yunanistan'a ekonomik ve askeri yardım akmış, Yunanistan daha önce hiç olmadığı kadar büyük bir yardım görmüştür. 1947 yılında ABD kongresi 300 milyon doları Yunanistan'a verilmek üzere Türkiye ve Yunanistan'a 400 milyon dolarlık bir yardımı onaylamıştır.¹³⁵ Bu yardımlar sayesinde ABD hızlı ve etkili bir şekilde Yunan hükümeti üzerinde müdahale mekanizması kurmuştur. Bu yardımı kesmek, azaltmak gibi imalardan çekinilmemiştir. Bu tehditlerden biri de Sofulis'i başbakan yapmak için yöneltilmiş ve Sofulis, ABD gölgesinde başbakanlığa getirilmiştir.¹³⁶

ABD, 1948 Şubat'ında askeri oluşumun başına geçmesi için, General Van Fleet'i Yunanistan'a göndermiştir. General Van Fleet'in görevi, Yunanistan'daki eksikleri gidermek ve Yunan ordusunu derleyip toparlamak olmuştur. General Van Fleet'in Yunanistan'a varmasıyla birlikte Yunan ordusunun komutası fiili olarak ABD'nin eline geçmiştir. Amerikalılar, bütün askeri konulara bakan Yunan Savunma Konseyi'ne danışman olarak alınmış ve oy hakları bulunmamışsa da her tavsiyeleri emir telakki edilmiştir.¹³⁷

1948 yılında ABD, Yunanistan'a silah ve malzeme yığmaya başlamıştır. ABD Askeri heyeti direktifleri ile Yunan Ordusu 200.000 kişiye çıkarılmış ve özel karşı-gerilla (contra-gerilla) dağ birlikleri yetiştirilmiştir. Diğer taraftan hükümetin Milli Savunma Kıtaları, geliştirilerek 500 kişilik 100 tabur haline sokulmuştur. Hafif piyade taburları olan bu birlikler, yurtiçinde güvenliği sağlamakla görevlendirilmiş, böylelikle seyyar ordu birliklerine hareket kabiliyeti kazandırılmıştır. Küçük bölgelerin koruması avcı koruma birliklerine verilmiştir. ABD yardımı ile 1948 yılında hava alanları, yollar ve köprüler hızla onarılmış, Yunan ordusuna tanklar, uçaklar, modern silahlar ve napalm bombaları verilmiştir.¹³⁸

"The Greek Situation", CIA, s. 4. 7 February 1947 <https://www.cia.gov/readingroom/document/cia-rdp78-01617a002800090001-1> (29.05.2022)

¹³⁵ Cumhuriyet, 13 Mart 1947.

¹³⁶ Çukalas, a.g.e., s. 122-123.

¹³⁷ Papandreu, a.g.e., s. 98-99.

¹³⁸ Türsan, a.g.e., s. 276-277; "1948 Eylül ayında ABD, 140 uçak, 3.890 top ve silah, 97.000 tüfek, 10.000 araba ve yük vagonu yardımında bulunmuştur". Jelavich, a.g.e., Cilt: 2, s. 332.

DSE her ne kadar Yunan hükümetine yapılan yardımlarla karşıtılamayacak kadar da olsa dış yardım görmüştür. İç savaşın başlamasıyla Yugoslavya, Bulgaristan, Çekoslovakya, Ukrayna, Romanya ve Polonya DSE'ye yardımda bulunmuştur. Yugoslavya 35.000 tüfek, önemli miktarda cephane, 7.000 tanksavar, 10.000 mayın ve 12.000 kişilik giysi göndermiştir. Bulgaristan birçok DSE üyesi için eğitim seminerleri düzenlerken 1947'de yardımlarını arttırarak 15 kamyon savaş mühimmatı, yiyecek, kâğıt ve sağlık malzemesi göndermiştir. Çekoslovakya 15 milyon dolarlık bir yardımı öngörmüş, ancak bunun %75'ini Arnavutluk'taki bankalar aracılığıyla gönderebilmiştir. Ukrayna, her ay devlet bütçesinden 2 milyon florini göndermeyi onaylamıştı. Romanya 16 milyon leyi tutarında ilaç, giysi ve yiyecek gibi lojistik malzemeler göndermiştir. Polonya, 16 milyon dolarlık; 12 gemi seferi ile 14 bin ton malzeme ve yakıt, 30 bin ton gıda ve benzeri malzeme göndermiştir. Ancak bu yardımlar yine de yeterli olmamıştır.¹³⁹

1.7.2. Savaşın Yoğunluğunun Artması

1948 yılı, boyunca hükümet ordusunun geniş çaplı operasyonlarına rağmen DSE birlikleri mağlup edilememiştir. DSE, çok ağır kayıplar vermekle birlikte uyguladığı gerilla taktikleri neticesinde başarılı ve etkili operasyonlar yapmıştır. DSE birlikleri sıkıştığı durumlarda kuzeydeki komşu ülkelerin sınırlarını geçerek kendilerini kurtarmıştır. 1948 yılı askeri çatışmaları bu şekilde seyretmiş, taktiksel hamleler yapılmış, ancak taraflar birbirilerini savaş dışı bırakamamıştır.¹⁴⁰ Hükümet birlikleri 1948 yazında Grammos Dağları'na şiddetli topçu ve hava taarruzlarıyla operasyon düzenlemiş, ancak DSE birliklerinin güçlü direnişi ile karşılaşmıştır. DSE birlikleri ayrıca hükümet birliklerinin arkasına sarkma harekâtları yaparak, Grammos Dağları'nı çevreleyen hükümet birliklerini tehdit etmiştir. Bu operasyonlarda iki taraf ağır kayıplar vermiş ancak operasyonun uzaması ve başarıya ulaşmamasından dolayı hükümet kuvvetlerinin moral seviyesinde azalma olmuş, DSE taktik avantaj elde etmiştir.¹⁴¹ Bu yıl içerisinde DSE birliklerinin zayıtı 5.591 ölü, 3.396 yaralı ve 7.742 esir ve teslimken, hükümet kuvvetlerinin zayıtı 1.000 ölü ve 3.000 yaralı olmuştur.¹⁴²

1.7.3. DSE'nin Etkinliğini Azaltan Meseleler

Askeri durumdaki sonuçsuzluğa karşın güç dengeleri açık bir biçimde değişmiştir. Birçok mesele DSE'nin elini zayıflatmış ve halkın DSE'ye karşın bakış açısı olumsuz yönde seyretmiştir. Bunların ilki komünist öğretinin ana unsuru olan şehir ayaklanmalarının gerçekleşmemesiydi. Nitekim mücadelenin başından beri şehir desteğinden çok köylü desteği alan DSE, ABD yardımları

¹³⁹ Özgür, a.g.m., s. 120.

¹⁴⁰ Çukalas, a.g.e., s. 127.

¹⁴¹ "Weekly Summary", CIA, s. 10. 23 July 1948 <https://www.cia.gov/readingroom/document/cia-rdp78-01617a002000100001-7> (01.06.2022)

¹⁴² Hikmet Öksüz, "Yunan İç Savaşında Batı Trakya Türkleri (1946-1949)", **Batı Trakya Türkleri**, Karam Yayınları, Çorum, 2006, s. 218.

sonrası şehir desteğini iyice kaybetmiştir. Ayrıca bu fırsattan yararlanan Yunan Hükümeti, KKE'yi yasadışı sayarak “cadı avı” başlatmıştır. Binlerce komünist tutuklanmış, yargılanmış ve idam edilmiştir. Ayrıca komünist eğilimli kişiler askere alınmazken, bu yöndeki politika ABD etkisi ile değiştirilmiş ve komünist yanlısı gençler askere alınmıştır. Bu askere alınan komünist yanlıları, hükümet ordusundan tecrit edilerek Makronnisos ve Yura köylerindeki toplama kamplarında tutulmuştur. Böylelikle DSE'nin beklediği şehir desteği kırılmıştır.¹⁴³

DSE'yi olumsuz etkileyen sorunlardan biri de 28 Haziran 1948'de, Stalin ve Tito arasında çıkan anlaşmazlığın büyümesiyle Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılması olmuştur. Bu DSE'yi kötü bir ikileme sokmuştur, çünkü Yugoslavya en büyük desteği sağlayan ülke olmuş ve sınırlarından “taktik geçişlere” izin vermiştir. Buna karşın KKE sekreterlerinden Zahariadis, SSCB merkezli biriydi ve hali hazırda Markos Vafiadis ile aralarında da anlaşmazlıklar mevcuttu. Ancak Yugoslavya, SSCB'nin bu tavrına karşın yardımını sürdürmeye devam etmiş ve Zahariadis de Yugoslavya'ya karşı bir tavır takınmamıştır.¹⁴⁴ Hemen bu olaydan öncesinde Nisan ayında Stalin, Yugoslav ve Bulgar liderlerin, DSE'ye yaptıkları yardımları onaylamadığını ve Yunanistan'daki ayaklanmaların sona ermesi gerektiğini bildirir bir açıklamada bulunmuştur.¹⁴⁵

DSE'yi olumsuz etkileyen gelişmelerden bir diğeri de daha önce gönüllülük esasına göre insan toplanırken, sonraları zorunlu olarak asker toplama usulünün başlamış olmasıydı. Bu tutum askere alınan kişiler için de büyük sorun yaratmıştır. Çünkü DSE'ye katılmanın cezası ölümdü. Hükümet güçleri de kendilerinin zorla askere alındığına inanmamış ve çoğu insan mahkemelerde ölüm cezasına çarptırılmıştır. Bu durumdan ötürü hükümet birliklerine teslim olan gerilla sayısı bir hayli artmıştır.¹⁴⁶ Yine, iç savaşın şiddetli geçtiği Batı Trakya bölgesinde de Türkler, seçim yapılacağı bahanesiyle köy camilerine toplatılarak, DSE birlikleri tarafından silah altına alınma olayları yaşanmıştır. Bunun yanında buradaki Türk köylerine baskın yapılarak eli silah tutan insanlar toplatılmıştır.¹⁴⁷ Ayrıca Yunan hükümeti, kırsal alanda asker ve insan toplayan DSE'nin mevcudiyetinin artmasının önüne geçmek için, kırsal arazi ve köylerin boşaltılması politikasını izlemiştir.¹⁴⁸

DSE'ye karşı tepki toplayan ve Yunan Hükümeti'nin propaganda aracı olarak kullandığı bir olay da “ülke dışına çıkarılan çocuklar” meselesidir. Geçici Demokrat Hükümet, hâkimiyetleri altındaki bölgelerdeki çocukları Doğu Avrupa ülkelerine göndermeye karar vermiştir. DSE'nin resmî

¹⁴³ Türsan, **a.g.e.**, s. 277.

¹⁴⁴ Çukalas, **a.g.e.**, s. 128.

¹⁴⁵ Jelavich, **a.g.e.**, c. 2, s. 333.

¹⁴⁶ Papandreu, **a.g.e.**, s. 99.

¹⁴⁷ Melih Akdeniz, **Batı Trakya'da...**, s. 150.

¹⁴⁸ Çukalas, **a.g.e.**, s. 128.

açıklamasına göre “savaştan dolayı çocukların koruma altına alınması” gerektiği için buna başvurulmuştur. Yunan Hükümet’i ise Osmanlı yönetimindeki devşirme usulüne atıf yaparak; “zamane yeniçerilerinin beyinlerinin yıkanması” olarak nitelendirmiştir ve halk üzerinde etki yapmıştır.¹⁴⁹ 3-14 yaş aralığındaki çocukları kapsayan yurtdışına çıkarma işlemi, 1 Mart 1948’de başlamış ve çocuklar Doğu Avrupa ülkelerinde yer alan çocuk evlerine yerleştirilmiştir. Muhtelif kaynaklara göre sayılar 23.000-28.000 civarında değişiklik göstermekle birlikte, Kızılhaç’a göre 1948 yılı boyunca yurtdışına çıkarılan çocuk sayısı 23.693’tür. Bunların, 10.000’i Yugoslavya’ya, 3801’i Romanya’ya, 300’ü Ukrayna’ya, 2600’ü Bulgaristan’a 2235’i Çekoslovakya’ya ve 2000’i Arnavutluk’a gönderilmiştir.¹⁵⁰

Yunan iç savaşına DSE safında katılan, Türkiye vatandaşı olan ve bölgede Kaptan Kemal olarak anılan Mihri Belli, anılarında DSE’nin çocuk politikasına değinmiştir. Gönderilen çocukların genellikle Kuzey Yunanistan’ın savaş alanı olan köylerinden Yunan-Makedon çocukları olduğunu, bu çocukların anne ve babalarının genellikle DSE saflarında savaştığını ya da hükümetçe hapsedilmiş olduklarını belirtmiş, bu işlemin çocukların güvenliği, bakımı ve eğitimi için yapıldığını aktarmıştır.¹⁵¹

Geçici Demokrat Hükümet ve DSE’nin yaptığı en büyük siyasi hatalardan biri de Makedonya Devleti oluşumunu onaylaması olmuştur. Birliklerinin çoğunun Slavca konuşan Makedonyalılarından oluşan DSE, bu fikri 1949 Mart’ında Romanya’da faaliyet gösteren radyo istasyonundan açıklamıştır.¹⁵² Böylelikle insanlarda, DSE bu savaştan galip çıkarsa toprak kaybı yaşanacak endişesi baş göstermiştir. Bu davranış aynı zamanda Makedonya meselesinde Bulgarların tutumunu benimsemek demektir. II. Dünya Savaşı’nda, Batı Trakya ve Makedonya bölgelerinin Bulgar işgal bölgesi içerisinde oluşundan ve yaşadıkları Bulgar zulmünden dolayı bölgedeki insanlarda Slav korkusu mevcuttu.¹⁵³ Nitekim Ağustos 1946’da Bulgaristan, Paris Barış Konferansı’na resmi olarak başvuruda bulunmuş ve Batı Trakya’nın kendisine verilmesini talep etmiştir. Bu tutumu Sovyet Ukrayna temsilcisi de desteklemiştir.¹⁵⁴ Bunun yanında DSE’ye yardım eden Yugoslavya ve Arnavutluk’un da Yunanistan’dan toprak taleplerinin olması DSE’nin itibarını sarsmıştır.¹⁵⁵

¹⁴⁹ Richard Clogg, **Modern Yunanistan Tarihi**, Çev. Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997, s. 173.

¹⁵⁰ Özgür, a.g.m., s. 123; Çocukların 10.000’i Yugoslavya’ya, 2.000’i Arnavutluk’a, 2.600’ü Bulgaristan’a, 3.800’ü Romanya’ya, 2.000’i Çekoslovakya’ya ve 3.000’i Macaristan’a gönderildi. Papandreu, **a.g.e.**, s. 100; Yugoslavya’ya 15.192, Çekoslovakya’ya 3.550, Macaristan’a 3.050, Romanya’ya 6.400, Polonya’ya 500 çocuk gönderilmiştir. “Çetecilerin Kaçırdıkları Çocuklar”, **Zafer**, No: 120, 27 Ağustos 1949.

¹⁵¹ Mihri Belli, **Rigas’ın Deddiği: İç Savaş Anıları**, Dönem Yayınevi, Ankara, 1988, s. 71.

¹⁵² “Weekly Summary”, **CIA**, s. 7. 11 March 1949 <https://www.cia.gov/readingroom/document/cia-rdp78-01617a002100200001-5> (01.06.2022)

¹⁵³ Jelavich, **a.g.e.**, c. 2, s. 334.

¹⁵⁴ “Western Thrace In Paris Plea”, **The Evening Star**, 14 August 1946.

¹⁵⁵ Jelavich, **a.g.e.**, Cilt: 2, s. 334.

Askeri bakımdan yaşanan gelişmelerde de önemli bir durum değişikliği olmuştur. 1948 yılı sonunda KKE lideri Zahariadis, sürekli ideolojik ve taktiksel olarak tartışma içinde olduğu ve güçlendirmekten kaçındığı¹⁵⁶ Markos Vafiadis'i (resmi açıklamaya göre sağlık sebebiyle) DSE'nin başından almış ve kendisi onun yerine geçmiştir. Böylelikle hem siyasi hem de askeri lider konumuna gelmiştir. Ancak Zahariadis, Markos Vafiadis'in başarılı şekilde yürüttüğü gerilla taktiklerine son vererek, DSE'yi düzenli birlikler haline sokup, tugaylar şeklinde örgütlemiştir. Bu da düzenli birlikler karşısında ancak gerilla taktikleri ile ayakta durabilen ve etkinlik gösteren DSE için askeri bakımdan sonun başlangıcı olmuştur. Diğer taraftan 25 Şubat 1948'de hükümet ordusunun başına, geniş yetkilerle birlikte 1940 Arnavutluk Savaşı'nın komutanı General Aleksander Papagos getirilmiştir.¹⁵⁷

1.7.4. Savaşın Sonu

Yunan Ordusu Amerikan yardımı ve düzenlemesi ile güçlenmiştir. Papagos'un ordudan politikacı subayları temizlemesi ile "isyancıları temizlemek" için büyük harekâtına girişmeden evvelki son halini almıştır. 1949 baharına gelindiğinde hükümet güçleri saldırıya geçerek Mart sonunda Mora Yarımadası'ndaki DSE güçlerini temizlemiştir. Nisan ortalarında hükümet birlikleri Orta Yunanistan'a ilerlemiş, DSE birlikleri kuzeyde yoğun bulundukları bölgelerdeki dağlara çekilmiştir. DSE'ye gelen yardımların Nisan ayında kesilmesi¹⁵⁸ ve 10 Temmuz'da Tito'nun Yugoslavya sınırını kapattığını bildirmesiyle öldürücü darbeler vurulmuş oldu. Hükümet güçleri, Temmuz ayında Yugoslavya-Yunanistan sınırı üzerindeki Kaymakçalan Dağları'nda yaptığı saldırı sonucu burayı DSE'den temizlemiştir.¹⁵⁹ Böylelikle DSE birlikleri ikiye bölünmüş, Grammos ve Vitsi dağlarında sıkıştırılmıştır. Ağustos ayında hükümet kuvvetleri Grammos ve Vitsi dağlarına İngiliz Spitfire uçakları, napalm bombaları ve geri tepmesiz top gibi teknolojik silahlarla¹⁶⁰ harekât başlatmış ve 10 Ağustos'ta Vitsi Dağları'ndaki 7.000 kişilik DSE birliklerini yenilgiye uğratmış, bunların 2.000'i ölürken gerisi Arnavutluk'a kaçmıştır. 24 Ağustos'ta da Grammos Dağları'ndaki DSE birlikleri yenilmiş ve yaklaşık 5.000 kişi sınırı geçerek kaçmıştır.¹⁶¹

1949 Ağustos'undaki çarpışmaların ardından DSE birlikleri Arnavutluk sınırından kaçmış, 16 Ekim 1949'da Komünist Parti resmen ateşkes ilan etmiş ve savaş sona ermiştir.¹⁶² Yunan iç savaşında yaklaşık 185.000 insan ölmüştür. Yunan Ordusu Genelkurmayı verilerine göre 38.839 DSE üyesi

¹⁵⁶ Türsan, **a.g.e.**, s. 274.

¹⁵⁷ Çukalas, **a.g.e.**, s. 130.

¹⁵⁸ Özgür, **a.g.m.**, s. 125.

¹⁵⁹ "Yunanistan'da Çete Faaliyetlerine Karşı Harekât Arttı", **Zafer**, 11 Temmuz 1949.

¹⁶⁰ Papandreu, **a.g.e.**, s. 101-102; 1949'da Grammos ve Vitsi dağlarında 338 adet napalm bombası kullanılmıştır. Göktürk, **a.g.e.**, s. 18.

¹⁶¹ Türsan, **a.g.e.**, s. 278; Bazı DSE mensupları Orta Yunanistan'a doğru kaçmıştır. **Zafer**, 30 Ağustos 1949.

¹⁶² Çukalas, **a.g.e.**, s. 131.

ölmüş, 20.128 kişi esir alınmış, buna karşılık hükümet ordusundan 55.528 kişi ölmüştür. 65.000'den fazla EAM-DSE destekçisi ve üyesi sınır dışına çıkarılmış, bunların 20.000 civarı vatandaşlıktan menedilmiştir. 40.000 civarında sol görüşlü toplama kampları ve hapse gönderilmiştir. Yunan hükümeti, savaş sırasında DSE'ye katılanların ancak %30'unun gönüllü olduğunu belirtmiş ve DSE'nin bütün hatlarında toplamda 100.000 civarı kadın ve erkeğin savaştığını aktarmıştır.¹⁶³

Ülke çok büyük fiziksel zarar görmüş, öyle ki II. Dünya Savaşı'nda dahi bu kadar zarara uğramamıştır. Ayrıca hükümetin köylerdeki temizlik girişiminden dolayı büyük göçler yaşanmıştır. 1947 yılı sonunda göç eden kişi sayısı 400.000 iken, 1949 yılında 700.000 kişi göç etmek durumunda kalmıştır. Bu durum da savaş sırasında büyük kitlelere bakma ve savaş sonrası insanları geri yerleştirme sorunlarını meydana getirmiştir.¹⁶⁴

¹⁶³ Özgür, a.g.m., s. 125.

¹⁶⁴ Jelavich, a.g.e., c. 2, s. 335.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İÇ SAVAŞ YILLARINDA BATI TRAKYA'DA GERÇEKLEŞEN ÇETE FAALİYETLERİ (1946-1949)¹⁶⁵

2.1. 1946 Yılı Olayları

Yunan iç savaşına Batı Trakya'dan bakıldığında tablo iç savaşın genel durumundan farklı olmamış, bölge iç savaşı tüm etkileriyle hissetmiştir. 1946 Haziran'ında Kuzey Yunanistan'da komünist çetelerin faaliyetleri artmıştı ve bu faaliyetlere kesin bir çare olması amacıyla, yapılan yeni bir kanun teklifiyle; Epir, Makedonya ve Batı Trakya'da askeri mahkemeler kurulmuştur.¹⁶⁶ Bu mahkemelerin gerçekleştireceği faaliyetler ile artan çete olaylarının önüne geçilmek istenmiştir. Nihayet 13 Temmuz'a gelindiğinde de Batı Trakya'da sıkıyönetim ilan edilmiştir.¹⁶⁷

26 Eylül'de Türkiye'ye sığınan Batı Trakya Türklerinin anlattıklarına göre çete mensupları Türk halkına eziyet etmekteydi ve bu eziyetler her geçen gün artmaktaydı. Çete mensuplarının yaptıkları eziyetler arasında çok vahşice örnekler vardır. Bunlardan biri de kadınları çıplak bir şekilde soyarak göbeklerinde ateş yakmalarıydı. Aktarılan bilgilere göre çetelerin elinden kurtulan Türklerin Türkiye'ye ilticası devam etmektedir ve bu kişiler perişan haldedirler. Çetelerden kaçarak sınırı geçmeye çalışan Türkler öldürülmektedir. Yunan jandarması vatandaşı koruyacak güce sahip değildir, kendilerine de çeteler tarafından baskınlar yapmakta ve büyük zararlar verilmektedir. İltica edenlerin anlattığına göre sadece silahlı eylem yapan birlikler tarafından değil, aynı zamanda sol eğilimli Yunan memurları tarafından da eziyet görmüşlerdir. İltica edenler arasından Şakir oğlu Ahmet'in anlattıklarına göre Batı Trakya Türklerinin Yunan komünistlerden gördükleri hakaret ve çetelerden çektikleri eziyet halkı yıldırılmıştır. Akrabasını para için döve döve öldürdüklerini, başkalarının da bunu yaşadığını ve bu çetelerin bütün dertlerinin para olduğunu, parası olanın verip ellerinden kurtulduğunu aktarmıştır. Şakir oğlu Ahmet, bu faaliyetlerin Batı Trakya'nın Bulgar işgali altındayken başladığını ve işgal bittikten sonra da devam ettiğini anlatmıştır. Bu iltica eden gruba mensup iki kişi İskeçeli Ömer oğlu Bayazıt ve Ahmet oğlu Ali, Yunanistan'da biraz daha kalsalar

¹⁶⁵ Bu bölümde EAM/ELAS/DSE kuvvetlerinin faaliyetleri ve hükümet birliklerinin EAM/ELAS/DSE kuvvetlerine karşı yaptığı harekâtlardan bahsedilmiştir. EAM/ELAS/DSE kuvvetlerinin yapmış oldukları eylemler, Batı Trakya'daki sosyal, ekonomik ve psikolojik hayata dair çokça fikir verir niteliktedir. Araştırmada, kaynaklara yansıyan bilgilerden kronolojik olarak yararlanılmıştır. Ayrıca dönemin kaynaklarında EAM/ELAS/DSE kuvvetleri "çete" ve "çeteler" şeklinde adlandırılmıştır. Araştırmanın bu aşamasından sonra bu tabirler kullanılmıştır.

¹⁶⁶ **Cumhuriyet**, 7 Haziran 1946.

¹⁶⁷ **Ulus**, 14 Temmuz 1946.

açlıktan öleceklerini, herkesin tütün amelesı ve çiftçi olduğunu, ne zaman bir yere gitseler Türk oldukları için onlara iş vermediklerini aktarmışlardır.¹⁶⁸

29 Eylül tarihli Vakit gazetesi haberine göre son zamanlarda Batı Trakya'daki halka yapılan zulüm artmış ve insanlar Türkiye'ye iltica etmektedirler. Rivayet edildiğine göre bu mezalimi Yunan komünistlerinin yaptıklarını ancak kendi aldıkları malumata göre bu mezalimi sadece komünistlerin değil, kendilerine komünist süsü veren Yunanların da yaptıkları belirtilmiştir. Habere Türk-Yunan dostluğunun bozulmasına engel olmak ve Yunan hükümetinin bu konu ile alakadar olması önerilerini de eklemişlerdir.¹⁶⁹ Ertesi gün yaptıkları haberde de aynı konuyu ele alan gazete muhabirleri, komünist kılığına giren bu Yunanların Batı Trakya Türklerine bölgeden göç etmeleri için baskı yaptıklarını, bu baskılar sonucu Türkiye'ye göçenlerin anlattıklarının içler acısı olduğunu, Batı Trakya'da bulunan bazı kasabalara kâğıtlar yapıştırıldığını ve bu kâğıtlarda Türklerin bölgede istenmedikleri, Yunanistan'ı terk etmeleri gerektiği yazıldığını aktarmışlardır.¹⁷⁰ Türkiye'ye göç etmiş olan başka bir Batı Trakya Türk'ünün anlattığına göre Yunanlar, Türkleri bölgeden kaçırmak için ellerinden geleni yapmıştır. Yunanlar, Türklerin mallarını ellerine geçirmek için ezelden beri uyguladıkları işkence, dayak ve açlık mezalimini uygulamış, Yunan gazeteler de bu olayları örtbas etmek için bu yapılanları komünistlere yüklemiştir.¹⁷¹

Ekim ayı başında çeteler Sofulu kasabasının doğusunda, Türkiye-Yunanistan-Bulgaristan sınırının kesiştiği yere yakın bölgede bulunan bir Yunan jandarma karakoluna saldırmıştır. Jandarmalar 4 ölü ve 1 yaralı zayıat verirken, çeteler kendi ölü ve yaralılarını yanlarında götürerek Bulgaristan'a kaçmışlardır.¹⁷²

Yunanistan'da çetelerin silahlı faaliyetlerinin artmasıyla, çeteler ile olan bağlantıları nedeniyle, 14 Ekim tarihinde Yunanistan Emniyet Genel Müdürlüğü, EAM'ın Makedonya ve Batı Trakya'da bulunan merkezlerini kapatmıştır.¹⁷³ Daha sonra resmi makamlar tarafından yapılan açıklamaya göre bu merkezler idari tedbir amaçlı kapatılmamış, bu durumun teşkilat ile merkezlerin bulunduğu mülk sahipleri arasındaki para meselesinden dolayı ortaya çıkan bir sorun nedeniyle olduğu belirtilmiştir.¹⁷⁴

¹⁶⁸ **Vakit**, 27 Eylül 1946.

¹⁶⁹ **Vakit**, 29 Eylül 1946.

¹⁷⁰ **Vakit**, 30 Eylül 1946.

¹⁷¹ **Bayram Gazetesi (Akşam)**, 6 Kasım 1946.

¹⁷² "127 Greek Leftists Killed in Six Battles", **The Evening Star**, 2 October 1946.

¹⁷³ **Akşam**, 15 Ekim 1946.

¹⁷⁴ **Aydın Tarihi**, Sayı: 155, Ekim 1946, s. 226.

27 Ekim’de Batı Trakya’da da çete mensupları köy basarak Türklerin para ve yiyeceklerine el koymuştur. Akşam erken saatlerde Mustafaçova (Miki) Nahiyesine bağlı Bretankova (Gorgona) Köyü’nü basan çete mensupları köyde tütünden başka bütün yiyecek ve giyeceği almış, yoksullukla mücadele eden Türkleri tamamen aç ve savunmasız bırakarak köyden ayrılmışlardır. Bundan dört gün önce de aynı nahiyeğe bağlı olan Peynir (Paneryon) Köyü’nü basan ve tahmini olarak 50 kişiden oluşan çete burada da aynı usule başvurarak para ve eşyaları almışlardır. Kasım ayı içerisinde Bertankova ve Terkeş mahalleleri iki kere basılmıştır. Yine başka bir örnek de 7 Kasım’da akşam saat 7 civarında 10 kişi, İsice (İsea) Köyü’nde yedi eve girip karınlarını doyurmuşlar ve evlerdeki para, yiyecek ve giyecek malzemeyi alıp gitmişlerdir.¹⁷⁵

8 Kasım’da Yunan *Niyuz Kroniki* gazetesi muhabirinin aktardığına göre komutanların müzakeresi sonucu silahlı komünistler için af ilan edilmiştir. Aynı haberde dikkat çeken diğer bir husus ise Yunan Ordusu saflarından kaçıp çetelerin saflarına katılanlar olduğu ve bu kişilerin ordunun harekâtı hakkında malumat verdiği bilgisidir. Bu kişiler yakalandıklarında ise idam cezası alıyordu.¹⁷⁶

14 Kasım günü öğleden sonra 16.30’da kalabalık bir çete Kırka ile Potamo arasındaki kömür ocaklarında işleyen bir trene saldırmıştır. Bu saldırı Dedeagaç jandarma komutanını öldürmek amacıyla yapılmıştır. Çetenin hücumunu gören jandarma komutanı ve bir er karşı ateş açmışlarsa da, komutan yaralanmış ve çeteye esir düşmüştür.¹⁷⁷

Sofulu Kasabası’nda çete mensupları ile hükümet güçleri arasında çatışma yaşanmış, halk Türkiye sınırındaki gümrüğe sığınmış, 19 Kasım’da hükümet güçlerinin galibiyeti ile sonuçlanan çatışma sonrası sığınan halk evlerine geri dönmüştür.¹⁷⁸

20 Kasım’da Türkiye-Yunanistan sınırına yakın Altunkaraagaç, Dimetoka ve Sofulu kasabaları yakınlarında, buralara baskın yapmak üzere 500-1000 kişilik bir çetenin toplandığı haber alınmıştır. 20 Kasım gecesi Altunkaraagaç’a giden telgraf hatları çete mensupları tarafından kesilmiş ve yakında bulunan Ampila Köyü’ne baskın yapılmıştır. Bunun üzerine Edirne’deki Türk yetkililer teyakkuza geçmiş, Altunkaraagaç’a baskın yapılırsa Yunan halkının sınıra gelerek iltica edeceği düşünülmüş ve buna göre sınırdaki önlem alınmıştır. Diğer yandan Türk yetkililer, üst makamlarına Türkiye’nin bu sınırdaki son tren istasyonu olan Çakmak İstasyonu’ndan silah sesleri işitildiğini ve Türk toprağı olan Karaagaç’ın her an baskına uğrama ihtimali olduğunu bildirmiştir. Daha sonra Altunkaraagaç

¹⁷⁵ **Trakya**, 18 Kasım 1946; **Akşam**, 28 Kasım 1946; **Ulus**, 29 Kasım 1946.

¹⁷⁶ **Vakit**, 9 Kasım 1946.

¹⁷⁷ **Trakya**, 18 Kasım 1946.

¹⁷⁸ **BCA**, 30.1.0.0.65.403.15. (22.11.1946)

Kaymakamından alınan bilgiye göre çeteler çekilmiş, Yunan makamları buraya destek birlik göndermiştir.¹⁷⁹

Kasım ayının sonuna gelindiğinde çete faaliyetleri Türkiye sınırında iyice şiddetlenmiştir ve Pityon mevkiinde Türkiye ile Yunanistan arasında sağlanan tren ulaşımı için tehdit oluşturmaya başlamıştır. Hatta çeteler bu demiryolu hattının Yunanistan tarafında kalan kısmını kesmeye çalışmışlardır ve bu durum Türkiye tarafında da huzursuzluk yaratmıştır. Türkiye-Yunanistan sınırı olan bu bölgede faaliyetlerin artması ve Yunan birliklerin burada etkili olamamasının temel sebebi de Yunan gazeteler tarafından açıkça ortaya konmaktaydı. Buna göre Yunanistan dostluk ilişkilerinden dolayı Türkiye'ye güvenmiştir ve böylelikle ordunun asıl muharip kollarını Bulgaristan, Yugoslavya ve Arnavutluk hudutlarına yığmış, Türk sınırının 200 kilometresini boş bırakmıştır. Böylece burada çeteler daha rahat faaliyet sahası bulmuşlardır.¹⁸⁰

29 Kasım'da Batı Trakya'da hükümet kuvvetleri, çetelerin işgal etmiş olduğu iki kasabayı kurtarma harekâtına girişmişler ve bu çarpışmada bir Yunan subay ile iki jandarma eri ölmüştür. Diğer yandan Türk-Yunan sınırı yakınlarında bulunan Kelkaya'da hükümet kuvvetleri ve çeteler arasında bir çarpışma meydana gelmiş, hükümet kuvvetleri 15 çete mensubunu öldürmüş, 15'ini yaralamış ve 15'ini de esir etmişlerdir. Yine Türk-Yunan sınırında bulunan başka bir yer olan Sofulu'da da çarpışma olmuş 25 çete mensubu öldürülmüş, 18'i yaralanmış ve 8'i esir edilmiştir. Edirne'nin güneyinde bulunan Kumçiftliği (Orestiada) yakınlarında hükümet kuvvetleri, çeteler tarafından pusuya düşürülmüş ve bir çarpışma olmuştur. 5 saat süren bu çarpışmada 16 çete mensubu öldürülmüş, 30'u esir edilmiş ve hükümet kuvvetleri iki makineli tüfek ile 150 piyade tüfeği ele geçirmiştir. Bunların yanında 40 çete mensubunun 26 Kasım'da Bulgaristan sınırından Batı Trakya'ya giriş yaptıkları belirtilmiştir.¹⁸¹

Batı Trakya'nın en batı ucunda bulunan ve dağ köylerinden biri olan Demircik Köyü'ne, 1946 yılı sonbaharında çete mensupları gelmiş ve 450 kişiden oluşan ahaliyi camiye toplamışlardır. Gelen çete mensuplarından konuşmayı yapanlar kendilerini köylülere Markos Vafiadis ve Zaharias (ya da Zahariadis) olarak tanıtmışlar ve konuşmada çevirmen kullanmışlardır. İnsanların daha iyi yaşam şartlarına kavuşabilmeleri için mücadele başlattıklarını, dağlarda başlatılan mücadelenin bütün Yunanistan'a yayılacağı ve sonunda cumhuriyet idaresinin hâkim olacağını aktarmışlardır. Başarılı olabilmek için köylülerin de yanlarında olmaları gerektiğinden bahseden konuşmacılar, saflarına katılmak istemeyenlerin, daha evvelden kolları ve bacakları çete mensupları tarafından kesilen birini örnek göstererek, akıbetlerinin bu olacağı tehdidinde bulunmuşlardır.¹⁸²

¹⁷⁹ BCA, 30.1.0.0.65.403.14. (21.11.1946)

¹⁸⁰ Vakit, 29 Kasım 1946.

¹⁸¹ Vakit, 30 Kasım 1946; Akşam, 30 Kasım 1946; Cumhuriyet, 30 Kasım 1946.

¹⁸² Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, a.g.e., s. 93-94.

Kasım ayı sonunda Yunan Ordu'sunun tebliğine göre Dedeagaç yakınlarında bir çarpışma gerçekleşmiş, 40 çete mensubu öldürülmüş ve 115'i esir edilmiştir.¹⁸³ Aynı tarihlerde Anadolu Ajansı muhabirinin aktardığına göre; Türk sınırına 15 kilometre uzaklıktaki Yunan topraklarında çetecilerin faaliyetleri devam etmekteydi ve son iki gün içinde sınıra çok yaklaşmışlardı. Dedeagaç ile Bulgaristan sınırında bir gündür trenler işlememiştir. Aynı zamanda çetelerin iyi derecede silahlı oldukları Yunan halka dokunmadıkları sadece Yunan memurlara, jandarmalara ve Türk-Müslüman halka tecavüz ettikleri bu nedenle Türkiye'ye olan ilticanın artarak devam ettiği bildiriliyordu.¹⁸⁴

Türkiye-Yunanistan sınırında faaliyetlerin artmış olmasının sebeplerini Abidin Daver, 2 Aralık'ta yayınlanan yazısında şu şekilde özetlemiştir.¹⁸⁵

- Türkiye ve Yunanistan arasındaki kara ulaşımını kesmek.
- Yunanistan'ı tek güvenilir sınır olan Türkiye sınırından da kuşatarak kısıp almak.
- Türkiye'yi, Avrupa sınırı tarafında, Karadeniz'den Ege'ye kadar çembere almak.
- Batı Trakya Türklerine tehdit, baskı ve zulüm uygulayarak Türkiye'ye göçmelerini sağlamak, böylelikle Türkiye ile Yunanistan arasındaki dostluğu bozmaya çalışmak.
- Türkiye'yi, Batı Trakya Türklerini korumak için kışkırtarak bölgeye müdahale etmesine neden olmak. Böylelikle Balkanlardaki durumu iyice karıştırmak.

Yunan *Ethnos* gazetesi de Aralık ayı başında yaptığı haberde, Yunan çete mensuplarının Yunanistan ve Türkiye arasındaki yolları, özellikle de Pityon-Dedeagaç arasındaki demiryolunu keserek, Batı Trakya'yı tecrit etmek amacıyla olduklarını aktarmıştır. Böylelikle bölgenin Bulgaristan'a Ege Denizi kıyısında bir mahreç olarak verilmesini sağlamaya çalıştıklarını belirtmiştir.¹⁸⁶

Aralık ayı başlarında çeteler, Bulgaristan sınırları içerisinde ve Bulgaristan-Yunanistan sınırında bulunan Ortaköy'de toplanmaya başlamışlardır. Burada toplanan çetelerin amacı Yunanistan ile Türkiye arasındaki ulaşımı kesmektir. Çeteler buradan Yunan topraklarına sızarak, sınır boylarında faaliyet göstermişlerdir.¹⁸⁷ Esir edilen çete mensuplarının anlattıklarına göre, komünistler Yunanistan'da bir Batı Trakya sorunu çıkartarak, bölgeyi Yunanistan'dan koparmayı amaçlamışlardır.¹⁸⁸

¹⁸³ **Ulus**, 30 Kasım 1946.

¹⁸⁴ **Vakit**, 1 Aralık 1946.

¹⁸⁵ Abidin Daver, "Türkiyeyi Çemberleme Gayretleri", **Cumhuriyet**, 2 Aralık 1946.

¹⁸⁶ **Ayın Tarihi**, Sayı: 157, Aralık 1946, s. 306.

¹⁸⁷ "Batı Trakya'da Çeteler Faaliyetlerini Arttırdılar", **Cumhuriyet**, 5 Aralık 1946.

¹⁸⁸ "Yunan Çeteleri Batı Trakya'da Toplanıyorlar", **Cumhuriyet**, 8 Aralık 1946.

1-2 Aralık'ta Yunan çeteleri Türk sınırına yakın köylerdeki faaliyetlerini devam ettirmiştir ve bu iki günde buradaki birçok köye saldırı düzenlemiştir. Çeteler, Türk sınırına 8 kilometre uzaklıktaki Anbelaki'ye saldırmış, Yunan jandarması tarafından püskürtülmüşlerdir, ancak yine de burada bulunan giyecek ve yiyecekleri yağmalamışlardır. Ayrıca Türk sınırına yakın bulunan Ferecik ve Sofulu'ya birkaç defa saldırı düzenlemişlerdir.¹⁸⁹ Yine Aralık ayının ilk günlerinde Bulgaristan'dan gelen çeteler Batı Trakya'daki bazı yerlerde demiryolu raylarını sökmüşlerdir.¹⁹⁰ Batı Trakya'da, Çetecilerle Yunan ordusu arasındaki çarpışmalar şiddetlenmiş, top seslerinin 4 Aralık'ta Edirne'den dahi duyulduğu dile getirilmiştir. Ancak, tüm saldırılara rağmen Pityon-Dedeğaç arasındaki tren muntazam bir şekilde işlemeye devam etmiştir. Edirne-İstanbul demiryolunun Yunanistan arazisinden geçen kısımda yaşayan halkın çoğunluğu EAM yanlısı olarak bilinse de hükümet kuvvetleri bölgeye hâkim vaziyetteydi.¹⁹¹

Aralık ayı başlarında Batı Trakya'nın Gratina Köyü'nde ordu kuvvetleri ile çeteciler arasında bir çatışma meydana gelmiştir. Bu çarpışmada birçok çete mensubu öldürülmüş ve bir miktarı da esir edilmiştir. Ayrıca çete mensuplarından ağır silahlar da ele geçirilmiştir.¹⁹² Diğer yandan hükümet kuvvetleri ve çete mensupları arasında Sofulu ve Dimetoka'da şiddetli çarpışmalar olmuş, ancak çeteciler tutunamayıp bölgeden çekilmiştir ve bölgede ordu kuvvetleri hâkim konuma geçmiştir.¹⁹³ Türkiye'ye iltica edip Karaağaç'a varan 17 nüfuslu bir Türk aile reisi grubu GümülcineKaraağaç'a kadar gelirken geçtikleri bölgelerde en küçük bir hadiseye rastlamadıklarını ve halkın kendi işleriyle meşgul olduklarını aktarmıştır.¹⁹⁴ Yine Aralık başlarında Gümülcine ile Dedeğaç arasında bulunan demiryolunun vidaları çete mensupları tarafından sökülümüş, böylelikle oradan geçen bir trenin lokomotifi ile 2 vagonu yoldan çıkarak devrilmiştir. Bu olay nedeniyle Gümülcine ile Dedeğaç arasında 2 gün boyunca tren yolculuğu yapılamamıştır. Diğer taraftan Gümülcine-İskeçe yaka şosesi üzerinde yolu kesen bir çete, otobüsü durdurmuş ve otobüste bulunan 20 yolcuya, otobüsteki malzemeleri dağa taşıtmıştır. Çete mensupları bu yolcuları, içlerinden asker olan biri hariç tutularak, bir gece sonra serbest bırakmıştır.¹⁹⁵

8 Aralık'ta Akşam gazetesinin yaptığı habere göre Yunanistan, çetelere karşı olan mücadelesini şiddetlendirmiştir. Çeteler, Yunanistan'ın Bulgaristan ve Yugoslavya ile sınırının bulunduğu doğu ve batı Makedonya'da, Teselya'nın dağlık bölgesinde, Yunanistan-Arnavutluk sınırında ve Batı Trakya'da olmak üzere dört ana bölgede faaliyet göstermekteydi. Yunanistan, Teselya için 2.

¹⁸⁹ **Ulus**, 3 Aralık 1946; **Aynı Tarihi**, Sayı: 157, Aralık 1946, s. 305.

¹⁹⁰ **Akşam**, 5 Aralık 1946.

¹⁹¹ **Ulus**, 5 Aralık 1946; **Vakit**, 5 Aralık 1946.

¹⁹² **Vakit**, 6 Aralık 1946.

¹⁹³ "Trakya'da Çeteler Tutunamadılar", **Cumhuriyet**, 6 Aralık 1946.

¹⁹⁴ **Ulus**, 6 Aralık, 1946.

¹⁹⁵ **Trakya**, 9 Aralık 1946.

Kolordu'yu; Makedonya bölgesi için de 3. Kolordu'yu görevlendirmiş; Batı Makedonya ve Arnavutluk için de yığınak yapmış ve ehemmiyet göstermiştir. Ancak Batı Trakya'daki çete faaliyetlerinin son günlerde başladığı, ordu kuvvetlerinin burada çete faaliyetlerini engellediğini ve çetecilerin geldikleri yabancı topraklara geri döndüklerini belirterek, burada diğer bölgelerde olduğu ölçüde yığınak yapılmasına gerek kalmamıştır.¹⁹⁶

1000 kadar çetecinin bulunduğu tahmin edilen¹⁹⁷ Batı Trakya'da 8 Aralık tarihinde 7. Yunan Tümeni, özellikle Meriç Nehri civarında faaliyet gösteren çetelere karşı harekâta girişmiş, Batı Trakya'da bulunan Krivos bölgesi tamamıyla çetelerden temizlenmiştir. Yunan askeri makamları daha önce Makedonya-Yugoslavya hududu bölgesinde gerçekleşen olayların şimdilerde Batı Trakya'da Bulgar sınırında gerçekleştiğini aktarmışlardır.¹⁹⁸ Bulgar sınırında yapılan son çarpışmalarda esir olan çete mensuplarının anlattıklarından, bu çetelerin Yunanistan-Yugoslavya sınırından Bulgaristan sınırına kaydırılmış olduğu öğrenilmiştir.¹⁹⁹

9 Aralık'a gelindiğinde Batı Trakya'da, içinde Türkiye'den gönderilen postaların da olduğu bir yolcu treni çeteler tarafından saldırıya uğramış, durdurulan tren soyulduktan sonra yakılmıştır. Daha sonra, bölgedeki emniyet güçleri Türkiye-Yunanistan demiryolunu ve bu bölgedeki şoseleri onarmak ve savunmak için konuşlanmıştır.²⁰⁰

9-10 Aralık'ta kalabalık bir çete grubu Gümölcine'nin Balahor Köyü'nü basmış ve köylüden tahılları toplamalarını istemiştir. Köylüye ellerindeki bulgur, tarhana, kesme, kuskus ve buğdayı toplayan ve 7 öküz arabasına yükleten çeteler, arabaları ve köyün muhtarını da beraberlerinde alarak gitmişlerdir. Yolda muhtarı uyarıp salıvermişler ve ertesi gün de arabaları iade etmişlerdir.²⁰¹

11 Aralık'ta hükümet birlikleri Batı Trakya bölgesinde geniş çaplı bir harekât başlatmış, Dimetoka'nın Mandıra Boğazı bölgesinde ve Sofulu'da hükümet kuvvetleri ile çeteler arasında şiddetli çarpışmalar başlamıştır. 12 Aralık günü de devam eden çarpışmalarda top ve uçak da kullanılmış ancak mücadele iki tarafın da lehinde ya da aleyhinde neticelenmemiştir.²⁰² Temizleme harekâtı devam ederken 3. Yunan Tümeni, Bulgaristan sınırında 1000 kişilik bir çeteyi çevirme teşebbüsünde bulunmuş ancak sis ve yağın şiddetli yağmurlardan dolayı bu teşebbüs zor bir hal almıştır. Netice olarak ordu birlikleri ilerlerken çeteden hiçbir karşılık gelmemiş, buna istinaden çete

¹⁹⁶ **Akşam**, 8 Aralık 1946.

¹⁹⁷ **Akşam**, 10 Aralık 1946.

¹⁹⁸ **Akşam**, 9 Aralık 1946.

¹⁹⁹ **Vakit**, 9 Aralık 1946.

²⁰⁰ **Vakit**, 10 Aralık 1946; **Akşam**, No: 10100, 10 Aralık 1946.

²⁰¹ **Trakya**, 23 Aralık 1946.

²⁰² **Ulus**, 13 Aralık 1946; **Vakit**, 13 Aralık 1946.

mensuplarının Bulgar sınırını aşarak kaçtıkları düşünülmüştür. Hükümet kuvvetleri tarafından Batı Trakya’da başlatılan ve hükümet birliklerinden 4 subay ve 10 erin öldüğü, 3 subay ve 20 erin yaralandığı, bir miktar da çete mensubunun esir olduğu harekât, 5. günün sonunda²⁰³ kötü hava koşulları ve şiddetli karın etkisiyle sona ermiştir.²⁰⁴

Aralık ayı ortalarına gelindiğinde Batı Trakya Türklerine sadece solcu çeteler değil, sağcı çeteler de işkenceler yapmaya başlamıştır. Bunların arasında Alman işgali sırasında Türklere zulmeden Pontuslu Andon Çavuş ve çetesi de tekrar faaliyet göstermeye başlamış, karışık ortamda Türklere karşı olan tecavüzlerini arttırmıştır.²⁰⁵ Yunan Hükümeti için çalışan Andon Çavuş ve çetesi 80 kişilik bir jandarma kuvveti şeklinde örgütlenmiş, Türklere karşı komünist çetelerden daha kötü faaliyetlerde bulunmuş, kadın ve kızlara fenalıklar yapmıştır.²⁰⁶ Cumhuriyet gazetesi muhabiri Metin Toker Gümülcine’den Selanik’e giden trende Andon Çavuş’a rastlayıp Türkçe röportaj yapma şansı bulmuştur. Asıl ismi Fostiridis Antonios olan çete lideri, II. Dünya Savaşı sırasında savaşmış, Yunanistan işgal altındayken, çetesini işgal güçlerine karşı örgütlemiş ve İngilizler ile iş birliği yapmıştır. Andon Çavuş’un kendiyle övünerek verdiği röportajın ortasında, Metin Toker bir anda Andon Çavuş’un çetesinden Türklerin şikâyet ettiğinden, Türk köylerine giderek yağma yaptıklarından ve Türklere komünist çetelere yardım ettikleri ve yiyecek verdikleri için işkence ettiklerinden bahsetmiştir. Andon Çavuş ise “yalan” diye bağırarak Metin Toker’in lafını kesmiştir. Daha sonra Andon Çavuş, bunları Metin Toker’e söyleyenin komünist biri olduğunu, Türkleri çok sevdiğini, Türklerin de ona bayıldığını, zaten bölgede herkesin ona bayıldığını ve o olmasa çetelerin buraları (Batı Trakya) hemen işgal edeceğini ilave etmiştir.²⁰⁷

16-17 Aralık gecesi 100 kişiden oluşan bir çete Gümülcine yakınında bulunan Çelebi Köyü’nü basmış, köylülere köydeki yiyecek ve kışlık gıyceklerini toplatmış ve bunları 4 öküz arabasına yükleyerek üslerine göndermiştir. Çete, bu köyden çıkıp gece 01.30 civarında Karacaoğlan Köyü’ne gitmiştir. Burada doğrudan köyün varlıklı kişilerinden olan Mustafa Bey’in evine giderek ve 30 büyük baş hayvanından 9 tane genç düveyi, iki çift öküz ile arabayı almıştır. Arabaya, dükkânda satılmak üzere depolanan mühürlü içki şişeleri, pirinç, şeker, incir vs. ile bir miktar da buğday yüklenmiştir. Aynı köyden Salih isimli bir ağanın da bir çift öküz koşulu arabası ile evde bulunan nohut ve buğdayının arabaların taşıyabileceği kadarı çete tarafından alınmıştır. Mustafa Ağa ve Salih Bey’in hizmetkârlarını da malzemeyi götürmek için yanlarına alan çete mensupları, onları geriye elleri boş göndermiş ve aldıkları öküzler ile arabaların geri iade edilmeyeceğini bildirmişlerdir. Evi

²⁰³ **Ulus**, 14 Aralık 1946.

²⁰⁴ **Akşam**, 16 Aralık 1946; **Trakya**, 16 Aralık 1946.

²⁰⁵ “Batı Trakya Türklerine Yapılan İşkenceler”, **Cumhuriyet**, 16 Aralık 1946.

²⁰⁶ **BCA**, 30.1.0.0.65.405.2. (04.02.1947)

²⁰⁷ “Batı Trakyanın Andon Çavuşile Mülakat”, **Cumhuriyet**, 4 Ağustos 1947.

soyulan bu iki kişi Gümülcine’de oturduklarından köyde değillerdi. Çete, köyde başka kimseden bir şey almamıştır.²⁰⁸

16 Aralık’ta Atina’daki hükümet yetkililerinin yaptığı açıklamaya göre Makedonya ve Batı Trakya’da uçaklardan kâğıtlar atılmıştır. Bu kâğıtlarda hükümetin ilan ettiği affın süresinin 23 Aralık’ta sona ereceği beyannamesi yer almıştır ve bu sayede birçok çete mensubu teslim olmuştur.²⁰⁹ Hatta EAM teşkilatı da çete mensuplarının teslim olmalarını tavsiye etmiştir.²¹⁰ Diğer taraftan Batı Trakya’daki temizleme harekâtı tekrardan hız kazanmış, 17 Aralık’ta ordu birlikleri ile çeteler arasında Yunanistan-Bulgaristan-Türkiye sınırlarının kesiştiği noktada ve Ortaköy’de şiddetli çarpışmalar yaşanmış, Ortaköy alevler içerisinde kalmıştır. Ayrıca Dimetoka-Sofulu arasındaki ve Dimetoka-Krestias arasındaki bölgelerde de çatışmalar yaşanmıştır. Dimetoka-Sofulu arasındaki bölgede gerçekleşen çatışmada 9 çete mensubu ölmüş 12’si esir olmuştur. Dimetoka-Krestias arasındaki çatışmada da 4 çete mensubu ölmüş, 6’sı yaralanmıştır.²¹¹ 20 Aralık’ta da Meriç bölgesinde hükümet kuvvetleri ile çete mensupları karşı karşıya gelmiş, çatışma sonucu çete mensupları dağılırken 3 ölü ve 10 esir vermişlerdir.²¹²

19-20 Aralık gecesi bir çete Gümülcine’ye yakın Kalfa Köyü’ne “yaşasın cumhuriyet” nidaları ile girmiş, köylüden herkesin servetine oranla yiyecek vermelerini istemiş ve 2.000 okka civarında buğdayı alarak gitmiştir. Aynı gece Gümülcine’ye bağlı Arabacı Köyü’ne de kalabalık bir çete baskın yapmış, hem Yunan hem de Türk mahallelerinden toplamda 40 yükten fazla tahıl ve giyecek malzemesi almıştır. Herkesten, kişilerin gücü oranında 10 okkadan 150 okkaya kadar ekin alan çete mensupları yük hayvanlarını kendileri getirmiştir.²¹³

Aralık ayı sonuna doğru Batı Trakya’da Sofulu kasabası yakınlarında 800 kişilik bir çete faaliyette bulunmuştur. Bu çete grubu ağır silahlar, havan topları ve mitralyözler kullanmak suretiyle Yunan jandarmasına karşı taarruza geçmiştir.²¹⁴ Sofulu yakınlarındaki köyde savunma pozisyonunda bulunan ve sadece 30 kişiden ibaret olan jandarma kuvveti takviye kuvvet gelinceye kadar çeteyi oyalamıştır. Çatışmada 60 kadar kişi hayatını kaybetmiştir.²¹⁵

²⁰⁸ **Trakya**, 23 Aralık 1946.

²⁰⁹ **Vakit**, 17 Aralık 1946.

²¹⁰ **Trakya**, 23 Aralık 1946.

²¹¹ **Vakit**, 18 Aralık 1946; “Bulgar Town Reported Burning As Greeks Battle Guerrillas”, **The Evening Star**, 17 December 1946.

²¹² **Akşam**, 21 Aralık 1946; **Cumhuriyet**, “Yunanistanda Yeniden Çarpışmalar Oldu”, 25 Aralık 1946.

²¹³ **Trakya**, 23 Aralık 1946.

²¹⁴ **Vakit**, 26 Aralık 1946.

²¹⁵ **Akşam**, 26 Aralık 1946.

2.2. 1947 Yılı Olayları

Hükümet birliklerinin tahminine göre çete kuvvetlerinin 1947 yılı başlarındaki sayısı 1.700-2.100 arasındadır. Bu tarihlerde Dedeağaç'ta 800-1.000, Gümülcine'de 500-600 ve İskeçe'de ise 400-500 kişi faaliyet göstermiştir.²¹⁶

1947 yılında da Batı Trakya'da silahlı olaylar hız kesmeden artmıştır. Hükümet birlikleri ile çeteler arasında 8 Ocak tarihinde Batı Trakya'da bir dağ köyünde şiddetli çarpışma meydana gelmiş, bu çarpışmada 19 asker ve 30 çete mensubu ölmüştür.²¹⁷ 11 Ocak'ta bölgede artan bu tür faaliyetlerden dolayı Türkiye, sınırlarında olağanüstü önlem almak durumunda kalmıştır. 15 Ocak akşam saat 19.00 sularında 500 kişiden oluştuğu tahmin edilen bir çete Gümülcine ve İskeçe arasında bulunan Yassıköy'ü basmıştır. Nahiye merkezi konumunda olan bu büyük köyün jandarma karakolunda bulunan askerler çeteye müdahale etmiştir. Ancak çete köye girmiş, otel, kahvehane, birçok ev ve dükkânı yakmıştır. Telefon ve telgraf hatlarını da keserek iletişimi engellemeye çalışmıştır. İskeçe ve Gümülcine'den köye takviye kuvvet gelince çete, dağa kaçmıştır. Çete mensuplarından 3, ordu mensuplarından da 2 subay ve 2 er ölmüştür. Yine 17-18 Ocak gecesi İskeçe Samakof Mahallesi'nde bulunan manastır civarlarından silah sesleri duyulmuş, şehre inmek isteyen silahlı kişiler nöbetçilerin açtığı ateşle kaçmışlardır.²¹⁸

22 Ocak'ta Lehova Köyü'nde hükümet birlikleri ile bir çete arasında çatışma yaşanmıştır. Sayıca da üstün olan çete 4 saat süren çatışma sonunda içlerinde havan topu, tanksavar ve büyük miktarda yiyecek ve giyecek olan askeri malzemeyi ele geçirmiş ve hükümet birliklerinden 21 eri esir etmiştir. Daha sonra Yunan jandarması bu çeteleri takip etmiş ve Türkiye sınırındaki Sofulu yakınlarında çeteyi yakalayarak saldırıda bulunmuştur. Jandarma birliklerinin yaptığı ilk saldırıda 12 çete mensubu öldürülmüş, birkaç saat sonra yapılan ikinci saldırıda da 8 çete mensubu öldürülmüştür.²¹⁹ Diğer taraftan 21 Ocak tarihine gelindiğinde Yunan Hükümeti daha önce çete mensuplarının teslim olması için 21 Aralık tarihine kadar uzatılan af süresini 24 Şubat'a kadar uzatmıştır.²²⁰

28 Ocak tarihinde Gümülcine'nin Susurköy nahiyesine bağlı Koyundere Köyü'nde bir facia meydana gelmiştir. 50 haneli bu köy, hükümet kuvvetlerine ait 2 tane uçak tarafından mitralyöz saldırısına uğramıştır. Köyde birçok ev harap olmuş, 1 kadın çocuğunu emzirirken ölmüş, 1 kadın da yaralanmış ve birkaç hayvan telef olmuştur. Köylüler resmi makamlara gitmiş, ellerinde mitralyöz

²¹⁶ Featherstone ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 259.

²¹⁷ **Ayın Tarihi**, Sayı: 158, Ocak 1947, s. 115; **Akşam**, 9 Ocak 1947.

²¹⁸ **Trakya**, 20 Ocak 1947.

²¹⁹ **Cumhuriyet**, 23 Ocak 1947.

²²⁰ **Cumhuriyet**, 22 Ocak 1947.

mermilerini göstererek başlarına geleni anlatmışlar ancak resmi makamlar onlara yanlılık oldu açıklamasını yapmakla yetinmişlerdir.²²¹

2 Şubat'ta İstanbul-Selanik treni, Dimetoka-Sofulu arasında çete mensuplarının rayları sökmesi nedeniyle yoldan çıkmıştır. Lokomotifi ve 3 vagonu raydan çıkarak devrilen trende Selanik'e gitmekte olan Türkiye'nin Selanik Konsolos Yardımcısı Abdullah Bey de bulunuyordu. Bu olay üzerine Abdullah Bey Edirne'ye dönmüştür.²²² Diğer taraftan 15 Şubat gecesi çete mensupları muhtelif köylere de uğrayarak Karacaoğlan Köyü'nü basmıştır. Daha önce de soydukları Mustafa Bey'e ait olan eve giden çete mensupları, burada bulunan sığır, beygir, tavuk vesaire her şeyi alıp götürmüşlerdir. Türk köylüden ayrıca 200 tepsi ekmek almışlar ve herkesin evinde bulunan yiyeceklerden bir bölümünü vermelerini istemişlerdir. Bunların yanında köylüden kaz ve tavuk gibi kümes hayvanları da almışlardır. Türk mahallesinden 17 araba, Yunan mahallesinden de 7 araba erzak alan çete daha sonra Balahor Köyü'ne giderek buradan da 5 araba erzak, 100 tepsi ekmek almıştır. Yine buradaki Yunan bakkaldan tuz, şeker, defter, kalem, sardalye ve kibrit gibi temel malzemeler gasp edilmiştir. Aynı şekilde Hacımustafaköy, Basriköy ve Domru(lu)köy köyleri de bu şekilde yağmalanmış ve alınan erzaklar çetelerin konuşlandıkları yerlere kadar köylülere taşıtılmıştır. Toplamda 100'e yakın araba erzak, 70-80 kesimlik hayvan Kozdere ve Üntüren dağlarına kadar götürülmüştür. Çete olaylarının bu denli artması İskeçe ve Gümülcine'de geceleri sokağa çıkma yasağı uygulanmasına sebebiyet vermiştir.²²³

Mart ayının ilk haftasında çeteler Şapçı Kazası'na bağlı Karacaoğlan, Balahor, Hacımustafaköy, Domru ve Sirkeli köylerini basarak buralardan erzak almışlardır. Gümülcine'ye bağlı Ortacı, Karamusa ve Yalanca köylerini de basan çeteler her tür erzak ve hayvana el koymuşlardır. Diğer taraftan İskeçe'nin Yassıören Köyü'nü basarak 40 çift potin ile erzak almışlardır. 9 Mart'ta Soğanyaka semtinde çete üyeleri görülmüş, dağlara çekilirken Sünnetçiköy ve Gökçeler bölgelerindeki hükümet birlikleri tarafından bu kişilere ateş açılmıştır. Vaziyetle ilgili Gökçeler Karakolu'ndan İskeçe'ye haber gönderilmiş ve çete üyeleri üzerine topçu ateşi açılmıştır. Açılan topçu ateşi ile ilk iki mermi çetenin üzerine isabet ederken, bir mermi Gökçeler Köyü kenar mahallesine, bir mermi de köyün ortasına düşmüştür. Çetenin açtığı ateşten dolayı duvar diplerine sinmiş olan insanlar, hükümet birliklerinin açtığı top ateşi sonucu düşen merminin parçalarından zarar görmüştür. Bu saldırıda 2 kişi orada ölmüş, 1 kişi ağır yaralı şekilde hastaneye kaldırılmış ve bir gün sonra ölmüş, 1 kişi de ayağından yaralanmıştır.²²⁴

²²¹ **Trakya**, 24 Şubat 1947.

²²² **BCA**, 30.1.0.0.65.405.2. (04.02.1947); **Cumhuriyet**, 5 Şubat 1947.

²²³ **Trakya**, 24 Şubat 1947.

²²⁴ **Trakya**, 10 Mart 1947.

3 Mart günü bir çete, Şahin Köyü dışında bulunan bazı kulübelere saldırmış, 24 davar ve 43 keçiyi alıp götürmüştür. Bundan bir gün önce de 15 yaşında bir çocuk, bir öküzü aramaya çıktığında 23 davarı ile beraber dağa kaldırılmıştır.²²⁵

İskeçe ve Kızılca Köyü arasındaki bölgede çete grubu ile hükümet birlikleri arasında şiddetli çarpışmalar yaşanmıştır. 9 Mart'ta başlayıp 13 Mart'ta sona eren bu çarpışmada şiddetli top ateşine maruz kalan çete hezimete uğrayıp geri çekilmiştir. Bozalan kırsal top mermilerinin de etkisiyle insan vücudu parçaları ile dolmuştur. Ölü ve yaralı ele geçirilen çete mensupları İskeçe'ye götürülmüştür. Mart ayı ortalarında Gümülcine'ye bağlı Kalfa, Sendelli, Yeniköy, Susurköy ve Kurcalı köyleri çeteler tarafından baskına uğramış ve çete mensupları buralardan erzak ve hayvan toplamıştır. Yine Kurcalı Köyü'nden halkodasının radyo cihazını almışlardır. Diğer taraftan Vakıf Köyü'nden de 3.000.000 drahmi para alınmıştır.²²⁶

17 Mart'ta bir çete Ilıca Nahiyesine bağlı Sarıyer Köyü'nden 50 küçükbaş hayvan, bir miktar hububat ve ekmek almıştır. Köyün muhtarı da götürülmüş sonrasında salıvermiştir. Ertesi gün çete üyeleri Ilıca Köyü'nde bir evi basarak 35 davar, 3 sığır, yatak, yorgan ve benzeri her şeyi almıştır. Aynı köyün imamının evi de aynı harekete maruz kalmıştır.²²⁷

22 Mart'ta alınan haberlere göre İskeçe bölgesinde hükümet kuvvetleri ile çete grubu arasında bir çarpışma gerçekleşmiş, 40 çete mensubu ölmüş, 70'i esir olmuştur. Bundan başka Angathia ve Ghida köylerinde çarpışmalar yaşanmış 30 çete mensubu daha ölmüş, 17'si de esir edilmiştir. Yunan Ordusu 7. Tümen'i İskeçe bölgesinde sıkıştırmış olduğu bir çeteyi yapılan mücadele sonrasında Bulgar sınırından kaçmaya zorlamıştır.²²⁸

Mart ayı sonunda Gümülcine sınır bölgesinde çete kuvvetleri ile hükümet birlikleri arasında bir çarpışma gerçekleşmiş, bu çarpışmada 40-50 civarı çete mensubu ölmüş, 70'i yaralanmış ve bu yaralılar Bulgar sınırından kaçan çete mensupları tarafından götürülmüştür. Hükümet birlikleri kaçan çete mensuplarını takip ederken Bulgaristan sınırına yaklaştıklarında, Bulgarların çeteler için açmış olduğu koruma ateşi ile karşılaşmışlardır ve çete mensupları bu koruma ateşinin altında sınırı geçebilmişlerdir. Bu bölgedeki Yunan ve Bulgar subayların yaptığı görüşmede Bulgarlar, çete mensuplarının topraklarına girmiş olduğunu kabul etmişler ve bunların silahtan arındırıldığını ifade etmişlerdir.²²⁹ Diğer taraftan bir çete Yassıköy Nahiyesi'ne bağlı Balaban Köyü'nü basmış yiyecek malzemesi ile 10 büyükbaş hayvanı almıştır. Yalımlı Köyü'nden de bir miktar yiyecek malzemesi

²²⁵ **Trakya**, 24 Mart 1947.

²²⁶ **Trakya**, 17 Mart 1947.

²²⁷ **Trakya**, 24 Mart 1947.

²²⁸ **Akşam**, 23 Mart 1947; **Ayın Tarihi**, Sayı: 160, Mart 1947, s. 124.

²²⁹ **Cumhuriyet**, 25 Mart 1947.

ve tütüne el koydular. Çete mensupları bu köyün civarında bulunan köprüyü imha etmeye çalışmışlar ancak başarılı olamamışlar, buradan geçen İskeçe-Gümülcine istikametinde giden bir trene ateş açmışlardır. Tren hızını arttırarak bu saldırıdan kurtulmuştur. Bu sebeple Gümülcine’den gelen trenler rötâr yapmak durumunda kalırlarken hükümet kuvvetleri, çeteyi bölgeden uzaklaştırmıştır. Yine Mart ayı sonunda bir çete grubu Şapçı yakınlarında bulunan Sirkeli Köyü’nü basmış, yiyecek ve giyecek malzemesi almıştır. Gümülcine’ye yakın olan Kalfa ve Tuzcu köyleri de baskına uğramış, Kalfa Köyü’nden yiyecek ve giyecek malzemesi gasp edilirken, Tuzcu Köyü’nden de para alınmıştır.²³⁰

Nisan’ın ilk haftasında Gümülcine bölgesinde bulunan Yahyabeyli, Ambarköy, Ircan, Balahor, Lefeciler ve Karacaoğlan köyleri çeteler tarafından basılmıştır. Yahyabeyli Köyü’nden yiyecek malzemesi gasp edilmiş, Ambarköy’den 34 araba yiyecek malzemesi, 150 kuzu 28 sığira el konulmuştur. Ircan’dan ekin alınmış ve önemli bir geçiş noktası olan Ircan Köprüsü yakılmıştır. Balahor ve Karacaoğlan köylerinden 1 araba ekmek alınmış, Lefeciler Köyü’nden de pekmez ve ekmek alınmıştır. 3-4 Nisan gecesi çete mensupları İskeçe ve Kızılcaaköy arasındaki tren köprüsünü imha etmiştir. Bu sabotaj Dedeâğaç treninin işlemlerini engellemiştir. İskeçe bölgesinde de bir çete 1-2 Nisan gecesi Karaçanlar Köyü’nü basmış, tütün ve ekmek almıştır. Çete mensupları, 2-3 Nisan gecesi Dinkler (Filya) Köyü’nü basmış, ekmek, tütün ve 6 tane eşek almışlar, eşekleri ertesi gün geri göndermişlerdir. Ayrıca bu köyün Yunan olan bakkalından bazı eşyalar almışlar, lüzumsuz gördükleri şeyleri kırmışlar, bakkalı ve 18 yaşında Yunan asıllı bir değirmenciye de berberlerinde götürmüşlerdir. Ertesi gün hükümet kuvvetleri köye gelip, köylüye olayı ihbar etmedikleri gerekçesiyle baskı yapmışlardır. 3-4 Nisan gecesi bir çete Kızılcaaköy’ü basmış, bunu haber alan ordu birlikleri gece saat 23.00’den 02.00’a kadar köyü topa tutmuşlardır. Ayrıca Kızılcaaköy’den 3 kilometre geride bulunan Yelkenciler Köyü de top ateşine tutulmuştur. Köylüler korkuya kapılmış, top mermileri evlerin avlularına düşmüş, köylülerden ölen ya da yaralanan olmamıştır.²³¹

4-5 Nisan günü İskeçe Divan-ı Harbi’nde 14 sanık yargılanmıştır. Bunların 12’si çeşitli yerlerde esir edilen çete mensuplarıdır. 2’si hükümet kuvvetlerinin harekâtı sırasında şüphelenilip tutuklanan Türklerdendi. Yargılama sonucu 8 kişiye idam cezası, 3 kişiye müebbet kürek cezası, 3 kişiye de beraat kararı verilmiştir. Haklarında beraat kararı çıkanların 2’si Türk, 1’i de çete mensubuydu. Çete mensubu kendisi teslim olmuş olduğundan ve onu teslim alan askerler de bu yönde şahitlik ettiklerinden dolayı beraat edebilmiştir.²³²

9 Nisan sabahı şafak vakti hükümet kuvvetleri, Makedonya ve Batı Trakya bölgeleri de dâhil olmak üzere çetelere karşı genel taarruz başlatmıştır. Harekâta 15.000-20.000 kişi katılmış, deniz

²³⁰ **Trakya**, 31 Mart 1947.

²³¹ **Trakya**, 7 Nisan 1947.

²³² **Trakya**, 7 Nisan 1947.

kuvvetleri de bu harekâta iştirak etmiştir. Spitfire savaş uçaklarının yanı sıra nakliye uçakları da dağlık bölgelerde harekâta katılmış olan kıtalara erzak ve mühimmat yardımı yapmak için bu genel taarruzda kullanılmıştır.²³³

İskeçe bölgesinde 12-13 Nisan gecesi Kurdasanlı Köyü'ne giren 60-70 kadar çete mensubu 500 okka ekmek istemiş, ancak köylüde de olmadığı için daha azını alabilmiştir. Köylüden birkaç yüz yumurta, 23 kuzu, yiyecek malzemesi ve 500.000 drahmi para gasp etmişlerdir. 15 Nisan'da Küçük Osmanlı Köyü çete grubu tarafından basılmış, bakkaldan 80.000 drahmilik malzeme parası karşılığında alınmıştır. Gümülcine'de çeteler, 11 Nisan'da deniz kenarındaki köyleri basmaya başlamıştır. Ortacı Köyü'ne gelen çete üyeleri buradan beygir, heybe ve yiyecek malzeme topladılar. Bölgede süvari olarak dolaşmaya başlayan çeteler, Anagöl çiftlik ve dalyanına da giderek, bölge halkına deniz kıyısına kadar inebilecek şekilde faaliyet gösterebilecekleri konusunda gözdağı vermişlerdir. Çete mensupları Nisan ayı ortasında Lefeciler Köyü'nü basmış, Reşit oğlu Mehmet'in 1.000.000 drahmi değerindeki dikiş makinesini, Bakkal Mehmet ve Bakkal Thoma'nın dükkânlarından 500.000'er drahmilik mal almışlardır. 50 kişilik bir çete Balaban Köyü'nden 100 koyun, 5 sığır, ekmek ve yumurtaya el koymuştur. 18 Nisan akşamı Sağsalı Köyü'nü basan başka bir çete, önemli miktarda yiyecek malzemesi, belediyeye ait radyo bataryalarını ve birkaç malzeme daha alarak gitmişlerdir.²³⁴

Nisan ayının sonuna doğru İskeçe'de bir çarpışma meydana gelmiş, çete mensupları 6 ölü ve 18 esir vermiştir.²³⁵ Ayrıca Nisan sonunda çete mensupları, İskeçe'den Gümülcine'ye giden bir trene Yalımlı ile Yassıköy arasında saldırmış, ancak bu saldırı tren muhafızları tarafından püskürtülmüştür. Çete mensuplarından ölen ve yaralanan olmuş, ordu birliklerinden ve sivil yolculardan ölen ya da yaralanan olmamıştır. Karasu Nehri boyunca Kocaorman civarında bulunan Gencerli Köyü'nü basan çete yiyecek malzemesi toplamıştır. İskeçe ile Yassıköy arasında bulunan Arabacı Köyü'nü de çeteler basmış, her eve kendileri girerek erzak aramışlar ve bulduklarını almışlardır. Yine dağlık bölgede Sadnovista, Bratankova ve Paşevik Türk köyleri çeteler tarafından basılmış ve buralardan ekmek toplamışlardır. Nisan sonunda İskeçe bölgesindeki çeteler dağınık ve küçük gruplar halinde gezinmeye başlamıştır. İskeçe'ye 8-10 kilometre mesafede görünen çete mensupları, İskeçe'den açılan top ateşinden zayıt vermeden kaçmışlardır. Yine Gümülcine ve Şapçı bölgelerinde küçük gruplar halinde gezen çeteler, baskın ve taciz eylemlerine devam etmişlerdir. Şapçı bölgesinde bulunan Evren ve Kurcalı köylerini basan çeteler buralardan yiyecek malzemesi almışlardır. Sağsalı Köyü de ikinci kez baskına uğramış, çok sayıda hayvan ve ekin alınmış, ekini olmayanların da paralarına el konulmuştur. İskeçe ve Gümülcine bölgesindeki çeteler, baskın yaptıkları köylerden yiyecek yanı sıra giyecek eşyası da almışlardır. Bunların yanında bazı çeteler özellikle BM yardımı

²³³ Cumhuriyet, 11 Nisan 1947; Akşam, 10 Nisan 1947.

²³⁴ Trakya, 21 Nisan 1947.

²³⁵ Akşam, 26 Nisan 1947.

ile gelen konserve ve süt kutularını yağmalamışlardır.²³⁶ 28 Nisan'da bir çete Ortacı Köyü'nü basmış, 10 araba ekin, 10 büyükbaş hayvana el koymuş ve 3 bakkalı yağma etmiştir. Çete mensupları Ortaca Köyü Nahiye Müdürü'nü de yanlarında götürmüştür. Yahyabeyli Köyü'ne giden 4 silahlı, yaklaşık 2.000.000 drahmi almıştır. Yine çeteler Şapçı kazasına bağlı Bıyıklıköy ve Küçükmüsellim'i basarak buralardan toplam 5.000.000 drahmi toplamışlardır. Kurcalı ve Çeribaşköy'den ekin, besi hayvanı ve binek hayvan almışlardır. Kurcalı Köyü'nden çıkarırken yanlarında değirmenci Madamidis'i de götürmüşlerdir.²³⁷

3 Mayıs akşamı 40-50 kişilik bir çete İskeçe bölgesinde ve Bulgar sınırında bulunan Memkova Köyü'nü basmış, köy sakinlerinden Yusuf oğlu Hüseyin'in evine giderek Hüseyin'i bağlamış, eşine ve çocuklarına da bir yorgan ve bir döşek bıraktıktan sonra evin bütün eşyasını hayvanlara yükletip, evi de ateşe vermiştir. Aynı yağmayı İbrahim oğlu Raşit de yaşamış, evdeki her şey çete mensupları tarafından alınmış ancak gaz yağı bulamadıkları için ev yakılamamıştır. Hüseyin ile Raşit'i bağlayan çete mensupları, onları beraberinde götürmüştür. Aynı gece Gümülcine bölgesinden Ortacı Köyü de çeteciler tarafından baskına uğramış, çoğu gebe inek ve manda olmak üzere 37 büyükbaş hayvan almışlardır. Melikli'yi de basan başka bir çete 1.200 okka ekin ile 10 büyükbaş hayvana el koymuştur. Çete mensupları biri Türk, iki bakkal dükkânında bulunan pirinç, gaz, rakı gibi malzemeleri almıştır. Ayrıca bir mandradan da 9 teneke peynir, 100 okka kaymak, 100 okka tuz ve 20 boş teneke alan çete mensupları, Büyükmüsellim'den 15 kuzu, 7 çuval tütün, 3000 okka ekin gasp ederek kuzuları orada kesmiş ve köylülere ait eşeklere yükleyip götürmüştür.²³⁸

Mayıs ayı ortalarına doğru Bulgaristan sınırından bölgeye giren çeteler, Şahin civarında sınıra 4 kilometre mesafede bir Türk köyüne ve İskeçe'nin 36 kilometre kuzeyinde bulunan Memkova'daki bir Türk köyüne baskın düzenlemişlerdir. Çeteler bu iki köyde de yağma yapmışlar, evleri yakmışlar ve beraberlerinde birçok rehine ile bütün hayvanları alarak gitmişlerdir. Buradaki dağlık bölgede korku ve heyecan içinde yaşayan halk, kendilerini savunabilmek için çareyi hükümetten silah istemekte bulmuştur. Sahanın geniş, dağlık ve kuzey sınırına yakın olması hükümet kuvvetlerinin burada etkili olmasını zorlaştırmıştır. Öyle ki, çeteler dağlık arazi haricinde olan ova köylerine dahi sarkıp köylerden para ve yiyecek almışlar, tehlike baş gösterince de sınırdan geçerek bölgeden uzaklaşmışlardır.²³⁹

19 Mayıs günü çeteler, Selanik'ten Türk sınırına giden demiryolu üzerindeki 4 köprüyü havaya uçurmuşlardır. Ardından hükümet kuvvetleri ile çarpışan çeteler büyük kayıplar vererek dağlara

²³⁶ **Trakya**, 28 Nisan 1947.

²³⁷ **Trakya**, 5 Mayıs 1947.

²³⁸ **Trakya**, 12 Mayıs 1947.

²³⁹ **Cumhuriyet**, 14 Mayıs 1947; **Vakit**, 14 Mayıs 1947; **Aynı Tarihi**, Sayı: 162, Mayıs 1947, s. 95-96.

kaçtı.²⁴⁰ Bunun dışında yine o günlerde bir çete Edirne-İstanbul demiryolu hattı üzerindeki Trion İstasyonu civarında birkaç köye baskınlar yapmış ve bazı evleri yakıp, çekilmiştir. Başka bir çete Pityon-Dedeâğaç tren yolu üzerinde, Sofulu yakınlarında önemli bir köprüyü havaya uçurdu. Bunun üzerine bu tren hattı işlemez hale geldi. Bazı çeteler de Türk-Yunan-Bulgar sınırlarının kesiştiği yerdeki Arda ve Meriç nehirleri kavşağında faaliyet göstermekteydi. Türk sınırlarına yaşanan bu sorunlar, Türkiye'nin Avrupa ile olan tren ulaşımını tehdit ettiğinden dolayı ciddi oranda huzursuzluk yaratmıştır.²⁴¹

Mayıs ayının ikinci yarısına gelindiğinde İskeçe Divan-ı Harbi'nde birçok dava görülmüş, 1 aydan beri süren davalar sonuçlanmıştır. Bunlardan biri de Ketenli Köyü'nde 2 Türk'ü öldüren kıdemli bir çete mensubunun davasıdır. Çete üyesi, Türkleri nasıl öldürdüğünü anlatırken, fişek ziyan etmemek için bıçakla öldürdüğünü ifade etmiştir. Yapılan yargılama sonrası bu çeteci idama mahkûm edilmiştir. Diğer taraftan Gümölcine'nin İmaret (İmeron) Köyü çete tarafından basılmış, köylüden 3.000.000 drahmi istenmiştir. Bunun yanında çete mensupları Vakıf Köyü'nü basıp yiyecek ve hayvanları götürdüler. Bir Türk'ü de öldüren çeteciler, göğsüne yapıştırdıkları kâğıda "cumhuriyet askerine ihanet ettiği için" öldürüldüğünü yazmıştır. Mayıs'ın son haftasında Susurköy'ü basan 30 kişilik bir çete, evlerde buldukları saat, çakmak ve para dâhil her şeyi almıştır. Parayı az buldukları için köylülere de şiddet uygulamıştır.²⁴² Mayıs ayı sonunda Edirne'ye giden tren hattı üzerinde bulunan ve Türkiye sınırına yakın olan Pityon İstasyonu'na büyük bir çete, saldırı düzenlemiş ve buradaki 10 kişilik hükümet birliğini esir etmiştir. Hükümet kuvvetleri takviye birlik göndererek burayı geri almış, yapılan çarpışma sonucunda 5 asker yaralanmıştır.²⁴³

25 Mayıs günü saat 20.30'da çete mensubu oldukları tahmin edilen 15 kişilik bir grup Türkiye sınırındaki Kapıkule Sınır Karakolu yakınlarında, Türk sınır muhafızları ile çatışmaya girmiştir. Yine 60 kişilik bir çete 25-26 Mayıs gecesi Türkiye sınırı yakınındaki Pityon-Karaağaç yolu üzerinde bulunan Saray Köyü'nü bastı ve 5 evi yaktı.²⁴⁴

Haziran ayı başına gelindiğinde faaliyetlerine devam eden çeteler Türkiye sınırı yakınlarındaki bazı köylere baskınlar düzenlemişlerdir. Çeteler, Karaağaç'a yakın Çörekköy'e de bir baskın yapmışlar ve buradan kaçan köylüler, Türkiye sınırındaki Kapıkule'ye sığınmışlardır. Geceyi burada geçirdikten sonra silah sesleri kesilir kesilmez köylere geri dönmüşlerdir. Sığınanların anlattıklarına göre çetelerin en fazla zulmüne uğrayanlar köy öğretmenleri ile muhtarlar idi. Bu

²⁴⁰ **Cumhuriyet**, 20 Mayıs 1947.

²⁴¹ **Cumhuriyet**, 23 Mayıs 1947.

²⁴² **Trakya**, 16 Haziran 1947.

²⁴³ **Akşam**, 1 Haziran 1947.

²⁴⁴ **BCA**, 30.1.0.0.65.406.8. (27.05.1947)

nedenle Maraz Köyü'nün öğretmeni her akşam trenle Pityon'a giderek geceyi orada geçirip her sabah trenle işinin başına dönmeye çalışıyordu.²⁴⁵

Haziran ayı başında hükümet kuvvetleri, İskeçe ve çevresindeki dağlık alanlarda ve çetelerin sıkça baskın yaptığı demiryolu çevresindeki Türk köylerinin bulunduğu bölgelerde bir temizlik harekâtı yapmıştır. Temizlik harekâtı başarılı bir şekilde sonuçlanmış ve bu bölgelerde çeteler hissedilir oranda kayıplar vermiştir.²⁴⁶ Şapçı Kazasına bağlı Kuzoba mevkiinde hükümet birliklerinin gerçekleştirdiği harekâta, çetelerden 1'i kaptan olmak üzere 8 kişi ölmüş, 6 kişi esir edilmiştir. Şapçı'ya bağlı Kozlukebiri Köyü'ne baskın yapan bir çete, hükümet kuvvetleriyle karşılaşmış ve 1 ölü vererek çekilmiştir. Şapçı bölgesinde Çeribaşküy, Hacımustafaküy ve İrcan'a baskın yapan ve çoğu kadın olan çete grubu 12 köylüyü fidye amacı ile rehin almıştır. Ayrıca İrcan Köyü'ndeki bir değirmeni işlemez hale getirmişlerdir. Çete mensupları, Lefeciler Köyü'nü de basarak 7 kişiyi zorla seferber ederek kendilerine katmışlar ve köylüden 5.000 okka ekin toplamalarını istemişlerdir. Haziran ayı ortalarına doğru hükümet güçleri İskeçe şehir merkezinde bir operasyon düzenlemiş ve şehirde saklanan birçok silahı meydana çıkarmıştır. Aldıkları bilgiyle harekete geçen hükümet birlikleri buz fabrikası civarında 89, Gimnastiryo Mahallesi'nden bir evde 38 silah, Yorgi Çekeçeli'nin evinde 8'i otomatik olmak üzere 40 silah, 4 sandık bomba ve 1 sandık fişek bulmuşlardır. Bunların hepsi yeni ve yağlı olarak muhafaza edilmiş halde bulunmuştur. Ayrıca Türk mezarlığına yakın bir evde, içine yanan bir ocaktan girilen özel yapılmış bir bodrumda 1 kişiyle birlikte gizli basın aletleri, poligraf (sorgulama esnasında insana bağlanarak, kişinin yalan söyleyip söylemediğini tespit etmeye çalışan alet), kâğıt ve benzeri şeyler bulunmuştur.²⁴⁷

18 Haziran akşamı 25 kişilik çete Balabanlı Köyü'nü basarak 2 araba un, ekmek, peynir, yağ gibi yiyecek malzemeleri ve çarıklık gön ile birkaç çift çorap almıştır. Yine aynı günün gecesinde Kocaorman bölgesinde Kırköy'ü basan 20 kişiden oluşan bir çete, köylüden 120 okka un, 10 okka tereyağı, 8 kuzu ve 950.000 drahmi para almıştır. Çete mensupları bu aldıkları malzemeleri köyden temin ettikleri arabalarla Kocaorman kenarına kadar götürüp, burada arabacıların gözlerini bağlamışlardır. Çete mensupları geri kalan yolda da arabaları kendileri götürüp getirmiştir. 19 Haziran'da olay İnhanlı'da bulunan jandarma karakoluna haber verilmiş, 20 Haziran'da köye gelen hükümet kuvvetleri de orman kenarına kadar çeteciler tarafından götürülenleri dövmüşler ve göğüslerine silah dayamak suretiyle onları sorgulamışlardır.²⁴⁸

Haziran ayı sonuna doğru 400 kişilik bir çete 75 kişilik hükümet kuvvetinin bulunduğu sınır bölgesinde yer alan Metaksades Kasabası'na saldırmıştır. 3 saat süren çarpışmanın ardından çete

²⁴⁵ **Cumhuriyet**, 10 Haziran 1947; **Akşam**, 12 Haziran 1947.

²⁴⁶ **Cumhuriyet**, 15 Haziran 1947.

²⁴⁷ **Trakya**, 16 Haziran 1947.

²⁴⁸ **Trakya**, 23 Haziran 1947.

mensupları 20 ölü ve esir vererek Bulgaristan topraklarına kaçmıştır.²⁴⁹ Bir Yunan köyünü bastıktan sonra Kalfa Köyü'nden geçen 300 kişilik çete, burada 7 Türk'ü seferber ederek yanlarında götürmüştür. 27 Haziran'da Gümölcine ile İskeçe arasında bulunan Eşekçili Köyü'nü basan çete kuvvetleri 2 evi eşyalarıyla birlikte yaktı.²⁵⁰

Temmuz'un ilk günlerinde Batı Trakya'da birçok olay meydana gelmiştir. Pityon yakınlarında yaşanan bir olayda içlerinde demiryolu görevlilerinin de bulunduğu 9 kişilik bir Yunan jandarma birliği tren hattını kontrol etmeye gitmiş ve Ureyis-Dikea arasına geldiklerinde çetelerinin saldırısına uğramışlardır. Bu bölgede pusu kurmuş olan çete mensupları bu jandarma müfrezesinden 7'sini öldürmüş, 2'sini de ağır yaralamıştır. Durumu haber alan jandarma komutanı kum torbaları ile tahkim edilmiş bir treni Pityon'dan çatışma bölgesine göndererek ölü ve yaralıları Pityon'a götürmüştür. İki yaralı asker yolda ölmüş, çete mensupları da Bulgaristan sınırından kaçmıştır.²⁵¹ Yine Temmuz ayı başlarında bir çete Dedeoğlu-Sofulu demiryolunun bir kısmını dinamitleyerek havaya uçurmuştur.²⁵² 3 Temmuz tarihinde Daily Telegraph gazetesinin muhabirinin aktardığına göre Yunan çeteleri Batı Trakya'da yaşayan Türklerin köylerine baskınlar yaparak Türkleri, çetelere yardım etmedikleri takdirde ocaklarını söndürmekle tehdit etmiştir.²⁵³ Diğer taraftan Yunan Havacılık Bakanı Kanelopulos, Gümölcine'de bir demeç vermiştir. Demeçte hükümetin Batı Trakya'ya karşı büyük bir ilgi gösterdiğini ve bu bölgeyi karışıklıklardan ve çete olaylarından kurtarmak için askeri kuvvetleri arttıracığını söylemiştir.²⁵⁴ Gümölcine çevresinde bulunan Ambarköy, Çelebiköy, Vakıf, Karacaoğlu ve Balahor köyleri aynı gece çeteler tarafından basılmış ve toplamda 60 araba civarında tahıl alınmıştır. 2 Temmuz'da Susurköyü'ü yakan çeteler birkaç evi de ateşe vermiştir. 1-2 Temmuz gecesi çete mensupları İskeçe bölgesinde bulunan Kırköyü'ü basmışlar, bazı evlerden erzak almışlar, birkaç kişiyi de yanlarında götürcekken köylülerin yalvarmaları üzerine serbest bırakmışlardır. Yine dağ bölgesinde bulunan Demircik Köyü 17 kişilik bir çete tarafından basılmış, evlerden peynir, yağ gibi yiyecek malzemesi alınmış, 2 gün sonra tekrar gelinerek kalan yiyecek malzemeleri de alınmıştır.²⁵⁵

5-6 Temmuz'da çeteler Oğurlu Köyü'nü basarak 2 evi yaktı. Çeteler, dayak atarak dağa kaldırdıkları Oğurlu Köyü muhtarının yanlarından kaçmasını cezalandırmak amacıyla, muhtarın evini yıkmıştır. Ayrıca muhtara ait hayvanların hepsi çeteler tarafından alınmış ve köy dışında

²⁴⁹ **Aydın Tarihi**, Sayı: 163, Haziran 1947, s. 137.

²⁵⁰ **Trakya**, 30 Haziran 1947.

²⁵¹ **Akşam**, 2 Temmuz 1947; **Cumhuriyet**, 2 Temmuz 1947; **Ulus**, 2 Temmuz 1947; **Vakit**, 2 Temmuz 1947.

²⁵² **Vakit**, 7 Temmuz 1947; **Cumhuriyet**, 7 Temmuz 1947; **Akşam**, 7 Temmuz 1947; **Aydın Tarihi**, Sayı: 164, Temmuz 1947, s. 183.

²⁵³ **Vakit**, 4 Temmuz 1947.

²⁵⁴ **Cumhuriyet**, 4 Temmuz 1947.

²⁵⁵ **Trakya**, 7 Temmuz 1947.

bulunan kulübeleri de yakılmıştır. Yine Temmuz'un ikinci haftasında çetelerin önemli toplanma bölgelerinden olan, çokça yağma ve eylemlerin yaşandığı, Şapçı bölgesi dağlarında Bulgar sınırına kadar olan bölgede hükümet birlikleri tarafından önemli bir harekât gerçekleştirilmiştir. İskeçe Liva Komutanı Tuğgeneral Yoannu'nun idare etmiş olduğu harekâta askerler, çeteleri hazırlıksız yakalamıştır. Harekât sırasında ağır darbeler yiyen çeteler 82 ölü 19 esir vererek, 100'den fazla olan yaralıları da alarak Bulgaristan sınırından kaçmıştır. Bu harekâta esir edilen çete mensupları arasında 8-10 kadar Türk'e de rastlanmıştır. Ayrıca çeteler bölgede 2 mitralyöz, 4 havan topu, çok sayıda tüfek, 3 piyat, 14.000 okka buğday, 3.000 okka un, 1.500 okka muhtelif yiyecek, 400 küçükbaş, 30 büyükbaş hayvan ve çokça giyecek eşya bırakmışlardır. Harekât sırasında hükümet birliklerinden ise 3 kişi ölmüş, 9 kişi yaralanmıştır.²⁵⁶

11 Temmuz'da çeteler Gümülcine'nin çok yakınında bulunan Tuzcuköy'ü basarak 13 araba yiyecek malzemesi almıştır. Köy, şehre yakın olduğundan, olayı erken haber alan Hükümet birlikleri, çeteleri takibe koyulmuş ancak sadece artçılarına rastlayarak bunları dağıtmıştır. Aynı gece Sarıca Köyü bir grup tarafından baskına uğramış, 5.350.000 drahmi para alınmıştır. Bu köyün daha önce hiç çeteler tarafından baskına uğramamış olmasından dolayı bu baskın yapan grubun çete mensuplarından olmayabileceği, fırsatçılardan oluşan bir grup olduğu düşünülmüştür. 13 Temmuz'da çeteler Yanıköy'ü basmış, her eve girerek yiyecek toplamış ve birçok büyükbaş hayvan alarak gitmişlerdir. Temmuz ortalarında bir çete Susurköy'ü basmaya kalkmış, ancak jandarma ile karşılaşarak, dağılıp kaçmıştır. Bu çete mensuplarından biri orada teslim olurken, İrcan karakoluna 3, Kuşanlı karakoluna da 2 çete mensubu teslim olmuştur. Yine Şapçı bölgesindeki Küçüren (Küçükviran) Köyü'ne baskın yapılmış ve biri imamın evi olmak üzere 2 ev yakılmıştır. İskeçe bölgesindeki köylerden de kadın, erkek, çocuk birçok kişi çeteler tarafından kaçırılmıştır.²⁵⁷

20-21 Temmuz gecesi çete mensupları Gümülcine ile İskeçe arasında bulunan ve daha önce 10 kere basılan Balabanlı Köyü'nü tekrar basmışlar, köylülere çok kötü davranmışlar ve birkaç kişiyi de alıp yanlarında götürmüşlerdir. 21-22 Temmuz gecesi bir çete Şapçı'ya bağlı Bıyıklıköy'ü basmıştır. Çeteye kapılarını açmayan köylülerin kapıları kırılmış ve hayvan ve tahıl da dâhil evlerinde işe yarar ne varsa alınmıştır.²⁵⁸

25 Temmuz gecesi Türkiye sınırına bir saatlik mesafede bulunan Maraş Köyü'ne çete üyeleri tarafından bir baskın yapılmış, üç saat kadar süren bir çatışmadan sonra çete üyeleri ölü ve yaralı bırakarak geri çekilmiştir.²⁵⁹ Çeteler ertesi günün gecesi tekrar aynı bölgeye yakın olan ve Türkiye sınırına 2 kilometrelik bir uzaklıkta bulunan Çöreköy'e, Pityon'a ve Dikea İstasyonu'na

²⁵⁶ **Trakya**, 14 Temmuz 1947.

²⁵⁷ **Trakya**, 21 Temmuz 1947.

²⁵⁸ **Trakya**, 28 Temmuz 1947.

²⁵⁹ **Akşam**, 25 Temmuz 1947.

saldırmışlardır. Çörekköy ve Pityon'da yapılan çatışmalarda iki tarafta kayıplar vermiştir. Dikea İstasyonu'na yapılan saldırıda çete üyeleri gümrük binasını yakmıştır. Yapılan çarpışma sonrası püskürtülen çete üyeleri Bulgaristan sınırından kaçmıştır.²⁶⁰ Yine İngiliz BBC'nin 27 Temmuz'da aktardığı bir habere göre Bulgaristan sınırından Yunan topraklarına giren bir çete, Türk-Yunan sınırı yakınlarında bulunan bir istasyona hasar vermiş ve Türk sınırından Yunan sınırına girildiği yerdeki demiryolu köprüsünü tahrip etmiştir. Bu olay nedeniyle çetelerin maksadının Türkiye ile Avrupa arasındaki demiryolu iletişimini kesmek olduğu aktarılmıştır. Bölgede yaşanan çarpışmada ölü ve yaralı bırakan çete, hükümet birliklerinin takibi neticesinde Bulgaristan'a kaçmıştır.²⁶¹

Temmuz ayı sonunda Cumhuriyet gazetesi muhabiri Metin Toker, Batı Trakya'daki olayları yakından incelemek için seyahate çıkmış ve burada gördüklerini aktarmıştır. Toker'in 27 Temmuz'da aktardığına göre, Gümülcine havalisinde dağlardan inen çeteler yolları kesmektedirler ve bundan dolayı bölgede seyahat etmek imkânsız hale gelmiştir. Yollarda soygunculuk olayları normal karşılanır olmuş, yollardan geçen kamyonlar dahi çeteciler tarafından soyulur olmuştur. Türklerin yaşadığı yerlerde emniyet tamamen ortadan kalkmış, köylere yapılan her baskın katliamla neticelenir hale gelmiştir. Hayat endişesine düşen köylüler kalabalık merkezlere iltica etmektedirler. Askeri makamlar Makedonya ve Batı Trakya'da tekrar şiddetli faaliyetlere geçen çetecilerin amacının, dikkati Batı Makedonya bölgesinde yer alan Kozani'deki şiddetli çarpışmalardan başka yöne çekmek olduğunu açıklamışlardır.²⁶²

Metin Toker'in 28 Temmuz'da Gümülcine'den bildirdiğine göre Gümülcine sürekli çetecilerin tehdidi altındadır ve halk korku içinde yaşamaktadır. Her gece çetelerin şehri basması beklenmekte ve bu nedenle geceleri sokağa çıkma yasağı uygulanmaktadır. Korkular yersiz kalmamış, 27 Temmuz gecesi çeteler Gümülcine'ye saldırmış ve ordu birliklerinin açmış olduğu top ateşi ile püskürtülmüşlerdir. Özellikle Türklerin yoğun olarak yaşamakta olduğu Gümülcine çevresindeki köylerde insanların hali son derece kötüdür ve dağ köyleri çetelerin nüfuzu altındadır. Çeteler 18-45 yaş arasındaki Türklerin isimlerini kaydetmiştir ve gerektiğinde bu kişiler silah altına alınarak ordu kuvvetleri karşısında kullanılacaklardır. Çeteler kendilerine itaat etmeyenleri öldürmekte, kaçanların evlerini yakarak yağmalamakta ve akrabalarına işkence etmektedirler. Öğrenildiği kadarıyla çeteler her gittikleri köyde halka “boyunuzdan bir karış kısaltırız başka bir şey yapmayız” diyerek korku yaymaktaydılar. Diğer taraftan köylüler sadece çetelerden çekmekle kalmayıp aynı zamanda hükümet kuvvetleri tarafından da baskıya uğramaktaydı. Hükümet kuvvetleri köylere uğrayıp çeteler hakkında bilgi istemektedir. Halk bilgi verdikleri takdirde çeteler tarafından zulme uğrayacaklarını ve öleceklerini bildiğinden bilgi vermek istememektedirler. Bunun sonucu olarak da çok baskı görmekteydiler. Çetelerin ve hükümet kuvvetlerinin kısılcından kurtulan köylüler mallarını

²⁶⁰ **Akşam**, 26 Temmuz 1947.

²⁶¹ **Cumhuriyet**, 28 Temmuz 1947; **Akşam**, 28 Temmuz 1947; **Vakit**, 28 Temmuz 1947.

²⁶² **Cumhuriyet**, “Çeteler Batı Trakya'da Katliama Başladılar”, Metin Toker, 28 Temmuz 1947.

bırakarak daha güvenli olduğunu düşündükleri kasaba ve şehirlere kaçıyordu. Türk köylüleri, yapılan röportajlarda perişan olduklarını, köylerin yaşanmaz olduğunu, çete mensuplarının bulundukları yerleri söylediklerinde ölüm tehlikesinin olduğunu, söylemediklerinde ise hükümet birlikleri tarafından işkenceye maruz kaldıklarını aktarmışlardır.²⁶³

Temmuz'un son haftasında Gümülcine bölgesindeki Ayazma Köyü de çeteler tarafından basılmış; eşek, katır ve birçok malzeme alınarak dağa götürülmüştür. Kocaorman bölgesinde çeteler Zinelli Köyü'nü de basmışlar ve köyden giyecek ve yiyecek eşya almışlardır. Bunlar olurken çetenin kaptanı köyden bir kadına tecavüz etmeye kalkışmıştı. Diğer taraftan İskeçe Divan-ı Harbi'nde birçok asker ihanet ettiği gerekçesiyle ölüme mahkûm edilmiştir. Bu askerlerin bir kısmı İskeçeli ya da İskeçe'de bulunmuş kimselerdir. İdama mahkûm edilenlerden biri de Aspis Spor Kulübü (futbol) kalecisiydi.²⁶⁴ Yine bu tarihlerde çeteler faaliyetlerine devam etmiş, İskeçe'yi ve Hakimia kasabasını basmışlardır. Bu atmosferde bölgedeki Türklerin durumu da son derece ağırlaşmıştır.²⁶⁵ 30 Temmuz gecesi de Dedeagaç'a saldıran çete, burada MAY (Yunan Hükümeti'nin silahlandığı milis güçleri) ile çatışmıştır. Sonrasında çete şehri ele geçirememiş, ağır kayıplar vererek sabaha karşı geri çekilmeye mecbur edilmiştir.²⁶⁶ Diğer taraftan Bulgaristan'dan gelen bir çete grubu Pityon İstasyonu'na saldırmıştır. Yabancı basının iddialarına göre çete üyeleri Pityon'a saldırdıklarında Türkiye sınırları dâhilinde bulunan ve Türkiye'ye ait olan Karaagaç İstasyonu'na da saldırmıştır. Ancak Akşam gazetesi bu haberi yalanlamış, Edirne'den alınan bilgilere göre böyle bir hadise gerçekleşmemiştir. Aynı bölgede bir başka çete, Yunanistan-Bulgaristan sınırındaki hükümet birliklerine ait sınır karakoluna saldırmıştır. Bu son iki hadisede yer alan çetelerin hedeflerinin, demiryolunun Yunan topraklarından geçen kısmını tahrip ederek Türkiye-Avrupa arasındaki demiryolu irtibatını kesmek olduğu iddia edilmiştir.²⁶⁷ Yine bu bölgede Dimetoka, Sofulu ve Ferecik kasabalarına çeteler tarafından baskınlar yapılmış, çete mensupları bozguna uğratılarak geri püskürtülmüştür. Çete mensupları buralarda 40 ölü ve 60 yaralı bırakarak Bulgaristan'a kaçmıştır.²⁶⁸ Temmuz ayı sonunda bir çete, Türkiye sınırındaki Karaagaç İstasyonu'na 2 kilometre uzaklıktaki Serez isimli köye saldırmış, uzun süren çatışmadan sonra geri çekilmiştir. Temmuz'un son gününde de çete mensupları, Dimetoka ile Sofulu arasında bulunan Davare Köyü ve burada bulunan istasyona saldırmışlardır. Çarpışmalar iki saat sürmüş, çete mensupları 500 hanelik bu köyü ateşe vermişler, köy halkının bir kısmını öldürmüşler, buradan geçen demiryolunu bozmuşlardır. Bu nedenle Pityon-

²⁶³ **Cumhuriyet**, "Gümülcine Çetecilerin Daimî Tehdidi Altında", Metin Toker 29 Temmuz 1947.

²⁶⁴ **Trakya**, 28 Temmuz 1947.

²⁶⁵ **Cumhuriyet**, 31 Temmuz 1947.

²⁶⁶ **Ayın Tarihi**, Sayı: 164, Temmuz 1947, s. 196.

²⁶⁷ **Akşam**, 1 Ağustos 1947; **Ulus** 1 Ağustos 1947; **Vakit**, 1 Ağustos 1947.

²⁶⁸ **Cumhuriyet**, 1 Ağustos 1947.

Dedeğaç arasındaki demiryolunda tren işlemez hale gelmiştir.²⁶⁹ Olaydan sonra demiryolu hattının üzerinde tamirat çalışmalarına başlanmıştır.²⁷⁰

1 Ağustos'ta Cumhuriyet gazetesi muhabiri Metin Toker'in bildirdiğine göre Bulgar sınırından Yunan topraklarına Batı Trakya'da faaliyet göstermek için giren çetelerin sayısı gün geçtikçe artmaktaydı. 500 kişilik olduğu düşünülen bir çete ile ordu kuvvetleri arasında, Gümülcine'nin 15 kilometre kadar doğusunda bulunan bir bölgede çatışma yaşanmıştır. 5 saat süren bu çatışmada çete püskürtülmüştür. Daha az mevcutlu çeteler de Gümülcine'nin yakınlarındaki karakollara baskınlar yapmışlar, ancak başarılı olamamışlardır. Ayrıca Toker'in aktardığına göre Batı Trakya'da faaliyet gösteren çeteler bilhassa telgraf tellerini kesmekte ve demiryollarını tahrip etmektedirler.²⁷¹

Ağustos başında bölgede karışıklıklar artmaya devam etmiştir. Çeteler, Bulgaristan sınırından Batı Trakya'ya girerek özellikle Türk-Yunan sınırında faaliyetler göstermiştir. Bu faaliyetler yabancı basın tarafından da yazılmış, faaliyetlerin amacı Yunanistan ve Türkiye arasındaki kara bağlantısını kesmek ve Yunanistan'ı tecrit etmek olarak yorumlanmıştır. Ayrıca Bulgaristan'dan gelen bu çetelerin Batı Trakya bölgesi içlerine kadar Bulgar askeri kamyonları ile getirildikleri iddiası da mevcuttur.²⁷² Çetelerin Bulgaristan'dan Batı Trakya'ya geçişleri artarken Dedeğaç şehri de bu çetelerin çemberi arasına alınmıştır.²⁷³ Dedeğaç çevresinde karışıklık hâkim olmuş ve etraf köylerde çete faaliyetleri devam etmiştir. Civar köylerde çete mensupları tarafından köylerin ateşe verildiği olaylar yaşanmış, dolayısıyla Dedeğaç halkı, şehrin de ateşe verilmesinden korkmuştur. Dedeğaç'ta büyük binalar mitralyöz ile korunur hale gelmiştir. Dedeğaç'a giden trenler yolda saldırıya uğramıştır. Ancak içinde treni koruyacak tertibat ve hükümet kuvveti varsa saldırılara karşı mücadele edilerek, çeteler püskürtülebilmıştır. Dedeğaç'a giden demiryolu hatları boyunca köyler yakılmış, çoğu açlıktan bitkin halde olan köylüler gelip geçenlerden ekmek ve yiyecek ister hale gelmiştir. Dedeğaç-Pityon demiryolu hattı tekrar çete saldırılarına uğramış ve birkaç yerinden bozulmuştur.²⁷⁴ Çete mensupları, Edirne'ye 5 kilometre mesafede bulunan Maraş Köyü'ne de saldırmış, 60 civarında genci beraberlerinde götürmek suretiyle Bulgaristan'a çekilmiştir.²⁷⁵ Gümülcine yakınlarındaki Ptolemais mevkiinde tren yolu çeteler tarafından dinamitle uçurulmuştur. Ağır silahlı 300 kişilik bir çete Burgas Köyü'ne saldırmış ancak köyde bulunan kuvvetler tarafından püskürtülmüştür.²⁷⁶

²⁶⁹ **Akşam**, 2 Ağustos 1947.

²⁷⁰ **Akşam**, 3 Ağustos 1947.

²⁷¹ **Cumhuriyet**, 2 Ağustos 1947.

²⁷² **Vakit**, 3 Ağustos 1947.

²⁷³ **Akşam**, 6 Ağustos 1947

²⁷⁴ **Cumhuriyet**, 5 Ağustos 1947.

²⁷⁵ **Ulus**, 6 Ağustos 1947.

²⁷⁶ **Ayın Tarihi**, Sayı: 165, Ağustos 1947, s. 167; **Vakit**, 6 Ağustos 1947.

3-4 Ağustos gecesi kalabalık bir çete grubu Gümülcine ile Şapçı arasındaki Karacaoğlan, Çelebiköy, Balahor, Vakıf ve Basırlıköy adlı köylerini basmışlardır. Çete üyeleri evlerde buldukları yiyecekleri, hayvanları, iğne, iplik ve çamaşır gibi eşyaları almıştır. Ayrıca el koydukları hayvan ve malzemeyi, köylülere ait 100 küsur arabaya yükleyerek Domru(lu)köy civarından dağa götürmüşlerdir. Yine çete mensupları Karacaoğlan Köyü'nden çetelere katılıp sonradan teslim olan 4 Yunan'ın evi de dâhil 16 Yunan evini yakmışlardır. Arabalar dağa doğru götürülürken, olayı haber alan hükümet güçleri çetecilerin peşine düşmüşler; ancak 4 arabanın götürülmesine engel olabilmışlerdir. Çeteler önceden geçtikleri yerlerdeki telgraf tellerini kesiyor ve buralara gazete ve beyanname dağıtıyordu. Bunlarda Türklerin, Yunanlıların asırlık düşmanı olduğu gibi Türkler aleyhinde yazılar yazılmıştır. Ancak buralarda yaşayan Türkler genel olarak Yunanca bilmediklerinden ne yazdığını anlamıyordu. 6-7 Ağustos'ta 700 kişilik bir çete İskeçe ile Gümülcine arasında hükümet güçleri ile çatışmış, bu bölgedeki en büyük merkez olan Yassıköy'ü basmışlar, 2 küçük tren köprüsünü havaya uçurmuşlardı. Bu köprüler ertesi gün tamir edilmiştir. Çoğu Yunan olan ve çokça komünist olan bu köyde 14 ev, 4 dükkan ve belediye binası yakılmıştır. Çete mensupları bu sefer Yunanlar için geldik, gelecek sefere Türkler için geleceğiz yazılı not bırakıp gitmişlerdir. Çete ile hükümet birlikleri arasındaki çarpışma birkaç saat sürmüş, hükümet birliklerinden 1 kişi ölmüş, 2 kişi de ağır yaralanmıştır. Yine Ağustos başlarında Yassıköy'e bağlı olan Gökçeler ve Işıklar'da yaşayan Türk köylüleri, köylerini terk ederek geçici olarak Narlıköy'e yerleşmişlerdir.²⁷⁷

Ağustos ortalarında çeteler tüm kuzey Yunanistan'da top ve ağır silahlarla genel bir taarruza geçmiştir. Batı Trakya da bu saldırıdan nasibini almış, birçok köy basılmış ve 130'u Gümülcine bölgesinde olmak üzere 153 ev yakılmıştır.²⁷⁸ Ayrıca Dedeoğlu-Pityon treni bir mayına çarpmıştır, yine o bölgede köprülerin sabotaja uğramasından dolayı Türkiye posta trenlerinin seferleri birkaç gün ertelenmiştir. Bu süreçte Gümülcine'ye yaklaşmak isteyen çete grubu ateş altına alınarak uzaklaştırılmıştır. Gümülcine bu dönemde köyden gelen insanlardan dolayı çok kalabalıklaşmıştır ve valilik en çok bu işlerle meşgul olmuştur. İnsanlar parklarda, bahçelerde ve ağaç altlarında konaklar hale gelmiştir. Yine aynı günlerde çete mensupları İskeçe'ye bağlı Yassıören Köyü'nü basarak evlerden istedikleri malzemeleri toplayarak yüzlerce katır ve eşeğe yükleyip üslerine taşımışlardır, bu yük hayvanlarını sahipleriyle birlikte geri göndermişlerdir. Karaçanlar Köyü de çeteler tarafından basılmış ekin, tütün, soğan, ayakkabı alarak bunları kendi hayvanlarına yüklemişlerdir. Hükümet kuvvetlerinin müdahalesiyle karşılaşan çete mensupları köyden kaçmışlardır.²⁷⁹

²⁷⁷ **Trakya**, 11 Ağustos 1947.

²⁷⁸ **Cumhuriyet**, 17 Ağustos 1947; **Akşam**, 17 Ağustos 1947; **Ulus**, 17 Ağustos 1947.

²⁷⁹ **Trakya**, 18 Ağustos 1947.

19-20 Ağustos gecesi Şapçı ile Gümülcine bölgelerinde çeteler tarafından bir takım köy basılmıştır. Bu baskınlarda köylerde evler yakılmış, çokça malzeme alınmış ve bazı köylüler de dağa kaldırılmıştır. Çeteler köylerin sokaklarında halkı Türkler aleyhine tahrik eden propaganda materyali yazılı kâğıtlar dağıtmışlardır. Türkler, Yunanca bilmediğinden bunu çevreden öğrenmişlerdir. 22-23 Ağustos gecesi İskeçe'ye 6 kilometre mesafede Sakarkaya Köyü basılmış, evleri gezen çeteler bu köyün Türk mahallesi fakir olduğundan dolayı pek bir şey bulamamışlardır. Yunan mahallesinden birçok kişi dağa kaldırılmıştır.²⁸⁰ Yine aynı tarihlerde 500 kişilik çete grubu, İskeçe civarında bulunan Nechori ve Dafnos köylerine baskın yapmışlardır. Buralarda bulunan tren istasyonunu, 14 evi ve karakolu ateşe vermişlerdir.²⁸¹ Hükümet kuvvetleri çeteleri püskürtmeyi başarsa da çeteler, 9 Kilometre uzunluğunda demiryolunu havaya uçurmuşlar²⁸² ve 30 köylüyü de beraberlerinde götürmüşlerdir.²⁸³ Ağustos sonunda İskeçe civarında hükümet kuvvetleri ile çeteler arasında bir çarpışma yaşanmıştır. Çarpışmada çeteler, hükümet kuvvetleri karşısında dayanamayıp çekilirken, geriye 17 ölü ve 40 yaralı bırakmışlardır.²⁸⁴

Ağustos ayının son haftasında İskeçe, Gümülcine ve Şapçı bölgelerinde birçok baskınlar olmuştur. Gümülcine'ye ulaşan her yola çeteler tarafından mayınlar döşenmiş, bu mayınlar hükümet kuvvetleri tarafından toplansa da bazıları bulunamamış ve o günlerde bir araba mayının üzerinden geçerek patlamış, arabacılar ve hayvanları ölmüştür. Çeteler 27 Ağustos'ta Gökçeler Köyü'nü, 28 Ağustos'ta Yassiören Köyü'nü basmaya çalışmışsa da hükümet güçleriyle karşılaşarak geri çekilmişlerdir. Gökçeler'de birkaç ev ve dükkân soyulmuş, Yassiören'de insanlar bu baskınlardan bıkarak kafieler halinde köyü terk etmeye başlamışlardır. Çeteler, Demircik Köyü'nü de basarak, 9 evi yakmışlar ve beraberlerinde birkaç köylüyü de alarak gitmişlerdir. 28 Ağustos akşamı Şapçı'ya bağlı Çeribaşküy ve Hacımustafaköy'ü basan çeteler ilk köyden 1, ikincisinden de 12 kişi alıp dağa kaldırmışlardır. Ayrıca 20 araba da ekin alan çeteciler yolda hükümet kuvvetleri ile karşılaşmış, ölü ve yaralı vererek aldıkları ekinleri de bırakıp kaçmışlardır. 31 Ağustos'ta da İskeçe'nin yakınında bulunan Koyunköy'ü basan çete üyeleri burada 7 ev yakmışlardır.²⁸⁵

Eylül ayının ilk haftasında Kozlular, Stavrohor, Sidiropetra, Kasitera, Yeni Kavaklı, Sakarkaya, Gümülcine'den Melikli, Dedeagaç'tan Aristinon ve Hacımustafa köyleri çeteler tarafından basılmış, buralarda evlerden erzak toplanmış, evler yakılmış ve köylüler dağa kaçırılmıştır.²⁸⁶ 6 Eylül akşamı Bulgaristan'dan gelen bir konvansiyonel tren, Türkiye'nin Kapıkule

²⁸⁰ **Trakya**, 25 Ağustos 1947.

²⁸¹ **Cumhuriyet**, 25 Ağustos 1947.

²⁸² **Vakit**, 25 Ağustos 1947.

²⁸³ **Ayın Tarihi**, Sayı: 165, Ağustos 1947, s. 177.

²⁸⁴ **Cumhuriyet**, 27 Ağustos 1947.

²⁸⁵ **Trakya**, 1 Eylül 1947.

²⁸⁶ **Trakya**, 8 Eylül 1947.

Sınır Kapısı karşısında ve 10 kilometre uzaklıkta, çetelerin raylara koyduğu kapsüllü dinamitin patlaması ile Meriç nehri tarafına doğru devrilmiştir. Olay üzerine Edirne'den yardım istenmiş, hemen bir kurtarma treni olay yerine gönderilmiştir. Bir ağır yaralı asker ile iki hafif yaralı Yunan yolcu tespit edilmiş, ağır yaralı er ve devrilen tren olay yerinde bırakılırken, iki hafif yaralı yolcu Karaağaç'a getirilmiştir. Patlamada rayların 40 metresi zarar görmüş bu nedenle İstanbul treni bir müddet Karaağaç'ta beklemek durumunda kalmıştır.²⁸⁷ Eylül ayı başlarında çete faaliyetleri sıklaşmış, Edirne-İstanbul demiryolunun Yunanistan'dan geçen kısmı tehlikeye maruz kalmıştır. Bu nedenle Edirne-İstanbul arasındaki tren seferleri durdurulmuş, İstanbul treninin Uzunköprü'ye kadar gelmesi ve postanın oradan otobüs vasıtasıyla Edirne'ye götürülmesi şeklinde bir önlem alınmıştır. Diğer taraftan Bulgar topraklarını üs olarak kullanan çeteler buradan hareketle taarruzlarda bulunmuşlardır. İskeçe bölgesinde hükümet birlikleri bir çete grubuna saldırı düzenlemiş ve bu çete, hükümet güçlerinin gözleri önünde Bulgar topraklarına kaçmıştır. Aynı grup birkaç saat sonra hükümet birliklerine saldırmış, 20 ölü ve 10 yaralı zayıat vererek Bulgaristan'a dönmüştür.²⁸⁸ Yine bu tarihlerde hükümet güçleri Batı Trakya'da Sofulu ve Dimetoka bölgelerinde bir temizlik harekâtına girişmiş ve yapılan harekât sonucu 25 çete mensubu ölmüş, 19'u yaralanmıştır.²⁸⁹

Eylül ayının ortalarına gelindiğinde çete mensupları Dedeağaç'a giden posta trenini Dimetoka ile Kıracık arasında havaya uçurmuşlardır. Bu olay sonucu 30 kişi yaralanmıştır. Çete mensupları ayrıca Pityon ile Triyon arasında bulunan bir ahşap köprüyü petrol dökerek yakmışlardır.²⁹⁰ Köprü hemen tamir edilmiş ve bu hatta işleyen trenlerin seferleri sekteye uğramadan devam etmiştir. Bunun dışında Türkiye-Yunanistan sınırında bulunan Maras Köprüsü yakınlarından silah sesleri duyulmuş ve ne olduğu anlaşılamamıştır.²⁹¹ Bunun Yunan askerleri ile çete mensupları arasında önemsiz bir hadise olduğu şeklinde yorumlanmıştır.²⁹²

3-4 Ekim gecesi Gümülcine'nin Salmanlı, Demirbeyli ve Muratlı köylerine baskın yapan çeteler çok miktarda hayvan, yiyecek ve para almışlardır. 5-6 Ekim gecesi çeteler Gümülcine'nin Eşekçili Köyü'nü basmışlar, buradan bazı kişileri ve çok sayıda küçükbaş hayvanı beraberlerinde götürmüşlerdir. O gün Yunan Kralı da Gümülcine'de bulunmaktaydı. Ertesi gün bölgeye hükümet kuvvetlerine ait uçaklar gelmiş ve Ayazma Köyü başında çetelere bomba ve mitralyöz ile müdahale etmişlerdir. Uçakların açtığı ateşle 1 köylü ölmüş, biri yaralanmış ve 8 de eşek telef olmuştur. 7-8 Ekim gecesi yine Gümülcine'nin Ambarköy, Lefeciler, Yahyabeyli ve Seymen köyleri çeteler tarafından baskına uğramış, çeteler buralardan büyük miktarda hayvan ve ekin almışlardır. Ekim

²⁸⁷ **Akşam**, 7 Eylül 1947.

²⁸⁸ **Cumhuriyet**, 9 Eylül 1947; **Vakit-Yeni Gazete**, 9 Eylül 1947.

²⁸⁹ **Akşam**, 10 Eylül 1947.

²⁹⁰ **Akşam**, 16 Ekim 1947.

²⁹¹ **Cumhuriyet**, 17 Ekim 1947.

²⁹² **Vakit-Yeni Gazete**, 17 Ekim 1947.

ayının ikinci haftasında 200 kişilik bir çete grubu Gümülcine'nin Karlıkdağ bölgesinde toplanmış, hükümet güçlerinin saldırısı ile kaçmak zorunda kalmışlardır. Bulgar sınırından kaçan çeteler, oradan askerler üzerine ateş açmışlardır. İskeçe'ye bağlı Celepli, Yelkenciler, Meyzanlı köyleri çetelerce basılmış, köylerdeki yiyecek, giyecek ve bazı insanlar götürülmüşlerdir. Çete mensupları Yelkenciler Köyü'nü basmışlar ve burada asker ile karşılaşmış ve kaçmışlardır.²⁹³ Diğer yandan Ekim ayının ilk haftasında bir müfrezeden oluşan hükümet güçleri, Bulgaristan sınırı yakınlarında bulunan İmlar'da bir çete ile karşılaşmıştır. İki grup arasında çatışma meydana gelmiş ve çete 27 ölü bırakarak Bulgar topraklarına kaçmıştır. Gümülcine bölgesinde bulunan Kidion'daki hükümet birliğine saldıran 500 kişilik çete grubu 30 ölü vererek çekilmiştir.²⁹⁴

9-17 Ekim tarihleri arasında İskeçe Divan-ı Harbi'nde sanıkların 35'i Türk, 11'i Yunan olmak üzere yargılamalar yapılmıştır. 4 Türk 1'er sene hapse, 1 Yunan müebbet kürek cezasına mahkûm edilmiş geri kalanlar serbest bırakılmışlardır. Diğer yandan Ekim ayı ortalarında hükümetin affı uzatma isteği konuşulurken, Serez bölgesinde çeteler tarafından 350 kişi kaçırılmış ve bu kişiler amele taburu olarak kullanılmıştır. Bunların 100 kadarı ölmüş ve geri kalanı da silahlandırılmıştır. Bunlardan 200 kişilik grup bir fırsatını bularak Batı Trakya'da hükümet güçlerine teslim olmuştur. Bu tarihlerde Gümülcine ve Şapçı bölgelerindeki köyler neredeyse her gece çeteler tarafından baskına uğramıştır. Yine İskeçe bölgesinde Misvaklı, Mizanlı ve Boyacılar köyleri çetelerce basılmıştır.²⁹⁵

Ekim ayı sonuna doğru Mustafçova bölgesinde birçok kulübe çeteler tarafından yakılmış, İskeçe'ye yakın yerlerde çetelerin evvelden yerleştirmiş olduğu birkaç yerde mayın patlamış, bundan dolayı yaralananlar olmuştur. Diğer yandan çeteler Bulatköy Karakolu'na saldırmış, hükümet güçlerinin topçu ateşinin etkisiyle dağılıp kaçmışlardır. Yine bir takım baskınlar yaparak çeteler, Gümülcine'nin Hacılar Köyü'nden, 25 kadın ve 30 erkeği, Maronya'dan 20 kişiyi ve Kuşanlı'dan 7 kişiyi zorla dağa kaldırmışlardır.²⁹⁶

Kasım ayı başında çeteler karakol basma ve dağa insan kaçırma eylemlerini sürdürmüş, Gümülcine-Şapçı bölgesindeki İrcan ve Demirbeyli karakollarına saldırmışlar ancak gördükleri direnç nedeniyle geri çekilmek zorunda kalmışlardır. İskeçe ve Gümülcine bölgelerinde teslim olan çeteci sayısı artarken, çeteler Bulduklu, Yabacıklı, Demircili ve Baraklı köylerini basarak 17-35 yaş arası insanları kaçırmak seferber etmek istemişlerdir. Diğer yandan çeteler özellikle yolları tahrip etme eylemlerinde de bulunmuşlardır. Drama-İskeçe, İskeçe-Gümülcine ve Gümülcine-Dedeağaç arasındaki demiryolları sık sık çete saldırılarına uğramış, Gümülcine-İskeçe arasında trenler 3-4 gün

²⁹³ **Trakya**, 13 Ekim 1947.

²⁹⁴ **Ayın Tarihi**, Sayı: 167, Ekim 1947, s. 153.

²⁹⁵ **Trakya**, 20 Ekim 1947.

²⁹⁶ **Trakya**, 27 Ekim 1947.

çalışmamıştır.²⁹⁷ Turyon-Nevrostiya arasındaki demiryolu köprüsü, üzerinden Hükümet güçlerine mensup üç taburluk bir birlik geçerken, çete mensupları tarafından dinamitle patlatılarak tahrip edilmiştir. Bu birlik bölgeye, Pityon-Svilingrad hattını emniyete almak ve seferleri iptal edilmiş olan Avrupa-İstanbul trenini yeniden işler hale getirmek amacıyla, Yunan hükümeti tarafından destek gönderilmiştir.²⁹⁸ Bu birliğin geçişini engellemek amacıyla yapıldığı anlaşılan patlamanın sesi Edirne'den dahi duyulmuş ve bu tahrip nedeniyle Türk marşandiz katarı Edirne'ye varamamıştır. Ayrıca Yunanların da treni bu patlamadan dolayı işlemez hale gelmiştir.²⁹⁹ 10 Kasım'a gelindiğinde zarar gören köprü tamir edilmiş, Pityon-Svilingrad arasındaki Yunan servis trenleri işlemek için emir bekler vaziyete getirilmiştir. Avrupa-İstanbul demiryolu hattının işlememesi ile ilgi sorun da, Avrupa'dan gelen yolcular Kapıkule'ye geldiğinde buradan otobüsler ile Uzunköprü'ye götürülerek ve Avrupa'ya gidecek olanları da Uzunköprü'den otobüsle Kapıkuleye götürerek çözülmüştür. Böylelikle Avrupa-İstanbul demiryolu hattının Yunanistan topraklarından geçen kısmı güzergâh dışında bırakılmıştır.³⁰⁰

9-10 Kasım gecesi bir çete Yalımlı Köyüne girerek, demiryolu köprüsünü koruyan askerlere saldırmıştır. Saldırı sırasında atılan aydınlatma fişeklerinden dolayı iki ev içinde eşya ve hayvanlarla birlikte tamamen yanmış, bir kişi de yaralanmıştır. Uzun zamandır Gümülcine etrafında baskınlar ve yolları bozma gibi eylemler yaparak Gümülcine'yi tecrit etmeye çalışan çeteler 12-13 Kasım gecesi 1200-1800 kişi olarak tahmin edilen büyük bir grupla Gümülcine'ye saldırmıştır. Şehir savunması şehri saran beton kalecikler, bunların içlerinde nöbet bekleyen MAY, şehir muhafızları ve jandarmalar tarafından yapılmaktaydı. Ayrıca askerler bu kuvvetleri takviye eder şekilde konuşlanmışlardır. Böyle bir savunmaya karşılık çete, makineli ve normal tüfek, top, havan topu ve benzeri silahlarla gece 09.30'da şehre saldırmıştır. Kenar mahallelerde insanlar giyinik vaziyette teyakkuz halinde beklemişler, buralara gece boyunca 20-30 kadar top mermisi ve şarapnel isabet etmiş ve evlerin camları kırılmıştır. Şehirde yaşanan çarpışmalarda savunmacılardan yaralananlar olmuş ve çeteden 20 kişi teslim olmuş, 10 kişi ölmüş ve bir miktar da yaralanan olmuştur. Çeteler daha fazla dayanamayıp çekilirken, hükümet birlikleri bunları takibe koyulmuş, dağda ve vadilerde çeteler zarar görse de miktarları tespit edilememiştir. Çeteler 14-15 Kasım gecesi tekrar şehre saldırmışlar, tekrar zayıat vererek çekilmişlerdir. Şehre yapılan ilk saldırı esnasında civar köylere de saldırılar olmuştur.³⁰¹

²⁹⁷ **Trakya**, 3 Kasım 1947.

²⁹⁸ **Akşam**, 4 Kasım 1947; **Ulus**, 4 Kasım 1947.

²⁹⁹ **Cumhuriyet**, 4 Kasım 1947; **Yeni Gazete**, 4 Kasım 1947.

³⁰⁰ **Akşam**, 10 Kasım 1947.

³⁰¹ **Trakya**, 17 Kasım 1947; **Cumhuriyet**, 17 Kasım 1947; **Akşam**, 16 Kasım 1947; **Son Posta**, 17 Kasım 1947; **Yeni Gazete**, 17 Kasım 1947.

Kasım ortalarında Gümülcine'nin Seymen, Uysallı ve Yahyabeyli köyleri çeteler tarafından basılmış, yiyecek ve giyecek eşyası alınmıştır. Olayı haber alan hükümet birlikleri çeteleri takibe koyulmuş ve yapılan çatışmada çeteler çokça ölü ve 3'ü kadın 12 esir vermişlerdir. Kocaorman bölgesinde 17-18 Kasım gecesi Öksüzlü Köyü çetelerce basılmış, buralardan yiyecek ve giyecek eşyası ile para alınmış, bir de dükkân yağmalanmıştır. 19-20 Kasım gecesi Kurdasanlı Köyü'nü basan çeteler yiyecek ve giyecek eşyası alıp bir de koyun kestirmişlerdir. 20-21 Kasım gecesi de Küçük Osmanlı Köyü'nü basmışlar, bir dükkânı yağmalamış, ağaların evlerine girerek yiyecek ve giyecek eşyası almışlardır. 21-22 Kasım gecesi de Bekobası Köyü'ne giren çeteler, 2 dükkânı yağmalamış, 7 de beygir almışlardır.³⁰²

Aralık ayı başlarında 2.000 kişilik bir çete grubu Sofulu'ya saldırmış, çete mensupları, hükümet birlikleri ile yapılan çarpışmada çok sayıda esir, yaralı ve ölü bırakarak çekilmişlerdir. Esir edilen çete mensuplarında son sistem İngiliz silahlarının yanı sıra, Bulgar, Yugoslav, İtalyan ve Alman silahları çıkmıştır.³⁰³ Diğer taraftan çeteler Gümülcine-Dedeoğlu arasındaki tren yollarını bozmuş ve telgraf hatlarını kesmişlerdir. İskeçe'ye yakın olan Yelkenciler köyü 11-12 Aralık gecesi bir çete tarafından basılmış, evlerde iğne, iplik, makara, dikiş makinesi gibi eşyaların yanı sıra ceketten ayakkabıya, pekmezden sabuna kadar her türlü eşya alınmıştır. Bunların yanında çete üyeleri hayvan ve ekin de alarak köyden ayrılmışlardır.³⁰⁴ Aralık ortalarına gelindiğinde Karasu (Mesta) nehrinin iki kere taşmasıyla sular altında kalan köyler, çete mensupları tarafından kayıklarla gezilerek yağma edilmiştir.³⁰⁵

Aralık ayının son haftasında Gümülcine ve İskeçe bölgelerinde çete olayları devam etmiştir. Bir çete Gümülcine'nin Balaban Köyü'nü basmış, buradan 800 koyun, birçok çift hayvanı almıştır. Bayatlı Köyü'nü basan başka bir çete iki korucuyu öldürmüş, bazı Yunan köylülerini de dağa kaçırmıştır. Yine Semetli Köyü'nü basan çete mensupları 1 Türk'ü dağa kaçırmışlardır. Gümülcine dağlarında çeteler ile ordu birlikleri karşılaşmış, yapılan çatışmada 30 çete mensubu ölmüş, 3 asker yaralanmıştır. Çeteler kaçarken çok sayıda yiyecek ve giyecek malzemesi bırakmışlardır. İskeçe bölgesinde ise çete mensupları Yassıören Köyü'nü basmışlar, evlere girerek yiyecek, giyecek, yatak, yorgan, tütün ve benzeri eşyaları almışlardır. Köyün hayvanlarını toplayarak, eşyaları bunlara yükletmişler ve hayvanları sürmek için de köylüleri yanlarına almışlardır. Köye bir saatlik mesafede olan bir yerden de 4 erkek ve 1 kadın almışlar, kadının 5 aylık bebeğini alıp yol üstüne atmışlardır. Yine çeteler Gümülcine-İskeçe şosesi üzerinde bir köprüyü tahrip etmişlerdir. 26 Aralık'ta içerisinde Milletvekili Osman Nuri Yılmaz'ın³⁰⁶ da bulunduğu bir tren, Gümülcine'ye 8 kilometre uzaklıkta

³⁰² **Trakya**, 24 Kasım 1947.

³⁰³ "Yunanistandan Gelen Yolcunun Anlattıkları", **Cumhuriyet**, 2 Ocak 1948.

³⁰⁴ **Trakya**, 15 Aralık 1947.

³⁰⁵ **Trakya**, 22 Aralık 1947.

³⁰⁶ İç Savaş yıllarında Batı Trakya'da milletvekili ve Trakya gazetesinin sahibi.

Susurköy'e varmadan mayına çarpmıştır. Tren raydan çıksa da devrilmemiş, 1 kişi ağır yaralanmıştır.³⁰⁷ Rodop Dağları'nda da hükümet kuvvetleri ile çete mensupları arasında çarpışma yaşanmıştır. Bu çarpışmada 57 çete mensubu ölmüş, hükümet kuvvetlerinden de 5 kişi ölmüş ve 20 kişi yaralanmıştır.³⁰⁸

2.3. 1948 Yılı Olayları

1948 yılına gelindiğinde çetelerin faaliyetleri yoğunlaşmıştır. 5 Ocak'ta Yunanistan Savunma Bakanı'nın İskeçe'de olduğunu haber alan çeteler İskeçe'nin savunma tertibatına (şehri koruyan betondan kalecikler, koruganlar) saldırmışlarsa da geri püskürtülmüşlerdir. Daha sonradan esir edilen bir çete mensubundan öğrenilene göre bu kişiler bakanın trenini uçurmak amacıyla demiryoluna mayın döşemek için gelmişlerdir. Ocak ayının ikinci haftasında İskeçe'ye yakın olan Gökçeler ve Dinkleri köyleri çeteler tarafından basılmış, evlerden yiyecek, giyecek ve hayvan alınmıştır. Gökçeler'deki karakola yaklaşan çete üyelerine ateş açılmış, çeteden ölen ve yaralanan olmuş ve bunları da yanlarına alarak kaçmışlardır. Diğer yandan çeteciler batıdan İskeçe'ye giden demiryolu raylarını sökerek sabotajlarına devam etmişlerdir. Bu nedenle Drama'dan gelecek olan bir tren gecikmiştir. Yine İskeçe'den Gümülcine'ye giden bir kamyon, önceden çetelerin döşemiş olduğu mayına çarparak hasar almıştır.³⁰⁹

Ocak ayı ortalarına gelindiğinde Gökçeler Köyü tekrar basılmış, buradaki ordu birlikleri ile çeteler arasında çatışma yaşanmış, çeteler hiçbir eve giremeyerek çekilmişlerdir. İsice ve Köresten köyleri de çeteler tarafından basılarak buralardan yiyecek ve giyecek alınmıştır. 14-15 Ocak gecesi çeteler Gümülcine'nin doğusunda dağ eteklerinde bulunan Kalfa, Basırlıköy, Bayraklı, Yabacıklı, Demircili, Umurluköy, Bulduklu, Küçüküsellim, Domru(lu)köy ve Kalenderköy köylerini basmış, buralardaki 18-40 yaş arası 250 erkeği alarak kadrolarına katmak amacıyla dağa kaçırmışlardır. 16-17 Ocak gecesi Yassıköy, çeteler tarafından basılmış ve burada 1 saat kadar ordu birlikleri ile çarpışmışlar olmuş; 2 çete mensubu teslim olmuş, geri kalanı kaçmıştır. 18 Ocak gecesi çeteler Ferecik Kasabası'na saldırmış, kasabada şiddetli çarpışmalar yaşanmıştır. Çeteler 2 sivil öldürmüş ve 6 kişiyi de yanlarına alarak kaçmışlardır.³¹⁰

Ocak ayı sonuna doğru bir taraftan hükümet birlikleri temizleme harekâtlarına girişirken diğer taraftan çeteler faaliyetlerine devam etmişlerdir. 19-20 Ocak gecesi çeteler Arabacıköy ve Bekirköy'ü basmış 11 Türk, 14 Yunan'ı yanlarında götürmüştür. Diğer taraftan Sünnetçiköy basılmış, Yunan mahallesinden 18 kız ve erkek dağa kaldırılmıştır. Bu olayların üzerine hükümet 40

³⁰⁷ *Trakya*, 29 Aralık 1947.

³⁰⁸ *Ayın Tarihi*, Sayı: 169, Aralık 1947, s. 309.

³⁰⁹ *Trakya*, 12 Ocak 1948.

³¹⁰ *Trakya*, 19 Ocak 1948.

yaşına kadar olan kişilerin şehirlerde ya da emniyetli yerlerde toplanmasını emretmiştir. Gümülcine ve Şapçı bölgesindeki köyler çeteler tarafından basılmış ve buralardan da insanlar alınarak, zorla dağ kadrosuna eklenmiştir. Bunların yanı sıra çetelerin kurmuş oldukları dağ hükümeti radyosu, 300 Türk'ün kendiliğinden çetelere katıldığını açıklayarak, yaptıkları zorla seferber etme işlemini örtmek ve bunu propaganda aracına dönüştürmeye çalışmışlardır. Bu tarihlerde Gümülcine'nin Çepelli Köyü'nden birçok Türk, çetelere erzak verme suçundan tutuklanmıştır.³¹¹ Ocak ayının son haftasına gelindiğinde çeteler ayırt etmeksizin 17-45 yaş arası herkesi toplayarak seferber etmeye başlamıştır ve son zamanlarda toplananlarla birlikte dağa kaçırılan Türklerin sayısının 500 civarı olduğu tahmin edilmiştir. Denizler, Yardımlı, Karagözlü, Demirbeyli, Seymen ve Muratlı köylerini basan çeteler 17-45 yaş arası insanları toplamak istemiş, ancak hükümetin son emrine göre bu yaş aralığındaki kişiler emniyetli yerlere gittikleri için pek insan bulamamışlardır. Bununla birlikte emniyetli görülen, Karamusa, Balabanköy ve Sağallı köylerini basan çeteler birçok insanı beraberlerinde götürmüşlerdir. Çeteler İskeçe bölgesindeki köyleri de basmış, 78 kişiyi kaçırmışlardır. Biri Gümülcine-Ircan yolunda diğeri İskeçe'nin dağ köylerinden biri olan Şahin yolunda iki mayına çarpma olayı gerçekleşmiş ve bu eylem sonunda ölü ve yaralıları olmuştur.³¹²

Türkiye'ye göç etmiş bir Batı Trakya Türk'ü olan Hüseyin İzzet'in anlattıklarına göre 1948 Şubat'ının ilk haftasında bir gece köylerini çete mensupları basmış, 15-45 yaş arasındaki erkekleri toplayarak dağa kaldırmışlardır. İzzet, o gece samanlıkta saklanmış, kendi gibi saklanan 15 arkadaşı ile ertesi gün yola koyulmuştur. Bu tedirginlikten dolayı 3.000.750 drahmiye küçük bir motor alarak Yunanistan'dan kaçmışlardır. İzzet, Türkiye'ye giderken yolda çetelerin 2.000 Türk'ü köylerden kaçırıp, görevlendirmek üzere önce Bulgaristan'a oradan da Yugoslavya'ya götürdüklerini aktarmakta ve çetelerin Türklere zorla görev yaptırdıklarını, silah vermeyip geri kalan her görev için onları zorladıklarını ifade etmektedir. İzzet, köyde geçirdiği zaman içinde çetelerin köyü basıp istediklerini aldıklarını, vermeyenlerin feci işkenceler gördüklerini de söylemektedir. Daha sonra hükümet kuvvetlerinin gelip köylülere, çetelere istediklerini verdikleri için onları himaye ettikleri gerekçesiyle işkence yaptıkları ve dayak attıklarını aktaran İzzet, buradan kaçmakla "işkence diyarından" kurtulduğunu belirtmiştir. Bir başka göçmen de böyle giderse bölgede Türk kalmayacağını ve bölgeden kaçabilmek amacıyla belgelerin hazırlanması için türlü rüşvetler verdiklerini anlatmıştır.³¹³ Bu iki taraflı baskı durumunu anlatan başka bir olay da köylüler kasabaya gittikleri zaman, çete mensuplarının onlara bazı siparişler vermesi olmuştur. Çete mensupları kasabaya inenlerden elektrikli el feneri, fener pili, sigara kâğıdı gibi ihtiyaç malzemelerini satın alarak getirmelerini istemişlerdir. Kasabaya giderken ise hükümet birliklerine ait olan karakollardan izin almaları gereken köylüler, dönüşte de hükümet güçleri tarafından iyice aranmaktaydı. Güvenlik

³¹¹ **Trakya**, 26 Ocak 1948.

³¹² **Trakya**, 2 Şubat 1948; Çete kuvvetleri Doğu Makedonya ve Batı Trakya'da 10.000 kişiyi toplayıp, bünyelerine katmayı görmüşlerdi. Featherstone ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 261.

³¹³ "Yunanistandan Kaçan Türkler 2.000'i Geçti", **Cumhuriyet**, 13 Şubat 1948.

güçleri, çetelere yarayacak malzeme bulduklarında ise köylüleri sorguya çekip, çetelere yardım etmekle itham etmekteydi. Sonra köyler köylerine döndüklerinde ise çete mensupları siparişleri neden getirmediğiniz diye köylüleri sorguya çekip, kendilerine yardımcı olmadıkları için cezalandırıyordu.³¹⁴

Şubat'ın başlarına gelindiğinde bütün Yunanistan'da yapılan temizleme harekâtı genişlemiştir. Bu zaman diliminde Batı Trakya'ya bakıldığında Dedeağaç bölgesi de dâhil olmak üzere birçok yerde çete faaliyetleri görülmüştür. Özellikle çetelerin yaptıkları saldırılar nedeniyle demiryolu iletişimi kesintiye uğramıştır. Bu dönemde çetelerin silah ve teçhizatının arttığı görülürken, çetelerin silahları arasında Bulgar Ordusu'nun da kullandığı Skoda marka toplara rastlanmıştır.³¹⁵ 4 Şubat'ta İskeçe'den Gümülcine'ye giden tren, Yassıköy'ü geçtiğinde patlayan bir mayınla yoldan çıkmış, 3 vagon devrilmiş, 2 vagon birbirine çarpmıştır. Kazada 2 kişi ölmüş, 2 kişi de yaralanmıştır. 4-5 Şubat gecesi çeteler Gümülcine'nin Kuşanlı Köyü'ne saldırarak buradaki küçük silahlı kuvveti dağıtmışlar ve köyde bulunan, birkaçı MAY mensubu olan kız-erkek 60 kişiyi zorla seferber etmişlerdir. Ayrıca çeteler, Gümülcine'yi de taciz ederek kışlaya birkaç top mermisi atmış, ancak bu eylemin zararı olmamıştır.³¹⁶

Şubat ayı ortalarında sakinleri tarafından boşaltılmış İskeçe'ye bağlı ve Bulgar sınırına yakın olan Demircik Köyü'nde 250-300 kişilik bir çetenin bulunduğunu haber alan hükümet birlikleri buraya saldırmıştır. 14 Şubat sabahı gerçekleşen bu saldırıda çeteciler, 45 ölü ve 43 esir bırakarak kaçmışlardır.³¹⁷ Aynı günlerde çeteler tarafından Gümülcine köylerinden alınmış 50'den fazla Türk, Makedonya'ya götürülürken isyan edip, hükümet güçlerine teslim olmuşlardır. Türklerin sürekli olarak fırsat bulduklarında kaçmalarına karşın çeteler Türkleri, Yunanlar ile karıştırarak, 8 Yunan ve 1 Türk'ten oluşan mangalar kurmuşlardır. 18-19 Şubat gecesi yüzü maskeli kişiler Nohullu Köyü'nü basmışlar ve buradaki insanları döverek ve işkence ederek para istemişlerdir. Aynı gece Kırköy'deki evler basılarak malzeme alınmış, çuval bulunamayınca malzemeler yastık kılıflarına doldurulmuştur. 22-23 Şubat gecesi Elmalı'yı da çeteler basmıştır. Elmalı'da bulunan Demircik Köyü'nde çete kaptanı, kekeme bir çocuğa sorduğu sorulara hızlı cevap alamaması üzerine, çocuğun ağzına silahla ateş etmiş ve onu öldürmüştür.³¹⁸ Şubat ayı sonunda çete mensupları Dimetoka'yı mitralyöz ve havan topu ateşine tutmuştur. Mültecilerle dolu olan Dimetoka'da acil tıbbi yardıma ihtiyaç duyulmuş, ancak 1 tonluk bu yardım Amerikan askeri birliklerine ait Dakota uçağı ile havadan paraşütle indirilebilmiştir.³¹⁹

³¹⁴ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 515-516

³¹⁵ **Ulus**, 8 Şubat 1948.

³¹⁶ **Trakya**, 9 Şubat 1948.

³¹⁷ **Trakya**, 16 Şubat 1948.

³¹⁸ **Trakya**, 15 Mart 1948.

³¹⁹ **Ayın Tarihi**, Sayı: 171, Şubat 1948, s. 210.

Mart ayında da çeteler demiryollarına saldırmaya devam etmiş, Edirne-İstanbul demiryolunun Yunan topraklarından geçen kısmında faaliyet göstermişlerdir. Bunun önüne geçmek için yolcular Edirne'den Uzunköprü'ye kadar otobüsle taşınıp, buradan trenle yollarına devam ettirilmişlerdir.³²⁰ 7 Mart'ta da bir çete Yalımlı Köyü'nü basarak buradan geçen demiryolu köprüsünü havaya uçurmuştur.³²¹

Mart ayı ortalarına doğru askeri birlikleri teftişe giden 7. Fırka Komutanı General Asimakopulos'un içinde bulunduğu askeri araç, Ferecik ile Sofulu arasında çeteler tarafından döşenmiş olan mayına çarparak havaya uçmuştur. General ve şoförü ölmüş bir asker de yaralanmıştır. 9-10 Mart gecesi 20-30 kişilik bir çete Kocaorman bölgesinde Gencerli Köyü'nü basarak, yiyecek ve giyecek malzemesi almışlardır. Fıçırlı Köyü de çeteler tarafından basılmış, buradan iki hayvan yükü yiyecek malzemesi toplamıştır. Bu tarihlerde, İskeçe-Gümülcine bölgesinden daha önce dağa kaldırılan 70 kişi Drama'da teslim olmuş ve hemen salıverilip evlerine gönderilmişlerdir.³²²

16-17 Mart gecesi hem Gümülcine hem de İskeçe şehirleri çeteler tarafından saldırıya uğramıştır.³²³ Her iki şehirde de saldırı eş zamanlı olarak saat 22.30'da top atışı ile başlamış ve silah sesleri sabahın erken saatlerine kadar duyulmuştur. Çeteler az sayıda kişi ile bu saldırıyı yapmışlar, İskeçe'ye 100, Gümülcine'ye 200 top mermisi atmışlardır. Gümülcine'de top mermileri 5-10 eve düşmüş 4 kişi ölmüştür. İskeçe'de de birçok eve top mermisi isabet etmişse de ölen olmamıştır. Ayrıca çeteler İskeçe'nin dış savunma hattına 150 kişi ile saldırmışlardır. Gece Kavala'dan İskeçe'ye zırhlı birlikler sevk edilerek çeteler püskürtülmüştür. Bu saldırıların şehri ele geçirmek mahiyetinde olmadığı ancak şehirdekileri korkutmak ve maneviyatlarını kırmak amaçlı olduğu anlaşılmıştır. Yine aynı gece ve ondan sonraki birkaç gece İskeçe ve Gümülcine etrafında birçok köy baskın ve yağmaya uğramıştır.³²⁴

Mart sonlarına gelindiğinde Sofulu civarında bulunan Layine bir çete tarafından top ateşine tutulmuştur. Buraya 70'ten fazla top mermisi düşmüş, 30 ev hasar almış ve 3 kişi yaralanmıştır.³²⁵ Yine bu tarihlerde Türkiye sınırına yakın bölgelerde birçok kişinin kaçırıldığına dair haberler çıkmıştır. Bu süreçte Dimetoka civarında bulunan Asvestages'ten alınan haberlere göre çeteler kadın ve çocuk olmak üzere toplamda 150 kişiyi kaçırmışlardır.³²⁶ Yine çeteler 7 ila 24 Mart arasında,

³²⁰ **Akşam**, 9 Mart 1948; **Yeni Sabah**, 9 Mart 1948.

³²¹ **Trakya**, 8 Mart 1948.

³²² **Trakya**, 15 Mart 1948.

³²³ **Akşam**, 18 Mart 1948.

³²⁴ **Trakya**, 22 Mart 1948.

³²⁵ **Ayın Tarihi**, Sayı: 172, Mart 1948, s. 170.

³²⁶ **Akşam**, 22 Mart 1948.

1.000 kadarı Batı Trakya’da olmak üzere 1.600 çocuğu kaçırmıştır.³²⁷ 23 Mart gecesi 21.00-23.00 saatleri arasında Edirne’nin İpsala İlçesi’nin kuzeybatısında bulunan Sofulu Kasabası’na yakın Bitikli İstasyonu taraflarından aralıksız olarak top ve makineli tüfek sesleri duyulmuş, işaret fişekleri atıldığı görülmüştür.³²⁸ Batı Trakya’da çetelerin faaliyetlerini fırsat bilip, bundan yararlanarak köyleri basıp hırsızlık ve gasp olayları gerçekleştiren ve yakalandıklarında da bunu itiraf eden çok kişi olmuştur. Diğer yandan çeteler İskeçe’ye bağlı Taraşmanlı, Küçük Osmanlı, Mustafaçova, Gümülcine’ye bağlı Sarıca köylerini basmış, buralardan yiyecek, giyecek eşyaları ve hayvan almışlardır. Sarıca Köyü’nde jandarma ile çarpışan çeteler kaçmıştır. Yine Şapçı’ya bağlı Kozlukebire Köyü 25 Mart’ta çetelerce top ateşine tutulmuş bu hadisede, 3 kişi ölmüş, 8 kişi yaralanmıştır.³²⁹

6 gün sonra Nisan ayı başında bir çete Kozlukebire’i tekrar bombardımana tutmuş ölen olmamış, hükümet güçleri bu çeteyi takibe almış ve yaşanan çatışmada çetecilerden 2 kişi ölmüş, 4 kişi de esir edilmiştir. Aynı şekilde Dimetoka ve İskeçe’nin Arabacıköy top saldırısına uğramış, Dimetoka’da 7 kişi hafif yaralanmıştır. 3 asker yaralanmış olan Arabacıköy’de birçok hayvan da saldırılardan ölmüş ya da yaralanmıştır. Yelkenciler, Kocaorman’dan Kırköy, ve Güneklü köyleri de çeteler tarafından basılmış, köylerden yiyecek ve giyecek malzemesi alınmıştır.³³⁰ 7 Nisan gecesi çeteler Gümülcine’ye saldırmış, saldırıda top ve mitralyöz kullanmışlardır. 22.00’da başlayan çarpışma çetelerin Gümülcine’ye sızması ile 8 Nisan’ın şafak saatlerine kadar sürmüştür.³³¹ Bütün gece süren zorlu çarpışmalardan sonra hükümet kuvvetleri çeteleri püskürtmüşlerdir.³³² Komutanları İskeçeli Rusopulos da (Kaptan Niko) dâhil 10’dan fazla çete mensubu ölmüş, 20’den fazlası esir olmuş, 30’dan fazlası da yaralanmış, şehir sakinlerinden ise hafif yaralananlar olmuştur. Diğer taraftan çeteler Nisan’ın ikinci haftasında Gümülcine’nin Ayazma, Kocaorman bölgesinden Taraşmanlı, Gencerli ve Güneklü köylerini basmışlar, buralardan yiyecek ve giyecek malzemesi; sahipleri bulunmayan evlerden yatak, yorgan ve mutfak malzemelerini almışlardır.³³³

Nisan ortasında Gümülcine, Dedeagaç, Dimetoka³³⁴ ve İskeçe çeteler tarafından saldırıya uğramıştır. Bütün hedeflerine 14-15 Nisan gecesi saldıran çeteler, İskeçe’ye saldırıyı 23.00’te tepelerden top ateşi ile başlatmıştır. Hükümet birlikleri de top ateşiyle karşılık vermiş, çatışmalar sabahın erken saatlerine kadar devam etmiştir. Gece boyu şehre 180-200 civarı top mermisi düşmüş bunların 50-60 kadarı patlamamıştır. Bu saldırı sonucu 12 ev çok hasar almış, 25 ev yarı yarıya hasar

³²⁷ **Akşam**, 18 Nisan 1948; **Yeni Sabah**, No: 3291, 18 Nisan 1948.

³²⁸ **Ulus**, 25 Mart 1948.

³²⁹ **Trakya**, 29 Mart 1948.

³³⁰ **Trakya**, 5 Nisan 1948.

³³¹ **Ayın Tarihi**, Sayı: 173, Nisan 1948, s. 153; **Yeni Sabah**, 9 Nisan 1948.

³³² **Akşam**, 9 Nisan 1948.

³³³ **Trakya**, 12 Nisan 1948.

³³⁴ **Yeni Sabah**, 18 Nisan 1948; **Akşam**, 18 Nisan 1948.

görmüştür. Sivil halktan 6 kişi ölmüş, 2'si çok ağır 15 kişi yaralanmıştır. Gümülcine'de saldırı akşam 19.00'da top ateşiyle başlamış bir buçuk saat sürmüştür. Hükümet birlikleri de karşılık vererek çeteleri uzaklaştırmış, çeteler çekilirken Ircan Köyü'ne saldırmıştır. Çarpışma burada da devam etmiş, 2'si Gümülcine'de, 3'ü Ircan'da olmak üzere 5 çete mensubu teslim olmuştur. Bu saldırıda 18 ev hasar almış bir Türk kadın ölmüş, 12 kişi de yaralanmıştır. Dimetoka'ya da aynı gece saldıran çeteler, askerlerin karşılık vermesi ile sabah saatlerinde çekilmişlerdir. 300 top mermisi atılan Dimetoka'da, Şehrin kenar mahallelerine girilmiş ve bir telgraf işçisinin bütün ev halkı öldürülmüştür. Diğer yandan çeteler Nisan ayı ortasında sabotaj faaliyetlerine devam ederek Koyunköy Tren Köprüsü'nü dinamitle havaya uçurmuşlardır. 15-16 Nisan gecesi Kurdasanlı, 16-17 Nisan gecesi Karaçanlar ve Yelkenciler köyleri çetelerce basılmış, buralardan yiyecek ve giyecek malzemesi, zeytinyağı, sabun, tuz ve benzeri ne kadar malzeme bulmuşlarsa almışlardır.³³⁵

21 Nisan'da İskeçe-Portolagos şosesinde ve İskeçe-Yassıköy şosesinde olmak üzere biri at arabası, biri yolcu otobüsü 2 araç mayına çarpmış, 6 kişi ölmüş 5 kişi yaralanmıştır. 22 Nisan'da Gümülcine'den İskeçe'ye giden yolcu treni İskeçe yakınlarında mayına çarpmış, 4 vagon devrilmiş ve 4 kişi yaralanmıştır. Yine 24 Nisan'da Okçular'dan İskeçe'ye giden bir kargo treni İskeçe Garı yakınında mayına çarpmış, makinist yaralanmıştır. 21-22 Nisan gecesi İskeçe yakınlarındaki Mizanlı, Nohullu, Kurdasanlı, Aya Tanas, köyleri çeteler tarafından basılarak buralarda yiyecek ve giyecek malzemeleri alınmış, dükkânlar soyulmuştur. Gümülcine bölgesinde Balahor, Basırköy, Ortacı ve Sasallı köyleri çeteler tarafından basılmış, buralardan yiyecek ve giyecek malzemesi, koyun, beygir ve benzeri hayvanlar alınmıştır.³³⁶

Mayıs'ın ilk haftası daha önce dağa kaçırılmış ve seferber edilmiş Türklerden 100 kişilik bir grup teslim olarak, İskeçe ve Gümülcine'ye dönmüştür. Ancak bu kişiler ölüm tehlikesi nedeniyle köylerine dönememişler bunlardan; şehirde dilencilik yapar hale gelenleri dahi olmuştur. Diğer taraftan çeteler İskeçe'nin Gökçepınar Köyü'ne ve Yassıköy'e saldırmış, burada sivil halktan bir kişi ölmüş, birçok kişi yaralanmıştır. Gümülcine'nin Ortacı, Karamusa, Balaban köyleri ve Karaçanlar, Koçobası, Yelkenciler, Boyacılar, Mizanlı köyleri çeteler tarafından basılmış, buralardan hayvan, yumurta, yiyecek ve giyecek eşyası almışlar, dükkânları yağma etmişlerdir. Ayrıca bu hafta içinde Dedeoğlu çeteler tarafından top ateşine tutulmuştur.³³⁷ Çeteler 4-5 Mayıs gecesi İskeçe'yi, 7-8 Mayıs'ta da Gümülcine'yi top ateşi altına almak için şehirlerin hâkim noktalarına konuşlanmaya çalışırken hükümet birlikleri tarafından baskına uğrayıp dağılmışlardır. 5 Mayıs'ta odun yapmaya giden Kireççiler ve Kayarlı köylerinden 40 kadar oduncu çeteler tarafından hayvanlarıyla birlikte dağa kaldırılmışlardır.³³⁸

³³⁵ **Trakya**, 19 Nisan 1948.

³³⁶ **Trakya**, 26 Nisan 1948.

³³⁷ **Trakya**, 5 Mayıs 1948.

³³⁸ **Trakya**, 10 Mayıs 1948.

Mayıs ayı ortalarına gelindiğinde Gümülcine bölgesinde Balahor, Basırlıköy ve Bekobası köyleri çeteler tarafından basılmış, buralardan yiyecek ve çok sayıda hayvan almışlardır. Diğer taraftan Dimetoka civarında ve Drama'dan İskeçe'ye giden olmak üzere iki tren mayına çarpmıştır. Bu trenlerin vagonları yoldan çıkmış ve devrilmiştir, olaylarda ölen olmamış, Drama'dan İskeçe'ye giden trende 3 kişi yaralanmıştır. Bir çete de Susurköy ve Narlıköy arasındaki bir köprüyü de havaya uçurmuş, bu sırada birkaç kişi ölmüştür. Köprüyü yok eden bu çete etrafa beyanname dağıtmış, yollarına mayın döşemiştir. Yol üstündeki beyannameleri toplamak isteyen 2'si asker 3 kişi mayına basarak ölmüş, 2 asker de yaralanmıştır.³³⁹ 17 Mayıs'ta çeteler Kocaorman bölgesinde Küçük Osman Köyü'nü basmış, köyde ne varsa almışlardır. Aynı gün Yassıköy çetelerce basılarak 5 ev yakılmıştır. 18 Mayıs'ta Susurköy-Narlıköy arasındaki köprü tekrar çete mensupları tarafından havaya uçurulmuştur. Bu tarihlerde haftada 40-50 çeteci teslim olduğundan, çetelerin saflarında bozukluklar çıktığı düşüncesi hâkim olmuştur.³⁴⁰

Mayıs'ın son haftası hareketli geçmiş, Şapçı Kasabası, Kozlukebir, Yassıköy, Bulatköy ve Susurköy çeteler tarafından top ateşine tutulmuş, hükümet güçlerinin müdahalesi ile çekilmişlerdir. Şapçı ile Ircan arasında bir tahta köprü yok edilmiştir. Yine Gümülcine ve İskeçe bölgesinde onlarca mayın temizlenmiştir.³⁴¹ 28 Mayıs'ta Yunan 3. Kolordusu Batı Trakya'da bir temizleme harekâtı başlatmış ve bu harekât başarı ile sonuçlanmıştır. Komünist çeteler tuttıkları mevzileri terk ederek Bulgaristan topraklarına çekilmişlerdir ve çekilme esnasında Bulgaristan topraklarından çeteleri koruma amaçlı topçu ateşi açılmıştır. Çeteler 67 ölü, 51 yaralı ve 28 esir vermiştir. Hükümet birlikleri önemli miktarda yiyecek, cephane, silah ve iki de sahra topu ele geçirmiştir.³⁴² 30 Mayıs'ta hükümet güçlerinin yayınladığı tebliğe göre, Gümülcine bölgesinde ordu birlikleri ile çeteler arasında bir çarpışma gerçekleşmiştir. Bu çarpışma da çeteler ağır zayıyat verirken, birçok Bulgar menşeli askeri malzeme bırakmışlardır.³⁴³ Bu harekât sırasında 200 kadar çete mensubu öldürülmüş veya esir edilmiştir.³⁴⁴

Hükümet güçlerinin bir önceki hafta yapmış oldukları temizleme harekâtı sonrası, Haziran ayı başında Gümülcine köylerinden 4.604 köylü ve bunlara ait 15.000 civarında hayvan şehre indirilmiştir. Şehirdeki yetkililerin yaptıkları toplantı sonrası bu köylülerin yerleştirilme işlemleri bittikten sonra felaketzede olarak kaydedilmesi ve gelen hayvanların çoğunun keçi olması nedeniyle

³³⁹ **Trakya**, 17 Mayıs 1948.

³⁴⁰ **Trakya**, 24 Mayıs 1948.

³⁴¹ **Trakya**, 31 Mayıs 1948.

³⁴² **Ulus**, 30 Mayıs 1948.

³⁴³ **Akşam**, 31 Mayıs 1948.

³⁴⁴ **Ulus**, 1 Haziran 1948; **Yeni Sabah**, 1 Haziran 1948.

bunların keçi barınabilecek köylere sevk edilmesi kararı alınmıştır.³⁴⁵ Haziran'ın ikinci haftasında Batı Trakya'daki muhtelif köyler şehre inmeye devam etmişlerdir. 6-7 Haziran gecesi bir çete Kurdasanlı Köyü'ne girmiş, buradan yiyecek ve hayvan almıştır. Ertesi gece aynı köye tekrar baskın yapılsa da çete, 4 saatlik bir çatışma sonunda hükümet birlikleri tarafından uzaklaştırılmıştır. Diğer yandan Taraşmanlı ve Mıkmıllı köyleri de çeteler tarafından basılıp yağma edilmiştir.³⁴⁶ 11-12 Haziran gecesi 40-50 kişilik bir çete Fıçırlı Köyü'nü, ertesi gün de bir başka çete Davutlu Köyü'nü basmıştır. Fıçırlı'dan yiyecek ve giyecek malzemesi ve yük hayvanları alınmış, Davutlu'dan pek bir şey alınamamıştır. Çete mensupları Tıkızlı Köyü'nü de basmış, bir mahallesini soymuşlardır. Haziranın ortalarına gelindiğinde özellikle dağ geçitlerini bekleyen hükümet güçleri, çeteler tarafından fazlaca saldırıya maruz kalmıştır.³⁴⁷ Haziran sonuna gelindiğinde Gümülcine'nin özellikle Ortacı, Sasallı, Karamusa ve civar köyleri sık sık çeteler tarafından baskına uğramıştır. Ortacı'da 10'dan fazla insanı dağa kaldırmışlar ve bu kişileri terkedilen dağ köylerinde tarlada kalmış mahsulü biçmek için ırgat olarak kullanmışlardır. Ayazma Köyü de çeteler tarafından basılmış, buradan beygir ve hayvan alınmıştır.³⁴⁸ Haziran ayı sonunda Sirkeli Köyü'nde bir aileyi taşıyan köylü arabası mayına basarak havaya uçmuş, arabadaki herkes ölmüştür. 30 Haziran-1 Temmuz gecesi bir çete İskeçe sırtlarındaki Otman Ören tepelerine konuşlanarak, gece 00.00'da İskeçe'yi top ateşine tutmuştur. Yarım saat devam eden top ateşi sonrası hükümet kuvvetleri, çeteye karşı saldırı yaparak onları çekilmek zorunda bırakmıştır. 60'tan fazla top mermisi atılan İskeçe'de 8 kişi ölmüş, 10 kişi ağır yaralanmıştır.³⁴⁹

Temmuz ayı başında çete mensupları Bekovası Köyü'nü basmışlar, dükkânları yağmalamışlar ve bir miktar hayvan ile peynir stoklarını alıp gitmişlerdir. 2-3 Temmuz gecesi Kocaorman bölgesinde Kırköyü ve Taraşmanlı'yı basan çeteler şiddetli bir savunma ateşi ile karşılaşarak çekilmişlerdir. Mıkmıllı Köyü'nde bazı evlere girmişler, buradan yiyecek malzemesi, kuzu ve dikiş makinesi almışlardır.³⁵⁰ 5 Temmuz'da Gümülcine bölgesinde 15 yük savaş malzemesi bulunmuş, bunun yanında bir çete MAY mensuplarının pususuna düşmüş ve 16 yük mayın, dinamit ve benzeri malzeme bırakarak kaçmışlardır. Bir çete de Susurköy yakınlarında küçük bir demiryolu köprüsünü havaya uçurmuştur. Gümülcine bölgesinde bir otomobil mayına çarpmış, 2 kişi ölmüş ve 8 kişi yaralanmıştır. Sasallı Köyü çete tarafından baskına uğramış, 3 köylüyü ve malzeme alan çete, hükümet kuvvetleriyle karşılaşınca malzemenin bir kısmını bırakıp kaçmıştır. 6 Temmuz'da insan kaçırp seferber etmek ve malzeme almak için İskeçe'nin Aya Tanaş Köyü'nü basan çeteler, şiddetli bir mukavemet ile karşılaşmışlar, 2 ölü vererek çekilmişlerdir. 9 Temmuz'da Dedeğaç ve Fere

³⁴⁵ **Trakya**, 7 Haziran 1948.

³⁴⁶ **Trakya**, 14 Haziran 1948.

³⁴⁷ **Trakya**, 21 Haziran 1948.

³⁴⁸ **Trakya**, 28 Haziran 1948.

³⁴⁹ **Trakya**, 5 Temmuz 1948.

³⁵⁰ **Trakya**, 5 Temmuz 1948.

arasında yolcu otobüsü mayına çarpmış; meydana gelen kazada 5 yolcu ölmüş, 5 yolcu yaralanmıştır. Yiyecek ve para almak amacıyla Yelkenciler ve Karaçanlar köyleri çetelerce basılmış, Kozlukebîr Köyü de top ateşine tutulmuştur. 11-12 Temmuz'da Fıçırılı Köyü'nü basan bir çete yiyecek ve giyecek malzemesi almışlar bazı evleri de yağmalamıştır.³⁵¹

13 Temmuz'da çeteler tarafından Dedeâğaç ve Gümölcine şehirleri bombardıman edilmiş,³⁵² Yunan harp gemisi de çetelere top ateşi ile karşılık vermiştir.³⁵³ Gümölcine'ye 90 kadar top mermisi düşmüş, bir kişi ölmüş, bir kişi yaralanmış ve birçok hayvan ölmüştür. Dedeâğaç'ta da 4 kişi yaralanmış ve 14 hayvan ölmüştür.³⁵⁴ Yine Temmuz ayı ortalarında İskeçe civarında Selanik'ten Türkiye'ye doğru giden bir tren, çete tarafından demiryoluna döşenmiş elektrikli mayın vasıtası ile havaya uçurulmuştur. Olay anında 14 kişi ölmüş, birçok kişi de yaralanmıştır.³⁵⁵ Daha sonra pusuyu kuran çete trene saldırmış, trende bulunan 7 asker çeteye müdahalede bulunmuş ve askerlere takviye kuvvet gelince çete 3 ölü vererek çekilmiştir. 27-28 Temmuz gecesi Yelkenciler Köyü bir çete tarafından basılmış, 1 ev yakılmış, yakılan evden ekin, patates, ot ve hindi alınmıştır. 28-29 Temmuz gecesi İskeçe'nin Çimenli Köyü bir çete tarafından basılmış, köyden yiyecek be giyecek malzemesi alınmış, 2 ev de yağmalanmıştır.³⁵⁶

4-5 Ağustos gecesi saat 00.20'de İskeçe çeteler tarafından top ateşine tutulmuştur. Şehirden top ateşi açılıp, karşı taarruza geçilince çeteler kaçmıştır. Şehre 40 civarı top mermisi düşmüş, can kaybı olmamıştır.³⁵⁷ Ağustos'un ikinci haftasında Drama-İskeçe demiryolunda bir tren mayına çarpmış, 1 vagon devrilmiş ve can kaybı olmamıştır. Gümölcine-Kuşlanlı yolu üzerinde bir yolcu otobüsü çetelerin pususuna düşmüş, ancak şoför durmayıp yola devam etmiştir. Çeteler arkalarından ateş açmış, otobüsteki 6 kişi yaralanmıştır. Kuşlanlı-Hacılar yolunda bir araba mayına basarak patlamış, sahibi ölmüştür. 11-12 Ağustos gecesi Gümölcine'nin Ortacı Köyü'nü bir çete basmış, ancak silahlı köylülerin savunması ile karşılaşarak çekilmişlerdir. Köylüler sabah yaptıkları çevre taramasında çetenin bırakmış olduğu bir bombayı alıp kahvehaneye götürmüşlerdir. Kahvehanede bombayı incelerlerken, bomba patlamış, 8 kişi ölmüş ve 14 kişi yaralanmıştır.³⁵⁸

Ağustos oralarında çeteler Gümölcine-Dedeâğaç demiryolunu tahrip etmiş ve tren ulaşımı birkaç gün aksamıştır. Yine bu tarihlerde hükümet birlikleri Gümölcine ve İskeçe'nin dağlık

³⁵¹ **Trakya**, 12 Temmuz 1948.

³⁵² **Ayın Tarihi**, Sayı: 176, Temmuz 1948, s. 217-218.

³⁵³ **Son Posta**, 14 Temmuz 1948; **Akşam**, No: 10685, 14 Temmuz 1948.

³⁵⁴ **Trakya**, 9 Ağustos 1948.

³⁵⁵ **Akşam**, 21 Temmuz 1948; **Son Posta**, 21 Temmuz 1948.

³⁵⁶ **Trakya**, 9 Ağustos 1948.

³⁵⁷ **Trakya**, 9 Ağustos 1948.

³⁵⁸ **Trakya**, 16 Ağustos 1948.

alanlarında temizleme harekâtı yapmıştır. Bu harekât sırasında Bulgaristan sınırından gelen ve Bulgar işaretleri taşıyan bir uçak hükümet birlikleri üzerine mitralyöz ateşi açmıştır. Askerlerin yanında bulunan BM Tahkik Heyeti de olaya şahit olmuştur.³⁵⁹ Ağustos sonuna gelindiğinde bölgede büyük çete grupları görünmemekle birlikte çetelerin sabotaj hareketleri devam etmiştir. İskeçe'nin İnhanlı Nahiyesi otobüsü Beyköy yakınlarından geçerken mayına çarpmıştır. Patlama sonucu bir kişi ölmüş birkaç kişi de yaralanmıştır. Yine Dedeğaç'tan İskeçe'ye doğru giden tren mayına çarpmış, ölen veya yaralanan olmamıştır. İskeçe'nin Mursallı Köyü dışında otlayan bir keçi sürüsü çeteler tarafından kaçırılmıştır. Diğer yandan bir çete Gümülcine'nin İstanbul yolu civarında bulunan bir depoya saldırmış, yapılan savunma karşısında dayanamayıp, geri çekilmiştir.³⁶⁰

14 Ağustos tarihli Ulus gazetesinde bir haber yapılmış ve haberde Yunan resmi makamlarına göre çetelerin sayısı ve hangi bölgede kaç çete mensubu bulunduğu aktarılmıştır. Buna göre bütün Yunanistan'da toplam çeteci sayısı 20.500 olarak bildirilirken, 10.000'inin Batı Trakya'da olduğu aktarılmıştır.³⁶¹ Ekim ayı sonuna gelindiğindeyse Yunan resmi kaynakları tarafından Batı Trakya, Doğu ve Orta Makedonya'daki çete mensuplarının sayısı 7.000 olarak belirtilmiştir.³⁶²

Eylül'ün ilk haftasında Gümülcine'nin Kösemescit Köyü'nde bir çete 14 ev yakmıştır. Yine Gümülcine bölgesinde çeteler ile hükümet güçleri karşılaşmış, çeteler kaçmış ve arkalarında patlayıcı madde yüklü 3 hayvan bırakmışlardır. İskeçe'de dağa odun kesmeye giden birkaç oduncu, çeteler tarafından hayvanlarıyla birlikte kaçırılmışlardır. 2 Eylül'de Dedeğaç-Gümülcine arasındaki demiryolu bir çete tarafından tahrip edilmiş, bu nedenle tren ulaşımı aksamıştır.³⁶³ Eylül ayının ikinci haftasına gelindiğinde Batı Trakya'daki çeteler daha çok Dedeğaç bölgesinde faaliyet göstermeye başlamış, topluca köyleri basmışlardır. Çeteler İskeçe'ye bağlı Karaçanlar, Gökçeler ve Koyun köylerine de girmeye çalışmışlardır. Karaçanlar'da köye girmeyi başaran çete mensupları karınlarını doyurup gitmişlerdir. Gökçeler ve Koyunköy'e girmeye çalışanlar ise şiddetli ateşle karşılaşarak geri çekilmişlerdir. Yine Gümülcine'nin Kalfa ve Evrenköy'e girmek isteyen çeteler, Kalfa'da pusuya düşerek, Evrenköy'de de karşı ateşle karşılaşarak kaçmışlardır.³⁶⁴

Hükümet kuvvetleri Epir bölgesinde, Grammos Dağları bölgesinde büyük temizleme harekâtına giriştiğinden, Eylül ortalarına gelindiğinde Gümülcine ve İskeçe bölgesinde çete faaliyetleri oldukça azalmıştır. Hükümet kuvvetleri, çetelerin bir araya toplanıp faaliyetlerde

³⁵⁹ **Trakya**, 23 Ağustos 1948.

³⁶⁰ **Trakya**, 30 Ağustos 1948.

³⁶¹ **Ulus**, 14 Ağustos 1948; Dönemin Ayın Tarihi dergisinde de Batı Trakya'daki çete mensubu sayısı 10.000 olarak belirtilmiştir. **Ayın Tarihi**, Sayı: 177, Ağustos 1948, s. 147.

³⁶² **Akşam**, 28 Ekim 1948; **Ayın Tarihi**, Sayı: 179, Ekim 1948, s. 140.

³⁶³ **Trakya**, 6 Eylül 1948.

³⁶⁴ **Trakya**, 13 Eylül 1948.

bulunmalarını nispeten engellemiştir. 13-14 Eylül'de çeteler Stavrupolis'i top ateşine tutmuş, hükümet kuvvetleri harekete geçerek çeteleri uzaklaştırmıştır. Sonraki gece küçük bir çete İskeçe'nin Boyacılar Köyü'ne gelmiş ancak asker tarafından sıkıştırılınca kaçmışlardır. Balabanlı Köyü'nü basan bir çete, buradan yiyecek ve 6 eşek almıştır. Gümülcine'de de Balahor ve Kurcalı köyleri çeteler tarafından baskına uğramış, Ircan yolunda bir kamyon mayına çarparak patlamış ve kazada 3 kişi yaralanmıştır.³⁶⁵

24 Eylül'de Türkiye sınırına yakın demiryolu üzerindeki Ahırköy gece 23.00 civarında çeteciler tarafından baskına uğramıştır. Çete mensupları ile köylüler arasında çatışma başlamış ve sabah 05.00 civarına kadar sürmüştür. Çeteler makineli tüfek ve bombalara sahip olduklarından köylüler daha fazla dayanamamış ve çeteciler bazı evleri yakmışlardır. Meorestiya'dan gelen hükümet birlikleri karşısında dayanamayan çete mensupları beraberlerinde birkaç köylüyü de alıp götürmek suretiyle Beştepeler bölgesinden Bulgaristan topraklarına geçmişlerdir. Bu çatışmaların sesi Edirne'den dahi işitilmiş, bu yüzden İstanbul'dan yola çıkan konvansiyonel tren Karaağaç'a gidecekken yolda beklemek ve seferini ertelemek durumunda kalmıştır. Aynı gece çeteler Türk-Yunan sınırında bulunan Meorestiya'yı basıp harmanları yaktıkları ve Svilingrad tarafındaki Türk-Yunan sınırında bulunan Niçea'yı basıp bir kiliseyi yaktıkları söylentileri işitilmiştir.³⁶⁶ Eylül ayı sonunda Gümülcine'nin Yardımlı Köyü'ne 2 çete mensubu sızmış; bunlar bir evi yakarak geri çekilmiştir. Diğer taraftan İskeçe Divan-ı Harbi'nde 5 kişi Bulgarlara casusluk yapmak suçundan yargılanmış, bilgi verdiklerini ve para aldıklarını itiraf eden 2 kişi ölüm cezasına çarptırılmış, 1 kişi müebbet kürek cezası almış, diğer 2 kişi de beraat etmiştir.³⁶⁷

Ekim ayının ilk haftasına gelindiğinde çeteler Hüseyin ve Neohor köylerine saldırmışlardır. Burada kendilerine karşı savunma yapılmış olsa da çeteler Hüseyin'de 9, Neohor'da 12 ev yakmışlardır. Gümülcine'de Kalfa Köyü'nde 1 ev yakan çete üyeleri, bu tarihlerde yaka köylerinde görünmeye başlamışlardır. Misvaklı Köyü'ne gelen bir çete, köyden uzak olan kahveyi yağma etmiştir. Dinkler Köyü'nden çeteler tarafından alınıp iş yapmak üzere dağa götürülen 4 kişiden 1'i, yolda mayına basarak ölmüştür. Yine Şahin-Sinikova yolunda da bir çift, mayına basarak ölmüştür. Diğer taraftan teslim olan çete mensuplarının sayısı gün geçtikçe artmıştır. Teslim olanların anlattıklarına göre komutanları, onlara sürekli yanlış malumat vermekteydi. Gümülcine ve İskeçe'nin ellerinde ve Trakya'nın tamamen işgal edilmiş olduğunu, yakında Selanik'i de alacaklarını telkin ediyorlardı. Bunun söyledikleri gibi olmadığını gören çete mensupları hayal kırıklığına uğramışlardır.³⁶⁸ Bu manevi çöküntüyü bastırmak için Ekim ayı başlarında çetelerin faaliyetleri artmaya başlamış, Muratlı, Yardımlı, Salmanlı ve Uysallı köyleri basılmış, buralardan yiyecek ve

³⁶⁵ **Trakya**, 20 Eylül 1948.

³⁶⁶ **Son Posta**, 26 Eylül 1948.

³⁶⁷ **Trakya**, 27 Eylül 1948.

³⁶⁸ **Trakya**, 4 Ekim 1948.

giyecek malzemesi, pil, kırtasiye malzemesi gibi eşyaları aramışlardır ve köylüleri bu tür eşyaları satın alıp kendilerine getirmeleri için zorlamışlardır.³⁶⁹

11-12 Ekim gecesi kalabalık bir çete Kurdasanlı Köyü'ne baskın yapmış, burada bulunan ücretli askerlere bağlı bir müfreze 1 saat boyunca çeteyle çarpışmış ve çete köye girememiştir. 14-15 Ekim gecesi Celepli Köyü bir çete tarafından basılmış ve halktan saat, pantolon, yün çorap ve benzeri kışlık giyecek eşyası almışlardır. Bu tarihlerde Koyunköy ve Misvaklı'yı da basan çeteler, girdikleri evlerde ne bulmuşlarsa almışlardır.³⁷⁰ Ekim ayı sonuna doğru kuvvetli bir çete Stavropolis kasabasına saldırmış, burada kasabayı savunanlarla çarpışmış ve kasabaya sızarak belediyeyi, karakol binalarını, 12 evi ve 10 dükkânı yakmış, 200 hayvanı alıp götürmüşlerdir.³⁷¹

Kasım ayı başında bütün Yunanistan'da sıkıyönetim ilan edilince³⁷² Batı Trakya'ya genel bir sükûnet hâkim olmuştur. Ancak Kasım ayı ortalarına doğru bir grup çete Stavropolis civarında bulunan Neohor'a gizlice sızmış, birçok ev ve dükkân yakarak kaçmıştır.³⁷³ 23 Kasım'da bir çete Elmalı köyüne saldırmış, çokça evi yakıp, insanları eşyasız bırakmıştır. Hükümet kuvvetleri bu çeteyi takip etmiş ve meydana gelen çatışma sonucu birçok çete mensubu esir edilmiştir. 28 Kasım'da kötü hava şartlarından faydalanan bir çete Dimetoka'ya saldırmış, burada bulunan hükümet kuvvetleri ile çarpışmış, ancak geri çekilmek zorunda kalmıştır. Yaşanan çarpışmalar sırasında 3 ev yanmış, 1 sivil ölmüş, 2 sivil de yaralanmıştır.³⁷⁴

6-7 Aralık gecesi çeteler Gümölcine bölgesindeki Kozlukebiri ve Sirkeli köylerini top ateşine tutarlarken, Ircan'a da saldırmışlardır. Bu saldırıların fazla zararı görülmezken Ircan'dan bir miktar insan seferber edilmiştir. Diğer taraftan aynı gece 10'dan fazla çete mensubu teslim olmuştur. Birkaç gün sonra bir çete Ircan'a tekrar saldırmış, yiyecek ve giyecek eşyası yağmaladıktan sonra, köyü savunanlar tarafından püskürtülmüşlerdir.³⁷⁵ 12 Aralık'ta Şahin yolunda, bir araba ve kamyon Hamidiye Köprüsü'nü geçtikten sonra bir mayın patlamış, orada odun toplayan birkaç çocuk ölmüştür.³⁷⁶ 13 Aralık'ta Pityon'dan kalkan tren Dedeagaç'a doğru hareket etmiş, Sofulu ile Dimetoka arasında 92. kilometredeyken, çeteler tarafından demiryoluna döşenmiş dinamitin patlaması ile yoldan çıkmıştır. Lokomotifin önüne koyulmuş olan birkaç emniyet vagonunun devrilmesi nedeniyle tren yoluna devam edememiştir. Bu olay sonrası resmi mahalli makamlarının

³⁶⁹ **Trakya**, 11 Ekim 1948.

³⁷⁰ **Trakya**, 17 Ekim 1948.

³⁷¹ **Trakya**, 27 Ekim 1948.

³⁷² **Trakya**, 8 Kasım 1948.

³⁷³ **Trakya**, 15 Kasım 1948.

³⁷⁴ **Trakya**, 1 Aralık 1948.

³⁷⁵ **Trakya**, 13 Aralık 1948.

³⁷⁶ **Trakya**, 20 Aralık 1948.

yaptırdıkları tahkikata göre bu çeteler Bulgaristan sınır boyundaki eğitim kamplarında yetiştirilmiş ve çetelerin başında Bulgar sabotajcılarının olduğu öğrenilmiştir. Ancak çete mensuplarından kimse ölü ya da diri ele geçirilememiştir. Yine bu dönemde yollar üzerine yerleştirilen mayınlar yüzünden farklı bölgelerde, halktan ve çeteleri takip için görevlendirilmiş hükümet birliklerinden birçok insan havaya uçmuştur. Bazılarının cesetlerinin parçalarının bile bulunması mümkün olmamıştır. Dedeagaç'taki Yunan alayının komutanı da bu şekilde ölmüştür. Çeteler tarafından kullanılan bu mayınlar Çekoslovakya ve Rus yapımı olmakla beraber Bulgaristan'dan getirilmişlerdir.³⁷⁷ Aralık ayı sonuna doğru bir çete Neohor Köyü'ne saldırmış, burada bulunan muhafızlar onları pusuya düşürmüştür. Yaşanan çatışma sonrası 15 çete mensubu ölmüş, 7'si esir edilmiştir. Ölenler arasında Lefter adında rütbeli asker de vardır.³⁷⁸

2.4. 1949 Yılı Olayları

1949 yılına girildiğinde Batı Trakya nispeten daha az çete faaliyetlerine sahne olmuştur. Ocak ayı başında Büyük Mursallı Köyü bir çete tarafından basılmış, buradan yiyecek, giyecek ve tütün alınmıştır. Diğer yandan Ilgın Çiftliği'nden geçen çete üyeleri hindi, kaz ve çalışanların ayakkabılarını almışlardır.³⁷⁹ İskeçe'nin kuzeyinde odun kesmeye giden bir grup, çete mensupları tarafından hayvanlarıyla kaçırılmışlarsa da ertesi gün kaçarak kendilerini kurtarmışlardır. Kösemescit ile Demirbeyli arasındaki demiryolunun 200 metrelik bir kısmı çeteler tarafından bozulmuş, ertesi gün tamir edilmiştir. Bu süreçte çete üyelerinin teslim süreçleri hızlanmıştır. Teslim olanların aktardıklarına göre birçok çeteci teslim olmak istiyor, ancak her zaman kaçabilecek fırsatı bulamıyorlardı. Kaptanlar şüphelendikleri çetecileri sıkı kontrol altında tutup, öldürmekle tehdit ediyorlardı. Kaçmayı kararlaştırıp, ele geçen 7 Türk bu suretle öldürülmüştür.³⁸⁰ Ocak ayı sonuna doğru Balabanlı ve Çimenli köylerini basan çeteler yiyecek ve giyecek malzemesi almışlardır.³⁸¹ Diğer taraftan Sufulu (Sufli) çeteler tarafından obüs ateşine tutulmuş, 50 ev hasar almıştır.³⁸²

Şubat ayı genel itibariyle sessiz geçmiş, bu ayın sonunda Yunan Hava Kuvvetleri İskeçe'nin kuzeyinde bulunan ve çetelerin müstahkem bir mevki olarak kullandıkları bölgeye hava harekâtı düzendi. Harekât sonunda çetelerden ölenler ve yaralananlar oldu.³⁸³

³⁷⁷ **Cumhuriyet**, 17 Aralık 1948.

³⁷⁸ **Trakya**, 29 Aralık 1948.

³⁷⁹ **Trakya**, 3 Ocak 1949.

³⁸⁰ **Trakya**, 10 Ocak 1949.

³⁸¹ **Trakya**, 24 Ocak 1949.

³⁸² **Cumhuriyet**, 23 Ocak 1949.

³⁸³ **Trakya**, 28 Şubat 1949.

1 Mart'ta bir süredir İskeçe Divan-ı Harbi'nde casusluktan yargılanan kişiler hakkında karar çıkmış, suçunu itiraf eden zanlılardan 2 kişi vatana ihanet ve casusluk suçundan 5 kez ölüm cezasına, 1 Türk 20 sene ağır hapis cezasına, 2 kişi 6'şar ay hapis cezasına çarptırılmışlar, geri kalanlar beraat etmişlerdir.³⁸⁴ Diğer yandan Mart ayı ortalarına doğru muhtelif gazete ve radyolarda Yunanistan'daki çetelere katılmak amacıyla, Doğu Almanya'da 10.000 gönüllü komünistin toplandığı ve Yunanistan'a gönderileceği haberleri yer almıştır.³⁸⁵ Bu tarihlerde çete mensupları yine Dedeğaç-Gümülcine demiryolu hattını dinamitlemişlerdir.³⁸⁶

Nisan ayı başına gelindiğinde Atina Ajansı'nın verdiği bilgilere göre 1949 yılının ilk 3 ayında hükümet güçleri tarafından toplamda 4.037 çete mensubu öldürülmüş, 5.984'ü esir edilmiştir. Batı Trakya'da ise 554 çete mensubu öldürülmüş ve 1.427 çete mensubu esir edilmiştir.³⁸⁷ Diğer yandan Nisan ayı başlarında İskeçe ve Gümülcine'de çeteler 3-5 kişilik gruplar halinde sessizce köylere sızmışlar, ancak bir koyun sürüsünü kaçırmak dışında bir zarara sebep olamamışlardır.³⁸⁸ 19 Nisan gecesi saat 22.00 sıralarında 10-15 kişilik bir çete Türk-Yunan sınırında bulunan Müsellim ve Elçili isimli Türk muhafız kulelerine ateş açtı. Türk askerlerinin zamanında tedbir almalarından dolayı, çete çekilerek Yunanistan arazisinde kayboldu. Türk muhafız kulelerine saldıran çetenin, Arnavutköy'ü basanlarla aynı kişiler olduğu ve Bulgaristan'a geçemeyerek Türkiye sınırı yakınlarında sığınak bulmaya çalıştıkları tahmin edilmekteydi.³⁸⁹ Çeteler Nisan ayı sonuna doğru bir gece yarısı Pityon'a yakın bulunan Arnavutköy'ü 50-60 kişilik bir grupla basmışlardır. Köydeki 10-15 yaşlarında 20 kadar çocuğu alıp, köyden çekilmişlerdir. Pityon'da bulunan hükümet kuvvetleri olayı haber alarak çetenin peşine düştü. Çete mensupları hiç zayıat vermeden ellerindeki çocukların birkaçını bırakarak Bulgaristan doğrultusunda kaçmıştır. Bu olaydan dolayı civar köylerdeki halk büyük bir korkuya kapıldı ve gecelerini Pityon'da geçirmeye başladı.³⁹⁰ Yine bu tarihlerde Gümülcine'nin kuzeydoğusunda hükümet kuvvetleri BM Komisyonu'nun da iştirakiyle bir temizleme harekâtı yapmıştır. Hükümet kuvvetlerince bölgede bulunan çetelere ait müstahkem mevkiiler bozulmuş, depolar ele geçirilmiştir. Çetelerden 23 kişi ölmüş, 24 kişi esir edilmiştir. Harekât sırasına uçaklar da kullanılmış, ancak uçakların attıkları bombalarla ölmüş olan çete mensubu sayısı belirlenememiştir. Harekât esnasında hükümet kuvvetlerinden de 3 asker ölmüştür. Diğer taraftan 22 Nisan'da kalabalık bir çete İskeçe'den Gümülcine'ye giden bir trene saldırmıştır. Tren önce mayına çarpmış sonra çetenin yağmasına uğramıştır, ancak takviye kuvvet gelene kadar tren muhafızları çeteyi oyalamış ve saldırıyı püskürtmüştür. Takviye kuvvet gelince çetenin takibine

³⁸⁴ **Trakya**, 7 Mart 1949.

³⁸⁵ **Trakya**, 14 Mart 1949.

³⁸⁶ **Ayın Tarihi**, Sayı: 184, Mart 1949, s. 154.

³⁸⁷ **Ayın Tarihi**, Sayı: 185, Nisan 1949, s. 187.

³⁸⁸ **Trakya**, 18 Nisan 1949.

³⁸⁹ **Cumhuriyet**, 22 Nisan 1949.

³⁹⁰ **Son Posta**, 21 Nisan 1949.

düşmüş ve çete yapılan çarpışmalarda dağların arasında pek çok ölü bırakarak Bulgaristan sınırına kaçmıştır. Trene yapılan saldırı anında 1 bebek ölmüş, 5 kadın yaralanmıştır.³⁹¹ Yine 22 Nisan'da hükümet kuvvetlerinin tebliğine göre Dedeoğlu'nun kuzeyindeki dağlık arazide hükümet kuvvetleri ile bir çete çarpışmış ve çete mensupları 47 ölü vererek Bulgaristan topraklarına kaçmışlardır.³⁹²

Mayıs'ın ilk günlerine gelindiğinde temizleme harekâtı sonucu Bulgaristan'a kaçmış olan çete mensupları eski yerlerine geri gelip, sığınaklarını tamir etmeye çalışmıştır. Bunu farkedene hükümet kuvvetleri hava harekâtı düzenlemiş, çeteler tekrar Bulgaristan'a kaçmak zorunda kalmıştır. Diğer taraftan tekrar Gümüşine bölgesindeki köy yollarında mayınlar bulunmuştur. Kurdasanlı Köyü'ne giden bir Türk arabasıyla mayına çarparak havaya uçmuş, başka bir yerde de yolcu otomobili mayına çarpmış ve ölen olmamıştır.³⁹³ 14-15 Mayıs gecesi çeteler ile hükümet birlikleri arasında Bulgaristan sınırına 8-10 kilometre uzaklıktaki Metaksades Kasabası yakınlarında bir muharebe başlamış ve 20 Mayıs sabahına kadar sürmüştür. Muharebede çeteler kaybettikleri kişilerin yerlerini Bulgaristan'dan gelen yeni çetecilerle doldurmuştur ve çatışma sırasında çetelerinin mevcudunun 1800-2000 kişi olduğu tahmin edilmiştir. 19 Mayıs'ta çetelerin Bulgaristan ile bağlantısını kesen hükümet birlikleri çetecileri çembere alarak kesin netice almıştır. Çeteler 150 ölü, 1000 civarı esir vermiştir.³⁹⁴ Yunan Hava Kuvvetleri ve motorlu birliklerinin de katılmış olduğu söylenen bu muharebenin sesleri Karaoğlu'tan dahi duyulmuştur.³⁹⁵ Diğer taraftan İskeçe'de 8-10 kişilik bir çete ordu birliklerine görünmeden Gökçeler, Karaçanlar, Yelkenciler, Mursallı ve Celepli köylerine girmiş buralardan yiyecek ve giyecek malzemesi almışlardır.³⁹⁶

Haziran ayına gelindiğinde çetelerin faaliyetleri pek görülmez olmuştur. Bu ay içinde daha çok hükümet kuvvetleri çeteleri takip etmiş ve çetelerin bulundukları yerlere dair istihbarat alarak, buralara baskınlar düzenlemişlerdir. Bu yerlerden biri de İskeçe'nin kuzeyinde bulunan Haydu mevkii olmuştur. Saldırıya uğrayan çeteler Bulgaristan'a kaçmışlardır. Daha önceden boşaltılmış birçok köy de asker tarafından emniyet altına alınmış ve köylüler geri dönmüştür. Bu köyleri savunmak için de ayrıca önlemler alınmıştır. Diğer yandan birçok çete mensubu bu tarihlerde de teslim olmaya devam etmiştir.³⁹⁷

³⁹¹ **Trakya**, 25 Nisan 1949.

³⁹² **Ayın Tarihi**, Sayı: 185, Nisan 1949, s.196.

³⁹³ **Trakya**, 2 Mayıs 1949.

³⁹⁴ **Zafer**, 21 Mayıs 1949; 26 Mayıs'ta hükümet kuvvetlerinin yaptığı resmi tebliğe göre bu çarpışmada 172 çete mensubu öldürülmüş, 108'i esir edilmiştir. **Ayın Tarihi**, Sayı: 186, Mayıs 1949, s. 164.

³⁹⁵ **Son Posta**, 19 Mayıs 1949.

³⁹⁶ **Trakya**, 23 Mayıs 1949.

³⁹⁷ **Trakya**, 20 Haziran 1949.

Temmuz ayı içinde Mursallı, Öksüzlü, Mıkmıllı, Taraşmanlı, Karaçanlar ve Yelkenciler köyleri çeteler tarafından baskına uğramış ve buralardan yiyecek ve giyecek malzemeleri alınmıştır. 14-15 Temmuz gecesi bir çete İskeçe'nin 18 kilometre kuzeyinde Mustafçova'ya bağlı Güney Mahalle'ye (Dolaphan) saldırmıştır. Çete mensupları uyuyan 13 kadın ve çocuğu uyandırıp makineli tüfeklerle katletmişler, 2 çocuğu da ayrıca öldürmüşlerdir. 6 kadın ve çocuk da yaralanmış ve daha sonra bu yaralılarından 2 çocuk ölmüştür. Diğer taraftan buradaki evler de çete mensupları tarafından yakılmıştır. Dolaphan Katliamı olarak adlandırılan bu saldırının, 3 Temmuz'da Mustafçova yakınlarında öldürülen çete kaptanı Aleko'nun öcünü almak için yapıldığı düşünülmüştür.³⁹⁸ Yapılan bu katliam sonrası DSE radyosu, çetenin köye sabotaj amacıyla gittiğini ancak insanların çeteye silahla ateş açtıklarını ve bu nedenlere insanları öldürüldüklerini bildirmiştir.³⁹⁹ Temmuz ayı sonlarına doğru İnhanlı'ya bağlı Bekobası Köyü çete mensupları tarafından basılmış ve buradan 50-60 koyun ile 2 beygir alınmıştır.⁴⁰⁰ Ayın sonuna gelindiğinde çeteler iyice güç kaybetmiş, bazı köylerden malzeme alsalar da bunu baskın yaparak değil, gizlice sızarak yapmaya başlamışlardır. 26-27 Temmuz gecesi bir çete Mıkmıllı Köyü'ne sızarak, buradan iki araba un, yumurta gibi yiyecek malzemesi alarak köyden uzaklaşmış, hatta ses çıkarmasın diye kullandıkları arabanın dingillerine bez bağlamışlardır. 29-30 Temmuz gecesi Gökçepınar Köyü'ne giren çeteler, burada çatışma yaşamış ve 1 esir vererek, yaralılar ve aldıkları bir miktar hayvanla kaçmışlardır. Haydu Deresi bölgesinde hükümet kuvvetleri, çetelerle çarpışmış, çeteler Bulgaristan'a kaçmış ve Bulgar sınırından hükümet birlikleri üzerine 14 adet top atışı yapılmıştır.⁴⁰¹

Ağustos ayına gelindiğinde Batı Trakya'da çeteler oldukça azalmış, İskeçe bölgesinde bulunan Kocaorman çevresinde ve İskeçe-Şahin arasındaki bölgede taciz faaliyetleri yürütmüşlerdir. Yassıören ve Haydu Deresi civarında bulunan çeteler de hükümet birlikleri tarafından takip altında tutulmuştur. Ağustos ayının ilk haftasında Gümölcine'nin Yahyabeyli Köyü'nde 120.000-150.000 okka arasında 15 Türk'e ait harman yığınları yakılmıştır. Bunu yapanların tam olarak bilinmemekle birlikte çete mensupları olduğu düşünülmekteydi. Bunların yanında çeteler tarafından bazı sabotajlar da yapılmıştır. Kızılca köy yakınlarında bir demiryolu yok edilmiş, Kozlar Köyü'nden İskeçe'ye giden bir araba ve Şahin yolunda bir otomobil mayına çarparak zarar görmüştür.⁴⁰² İskeçe Divan-ı Harbi'nde birkaç gün süren ve 9 kişinin yargılandığı davada 21 Ağustos'ta çıkan karara göre, İmam Kabze Feyzullah Mümin Hasan çetelerle işbirliği ve çeteleri besleme suçundan 17 yıl hapse mahkûm edilmiş, Müdür Topaloğlu Hafız Hasan aynı suçlardan 15 sene hapse mahkûm edilmiş, 7 kişi de beraat etmiştir.⁴⁰³ Ağustos ayının son haftasında bir çete İskeçe bölgesinde bulunan Sünnetçiköy'e

³⁹⁸ **Trakya**, 18 Temmuz 1949; Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 118-119; **Son Posta**, 17 Temmuz 1949.

³⁹⁹ **Trakya**, 1 Ağustos 1949.

⁴⁰⁰ **Trakya**, 25 Temmuz 1949.

⁴⁰¹ **Trakya**, 1 Ağustos 1949.

⁴⁰² **Trakya**, 8 Ağustos 1949.

⁴⁰³ **Trakya**, 22 Ağustos 1949.

girerek bir kulübe yakmıştır. Yine Çoban Mahalle Köyü'nden geçen çete bir kişinin evini yakmış, ahırda bulunan hayvanlar da yanarak zayi olmuştur.⁴⁰⁴

Eylül başında Dedeğaç'ın kuzeyinde çeteler ve hükümet kuvvetleri arasında çarpışmalar yaşanmış; ordu birlikleri 9 ölü ve 14 yaralı zayıat verirken, çeteler 24 ölü ve 18 esir zayıat vermiştir.⁴⁰⁵ Diğer yandan 3 Eylül'de İstanbul'dan hareket eden Edirne treni Yunan topraklarından geçtiği sırada, çetelerin saldırısına uğramıştır. Tren Yunan topraklarındaki Altınkaraağaç (Neaorestiya) İstasyonu'na yaklaşırken patlama yaşanmış, yolcular telaş içinde koridorlara çıktıkları anda bir patlama daha olmuş ve 5 emniyet vagonu yoldan çıkmış, iki yolcu vagonu da birbirine girmiş ve tren durmuştur. Olayda ölü ya da yaralı olmamış, yolcular Altınkaraağaç İstasyonu'na, oradan da Türkiye Devlet Demiryolları katarı ile Uzunköprü'ye götürülmüştür. Sonradan yapılan araştırmaya göre raylara manyetolu dinamit döşenmiş ve 150 metre uzunluğunda kablo vasıtasıyla uzaktan patlatılmıştır.⁴⁰⁶

Çete kuvvetlerinin Batı Trakya'daki stratejisi daha çok Makedonya'daki çete kuvvetlerini desteklemeye yönelikti. Batı Trakya'daki çeteler, doğudan gelebilecek olası saldırıları göğüsleyecekti. Ayrıca Batı Trakya'nın Makedonya sınırını takviye etmek için İskeçe-Drama bölgesindeki dağlarda bulunacaklardı. Diğer taraftan Gümülcine ve Dedeğaç'ta hükümet güçlerine karşı saldırılar yapacak, bunları oyalayacaklardı. Yine Batı Trakya'daki çete kuvvetleri ikmal işlerini yürüterek Doğu Makedonya'daki asıl kuvvetleri besleyeceklerdi.⁴⁰⁷

Ekim ayına gelindiğinde Vitsi ve Grammos dağlarında temizlik hareketlerini bitiren hükümet kuvvetleri, yönünü Batı Trakya'ya dönmüş burada kalan son çeteleri temizlemiştir. Haydu Deresi bölgesinde bir harekât yapılmış, çeteler Bulgaristan'a kaçmış ve çetelerin bütün depoları hükümet kuvvetlerinin eline geçmiştir. Böylece birçok köy halkı köylerine dönmeye başlamıştır.⁴⁰⁸ Ekim ayı ortalarına gelindiğinde de Kocaorman bölgesinde kalan çete mensupları da ortadan kaldırılmıştır.⁴⁰⁹

1949 yılı Mayıs ayı sonunda Yunanistan Genel Kurmaylığı tarafından açıklanan verilere göre:⁴¹⁰

- Yunan Ordusu zayıatı: 826 subay ve 10.101 er ölü, 3.756 asker kayıp, 1.290 subay ve 21.961 er yaralı (Toplam 37.934).

⁴⁰⁴ **Trakya**, 29 Ağustos 1949.

⁴⁰⁵ **Ulus**, 3 Eylül 1949.

⁴⁰⁶ **Akşam**, 5 Eylül 1949; **Yeni Sabah**, 5 Eylül 1949.

⁴⁰⁷ Featherstone ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 258.

⁴⁰⁸ **Trakya**, 10 Ekim 1949.

⁴⁰⁹ **Trakya**, 17 Ekim 1949.

⁴¹⁰ **Trakya**, 30 Mayıs 1949.

- Çetelerin zayıyatı: 28.992 ölü, 13.105 esir, 27.931 teslim, yaralı sayısı ise belli değildir (Toplam 70.028)
- Çeteler tarafından öldürülen sivil sayısı: 4.247 (bunların 731'i mayın patlaması sebebiyle ölmüştür).
- Çetelerin sebep olduğu maddi zararlar: 88 lokomotif, 402 demiryolu, 460 köprü ve 100'ün üzerinde su barajı tahrip edilmiştir. 11.750 ev, 54 okul, 85 istasyon binası yakılmış ya da tahrip edilmiştir. 6.982 köy soyulmuş, 31.090 sığır, 1.253.580 davar gasp edilmiştir. 703.000 kişi köylerden, kasaba ve şehirlere göç etmiştir.

Batı Trakya Türklerinin insani kayıplarına bakıldığında ise Batı Trakya Türk'ü olan Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu adlarındaki iki araştırmacının, bölgede yaptığı temas ve araştırmalar neticesinde (ulaştıkları yerlerden alabildikleri bilgiler doğrultusunda), iç savaş yıllarında Batı Trakya Türklerinden ölü ve kayıp olmak üzere 593 insan zayıyatı olmuştur.⁴¹¹

İkinci bölümde anlatılan faaliyetlerin sayısını belirten tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: İç Savaş Yıllarında Batı Trakya'da Yaşanan Olaylar

YAŞANAN OLAYLAR	1946	1947	1948	1949
Ölen Yunan Askeri	21	40	5	9
Yaralanan Yunan Askeri	25	38	6	14
Esir Olan Yunan Askeri		31		
Ölen Çete Mensubu	111	507	144	798
Yaralanan Çete Mensubu	39	299	81	
Esir Olan Çete Mensubu	175	142	102	
Teslim Olan Çete Mensubu		25	277	2470
Yunan Askerlerinin Sebep Olduğu Sivil Ölüm		5		
Yunan Askerlerinin Sebep Olduğu Sivil Yaralanmalar		2		
Çetelerin Sebep Olduğu Sivil Ölüm		3	71	26
Çetelerin Sebep Olduğu Sivil Yaralanmalar		30	115	9
Çeteler Tarafından Rehin Alınan/Dağa Kaldırılan Siviller		213	1694	20
Çeteler Tarafından Tren, Demiryolu ve Tren İstasyonlarına Yapılan Saldırı	4	30	16	4
Çeteler Tarafından Yerleşim Yerlerine (Köy/Kasaba/Şehir) Yapılan Baskınlar/Saldırı	10	167	147	22

⁴¹¹ Rahi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 30.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İÇ SAVAŞIN BATI TRAKYA TÜRKLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1. Genel Siyasi Durum

İç savaş süresince Batı Trakya ile ilgili siyasi gelişmeler, genel olarak Bulgaristan'ın Batı Trakya'yı kendi topraklarına katma isteği ve komünist cephenin, Türkiye'nin Batı Trakya'ya müdahale edeceği propagandası ekseninde olmuştur.

1946 yılı Nisan ayında Bulgaristan, Batı Trakya'nın kendisine verilmesini talep etmiştir. Yunan gazeteleri ise bunu sert dille eleştirerek Bulgaristan'ın II. Dünya Savaşı sırasında Almanlarla iş birliği yaparak Yunanistan'ın işgalinde bulunduğunu hatırlatmışlardır.⁴¹² Batı Trakya'daki Türkler bu gelişmelere tepki göstererek büyük bir miting düzenlemişler ve Bulgar isteklerini protesto etmişlerdir. 11 Mayıs 1946'da Yunan Hükümeti'ne ve Atina'daki İngiliz, Fransız, Amerikan ve Rus büyükelçilerine telgraf göndermişlerdir. Bu telgraflarda II. Dünya Savaşı'ndaki Bulgar işgali sırasında kendilerine yapılan zulümleri ve aleyhlerinde yapılan hırsızlıkları hatırlatmışlardır. Bununla birlikte bir komisyon gönderilmesini talep etmişler, Yunan vatandaşı olarak kalmak istediklerini ve birçok Müslümanın yaşadığı, Bulgaristan sınırları içerisinde kalan Rodop bölgesinin de Yunanistan'a ilhakını istemişlerdir.⁴¹³

20 Mayıs 1946'da Bulgaristan Başbakanı Georgiyef bir demeç vererek Batı Trakya üzerindeki isteklerini tekrarlamış ve bununla kalmamış Doğu Trakya'da da (Türkiye Trakyası) hak iddiasında bulunmuştur. Zamanında Doğu Trakya'da Bulgarların bulunduğunu ve bunların Türkler tarafından bölgeden çıkarıldıklarını iddia etmiştir. Georgiyef Doğu Trakya'nın Türkiye tarafından muhafaza edilmesinin Türk-Bulgar dostluğuna engel olduğunu söylerken, Batı Trakya'nın da Yunanistan tarafından muhafaza edilmesinin Yunan-Bulgar dostluğuna engel teşkil ettiğini belirtmiştir.⁴¹⁴ 22 Mayıs'ta Georgiyef, Anadolu Ajansı muhabiri ile yaptığı görüşmede Doğu Trakya ile ilgili söylemlerinin yanlış aksettirildiğini belirtmiş, Doğu Trakya'nın Türkiye egemenliğinde kalmasının

⁴¹² **Akşam**, 29 Nisan 1946.

⁴¹³ **Aydın Tarihi**, Sayı: 150, Mayıs 1946, s. 171; **Akşam**, 12 Mayıs 1946.

⁴¹⁴ **Cumhuriyet**, 21 Mayıs 1946.

Türk-Bulgar dostluğuna engel olmadığını⁴¹⁵ bunu sadece Yunanistan için söylediğini, Yunanistan'ın Batı Trakya'yı elinde tutması halinde Yunan-Bulgar ilişkilerine engel olacağını aktarmıştır.⁴¹⁶

Bulgaristan Savunma Bakanı General Damian Velçef, 15 Haziran 1946 tarihinde Bulgaristan'ın güneyini ziyaret etmiş ve bu seyahat sırasında Kırcaali'de bir demeç vermiştir. Bu demeçte II. Dünya Savaşı sonrası barışı sağlamak amacı ile toplanan Paris Konferansı'ndan Batı Trakya'nın Bulgaristan'a verilmesi kararının çıkmasını beklediğini açıklamıştır. Ayrıca Bulgarların 25-30 kilometre genişliğinde bir arazi parçası ile dünyadan tecrit edilmesinin yanlış olduğunu söylemiş (Batı Trakya'nın, Bulgaristan'ın Ege Denizi ve dolayısı dünya ile arasına giren bir bölge olduğu kastediliyor) ve yakın bir gelecekte Batı Trakya'nın Bulgaristan'a ait olacağını eklemiştir.⁴¹⁷

5 Temmuz 1946'ya gelindiğinde Bulgar halkı Sofya'nın başlıca meydanlarından birinde toplanarak bir miting düzenlemiştir. Halk, mitingde Batı Trakya'nın Bulgaristan'a ilhak edilmesi meselesinde Bulgaristan Hükümeti'nin ısrarcı olması gerektiğini belirtmiştir.⁴¹⁸ 30 Temmuz'da da Bulgaristan'daki Trakya göçmenleri, Bulgaristan'ın Kırcaali şehrinde toplanıp büyük bir miting yapmıştır. Binlerce kişinin katıldığı aktarılan bu mitingde Paris Konferansı'na gidecek olan üç kişilik Trakya heyeti tanıtılmıştır. Bu miting esnasında halkın “biz yabancı değil, kendi topraklarımızı istiyoruz”, “Ege yolu Batı Trakya'dan geçer” yazılı pankartlar taşıdıkları göze çarpmıştır.⁴¹⁹

14 Ağustos 1946'ya gelindiğinde Bulgar istekleri resmi hal almış, Paris Konferansı'nın o günkü sabah oturumunda Batı Trakya meselesi gündeme gelmiştir. Bulgar temsilcisi Kuliçev, Bulgaristan'a Ege Denizi'nde bir kıyı şeridi teşkil eden Batı Trakya'nın ellerinden alındığını söyleyerek söze başlamıştır. Bizzat Yunanistan Eski Başbakanı Venizelos'un 1922'de Bulgarların Batı Trakya üzerinde haklarının olduğunu kabul ettiğini ve Müttefiklerarası komisyonun da bu topraklarda hâkim unsurun Bulgarlar olduğunu kabul ettiğini aktarmıştır. Konferansın bu meseleyi derin ve adil bir şekilde incelemesini umut ettiğini eklemiştir. Buna karşılık konferansta Yunanistan'ı temsil eden Çaldaris söz almış, Bulgaristan'ın son yüz yıl içerisinde Yunanistan'a üç kere saldırdığını ifade etmiştir. 1941'de Bulgaristan'ın Almanya ile olan ittifakını ve Bulgaristan ile Almanya arasında yapılan protokolün bazı maddelerini, Bulgaristan'ın Yunanistan'a karşı saldırgan ve hileli bir politika izlediğini ve Bulgar hükümetlerinin Batı Trakya üzerinde emperyalist emelleri olduğunu aktararak Bulgar görüşlerine itiraz etmiştir.⁴²⁰ Konferansta bulunan Ukrayna heyetinden D. Manuilsky de

⁴¹⁵ **Cumhuriyet**, 23 Mayıs 1946.

⁴¹⁶ **Akşam**, 23 Mayıs 1946.

⁴¹⁷ **Akşam**, 23 Haziran 1946; **Vakit**, 23 Haziran 1946.

⁴¹⁸ **Akşam**, 6 Temmuz 1946.

⁴¹⁹ **Akşam**, 31 Temmuz 1946.

⁴²⁰ **Cumhuriyet**, 15 Ağustos 1946.

Bulgaristan'ın Batı Trakya üzerindeki taleplerini desteklediklerini ve 1913 Bükreş Antlaşması sınırlarına geri dönülmesi gerektiğini söylemiştir.⁴²¹

Konferanstaki görüşlerin Yunanistan'daki yansımaları sert şekilde olmuştur. Yunan gazetelerinden *Kathimerini*, Bulgarların II. Dünya Savaşı'nda "sanki Mihver Devletleri'ne karşı savaşmış bir devlet edası takındıklarını" belirtmiş, savaş esnasında topraklarını istila ettiği Yunanistan'dan bir de mükâfat olarak Batı Trakya'yı istediklerini iğneli bir dille aktarmıştır. Bir diğer gazete *Vinor* ise Bulgarların savaş ortağı olduklarını belirterek bir de "hayâsız bir tavırla" Batı Trakya'yı istediklerini, Bulgaristan'ın demokrasiye dönmesinin, ancak Mihver Devletleri'nin çöküşünden sonra olduğunu aktarmıştır.⁴²²

Çaldaris, Paris'te bir gazeteciye verdiği röportajda Bulgaristan'ın istekleri konusundan bahsederken, Bulgaristan'dan yeni bir saldırı olmamasına dair garanti istediklerini ve 30 yıl içinde yapılan üç saldırıdan sonra bunun doğal bir istek olduğunu, Yunan-Bulgar sınırlarında bulunan ve Bulgaristan'a ait olan Rodop tepelerinin Batı Trakya için tehlike yarattığını belirtmiştir. Yine Bulgarların II. Dünya Savaşı sırasında işgal ettiği Yunan topraklarında yaptıklarının, adli tahkikatlarla kanıtlanmış olduğunu, Bulgarların bu bölgelerde ne kadar davar, makine, ev eşyası, ticaret malı buldularsa hepsini alıp götürdüklerini, binlerce evin pencerelerini ve döşeme tahtalarını dahi söküp taşıdıklarını aktarmıştır. Çaldaris mülakatında Bulgarların hiçbir zaman meskûn olmadıkları Batı Trakya üzerindeki isteklerinin Mihver Devletleri'ne yaptığı yardımı unutturmak için olduğunu, tarihin ilk defa "gaddarların mağdurundan davacı oluşunu" kaydettiğini söylemiştir.⁴²³

23 Eylül 1946'da Barış Konferansı sırasında Yunanistan temsilcisi, Yunanistan-Bulgaristan sınırının Bulgaristan tarafından askerden arındırılmasını talep etmiştir. Bulgaristan'ın sınırda asker bulundurmasının Balkanlarda barışa bir tehdit olduğunu aktarmıştır. Toplantıda bulunan ABD temsilcisi James F. Byrnes, İngiltere temsilcisi Ernest Bevin ve Fransa temsilcisi Georges Bidault Yunanistan'ın bu talebine katılmıştır. Ancak SSCB temsilcisi Mihayloviç Molotov ve Belarus temsilcisi bu öneriye karşı çıkarak, bunun Bulgaristan için hakaret olduğunu ve rencide edici bir istek olduğunu belirterek, teklifin geri çekilmesini istemişlerdir. Daha sonra bu isteğin tartışılması 21 ülkenin katılacağı bir toplantıya ertelenmiştir.⁴²⁴

Barış Konferansı devam ederken 11 Ekim 1946'da yapılan toplantıda ABD'nin Fransa Büyükelçisi Jefferson Caffery, Bulgaristan'ın bir nesilde üç kere Yunanistan'a sebepsiz yere

⁴²¹ *The Evening Star*, 14 August 1946.

⁴²² *Cumhuriyet*, 19 Ağustos 1946; *Vakit*, 19 Ağustos 1946.

⁴²³ *Cumhuriyet*, 23 Ağustos 1946.

⁴²⁴ "Western Allies And Russian Bloc Disagree on Proposal By Greece To Demilitarize Bulgarian Border", *The Key West Citizen*, 23 September 1946.

saldırdığından bahsetmiş ve eğer Yunanistan'ın güvenliği herhangi bir devletin saldırgan eylemleri doğrultusunda tehlikeye girerse BM'nin devreye gireceğini ve savunmaya katılacağını belirtmiştir. Caffery ayrıca Yunanistan'ın güvenliğinin son derece önemli olduğunu ve ABD delegasyonunun bu tür durumlarda harekete geçeceğine dair tam güvence verebileceğini sözlerine eklemiştir.⁴²⁵

1946 yılının Kasım ayı ortalarında ABD'de gerçekleşen BM Konseyi toplantısında Yunanistan, dört büyük devlete (ABD, SSCB, İngiltere, Fransa) isteklerini bildiren bir nota vermiştir. Nota, Bulgaristan sınırında değişiklik yapmak amacıyla 875 kilometrekarelik, 45.000 nüfuslu bir şeridin Yunanistan'a verilmesini içermektedir. SSCB temsilcisi Molotov bu isteğe şiddetle karşı çıkmış, İngiliz temsilcisi ise aksine tavır sergileyerek bu isteği savunmuştur. Ancak yapılan tartışmalar sonrası bir sonuca varılamamıştır.⁴²⁶

Netice itibarıyla Bulgaristan'ın Batı Trakya üzerindeki istekleri 3 Aralık 1946'da New York'ta toplanmış olan büyük devletin dışişleri bakanları tarafından reddedilmiş, Yunan-Bulgar hududunda herhangi bir değişiklik yapılmamasına karar verilmiştir. Aynı zamanda bu toplantıdan Bulgaristan'ın hududa herhangi bir yığınak yapmamasına dair karar çıkmıştır.⁴²⁷

2 Aralık 1946'da Asım Us'un köşe yazısında belirttiğine göre Bulgaristan'ın başına Komünist parti başkanı Dimitrov geçmiş, hemen akabinde Batı Trakya ve Makedonya'da çete faaliyetleri artmıştır. Çeteler son gelen habere göre Türk-Yunan sınırında bulunan Meriç Nehri üzerindeki bir köprüyü havaya uçurmuşlardır. Us, bu şekilde Türk-Yunan sınırında birçok köprü olduğunu ve bu ortak köprüleri yok etmeye devam ederlerse çete taarruzlarının Türk topraklarına ulaşmış olacağını ifade etmiştir. Çetelerin bununla da kalmayıp, İstanbul'u Edirne'ye bağlayan demiryolunun Yunanistan topraklarında kalan kısmını kesebileceklerini, bu sebepten Türk-Yunan dostluğunun bozulabileceğini; hatta Türk-Bulgar ilişkilerinin de kötü etkilenebileceğini aktarmıştır. Bunların önüne geçmek için Atina hükümetinin tedbir alması gerektiğini, Batı Trakya'da vuku bulan çete faaliyetlerinin Türkiye için sınır sorunu, demiryolu iletişimi sorunu ve Batı Trakya Türklerinin özgürlük ve hayatlarının muhafazası gibi durumları ortaya çıkardığını belirtmiştir. Us, bu görüşlerine ilaveten Batı Trakya'nın geleceği için olası bir ihtimale dikkat çekerek Yugoslavya lideri Tito'nun Yunan Makedonya'sını elde etmek istediğini ve eğer bunu yapabilirse Yunanistan'ın Batı Trakya ile bağlantısının kesileceğini böylelikle bölgenin "olgun bir meyve gibi Bulgaristan'ın ağızına düşeceğini" aktarmıştır.⁴²⁸ Falih Rıfkı Atay da Ulus gazetesindeki köşesinden meselenin açık

⁴²⁵ "U.S. Will Join Greek Defense, Conference Told", *The Evening Star*, 11 October 1946.

⁴²⁶ *Trakya*, 18 Kasım 1946.

⁴²⁷ *Akşam*, 4 Aralık 1946.

⁴²⁸ *Vakit*, 2 Aralık 1946.

olduğunu, Makedonya ve Batı Trakya'nın Yunanistan'dan kopartılarak Balkanlardaki Slav bloğuna katılmak istendiğini ve bu doğrultuda bir "maskeli savaş" verildiğini belirtmiştir.⁴²⁹

17 Aralık 1946'ya gelindiğinde Bulgar başbakanı Dimitrov, Sofya'da bir beyanatta bulunmuştur. Bu beyanatta Bulgaristan'ın Batı Trakya üzerindeki emellerini yineleyen Dimitrov, "Batı Trakya'nın Bulgaristan'a iadesi bu memleket için hayati önemi haizdir ve bu mesele müspet bir hal çaresine kavuşuncaya kadar siyasi sahneden indirilmeyecektir" demiştir.⁴³⁰

10 Şubat 1947'de Bulgaristan, Londra'ya bir protesto notası göndermiş ve II. Dünya Savaşı sonrasında imzalanan barış anlaşmasında Batı Trakya'nın Bulgaristan'a verilmemesini ve Yunanistan'a ödemeleri kararlaştırılan tazminatı doğru bulmadıklarını bu isteklerin çok olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan 11 Şubat'ta Bulgaristan'daki Trakya Muhacirler Birliği'nin merkez komitesi Batı Trakya'nın Yunanistan'a verilmesini reddeden bir protesto yayınlamıştır. Yine Bulgaristan'daki muhalefet partisi yayın organı bu barış anlaşmasının I. Dünya Savaşı sonrası yapılan Nöyyi Antlaşması'nı onaylar nitelikte olduğunu, Bulgaristan'a ağır iktisadi yaptırımlar yüklediğini, Bulgarların müşterek düşmana karşı Müttefiklerin safında savaşmış olmalarına rağmen bu anlaşmanın dayatılmasının adaletsiz olduğunu yazmıştır.⁴³¹

11 Temmuz 1947'de Daily Telegraph gazetesi özel muhabiri Bulgaristan Başbakanı ile bir röportaj gerçekleştirmiş, Dimitrov Batı Trakya'ya dair birtakım açıklamalarda bulunmuştur. Başbakan, II. Dünya Savaşı sonrası yapılan barış antlaşmasının tasdikinden sonra Bulgaristan'ın yabancı memleketlerle -bilhassa ABD ve İngiltere- devamlı surette kurulacak olan dostane ilişkilerin, bu memleketlerin iş birliği yapmaya hazır bulunmaları halinde mümkün olabileceğini aktarmıştır. Bunun da Batı Trakya'nın Bulgaristan'a verilmesi meselesine sıkı sıkıya bağlı olduğunu aktarmış, bu durumda başka türlü bir çözümün mümkün olmadığını söylemiştir.⁴³²

1947 yılı Şubat ayında, Batı Trakya'da belediye kâtipleri, karakolların yardımı ile bir takım imzalar toplamış; ancak bu imzalattırdıkları kâğıtların ne olduğunu söylememişlerdir. Daha sonra bu imzaların Yunanistan'da bulunan BM Güvenlik konseyi heyetine Batı Trakya'ya gelmeleri durumunda sunulmak üzere toplandığı öğrenilmiştir. Trakya gazetesi, BM Güvenlik Konseyi'nin Yunanistan ve Yunanistan'ın kuzey komşuları ile olan sorunlarını incelemek için göndermiş olduğu heyete atıfta bulunarak, heyet eğer Türklerin de şahitliğini istiyorsa Türklerin fikirlerinin, Yunan-Bulgar hududu üzerindeki bütün köylerin Türk olduğunu, sınırın Bulgaristan kısmında sadece Türklerin yaşadığını, Yunan idaresinde Bulgar idaresinden çok daha iyi bir hayat geçirdiklerini ve

⁴²⁹ **Ulus**, 3 Aralık 1946.

⁴³⁰ **Akşam**, 18 Aralık 1946.

⁴³¹ **Ulus**, 12 Şubat 1947.

⁴³² **Cumhuriyet**, 12 Temmuz 1947.

sınırın Türklerin Yunanistan'da kalacağı şekilde tashih edilmesi gerektiği şeklinde olduğunu aktarmıştır. Aynı yazıda Trakya gazetesi, Batı Trakya halkına çağrıda bulunarak herhangi bir siyasi soruya maruz kalındığında bilmeyiz, mebuslarımız vardır onlara sorunuz deyiniz ve içinde ne olduğunu bilmediğiniz, manasını anlamadığınız hiçbir şeye imza atmayın şeklinde tavsiyede bulunmuştur.⁴³³

Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da yayın yapan Robodeu Belo gazetesi 1947 yılı Temmuz'unun sonlarına doğru yaptığı haberde, Batı Trakya'nın Türkiye'ye verilmesinin planlandığı ve Bulgarların kanı ile kazandığı bu toprakların zamanında Yunanistan'a satıldığını (I. Dünya Savaşı sonrası kastediliyor) ve şimdide Türkiye'ye verilirse bunun açık bir adaletsizlik olacağını belirtmiştir.⁴³⁴

Sovyet Tass Ajansı'nın Atina muhabiri tarafından Yunanistan'ın Batı Trakya'daki komünistler ile mücadele için Türkiye'den yardım istediğine dair bir iddia ortaya atılmıştır. Bu iddia 10 Ağustos 1947'de Yunanistan Başbakanı tarafından yalanmıştır.⁴³⁵ Aynı minvalde başka bir iddia da Bulgar basını ve onlardan nakleden yabancı basın tarafından dile getirilmiştir. İddiaya göre Türkiye, Batı Trakya'daki Türklerin, çetelerin saldırılarına uğramasından dolayı ve onları korumak için bölgeye asker gönderme talebinde bulunmuştur. Türkiye, Yunanistan hükümetine resmi başvuruda bulunarak Batı Trakya halkının korunması için tedbir alınmasını istemiştir; ancak Türkiye'nin bölgeye asker göndermek istemesi bahis konusu olamamıştır.⁴³⁶ Yine 28 Ağustos'ta Yunan komünistlerin resmi radyosu Türkiye'nin demokrasi aleyhinde ve yağmacı bir siyaset izlediğini, Ege'deki bazı adalara ve Batı Trakya'ya el koymak için fırsat kolladığını aktarmıştır. Yugoslav basını da bu haberi naklen yayınlamıştır.⁴³⁷

Türkiye Dışişleri Bakanı Hasan Saka mecliste, Çanakkale Milletvekili İhsan Karesioğlu'nun Batı Trakya'daki durum hakkındaki sorusuna cevap verirken, konuyu Türkiye'nin Batı Trakya üzerinde emelleri olduğu iddialarına getirmiştir. Saka, 4 Eylül 1947'de mecliste bu konuda şunları aktarmıştır:⁴³⁸

“... Bazı Yunan Gazeteleri, hasseten Rizospastis adındaki komünist partisinin organı olan bir gazetenin elinde başka türlü hedef ve maksatlar güdülerek birçok yayınlarda bulunmasına vesile olmuştur. Bizim matbuatımızda belki bu komünist organının neşriyatı kâfi derecede yer almamıştır. Bunlara ait vesaik bizde mevcuttur. Bilhassa bu demarjların sistematik bir halde yapılmış olması bir takım yankılar uyandırmış ve güya Türkiye'nin her hangi bir vesile ile komşumuz ve dostumuz Yunanistan hükümetinin bugünkü huzursuz ve sıkışık vaziyetinden fiilen

⁴³³ **Trakya**, 24 Şubat 1947; **Vakit**, 10 Mart 1947.

⁴³⁴ **Vakit**, 27 Temmuz 1947.

⁴³⁵ **Cumhuriyet**, 11 Ağustos 1947.

⁴³⁶ **Akşam**, 30 Ağustos 1947.

⁴³⁷ **Vakit**, 1 Eylül 1947.

⁴³⁸ **TBMM Tutanak Dergisi**, 4 Eylül 1947, 81. Birleşim, Cilt: 6, s, 631; **Vakit**, No: 10740, 5 Eylül 1947; **Cumhuriyet**, No: 8282, 5 Eylül 1947; **Akşam**, No: 10376, 5 Eylül 1947.

istifadeye, bizim Garbi Trakya hakkına siyasi emeller beklediğimize dair ortaya rivayetler atılmasına yol açmıştır. Aynı menbain bu husustaki neşriyatı meyanında bilhassa Amerikan yardımı meselesinin çıkmasından sonraki neşriyatı da Yunanistan'ın toprak bütünlüğüne karşı tecavüz emelleri beslediğimiz şeklinde ifadesi Birleşik Amerika hükümetini de karıştıran bir mahiyet almıştır. Güya biz Garbi Trakya'yı işgal etmek için Garbi Trakya Türklerinin huzursuzluk ve asayişini vesile ittihaz ediyormuşuz. Hatta Amerikan hükümeti bunu arzu ederek bizim müsella kuvvetlerimizle Yunanistan işlerine müdahale etmemizi istemiş. Bundan dolayı o da Yunanistan hükümetini teşvik ediyormuş gibi, bu komünist menbain, bizi ve Birleşik Amerika hükümetini Yunanistan kamu efkarına jurnal eden neşriyatı vardır. Türkiye'nin, değil Yunanistan'a karşı bütün komşu memleketlere karşı ne gibi bir siyaset ve ne gibi emeller beslediğini ve nasıl bir siyasi münasebet istikameti üzerinde olduğunu Yüksek Heyetinize herkesten ziyade ve herkesten daha salahiyyetle bildiği için bize atfedilmek istenen şayiaların – bilhassa menbaları da nazarı itibara alınır – ne gibi maksatlarla çıkarılmış olduğunu izaha hacet yoktur...”

Atina'da çıkan Vima gazetesinin yaptığı haberde Türkiye ve Yunanistan için çıkan bu söylentilere değinilmiştir. İki devletin karşılıklı anlayışla bu işin üstesinden geldiğini aktaran haber, Türkiye'nin sadece Lozan Antlaşması maddelerine dayanarak çete faaliyetleri sonucu ortaya çıkan iki konunun hal edilmesi için Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'ndan müdahalede bulunmasını istediğini belirtmiştir. Bu konulardan biri Batı Trakya'da harekâtın daha iyi yönetilmesi bakımından bir Türk köyünün tahliye ettirilmesi, diğeri ise çeteler tarafından tehdit edilerek kendilerine hizmet ettirilen Türk köylülerine hükümet kuvvetleri tarafından yapılan kötü muamele olduğu aktarılmıştır. Haberin devamında da bu iki meselenin de ortadan kalktığına, köylerden uzaklaştırılmış olan Türklerin evlerine geri döndüklerine ve Türk azınlığa dikkatle davranılması gerektiğine dair hükümetin, birliklere sıkı emirler verdiğiğine değinilmiştir.⁴³⁹

1947 yılı Eylül ayı başlarında Ortadoğu uzmanı olarak tanınan Maitland'ın bir yazısı gündeme gelmiştir. Yunanistan'daki çete hareketlerinin Ortadoğu'ya ve dolayısıyla dünya siyasetine etkilerini dile getiren yazar, ABD'nin bu meseleyi BM Genel Kurulu gündemine taşımasını değerlendirmiştir. ABD'nin bu girişiminin sebebini de çalışmaları Rus vetosu ile baltalanmış olan Güvenlik Konseyi'nin her türlü kararından bağımsız olarak, Yunanistan lehinde harekete geçmek için hazır olan ülkeleri birleştirmek olarak belirtmiştir. Yazar, aynı yazıda Yunanistan'daki çetelerin faaliyetlerinin amacına da değinmiştir. Çetelerin hedefinin öncelikle bir şehri ele geçirmek ve burada rejimlerini kurmak olduğunu belirten Maitland, özellikle Selanik'in ele geçirilmesi durumunda Bulgarların hemen o gün Batı Trakya'yı ilhak edeceklerini belirtmiştir.⁴⁴⁰

Aynı günlerde çeteciler olarak anılan EAM/ELAS/DSE kuvvetleri komutanı ve dağ hükümeti Savaş Bakanı Markos Vafiadis, Times gazetesine bir demeç vermiş ve çetecilerin amaçlarını aktarmıştır. Demece göre çetecilerin amaçları şu şekildedir; ülke içinde demokrasinin, milletin kendi

⁴³⁹ **Akşam**, 2 Ekim 1947.

⁴⁴⁰ **Akşam**, 8 Eylül 1947. Haber içerisinde yazarın sadece soyadı verilmiş ancak ön adı belirtilmemiştir. Araştırıldığında ise Birleşik Krallık'ta milletvekili olan ve 1911-2008 yılları arası yaşamış İskoç kökenli Patrick Francis Maitland karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca 17 Kasım tarihli Son Posta gazetesinin başka bir haberinden bu kişinin Patrick Francis Maitland olduğu anlaşılmıştır.

geleceğini kendisinin tayin etme hakkının tahsis edilmesi; ülke iç işlerine herhangi bir müdahalenin olmaması; bütün partilerden teşekkül edilecek bir hükümet kurulması ve hükümete EAM'ın da iştiraki; hükümetin genel af ilan etmesi ve yabancı müdahale olmaksızın adilane bir seçim yapılması. Vafiadis amaçlarını sıraladıktan sonra ancak bu şekilde çetelerin silah bırakmasının mümkün olduğunu ve iktidarı zorla ele geçirmek istemediklerini belirtmiştir.⁴⁴¹

1947 yılı Ekim ayı ortalarında SSCB dış siyaseti konularında uzman olan Fredbourg'un *News of The World*'de yayınlanan makalesine göre SSCB, Doğu Avrupa ülkelerini ilhak etme konusunda bir plana sahiptir ve bu planı Yugoslavya lideri Tito ile Bulgaristan Başbakanı Dimitrof hazırlamıştır. Doğu Avrupa'daki ülkelerin ne şekilde ilhak edileceğine ve nasıl yönetileceğine ilişkin planda Yunan ve Türk Trakyalı da söz konusu edilmiştir. Plana göre Bulgaristan, Trakya ve Bulgaristan olarak iki kısımda yönetilecektir. Trakya'nın sınırları ise batıda Selanik'in doğusundan başlayıp, Ege sahil şeridi doğrultusunda bütün Batı Trakya ve doğuda İstanbul dâhil olmak üzere bütün Doğu Trakya (Türkiye Trakya'sı) olarak belirlenmiştir.⁴⁴²

1947 yılı Kasım sonuna gelindiğinde Yunan komünistlerinin, 13 Temmuz 1943 tarihinde Bulgar komünistlerle bir anlaşma yapmış oldukları iddia edilmiştir. Anlaşma Bulgarca ve Yunanca yapılmıştır. İddia edilen bu anlaşmaya göre Yunan komünistler Bulgaristan'a Ege Denizi kıyısından bir mahreç (kastedilen bölge Batı Trakya'dadır) verecektir. Ayrıca Yunan komünistler Türk boğazlarının da SSCB kontrolüne girmesini taahhüt etmişlerdir.⁴⁴³

9 Haziran 1949'da Yunan komünist radyosu Türk uçaklarının Yunan adaları üzerinde keşif uçuşları yaptıklarına, Yunan hükümetinin buna ses çıkarmadığına, Çaldaris'in mecliste konuşma yaparak Türklere kulluk ve sadakat gösterdiğine, ilerleyen zamanlarda Türklerin bu davranışlardan yüz bularak toprak talebinde bulunacaklarına dair yayın yapmıştır.⁴⁴⁴

3.2. Sosyal ve Ekonomik Durum

1946 yılı Ocak ayı sonlarında enflasyon oldukça yükselmiş, Yunanistan'da yiyecek fiyatları yüzde yirmi artmış ve Yunan drahmisinin değeri 1 İngiliz sterline karşılık 20.000 drahm olarak belirlenmiştir.⁴⁴⁵

⁴⁴¹ **Akşam**, 11 Eylül 1947.

⁴⁴² **Cumhuriyet**, 13 Ekim 1947.

⁴⁴³ **Akşam**, 30 Aralık 1947.

⁴⁴⁴ **Zafer**, 10 Haziran 1949.

⁴⁴⁵ **Vakit**, 28 Ocak 1946.

17 Şubat 1947 tarihinde, Vakit gazetesi Yunanistan'ın ekonomik durumu hakkında bir haber yapmış ve Yunanistan'ın piyasasının durumunu ortaya koymaya çalışmıştır. Buna göre Yunanistan'da üzüm fiyatları okkada 20-30 drahmi düşmüştür. Çekoslovakya ile bir takas anlaşması yapılmış, Yunanistan'ın Çekoslovakya'ya üzüm ve tütün vermesi, Çekoslovakya'nın da Yunanistan'a züccaciye malzemesi ve şeker vermesi kararlaştırılmıştır. Dışarıdan istek olmasına rağmen Yunanistan zeytinyağı ihracatına izin vermemiştir. Zeytinyağının okkası ise Türk parası ile asitliler 325, yemeklikler 320, sıra malları 310, sabunluklar 300 ve prina yağı 200 kuruş olmak üzere farklılık göstermekteydi. Yunanistan kasaplık hayvanı Türkiye'den ithal etmektedir ve Türk parası ile Yunanistan'da sığır etinin okkası 425, koyun etinin okkası 400 kuruş olmuştur. Yunanistan'da hububat fiyatları da değişiklik göstermekteydi. Türkiye menşeli muhtelif cins Samsun fasulyesinin tonu 58 sterlin, Erzincan malı çalı fasulyesinin tonu 90 sterlin, Elbistan malı fasulyenin tonu 74, İzmir malı fasulyenin tonu 70, Horos fasulyenin tonu ise 85 sterlindir. Türkiye menşeli %6 delikli ve %5 yabancı madde barındıran mercimeklerin tonu 65 sterlindir. Türkiye menşeli nohutların ton fiyatı 37 sterlinden 66 sterline kadar değişiklik göstermektedir. Yunanistan'da yerli buğdayın okkası ise 2300 drahmidir. Tohumlu pamuğun okkası 2700-2800, tohumlu Makedonya pamuğunun okkası 7200, Mora pamuğunun okkası 7500-7600 drahmidir. Son olarak Yunanistan'da 1 ABD doları 5000 drahmi, 1 sterlin 20.000 drahmi olarak hesaplanmıştır.⁴⁴⁶

Vakit gazetesi 1 Mart 1947'de tekrar Yunanistan'ın ekonomisini konu alan bir yazı yazmış ve daha önce yayınladığı 17 Şubat tarihli habere atıf yaparak Yunanistan'ın durumunun daha kötü bir hal aldığını aktarmıştır. Bu dönemde Yunanistan piyasası daha sıkışık bir hale düşmüş, en önemli maddeler için bile döviz bulamaz hale gelmiştir. Hükümet, döviz bulamadığı için de daha önce sipariş ettiği, ancak henüz ülkeye gelmemiş malların siparişini iptal etmeye başlamıştır. Son iki haftada hayat pahalılığı %50 artmıştır ve piyasa karaborsanın tahakkümü altına girmiş, alınan idari tedbirler de buna engel olamamıştır. Daha önce zeytinyağı ihraç etmeme kararı alan Yunanistan, ekonomik durumunu iyileştirmede az da olsa etkisi olması için ABD'ye 10.000 ton zeytinyağı ihraç etme kararı almıştır. Ancak bu durum Yunanistan içinde sorun oluşturmuş, halk çok hızlı bir şekilde zeytinyağı almaya başlamıştır. Bu nedenle zeytinyağı fiyatları çok yükselmiştir. Bunun üzerine Yunan hükümeti tehlikeyi önlemek için, ihraç edilecek yağların yerine ucuz fiyata başka yağlı tohumlar ithal edileceğini ve devlet elindeki stoklanmış yağların ucuz fiyatla halka dağıtılacağını açıklamıştır. Yine Yunanistan döviz sıkıntısı çektiği için Türkiye'den yaptığı hububat ithalatını durdurmuş, Türkiye'de o dönem için şeker ihraç etmek yasaklandığı için de tonu 44 sterline ABD'den şeker ithalatına başlamıştır.⁴⁴⁷

1947 yılı Mayıs ayı sonuna gelindiğinde henüz ABD'nin yardımı Yunanistan'a gelmemiştir dolayısıyla Yunanistan'ın döviz sıkıntısı olduğu gibi devam etmektedir. Yine de zaruri olan

⁴⁴⁶ Vakit, 17 Şubat 1947.

⁴⁴⁷ Vakit, 1 Mart 1947.

malzemeler ithal edilebilmektedir. Ocak başından Mart sonuna kadar çeşitli ülkelerden toplamda 18.042.939 dolar değerinde ithalat yapılmıştır ve bu miktar Türkiye ithalat miktarına yakındır. Nisan ayında soğuklar ülke genelinde üzüm rekoltesini düşürürken adalarda ve Mora Yarımadası'nda rekolte pek düşmemiş, sadece Mora'da rekolte %5 oranında düşmüştür. O yıl ülkede kuru üzüm üretim bölgelerinin soğuktan çok zarar görmemesi nedeniyle üzüm rekoltesinin 1946 yılından daha iyi olacağı düşüncesi hâkim olmuştur. Bir önceki yıldan kalan üzüm stoku da 300 tondur. Kuru üzümün aksine şarapçılık için kullanılan üzümler %60-100 oranında zarar görmüştür bu nedenle 1947'de Yunanistan şarap üretimi yapamayacak duruma düşmüştür. Yunan hükümeti, 1947 yılında bir önceki yıldan daha çok tütün üretmek için birtakım adımlar atmış, soğuktan zarar görmüş meyve üretim bölgelerinde sadece 1947 yılı için tütün ekimine izin vermiştir. 1947 yılının zeytin üretimi ise bir önceki yıldan daha iyi olacağı kanaati hâkimdir. Bundan istifade ederek Yunanlar eski müşterilerini İspanya ve İtalya gibi rakiplerine kaptırmamak amacıyla stoklarda bulunan 5000 ton zeytinyağının ihraç edilmesini kararlaştırmışlardır. Diğer taraftan ürünün donması nedeniyle buğday rekoltesinin pek az olacağı anlaşılmış, hükümet buğday tedariki çalışmalarına başlamıştır.⁴⁴⁸

1948 yılı Ocak ayı ortalarına gelindiğinde 1 İngiliz sterlinin karşılığı 250.500 drahmi olarak hesaplanmıştır. Son 6 ay içinde neredeyse bütün malların fiyatları iki katına çıkmıştır.⁴⁴⁹

8 Temmuz 1948'de Gümülcine ve Dedeoğlu şehirlerinde havaalanı yapımı tamamlanmış ve açılışları yapılmıştır. Açılışlarda milletvekilleri, Havacılık Bakanı ve Atina'dan gelen gazeteciler bulunmuştur. Gümülcine Havaalanı'ndan ilk etapta Selanik'e haftada 2 gidiş-dönüş ve her Pazar günü Atina'ya bir sefer yapılması kararı alınmıştır.⁴⁵⁰

1948 yılı Temmuz ayı başında Amerika, Yunanistan ve Türkiye hükümetleri arasında, Batı Trakya'nın iâşesinin İstanbul üzerinden yapılmasını kararlaştırılan anlaşma uyarınca iâşe sevkiyatı başlamıştır. Türk Devlet Demiryolları bu iş için, gidiş ve geliş göz önünde bulundurarak her gün 20'şer vagon olmak üzere 3 gün için 60 vagon tahsis etmiştir. İlk kısım olarak bir Amerikan vapuru ile gelen iâşe malzemesi Uzunköprü üzerinden Batı Trakya'ya sevk edilmiştir.⁴⁵¹

Bölgedeki genel sosyal durum ve yaşantıya bakıldığında ise durumun vahameti gözler önüne serilmektedir. 3 Ağustos 1947'de Cumhuriyet gazetesi muhabiri Metin Toker'in bildirmiş olduğu hususlar bu tarihlerde Batı Trakya'da yaşayan insanların sosyal ve ekonomik yaşamları hakkında fikir verir niteliktedir. Toker, Batı Trakya'da bulunan 100.000'den fazla Türk'ün hiç hassas olmayan bir insanın dahi gözlerini yaşartacak durumda olduğunu aktarırken, buraları gezdiğinde

⁴⁴⁸ **Vakit**, 28 Mayıs 1947.

⁴⁴⁹ "Yunanistandaki Çılgın Enflasyon", **Cumhuriyet**, 13 Ocak 1948.

⁴⁵⁰ **Trakya**, 12 Temmuz 1948.

⁴⁵¹ **Akşam**, 9 Temmuz 1948; "Batı Trakyanın İâşesi İstanbul Yoluyla Yapılacak", **Cumhuriyet**, 10 Temmuz 1948.

hissettiklerinin tesirinden de çıkamadığını belirtmiştir. Gümülcine köylerinin tamamen çetelerin hâkimiyetinde olduğunu, bu çetelerin istedikleri gece dağdan inerek köyleri basmakta olduklarını, evleri ve çiftlikleri soyduklarını ve sabah olunca tekrar dağa çıktıklarını aktarmıştır. Durum köy ve kasabaları Türklerle meskûn olan İskeçe ve Drama’da da aynıdır. Toker’in bölgedeki seyahatinde görüşmüş olduğu bütün Türklerin istekleri tektir. Bu istek mallarını ve mülklerini bırakarak canlarının emniyette olacağı Türkiye’ye göçmektir. Özellikle Gümülcine bölgesi için cehennem tabirini kullanan muhabir, Gümülcine şehrinde de emniyetin olmadığını çetelerin baskısıyla her an ele geçirilebileceğini belirtirken, buraya gelen Türklerin bu tehlikelere rağmen selamete eriştiklerini düşündüklerini aktarmış, bunun nedeninin de köylerdeki ve bilhassa dağlara yakın köylerdeki durumun çok kötü olması olarak değerlendirmiştir. Çünkü geceleri ansızın köyleri çeteciler basıyor, ellerinde silahlarla kapılara dayanıyor, yiyecek ve para istiyor hatta geceyi odanızda geçiriyorlar ve dahası köylüler onlara hizmet ediyorlar ve ölüm korkusu ile itiraz dahi edemiyorlardı. Gümülcine köylüsü bir Türk, Gümülcine’de Metin Toker ile yaptığı bir konuşma sırasında ağlayarak halini şöyle anlatmıştır:⁴⁵²

Senelerce çalıştıktan sonra edindiğim bir küçük evi, birkaç parça tarlayı ve davarlarımı köyde bırakarak kaçıp geldim. Hiç olmazsa malım gitsin de canıma dokunmasınlar diye. Biliyorum ki çeteciler, bir gün evimi de basacaklar ve haraç alacaklar. Alsınlar. Hiç olmazsa şehirde bulunursam, ertesi gün askerler gelip beni yaltaklık etmekle itham edemezler, dayak atamazlar. Fakat bir insanın, yuvasını terk edip kaçması ne demektir bilir misiniz? Hele, her an bir taarruz bekleyerek geceler ve geceler geçirmenin nasıl tahammül edilemez bir işkence olduğunu anlayabilir misin? Bizi bunun için mi bırakıp gittiniz? Cehennem hayatı yaşayalım diye mi terk edip çekildiniz? Biz sizin ırkdaşlarınız değil miyiz? Biz Türk’sek ya sizler nesiniz? Niçin bizleri kurtarmıyorsunuz? Türkler bu kadar katı yürekli olabilirler mi? Hele kardeşlerine karşı?

Toker, haberine devam ederken dağ köylerinin durumunu da aktarmış, dağlarda bulunan köylerin durumunun ise çok daha kötü olduğunu belirtmiştir. Bildirime göre bu köylerden hiç haber alınamamaktadır. Hükümet kuvvetleri buraları bırakıp çekilmiştir ve Rodoplardaki Türklerin yaşadıkları köyler çeteleri beslemekte ve onlara hizmet etmektedirler. Bu buhran bittiğinde bu köylülerin komünistlerle iş birliği yapmaktan suçlanmaları muhtemeldir. Ancak bu köylülerin silahlı çetelere karşı gelmelerine imkân olmadığından, iş birliği yapmama ve onlara karşı gelme şansları yoktur. Çeteler bu köylerden kaçıp gidenlere dahi rahat vermemekte, eğer kalkıp geri gelmezlerse evlerini yakacakları yönünde haber yollamaktadırlar.

Son olarak Toker, haberinde Kuzey Yunanistan Nazırı M. Rodopulos ile yaptığı bir röportajdan bahsetmektedir. Rodopulos konuşmasında konuyla ilgili resmi Yunan görüşünü ortaya koymuştur. Vaziyetin daha iyi olduğunu çetelerin köyleri bastığını, yağma ettiğini, insanları öldürdüklerini ama kendilerinin de mukavemet ettiklerini ve tedbir aldıklarını, bulundukları şartlarda çetelerin tamamen temizlenmesinin mümkün olmadığını, çünkü çetelerin sınır ötesinden beslendiklerini ve Yunan ordusunun sınırları kapatacak kuvvete sahip olmadığını, ordunun güçlenmesinin ancak yapılan

⁴⁵² Metin Toker, “Yunan Çeteleriyle Ordu Arasında Ezilen 100.000 Türk”, **Cumhuriyet**, 3 Ağustos 1947.

yardımlara bağı olduğunu söylemiştir. Batı Trakya'daki Türkler için de onlardan çok memnun olduğunu, asla Yunanlardan ayırmadıklarını, Türklerin çok iyi vatandaş olduklarını belirtmiştir. Muhabirin, bölgedeki insanların durumlarının kötü olduğundan, çetelerden ve çetelerden sonra köye gelip eziyet eden hükümet kuvvetlerinden ve bunun için bir tedbir alınıp alınamayacağından bahsetmesi üzerine Rodopulos, alınan tedbirlerin yerinde olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Bu soruya *“Ne yapalım. Harp harptir. Çeteler bir köye giriyorlar, orada yiyip içiyorlar, geceyi geçiriyorlar, sonra da kalkıp gidiyorlar. Hâlbuki köyden bir tek kişi gelip de bize haber vermiyor. Bu şekilde hareket edenleri işbirlikçi olarak şiddetle cezalandırıyoruz”* şeklinde cevap vermiştir. Daha sonra sözlerini *“çetecilere yardım edenleri işbirlikçi olarak takip etmek genelkurmayın kararı ve harp planıdır. Çeteciler köye girer de köylüler haber vermezse, ordunun onlardan nasıl haberi olur? Bu köylüler haydutları tercih ediyor demektir”* şeklinde devam ettirmiştir. Daha sonra muhabirin bu tedbirlerin çok şiddetli olduğunu belirtmesi üzerine Rodopulos, bunun bir ihtilal girişimi olduğunu ve ihtilallerin de ancak kanla bastırılabilceğini belirtmiştir.⁴⁵³

4 Ağustos 1947'de Trakya gazetesi, Batı Trakya Türk'ü milletvekili ve aynı zamanda Trakya gazetesi müdürü olan Osman Nuri Yılmaz'ın “Ateş Bacayı Sardı” isimli bir makalesini yayınlamıştır. Makalede Batı Trakya'da bulunan ve bütün gayelerinin sahip oldukları toprağı ekip biçerek huzurlu bir hayat yaşamak olan Türklerin, iç savaşta çok acı çektikleri aktarılmıştır. Türklerin hem hükümet kuvvetlerinden hem de çetecilerden çektiğı, her iki tarafın da adeta askerin süngü taliminde kullandığı “saman dolu çuvalı” süngülemesi gibi Türklerin böğrüne süngü sapladığı ifade edilmiştir. Yılmaz'ın aktardıklarına göre Çeteler tarafından öldürülenlerin ve hükümet askerleri tarafından dayak atılarak sağlığından olanların sayıları bilinmemektedir. Kuzey Batı Trakya'da yaşayan 40.000 Türk açlıktan ölmeğe mahkûm vaziyettedir. Bir taraftan çeteler, diğer taraftan hükümet kuvvetleri ve diğer bir taraftan da açlık Türklere büyük zarar vermektedir ve böyle giderse Türk azınlık yok olacaktır. 8 ay ve daha fazla zamandır çetelerin idaresi altında bulunan köyler vardır, hükümet buralarda pek etkili değildir ve bölge sakinleri çetelerin uygulamakta olduğu kanunlara göre yaşamakta, verilen emirlere boyun eğmektedirler. Dahası hükümet de çeteler de bu insanların o şartlar altında yerlerinde kalmalarını uygun görmektedirler. Çeteler kendi bölgelerindeki köylülerin izinsiz şekilde hareket etmelerine, gezinmelerine ve şehre inmelerine müsaade etmemektedir. Buna aykırı hareket edildiğinde ise cezası ölümdür. Millet iki azılı çene⁴⁵⁴ arasındadır ve birini tercihe mecbur bırakılmaktadır. Hükümetin “halk çetelerden korktukları kadar bizden de korksunlar” anlayışından uzaklaşıp, halka daha sevecen yaklaşmalıdır. En küçük korucuların dahi “kral da ben, hükümette ben, her şey de ben” diyebileceğı kadar yetki vermek doğru değildir. Sokağı çıkma yasağı olan vakitte, geceleri yüzü maskeleri kişilerin bazı evlerin kapılarını kırarak, ev sahibini köy dışına çıkararak dövmelerine müsamaha gösterilmesi ve bu şahıslara yüz verilmesi doğru değildir. Türklere herhangi bir emniyet mensubu tarafından dayak ve iftira atılıyor, kabahatsiz insanlar karakollara

⁴⁵³ Metin Toker, “Yunan Çetelerile Ordu Arasında Ezilen 100.000 Türk”, *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1947.

⁴⁵⁴ Çete mensupları ve hükümet kuvvetleri kastediliyor.

götürülüyor, her gittikleri yerde dipçik ve sopa ile dövülüyorlar. Trende götürülürken dahi dövülen, Gümülcine karakoluna getirildiğinde Yılmaz'ın seni kim dövdü sorusuna (onu tanıyamadığı için) ölüm tehdidi ile kimsenin dövmemediğini söyleyenler vardır. Bu kişiler herhangi bir suçtan bu muameleyi görmemekte, bu muamele onlara keyif için ve zalim bir istekle yapılmaktadır. Batı Trakya Türkleri, Yunanistan'ın geçirmekte olduğu bu iç savaş döneminde en iyi niyetli, en sadık vatandaşlardır ve çete hareketlerine ilişkin hiçbir suç işleyecek karakter ve ahlaka sahip değildirler. Elinde silahla hükümete karşı durmayan her Türk masum ve mazlumdur, ne emniyet organlarının ne de olağanüstü mahkemenin cezasına layık değildir. Yunanistan'ın iç savaştaki bu durumu Türk azınlığı ortadan kaldırmak için bir fırsat sayılmamalıdır. Yılmaz, yazısını hükümetin acil bir şekilde bu olayların önüne geçmesini istediklerini belirterek bitirmiştir.⁴⁵⁵

5 Ağustos 1947'de İstanbul'a varıp, Sirkeci'deki misafirhaneye yerleşen 13 Batı Trakya Türk'ü bundan 10 gün kadar önce Türkiye sınırını geçip Karaağaç'ta bulunan Demirtaş İskanhanesi'nde konaklamıştır. Bu kişilerin aktarmış olduğuna göre Batı Trakya'da yaşayan Türklere işkenceler yapılmakta, komünistlerin zulmüne uğramaktadırlar. Batı Trakya'da Türklere yaşam hakkı kalmadığını acıklı bir halde ifade etmişlerdir. Bu kişilerden Hasan oğlu Mehmet eşi ve çocuğu ile İskeçe'den geldiğini, 1941 yılına kadar vaziyetlerinin oldukça iyi olduğunu aktarmıştır. İtalyan-Yunan harbinin başlaması ile Türklerin cepheye gönderildiğini, 1941 yılının son aylarında Almanların Yunanistan'ı işgal ettiğini ancak Türklere bir şey yapmadıklarını, 1942 yılında bu bölgenin Bulgar işgaline bırakılması ile zulüm ve işkencenin başladığını eklemiştir. Hasan oğlu Mehmet, bu sıralarda bölgede Kapitan Vangel ve Andon Çavuş çetelerinin de Türklere zulmettiğini, birçok köyleri basarak Türklerin mallarını alıp götürdüklerini belirtmiştir. Bu sıralar Yunanistan'da hükümet kuvvetleri ile çarpışan komünistlerin genellikle sivil kıyafet giydiklerini, bazen asker üniforması giydiklerini, çetelerin genellikle gece baskını yaptıklarını anlatmıştır. Bu baskınların birçok defa bir gecede 3-4 kere tekrar ettiğini, çetelerin giyecek, yiyecek ve hayvanları alıp götürdüğünü ve kendilerine karşı gelecek olanlara çok kötü işkenceler yaptıklarını, kadınların memelerini, erkeklerin kulaklarını kestiklerini ve insanların gözlerini kör ettiklerini de eklemiştir. Hasan oğlu Mehmet, ayrıca çetelerin faaliyetlerinin daha çok köylerde gerçekleştirdiklerini ve bu anlattıklarının sadece kısa bir özet olduğunu belirtmiş, Batı Trakya'da Türklerin gerçek bir cehennem hayatından farksız bir hayat yaşadığını söylemiştir.⁴⁵⁶ Vemund Aarbakke de bu durumu "azınlığın şeytanla masmavi deniz arasında sıkışıp kalması" olarak tanımlamıştır.⁴⁵⁷

İstanbul'a gelen bu kafileden başka bir göçmen Batı Trakya'da durumun düşünüldüğünden daha kötü olduğunu, yapılan zulme dayanamayıp intihar edenler olduğunu ne can ne mal ne de

⁴⁵⁵ **Trakya**, 4 Ağustos 1947.

⁴⁵⁶ **Cumhuriyet**, 6 Ağustos 1947.

⁴⁵⁷ Vemund Aarbakke, **The Muslim Minority Of Greek Thrace**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), University of Bergen, Bergen, 2000, s. 91.

haysiyetin kaldığını, Batı Trakya'yı kastederek bu cehennemde kalmanın imkânsız, kaçmanın da imkânsız yakın olduğunu, kiminin karısını, kiminin çocuğunu, kiminin de ailesini bırakarak kaçtığını aktarmıştır. Bir diğer göçmen de komünist çetelerin faaliyetlerine alıştıklarını, ancak son bir senedir zulmün çok daha fazla arttığını, köylere iki gecede bir baskın yapıldığını, zaten evleri bırakıp ormanlarda yaşadıklarını, çetelerin boş evlere girip istediklerini alıp götürdüklerini, vermeyince de öldürdüklerini anlatmıştır. Başka bir göçmen Hüseyin Çakır da Gümülcine ve İskeçe'de baskınların çoğaldığını, az zaman evvel Bulgar sınırı yakınlarındaki Sadıman köyünün camisinin yakıldığını aktarmıştır. Başka bir köyde çetelere yiyecek vermeyen 12 Türk'ün camiye doldurulup yakıldığını işittiklerini, çetelerin bilhassa kızlara ve genç kadınlara musallat olduğunu, onları alıp dağlara kaçırdıklarını ve yanlarında alıkoyduktan sonra bir paçavra gibi geri iade ettiklerini anlatmıştır.⁴⁵⁸

7 Ağustos 1947'de Cumhuriyet gazetesinde Metin Toker'in aktarmış olduğu gözlemlerine göre Dedeoğlu'da da yaşam çok zordur, şehir ve çevresi tehlike altındadır. Şehir savaş alanına benzemektedir, her yerde askerler ve makineli tüfekler vardır. Etrafta çetelerin yakın zamanda tahrip ettiği yerler görünmektedir. Son zamanlarda bu bölgede seyahat etmek oldukça zorlaşmıştır ve trenler bir baş tarafına bir de son tarafına birer top koyularak seyahat edebilmektedir. Trenler gece işlememektedir ve tren görevlileri geceleri tren yerine otelde konaklamaktadır. Bunun sebebi de geceleri trenlerin çeteler tarafından yakılma riskidir. Akşam 10'dan sonra trenlerin bulundukları gara yaklaşmak yasaktır ve treni koruyan askerler sorgusuz ateş açabilmektedirler. Dedeoğlu çok kalabalık haldedir ve bunun sebebi geceyi geçirmek için civar köylerdeki halkın şehre gelmesidir. Çiftçiler gece olunca plajlara inerek buralarda sabahlamakta, parası olanlar otellerde konaklamaktadır ve oteller de çok kalabalık bir haldedir. İnsanların şehre gelmesi ile mahsuller tarlalarda kalmıştır ve halk mahsulü toplayabilmek için köylere gitmekten korkmaktadır. Zaten yığın edilmiş mahsullerde aynı gece çeteler tarafından yağmalanmaktadır. Halk Dedeoğlu'na gelse de şehir pek güvenli değildir ve çeteler tarafından sürekli baskına uğramaktadır. Özellikle de kenar mahalleler kanlı çarpışmalara meydan olmaktadır. İnsanlar sürekli bir saldırı endişesi ile yaşamlarına devam etmektedirler.⁴⁵⁹

1947 yılı Ağustos ayı sonunda da Batı Trakya halkının durumu vahametini korumuştur. Çeteler ile ordu kuvvetleri arasındaki çarpışmalar devam etmiş, Türkiye sınırına yakın köylere yapılan baskınlar artmıştır. Çeteler köyleri yakmaya, köy halkını dağa kaldırılmaya ve katletmeye devam edilmiştir. Batı Trakya Türkleri bu şartlar altında yaşamaya devam etmiş ve bu müşkül durumlarına rağmen yaşadıkları devlete sadakatle bağlı kalmışlardır. Fırsat bulanlar da Türkiye'ye iltica etmeye devam etmiştir.⁴⁶⁰

⁴⁵⁸ **Ulus**, 6 Ağustos 1947.

⁴⁵⁹ **Cumhuriyet**, 7 Ağustos 1947.

⁴⁶⁰ **Cumhuriyet**, 29 Ağustos 1947.

21 Ekim 1947'de Amerikan Kongresi Temsilciler Meclisi üyelerinden Olin Earl Tesgul ve Kaliforniya milletvekili Donald Lester Jackson Ankara'ya bir seyahat gerçekleştirdi. Ankara'da basın toplantısı yapan Jackson seyahatlerinin amaçlarını Amerikan Temsilciler Meclisi'nin Dışişleri Encümen'inin tali bir komisyonu olarak, vazifelerinin ABD dış siyaseti ve milli savunması ile ilgili gelişmeleri tetkik etmek ve kongreye bildirmek olduğunu açıklamıştır. Dolayısı ile o zamana kadar İngiltere, Fransa, İtalya ve Yunanistan'ı gördüklerini ve Ankara'dan sonra da Almanya'ya gideceklerini bildirmiştir. Jackson basın toplantısında Yunanistan'da gördüklerine dair bilgiler de vermiştir. Kuzey Yunanistan'da 50 civarı köy ziyaret ettiklerini, bunların hepsinde yanmış evler gördüklerini, birçok köylünün öldürülmüş olduğunu ve köylülerin, çeteciler tarafından zorla dağa kaldırıldıklarını söylemiştir. Jackson, Yunanistan ordusunun birçok harekâtına katıldıklarını esir edilen çete mensuplarının ellerinde Alman malı silahlar bulunduğunu, bu esirlerden üçünün, çeteler tarafından dağa kaldırıldıklarını ve zorla savaştırıldıklarını iddia ettiklerini belirtmiştir. Çete mensuplarının birçoğunun okuma yazma bilmediklerini ve radyoları da bulunmadığından dolayı yapılan genel af ilanından haberdar olmadıklarını da sözlerine eklemiştir. Jackson, basın toplantısında Kuzey Yunanistan'da terör havasının hüküm sürdüğünü, özellikle Batı Trakya'da askeri durumun çok kötü olduğunu, Batı Trakya ile Makedonya arasında sürekli bir irtibatın olmadığını, yolların engellerle dolu olduğunu ve trenlerin düzenli olarak işlemediğini aktarmıştır. Ayrıca çetelerin birçok baskın ve saldırılarının Türklere yönlendirdiklerini, Türkiye'ye doğrudan yapamadıkları hareketi Yunanistan Türklerine yapmak istediklerini söylemiştir.⁴⁶¹

Yunan resmi makamları 1949 yılı Nisan ayına gelindiğinde bazı istatistikler yayınlamıştır. Buna göre o dönemde ülkede fakir (aporos) kaydıyla 1.040.000 kişi yardım görmektedir. Bu kişilere yapılan aylık yardımın tutarı 3.945.000.000 drahmidir. Ayrıca asker aileleri de yardım görmektedir ve bu ailelerin toplam kişi sayısı 713.023'tür. Çete felaketzedesi (andartoplikton) olan aile sayısı 158.558'dir ve bunların kişi sayısı 706.092'ye tekabül etmektedir. Bu kişilerin 328.084 kişisi 18 yaş altındadır. Çete felaketzedesi sayılan kişilerin 662.830'u tamamen fakir sayılmıştır ve hükümetten günde 1.000 drahmi yardım almaktadırlar, bu para aile reislerine günde 1.500 drahmi olarak verilmektedir. Diğer yandan kişi başına 90 dirhem ekmek verilmektedir. Bu kişilere yapılan aylık yardım toplamda 35.000.000.000 drahmidir. Çete felaketzedeleri için 3 Mart 1949 tarihine kadar toplamda 436.730.000.000 drahmi harcanmıştır. 1949 Nisan ayına kadar çeteler tarafından yakılan ev sayısı 25.709, tamamen ya da kısmen soyulan ev sayısı 102.416'dır. Bütün ülkede çeteler tarafından ya da onların yaptıkları nedeniyle ölenlerin sayısı 9.117'dir.⁴⁶²

⁴⁶¹ **Yeni Gazete**, 22 Ekim 1947.

⁴⁶² **Trakya**, 25 Nisan 1949.

3.3. Eğitim

Yabancı ve Azınlık Okulları Genel müfettişliği'nin 1948'de hazırladığı rapora göre I. Dünya Savaşı öncesinde azınlığa ait 270 okul vardı. Bu sayı 1946-1947 eğitim yılında 287'ye yükselmiş, ancak 1947-1948 eğitim yılında 252'ye düşmüştür. 1948-1949 eğitim yılına ait veri olmamakla birlikte, 1949-1950 eğitim yılına gelindiğinde Batı Trakya'da sadece 184 okul eğitim vermektedir. Yine Yunan makamlarının verilerine göre Batı Trakya'da I. Dünya Savaşı öncesi öğrencilerin toplam sayısı 11.368'di. 1946-1947 eğitim yılında bu sayı 17.392'ye yükselmiştir. 1947-1948 eğitim yılına gelindiğinde ise öğrenci sayısı 11.546'ya düşmüştür.⁴⁶³ İç savaş yıllarına kadar ve iç savaş yıllarında, azınlığa ait lise düzeyinde bir okul olmamıştır.⁴⁶⁴ Öğretmenler iç savaş şartlarına rağmen köylerde halkla beraber sıkıntılara katlanmışlar, tehlikeye düştüklerinde de karakollara taşınarak görevlerine devam etmişlerdir. Ayrıca iç savaş şartlarından endişe duyup işini bırakan öğretmenler de olmuştur.⁴⁶⁵

İç savaş döneminde Yunanistan'da "okullarda okutulacak kitap" meselesi bir sorun halini almıştır. Savaştan önce de 20 yıllık bir dönemde kitap meselesi bir düzene oturtulamamıştır. Savaştan önce kitaplar Türkiye'den getirilmiştir ve Türkiye'de bir dil devrimi yapılmış olduğundan ilkökul kitapları her yıl yahut iki yılda bir değiştirilmiştir. Batı Trakya Türkleri de Türkiye'nin yapmış olduğu dil devrimine uymayı gerekli görmüş ve bu değişiklikleri adım adım takip etmişlerdir. Türkiye'de, Türk vatandaşları için basılan kitapların Batı Trakya'da Yunan vatandaşı Türkler tarafından kullanılması da ayrı bir sorun oluşturmuştur. Yunan hükümetince kitapların içinde bulunan bazı resim ve yazılar uygun görülmemiş, uygun görülmeyen bu resim ve yazıların bulunduğu yapraklar koparıldıktan sonra Müslüman okulları müfettişliğince onay verilip, kullanıma başlamışlardır. Türkiye Kültür Bakanlığı tarafından okullarda okutulacak kitaplar basılırken, Batı Trakya Türkleri için değişiklikler yapılarak, burada kullanılabilecek hale getirilmeye çalışılsa da, bu şekilde sadece bir iki kitap bastırılabilmiştir. II. Dünya Savaşı, iyi kötü yürütölmeye çalışılan bu düzeni de bozmuştur. Bu yıllarda Türkiye'de okul kitaplarında kullanılan dilde bir düzen oluşmuş, artık önemli değişiklikler beklenmez hale gelmiştir. Artık iç savaş yıllarına gelindiğinde Türkiye'de basılmış olan ve Batı Trakya Türkleri için değişiklikler yapılmış kitapların 4-5 yıl satışları garanti edilebilir hale gelmiştir. Ancak bu doğrultuda bir faaliyet görülmemiştir. 1946 yılına gelindiğinde son 3 yıldır okullarda dersler kitapsız işlenmiş, öğretmenler not usulü ile eğitimi idare etmeye çalışmışlardır. Ancak bu da zahmetli bir eğitime sebebiyet vermiş, ilkökul öğrencileri okuma dersleri

⁴⁶³ Featherstone ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 366-367.

⁴⁶⁴ İlk olarak azınlığa ait lise, Aralık 1952 tarihinde dönemin Türkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın, Batı Trakya'yı ziyareti sonrası açılmış, adı da Celal Bayar Türk Lisesi olmuştur. Öksüz, "Batı Trakya Türkleri...", s. 7-8.

⁴⁶⁵ **Trakya**, 21 Haziran 1948.

de dâhil bütün dersleri not tutarak takip etmişlerdir. Türkiye’den kitap gelecek denmiş, halk beklentiye sokulmuştur. Okullarda okutulacak kitaplar ise Atina’dan gelmiştir. Atina’da basılmış olan alfabe kitapları 15 yıl önceki alfabeden yanlış bir şekilde kopya edilmiştir. Öğretmenler bu kitaplardaki şive ve imla hatalarını düzeltmeye çalışmış ve bu durum başlı başına bir sorun haline gelmiştir. İç savaş yıllarında da Atina’da, Türkçe ilkokul kitapları bastırılmaya başlanmış, bunda Batı Trakya halkının yararı gözetilmek yerine, Türk çocuklarının manen beslenmelerine aykırı yön çizmek ve bu kitaplardan elde edilecek gelir amaçlanmış, istismarcılık yapılmıştır. Atina’da bastırılan bu kitapların çalışmalarında hiçbir Türk yer almamıştır.⁴⁶⁶

1941 yılında savaş dolayısıyla askerler okullarda konaklamış ve okullar harap hale gelmiştir. 1946 yılına gelindiğinde Batı Trakya’daki Türk okullarının tamiri için Eğitim Bakanlığı bir bütçe ayırmıştır. Buna göre Gümölcine’ye 12.000.000 drahmi ve İskeçe’ye de 10.000.000 drahmi ayrılıp, vilayete gönderilmiştir. Bu paralar Müslüman Maarifi Müfettişi Minaidis’in emrine verilmiştir.⁴⁶⁷

9 Ocak 1947 tarihine gelindiğinde Türkiye’den, Gümölcine Türk Cemaati adresine, bir vagon ilkokul kitabı gönderilmiştir. Bu kitaplar daha önce azınlığın beklediği ancak akıbetinin ne olduğunu bilemediği kitaplardır. Kitaplar Türkiye tarafından Batı Trakya Türklerine hediye olarak gönderilmiştir. 25.000 adet civarında olan bu kitaplar, gümrük işlemleri ve Müslüman Mektepleri Müfettişliği tarafından tetkik edilme işlemlerini beklemek üzere Gümölcine merkez okuluna taşınmışlardır.⁴⁶⁸ İskeçe için de sonradan ayrı bir vagon kitap Türkiye tarafından gönderilmiştir. 26.000 civarı olan bu kitaplar İskeçe Merkez İkinci Okulu’na taşınmıştır. Daha sonra müfettişlik Matematik, Tabiat Bilgisi, Genel Coğrafya ve Dil Bilgisi kitaplarını teftiş ederek, okutulmasına izin vermiştir. Türkiye’den gelen alfabe ve okuma kitaplarının okutulmasına izin verilmemiştir. Bunun sebebi Yunan hükümetinin alfabe ve okuma kitabı basmış ve para ile satacak olmasıdır. Türkiye’den gelen alfabe kitapları ücretsiz dağıtıldığında kimsenin ücretli olan Yunan hükümetinin bastığı alfabe kitabını almayacağı düşünülmüştür. Diğer taraftan da azınlık milletvekilleri Atina nezdinde müracaatta bulunarak, Türkiye vatandaşı olan öğretmenlerin Batı Trakya’ya gelerek ders verebilmelerine dair izin verilmesini istemişlerdir.⁴⁶⁹

Gümölcine’ye gönderilen kitapların onaylanan kısmı yalnızca 3.000 kitaba denk gelmiştir ve bunlar 4., 5. ve 6. sınıflara okutulacak kitaplardır. Geriye kalan 20.000’den fazla kitabın ne zaman kullanılacağı meçhuldür. Bu dönemde Gümölcine ve Dedeoğlu’nda toplamda 547 4. sınıf, 152 5. sınıf ve 52 de 6. sınıf öğrencisi vardır. 3.000 kitap bu öğrencilere verilmiştir. Eğitim müfettişi 22 Şubat’ta İskeçe’ye gitmiş, oradaki kitapları tetkik ederek 19.500 kitaba müsaade vermemiştir. İskeçe’de de

⁴⁶⁶ **Trakya**, 9 Aralık 1946.

⁴⁶⁷ **Trakya**, 23 Aralık 1946.

⁴⁶⁸ **Trakya**, 13 Ocak 1947.

⁴⁶⁹ **Trakya**, 17 Şubat 1947.

Gümölcine’de dağıtılan aynı kitapların dağıtımına izin verilmiş,⁴⁷⁰ 3 Mart itibariyle İskeçe’de 4. ve 5. sınıflara mensup 573 öğrenci tetkik edilen kitaplara kavuşmuştur.⁴⁷¹

Batı Trakya Türkleri yıllardan beri çocuklarını Türkiye’nin açmış olduğu parasız yatılı okul sınavlarına sokmuşlar ve kazananları eğitim almaları için Türkiye’ye göndermişlerdir. Türkiye 1947 yılına kadar bu tür öğrencilerin kontenjanını 10’u geçmeyecek şekilde belirlemiştir. Ancak 1947 yılında Türkiye’nin açmış olduğu bu sınava 46 öğrenci girmiş, 6’sı kız olmak üzere 35 kişi başarılı olmuştur. Bu öğrencilerin sınavı kazandıklarında gidecekleri okullar belirlenmiş, pasaport işlemlerine başlanmış ve dünyada kolera salgını olduğundan kolera aşılarının vurulma işlemleri başlamıştır.⁴⁷² Ancak yolların bozukluğu ve çete olayları nedeniyle öğrencilerin Türkiye’ye gidip, okullarına yerleşmeleri gecikmiştir. 5 Aralık 1947’de Drama-Dedeağaç yolunun açılmasıyla, milletvekili olan Osman Nuri Yılmaz başkanlığında çocukların bulunduğu 40 kişilik kabile yola çıkmıştır. Tren yolculuğunun sonunda çocukları Türk polis ve memurlarına emanet eden kabile Batı Trakya’ya geri dönmüştür.⁴⁷³ Daha sonra bu çocuklar Türkiye Hükümeti tarafından Haydarpaşa Lisesi, Balıkesir Lisesi, Kandilli Kız Lisesi, Bursa Lisesi, Edirne Lisesi ve Bilecik Ortaokulu’na yerleştirilmişlerdir.⁴⁷⁴

1947 yılı Aralık’ının son haftasında Gümölcine Türk Cemaat Heyeti, Türk milletvekillerini de davet ederek bir toplantı gerçekleştirmişlerdir. Toplantıda Gümölcine Türklerini ilgilendiren birçok konuya değinilmiştir. İlk konu okul meselesidir. Nitekim 1300 çocuğun eğitim gördüğü okul bu tarihte dahi 45-50 haneli Yunan köylüsüne ev sahipliği yapmaktadır. Dolayısıyla bu çocuklar eğitimlerinden mahrum kalmışlardır. Aynı vaziyette binlerce Türk ailesi vardır ve bu ailelere bu şekilde önem gösterilmemiştir. Üstelik bu Türk aileler şehirlerde odalar kiralarak yaşamlarını sürdürüyorlardı. Ancak, polis tarafından malları ile kapı dışarı edilmişler ve sonunda yine köylerine gitmek ve mallarının kaderini de çetelerin keyfine bırakmak durumunda kalmışlardır. Diğer taraftan şehirde kendi evleri oldukları halde evlerinden çıkarılan ve başka yerler kiralamak zorunda kalan Türk aileleri de vardı. Yine köyleri 5-10 defa yağmalanan Türk köylüleri varken, Yunan hükümeti 45-50 haneyi okuldan çıkararak, çocukların eğitim hayatına başlamasını sağlamamıştır. Toplantıda bulunanlarda, ortaya çıkan bu sorunun nedeninin, iç savaş günlerinin karışıklığını fırsat sayan bazı memurların, şovenist zihniyetlerini tatmin etmelerinin sonuçları olduğu kanaati hâkim olmuştur. Konuşulan diğer bir konu bazı memurların Türk mezarlıklarını müsadere yoluyla ısrarla devlete mal etmeye çalışmalarıdır. Hem bu yerlerin mezarlık olması nedeniyle kutsal sayılarak halkın vicdanını incitmesi hem de bu toprakların elden çıkması demek olan bu harekete karşı milletvekilleri, müftüler,

⁴⁷⁰ **Trakya**, 24 Şubat 1947.

⁴⁷¹ **Trakya**, 3 Mart 1947.

⁴⁷² **Trakya**, 10 Kasım 1947.

⁴⁷³ **Trakya**, 15 Aralık 1947.

⁴⁷⁴ **Trakya**, 22 Aralık 1947.

cemaat heyetleri merkeze müracaat ederek, bu işin azınlık hukukuna aykırı olduğunu bildirmişlerdir. Bu, iç savaş esnasında tekrar hortlamış ve bu meseleye kesin bir karar verilmeyerek azınlık diken üstünde tutulmuştur.⁴⁷⁵

Gümülcine okulunda⁴⁷⁶ misafir edilen Yunan köylülerinden dolayı eğitim hayatı başlayamamıştı. 1948 Ocak'ına gelindiğinde bu okuldaki odalardan 5-6 tanesi boşaltılıp, Gümülcine Cemaatine teslim edilmiştir (Okul işleri topluluğa ait olduğu için bununla cemaatler ilgilenmektedir). Bunun üzerine okul için öğrenci kayıtları başlamıştır. Okulun göçmenlerle meşgul olması nedeniyle birçok öğretmen evinde özel dersler vermiştir. Ancak bu derslerin resmi olmaması nedeniyle, öğrenciler burada eğitim alarak sınıf geçemeyecekleri için, bu derslerin pek önemi olmamıştır.⁴⁷⁷ 1948 eğitim yılı sonuna gelindiğinde, köy okulları Mayıs ayında eğitimi bitirmiş, ancak şehir okulları göçmenlerin okullarda konaklatılması nedeniyle eğitime geç başlamışlardı. Bunu telafi etmek amacıyla Haziran sonuna kadar eğitim yılı devam etmiştir.⁴⁷⁸

1948 Ekim'inde yeni eğitim-öğretim yılına girilecekken, Eylül ayı sonuna gelindiğinde İskeçe cemaati bir önceki sene çalışan öğretmenleri tekrar kadroya almıştır, ancak 2 öğretmen kendi istekleriyle kadroya girmemiştir. Öğretmenlerin maaşlarına 100.000 drahmi zam yapılmış, böylelikle İskeçe'deki diplomalı öğretmenlerin maaşı 500.000, diğer öğretmenlerin maaşı ise 375.000 drahmi olmuştur. Kayıt işlemleri başlamış İskeçe şehir okullarında okuyacak öğrenciler için de para alınması kararlaştırılmıştır. Buna göre büyük esnaf, çiftçi ve emlak sahibi olanlardan 200.000, esnaflardan 175.000, çiftçilerden 140.000, işçilerden 100.000 drahmi ücret alınacaktır. Bu ücretlerin yarısı kayıt anında diğer yarısı da yarıyıl tatili sonrası alınacaktır. Gümülcine şehri insanları daha varlıklılardır ve eğitime de önem verdikleri için okul ücretleri de, öğretmenlerin maaşları da daha fazla olması gerekirken,⁴⁷⁹ Gümülcine Cemaati 420.000 drahmi maaşla 11 öğretmen, 350.000 drahmi maaşla 5 öğretmen işe almıştır. Diğer yandan İskeçe'de Ekim'in ikinci haftasında okullar açılmış ve dersler başlamış, Gümülcine'de ise öğrenci kayıtları yavaş bir şekilde devam etmiştir.⁴⁸⁰

Her yıl Maarif ve Mezahip Bakanlığı bütçelerini belirlerken birçok bölüm oluşturur. Bunlardan biri de "ekalliyetler maarifine yardım faslıdır." Henüz meclis açılmadan 1946-1947 yılı bütçesinde bu bölümde azınlık için 2.000.000 drahmi ayrılmıştır. Bu bütçe azınlık tarafından az bulunmuş ve bir sonraki yıl daha fazla para ayrılması beklenmiştir. 1947-1948 yılına gelindiğinde meclis açılmış, Maarif ve Mezahip Bakanı koltuğunda Batı Trakya'dan çıkan ve Türklerden çokça oy alan Papadimo

⁴⁷⁵ **Trakya**, 29 Aralık 1947.

⁴⁷⁶ Kaynakta okul ismi verilmemiştir.

⁴⁷⁷ **Trakya**, 12 Ocak 1948.

⁴⁷⁸ **Trakya**, 21 Haziran 1948.

⁴⁷⁹ **Trakya**, 27 Eylül 1948.

⁴⁸⁰ **Trakya**, 11 Ekim 1948.

bulunmaktaydı. Dolayısıyla azınlığın umudu artmış ve hemşerilerinin bakandan beklentileri olmuştur. 1947-1948 bütçesi yapılmadan Milletvekili O. Nuri Yılmaz bütçe encümenine ve Bakan Papadimo'ya yazılı bir dilekçe vererek, Batı Trakya Türk azınlığının maarif işleri için 200.000.000 drahmi ayrılmasını istemiştir. Papadimo, O. Nuri Yılmaz'a elinde olsa 500.000.000 vermek istediğini belirtmiş, mutlaka hatırı sayılır bir bütçe ayrılacağını söylemiştir. Ancak 1947-1948 bütçesi yapıldığında azınlık için, bir önceki yıldan da az olarak, sadece 400.000 drahmi ayrılmıştır. Dolayısıyla bu durum azınlığı hüsrana uğratmıştır. 1948-1949 bütçesi hazırlanırken Papadimo bakanlık koltuğunda bulunmamaktaydı ve yeni bakan o yılki bütçede azınlık için 10.000.000 drahmi ayırmıştır. O. Nuri Yılmaz bu miktarın artırılması için de girişimlerde bulunmuştur.⁴⁸¹

1948 yılı Aralık ayında Batı Trakyalı milletvekillerinin teşebbüsleri sonucunda Maarif Bakanlığı, 95577 numaralı emirle Türk cemaatleri idaresindeki okullar için 30.000.000 drahmi verilmesini kararlaştırmıştır.⁴⁸²

Çete kontrolünde bulunan bölgedeki okulların durumuna bakıldığında, hükümetin Batı Trakya Müslüman Okulları Müfettişi Miniadis'in raporu göze çarpmaktadır. Rapora göre 1948 yılı şubat ayında çete mensupları Gümölcine'de 58, İskeçe'de 50 ve Dedeağaç'ta bir avuç okulu idare ediyorlardı.⁴⁸³ Çete kuvvetlerinin aldığı kararlara göre Batı Trakya'da eğitim ilk 6 yıl için zorunlu ve ücretsiz hale getirilmişti. Azınlıklar okullarda kendi dillerini kullanmakta özgürdü. Yoksul çocuklara kitap ve kırtasiye desteği yapılacaktı. Ayrıca Doğu Makedonya ve Batı Trakya Siyasi Komiseri Lambros (Nikos Konakarides), Kaptan Kemal lakaplı Mihri Belli'ye ilkokul çocukları için bir imla kılavuzu hazırlatmıştır. Kaptan Kemal bu kılavuzu, 1940'ta Yunan Hükümeti'nin dağıttığı kılavuzu rehber olarak hazırlamıştır. Kitabın içeriğinde bulunan gelenekçi ve milliyetçi öğeler silinerek yerine sosyalist öğeler yerleştirilmiştir.⁴⁸⁴

Çeteler, kontrolleri altında bulunan okullarda çocuklara Türkçe olarak marşlar okutup, ezberletmişlerdir. Onlardan biri de şu şekildedir;⁴⁸⁵

Rodop Dağı, Rodop Dağı
Ormandır solu sağ
Cumhuriyetin Çeşmesi
Andartların⁴⁸⁶ yatağı
Biz andardız tam eriz
Korku nedir bilmeyiz

⁴⁸¹ **Trakya**, 9 Ağustos 1948.

⁴⁸² **Trakya**, 6 Aralık 1948.

⁴⁸³ Featherstone ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 365.

⁴⁸⁴ **A.g.e.**, s. 371-373.

⁴⁸⁵ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 309-310.

⁴⁸⁶ Yunanca gerilla.

Burandanın⁴⁸⁷ faşistin
Kafasını ezeriz
Trakya dağlarında çiçek açar
Burandalar yel gibi kaçır
Arş ileri marş ileri
Partizanlar dönmez geri
İnsanca yaşayalım
Hür hava koklayalım
Kurtuluş günü yakın
Bunu hep anlatalım

3.4. Tarım ve Hayvancılık⁴⁸⁸

İç savaş yıllarında Bulgar sınırı boyundaki Türk dağ köylüleri çetelerin hâkimiyeti altında kalmış ve buradaki Türklerin hali çok kötü bir vaziyet almıştır. Buralardan şehre inebilen köylülerin hallerinden perişanlıkları fark edilmekteydi. Dağ köylerindeki açlık ve sefalet Bulgar işgali zamanındakini geçmiştir. Buralardaki başlıca geçim kaynağı tütün ve hayvancılıktır. Elllerinde bulunan az miktardaki keçileri çeteler tarafından alınmıştır. Tütün işine başlama zamanı gelse de köylüler evlerinden çıkamaz hale gelmişlerdir. Bunun yanında çetelerin sürekli evlerini basarak yiyeceklerini almaları köylüleri ekonomik olarak etkilemiştir. Öyle ki köylüler, ekin biçme zamanında masraflarını karşılamak için ambarlarında tuttıkları sermayelerinden de olmuşlar, ektiklerini biçemeyecek duruma gelmişlerdir. Tarımla uğraşan, dağ eteklerindeki gibi ovalarda yer alan köylerde de durum kötüleşmiş, insanlar sürekli ellerinde olanı vermek zorunda kaldıklarından perişan bir vaziyete düşmüşlerdir. 6.000-7.000 okka buğday çıkarmış olan köylüler, geline durumunda şehirden bir çuval un alarak, onları da onar okka şeklinde köylerine taşır hale gelmişlerdir. Zengin olarak bilinen köylüler dahi açlıkla mücadele eder vaziyete düşmüşlerdir. Köylüler yeni mahsule kadar nasıl geçineceklerini düşünürken, artık mahsulü nasıl kaldıracaklarını düşünür olmuşlardır. Çetelerin basıp da ellerinden malları alınmayan bazı köyler de sular altında kalmıştır ve birçok yerlerde de ekinler donmuştur.⁴⁸⁹

1947 yılı Mart ayı ortalarına doğru tütün tüccarları 1946 mahsulü tütünleri görmek ve fiyatlandırmak için gidebildikleri kadar köye varmışlardır. 1946 yılında tütün mahsulü havaların uygunsuz gidişatından dolayı çok kısa olmuştur. En çok zarar gören ürün tütün olmuş, mahsul az çıkmış ve bu mahsule de az fiyat biçilmiştir. Buğday, pamuk gibi ürünler savaş öncesi fiyatının 200 katından fazlaya, altın 100 katından fazlaya satılırken, tütün 50 katından fazla fiyat bulamamıştır. Tütün çiftçileri yardımsız geçinemeyecek hale gelmişlerdir. İskeçe'nin dağlık bölgesinde 8.500

⁴⁸⁷ Hükümet askeri kastediliyor.

⁴⁸⁸ Bu bölümde Batı Trakya'da iç savaş sırasında tarım ve hayvancılık alanında yaşanan gelişmeler kronolojik olarak aktarılmıştır.

⁴⁸⁹ Trakya, 10 Mart 1947.

drahmiye 10-15 okka tütün satılmış, aynı fiyatlarla Gümölcine havalisinde de birkaç okka tütün satılmıştır.⁴⁹⁰

Tütün konusunda bir başka sorun da tütün ekimi yasağı olmuştur. 18 Mart 1947 tarihinde Tütün Himaye Bürosu, İktisat Bakanlığı'nın 2592 sayılı bir emrini nahiyelelere göndermiş, 4680-1930, 176-1936 ve 5112-1931 sayı ve tarihli kanunlara uygun olarak yasak sayılan mıntikalarda 1947 yılı içerisinde tütün ekmek şiddetle yasaklanmıştır. Emirdeki elde edilen tütünün azami sınıra ulaştığı ve 65.000.000 okkaya geldiği ve dünyada ekonomik krizin olduğu yıllara aittir. O yıllarda dahi bu kanunlar büyük tartışmalara yol açmış, 4660-1930 sayılı kanun Yargıtay'ın 630 sayılı kararı ile bozulmuştur. Batı Trakya'da bu kararlar 1937 yılında uygulanmış, 1938'de de yeni bir kanun çıkarılmış ve bazı yerlere izinler verilmiştir. Savaşın önce 65.000.000 okka kadar tütün çıkarılmış, bu sayıyı 40.000.000 okkaya indirilmek için bazı tedbirler alınmıştır. Ancak iç savaş yıllarına gelindiğinde bu sayı 15.000.000 okkaya kadar düşmüş, 1947 yılında bu miktara dahi şüpheyle bakılır hale gelmiştir. Tütüncülükle geçinen İskeçe'ye bakıldığında ise yıllık elde edilen tütün savaş öncesinde 3.000.000 okka iken 1945-1946 yılı mahsulü 900.000 okka olmuştur. Ayrıca bazı bölgelerde tütün ekimini yasaklayan emir geç çıkarılmıştır. Bu emir 1946 Eylül'ünden önce gelmiş olmalıydı çünkü insanlar Mart 1947'ye kadar tarlasını tütüne hazırlamış, aşılamlarını yapmıştır.⁴⁹¹ 1947 yılı Nisan ayı sonuna gelindiğinde Batı Trakya Türk'ü olan milletvekili O. Nuri Yılmaz'ın girişimleri ile Maliye ve Tarım Bakanlıkları ortak karar alarak, tütün ekimi yasağını bir sezonluğuna ertelemiştir. Karara göre bu erteleme sadece 1947-1948 mahsulü için geçerlidir ve 1948-1949 yıllarında yasak uygulanacaktır.⁴⁹²

1947 yılı Mayıs ayı başlarına gelindiğinde Dedeagaç, Dimetoka, Sofulu ve Kumçiftliği bölgelerindeki ekonomik durum kötü hal almıştır. İç savaş başladığından beri çetelerle uğraşan bu bölge çok zarar görmüştür. Son birkaç yıl bütün Batı Trakya'da kurak geçmiştir, bunun yanında Nisan ayında don olayları yaşanmıştır. Bir de bunların üzerine bu bölgede Meriç Nehri taşkın yaparak çevresindeki tarım arazilerine zarar vermiştir. Önemli geçim kaynağı kozacılık olan bu bölgede beklenen verim alınamamıştır. Diğer tarım ürünleri de afetlerden dolayı büyük zarar görmüştür. Hayvanlar kuraklıktan ve besinsiz olmaktan dolayı çok kötü hale gelmişler ve onlardan da verim alınamamıştır. Meriç suları çekildiğinde de bölge köylerinde yaşayan insanlarda göç etme söylentileri baş göstermiştir. Nisan ayında yaşanan don olaylarının yanı sıra Gümölcine bölgesinde şiddetli rüzgârlar da olmuştur. Don ve rüzgârların etkisiyle bölgenin önemli ekonomik kaynağı olan üzüm bağlarında önemli oranda mahsul mahvolmuştur.⁴⁹³

⁴⁹⁰ **Trakya**, 17 Mart 1947.

⁴⁹¹ **Trakya**, 24 Mart 1947.

⁴⁹² **Trakya**, 28 Nisan 1947.

⁴⁹³ **Trakya**, 5 Mayıs 1947.

Kötü hava koşulları ve afetler Batı Trakya'da mahsullere çok zarar vermiş, bölge halkının elinde ekonomik bir varlık olarak hayvanları kalmıştır. Ancak ovalarda kuraklık nedeniyle ot olmayışından ve hayvanlar çeteler nedeniyle kışı ovada geçirdiklerinden dolayı yeterince beslenememiş ve cılız kalmışlardır. Özellikle göçebe hayvanlar meralarda kalmak zorundayken, çetelerin faaliyetleri nedeniyle hiç beslenememişlerdir. Bu nedenlerden dolayı ekinlerinden olan bölge halkı hayvanlarının telef olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır.⁴⁹⁴

1947 Ekim'ine gelindiğinde köylüler şehirlere akın etmeye başlamış, doğal olarak tütün işiyle ilgilenenler tütünlerini de yanlarında götürmüştür. Dolayısıyla gelen bu tütünlerin nasıl saklanacağı sorunu ortaya çıkmıştır. Bu durum özellikle İskeçe bölgesinde meydana gelmiştir. Tütünlerin yitirilmesine engel olmak isteyen İskeçe'deki Tütün Rençberleri Kulübü, Tütün Enstitüsü memuru, Tütün Himaye Bürosu memuru, Amele Kulüpleri Birliği başkanı ve Şirketler Merkezi'nin bir temsilcinin katılımıyla bir konferans yapılmıştır. Konferansta şehre göçenlerin getirmiş oldukları tütünlerin en kolay ve kullanışlı şekilde nasıl pastal edileceği tartışılmıştır. Alınan karara göre Ziraat Bankası'nın da yardımıyla birkaç mağaza belirlenecektir ve tütünler sahipleri tarafından yeşil ve çürükleri ayrıldıktan sonra sırik ipleri kesilip bastırılacaklardır. Herkesin tütünleri belirlenen mağazalarda ayrı ayrı bulunacak, karışmayacaktır ve satılma işlemi yine bu mağazalarda gerçekleştirilecektir.⁴⁹⁵

1948'in Şubat ayı ortalarında Yunan Hükümeti, milletvekillerini Atina'ya çağırmıştır. Batı Trakyalı Türk milletvekilleri de Atina'ya gitmişler ve birtakım görüşmelerde bulunmuşlardır. 70'ten fazla milletvekilinin girişimi ile tütün meselesi hakkında bazı kararlar alınmıştır. Bütün partilerin milletvekillerinden oluşan bir heyet, toplantılar yaparak ve raporlar hazırlayarak hükümete tavsiyelerde bulunmuştur. Hükümetçe çok önemsenen bu heyetin tavsiyeleri şu şekilde özetlenebilir:⁴⁹⁶

- Bugünden itibaren banka, tütün rençberlerine okka başına 2.000 drahmi verecektir.
- Yakın zamanda geçen senenin tütünleri için pirim verilmeye başlanacaktır.
- Bu seneki tütünlerin satılması için fiyat belirlenecektir ve bu fiyat 1938-1939 fiyatlarının 150-200 katı olacaktır. Eğer tüccar uluslararası piyasaya göre bu fiyatı veremezse, geri kalan parayı hükümet ödeyecektir. Tütün satışlarında %20 olan vergi %5'e indirilecektir. Ülke içindeki sigara fiyatlarına 200 drahmi zam yapılacak, ithalatçıların aldıkları dolarlara %7,5 zam yapılacak böylelikle 180.000.000.000 drahmi temin edilecektir.
- Tütünleri çetelerden dolayı zarar görmüş kişilerin borçları 10 senelik uzun bir vadeye bağlanacak ve bu kişilere yeni mahsul için kredi verilecektir.

⁴⁹⁴ **Trakya**, 12 Mayıs 1947.

⁴⁹⁵ **Trakya**, 27 Ekim 1947.

⁴⁹⁶ **Trakya**, 8 Mart 1948.

Hükümet bu heyetin tavsiyelerini dikkate almış, tütün fiyatlarını 1938-1939 senesinin 155 katı olarak belirlemiştir. Tüccarlar, tütünler için bir önceki yıla göre %35 daha fazla para verecektir. Tüccarın veremediği fiyatın üstünü hükümet karşılayacaktır. Bu para da sigaraya yapılan zamdan ve başka kaynaklardan karşılanacaktır. Böylelikle en pahalı tütünü satanın eline okka başına 20.000-21.000 drahmi geçecektir. Diğer yandan verilecek primler, bölgeye göre değişiklik gösterecek okka başına 1.000 ile 3.000 drahmi arasında olacaktır.⁴⁹⁷ Yine tütünlerini çetelerden kaçırmış olanlara nakliye ve bakım masrafı olarak okka başına 300-1.000 drahmi yardım yapılmıştır. Haziran ayı ortalarına doğru tütünler alınmaya başlanmıştır,⁴⁹⁸ Haziran sonuna gelindiğinde İskeçe'nin şehir, Ortakol, Derekolu bölgeleri ile Yassıören gibi bölgelerde 500.000 okkaya yakın tütün, okkası 11.000-13.000 drahmiden satılmıştır. Gümölcine'de de 10.500 drahmiye kadar satışlar olmuştur. Diğer taraftan devlet tüccarın verdiği ücretin üzerini tamamlamak için köy köy verilecek parayı belirlemiştir. Bir önceki senenin tütünleri için belirlenen toplamda 55.000.000.000 drahmilik primlerin de dağıtımına başlanmıştır.⁴⁹⁹ Temmuz başlarına gelindiğinde tütünlerin dörtte üçünden fazlası satılmıştır.⁵⁰⁰

1948 yılı Eylül ayı sonuna gelindiğinde tarım ürünleri tamamen toplanmış ve satılmaya başlanmıştır. Banka, çavdarı okkası 1.700, arpayı da okkası 1.400 drahmiden toplamıştır. Her çiftçi bankaya ancak 3.000 okka mal verebilmiş, bu miktardan fazla mal elde eden çiftçiler de geri kalan mallarını tüccarlara satmıştır.⁵⁰¹

Ekim 1948'e gelindiğinde, 1947 yılı tütün mahsulünden tüccarların verdiği paranın üzerini devlet garanti etmiş, karşılamak için bölgelere para göndermeye başlamıştır. Ancak sözü edilen paranın sadece çok küçük bir kısmı aktarılmıştır. Tüccarın okka başı verdiği paranın üzerine devletin karşılayacağı para toplamda 55.000.000.000 drahmidir. Yine bu miktarın 10.000.000.000 drahmi kadarı İskeçe'ye düşmektedir. Bu tarihe kadar Maliye Bakanlığı tütün çiftçilerine 30.000.000.000 drahmi ödendiğini bildirmiştir. İskeçe'nin bu paradan payı ise 6.000.000.000 drahmidir. Ancak İskeçe'ye sadece 1.000.000.000 drahmi gelmiş, bu meblağ da sadece birkaç köye verilmiştir. 1948 Ekim'ine gelindiğinde garanti edilen bu paranın henüz bölgeye gelmemesi, sadece ufak bir kısmının verilmesi ve dağıtıldığı açıklanan paranın verilmemesi bölge halkında hayret ve endişe uyandırmıştır.⁵⁰² Kasım ayına gelindiğinde ise bu paranın İskeçe'ye verilmesi gereken kısmının 2.500.000.000 drahmisi dağıtılmıştır. Bu da asker aileleri ile bazı hastası olanlara verilmiş, geri kalan

⁴⁹⁷ **Trakya**, 31 Mayıs 1948.

⁴⁹⁸ **Trakya**, 14 Haziran 1948.

⁴⁹⁹ **Trakya**, 21 Haziran 1948.

⁵⁰⁰ **Trakya**, 5 Temmuz 1948.

⁵⁰¹ **Trakya**, 27 Eylül 1948.

⁵⁰² **Trakya**, 18 Ekim 1948.

köylü bekletilmiştir.⁵⁰³ Aralık ayına gelindiğinde de milletvekillerinin baskıları neticesinde 10.000.000.000 drahmi daha dağıtım için bölgelerine gönderilmiş, bu paranın 2.500.000.000 drahmisi İskeçe'ye gönderilmiştir.⁵⁰⁴

Yeni tütünler için rençperlere okka başına 2.000 drahmi kredi verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu krediler 1948 yılı Aralık ayında bankaya aktarılmıştır. Alınan karara göre bir önceki tütünden kalan hükümetin garanti ettiği ücretin dağıtılması bittiğinde, krediler vermeye başlanacaktır. Yine keçi ve koyunların bakımları için hayvan başına 6.000 drahmi kredi verilmiştir. Diğer taraftan çete felaketine uğrayıp köylerini terk etmiş olanlara da geri alınmamak üzere sürüm ve tohum parası verilmiştir.⁵⁰⁵ Aralık ortasına gelindiğinde tütünün garanti ücreti için gönderilmiş olan 2.500.000.000 drahmi dağıtılmıştır ve yeni tütün için krediler vermeye başlanmıştır. Ayrıca Aralık ayında yeni mahsul tütünden İskeçe'de 211.500, Gümülcine'de 98.700 okka tütün satılmıştır. Bu tütünler, köylüler paraya sıkıştığı için erkenden satılmış ve nispeten bankanın kredi verdiği bölgelerde tütün satışının daha az olduğu gözlemlenmiştir.⁵⁰⁶

Diğer taraftan bir önceki tütünün garanti ücretinden İskeçe'de dağıtılmamış 5.400.000.000 drahmi civarında bir miktar kalmıştır.⁵⁰⁷ 1949 yılı Ocak ayına gelindiğinde de bu ücretin 2.000.000.000 drahmisi İskeçe'deki Ziraat Bankası'na yatmış, dağıtılmaya başlanmıştır.⁵⁰⁸ Böylelikle hükümetin vereceği garanti paradan Batı Trakya köylüsünün, İskeçe ve çevresine 3.500.000.000, Gümülcine ve çevresine 500.000.000, Şapçı ve çevresine 10.000.000 drahmi alacağı kalmıştır.⁵⁰⁹ Nihayet 1949 yılı Şubat ayı sonuna doğru bu üç bölgenin de parası bankaya aktarılmıştır.⁵¹⁰ 1949 Mart ayı ortalarına gelindiğinde Atina'da bir tütün komisyonu toplanmış ve komisyon tarafından bir rapor hazırlanmıştır. Buna göre bir önceki yıl yani 1947 tütünün toplam miktarının 36.000.000 okka olduğu saptanmıştır. 1948 tütününün ise toplamda 28.000.000 okka olduğu belirtilmiş, iki yıllık rekoltede toplam %22 düşüş yaşandığı hesaplanmıştır. Bu eksikliğin sebepleri ise çete faaliyetleri nedeniyle az tütün ekimi ve hava şartları olarak aktarılmıştır. Bunların yanı sıra 1948 tütününün kalitesi, 1947 tütününe göre daha kaliteli olarak belirlenmiştir. Komisyon 1948 tütünleri için de bir önceki sene de olduğu gibi ihracat vergisi alınmamasına ve tütün ekip biçme masraflarının çok yüksek olması dolayısıyla, tütün fiyatlarını savaş öncesi (II. Dünya Savaşı)

⁵⁰³ **Trakya**, 15 Kasım 1948.

⁵⁰⁴ **Trakya**, 1 Aralık 1948.

⁵⁰⁵ **Trakya**, 6 Aralık 1948.

⁵⁰⁶ **Trakya**, 31 Ocak 1949.

⁵⁰⁷ **Trakya**, 20 Aralık 1948.

⁵⁰⁸ **Trakya**, 3 Ocak 1949.

⁵⁰⁹ **Trakya**, 24 Ocak 1949.

⁵¹⁰ **Trakya**, 21 Şubat 1949.

fiyatların 225 katı olarak belirlemiştir.⁵¹¹ 1949 Nisan'ına gelindiğinde de hükümetin ekonomik işlerinde yetkili olan bakan muavini Diyomidis bir açıklama yapmıştır. Açıklamada 1947 yılında olduğu gibi bir emniyet fiyatına ihtiyaç olmadığını, hükümet tüccarlara kredi açtığından zaten tüccarların tütünleri bir önceki seneden biraz fazlasına alacağını, tütünler satıldıktan sonra da bir pirimin tayin edilip çiftçilere dağıtılabileceğini aktarmıştır.⁵¹²

Hükümet yeni tütün fiyatıyla ilgili kararlarını 1949 yılı Mayıs ayı ortalarında vermiştir. Buna göre tekrar tütünler için bir emniyet fiyatı belirlenmiş, bir önceki senenin %10 fazlası olarak açıklanmıştır. Tütünlerin fiyatları ise bir önceki sene, savaş öncesi (II. Dünya Savaşı) fiyatın 155 katı iken, bu sene 200 katı olarak belirlenmiştir. Buna göre bir önceki sene okka başına çiftçilerin eline geçmesi gereken para 15.000 drahmidir. Tüccarın vermesi gereken emniyet fiyatı 10.910 drahmidir. Hükümet de bu paranın üzerini tamamlayarak 4.090 drahmi prim ödemiştir. Bu sene ise tüccarın okka başı bir kantar olarak vereceği para 12.001 drahmidir. Hükümetin belirlediği para savaş öncesi fiyatın 200 katı olduğu için rençperin eline geçmesi gereken para 19.355 drahmidir. Buna göre 7.354 drahmilik farkı hükümet ödeyecektir. Bunun dışında çiftçi tütününü tüccara satarken 12.001 drahmiden ne kadar fazla paraya satarsa yanına kâr olarak kalacaktır. Ayrıca fiyatlar her köye göre farklılık gösterecektir.⁵¹³ Haziran başına gelindiğinde de her köyün satacağı tütünün ve alacağı primin miktarları açıklanmıştır. Tütüne okka başı verilecek fiyat savaş öncesi fiyatın 200 katı olurken, prim de bir önceki senenin 2 katı civarında olmuştur. Hükümetin bu kararları almasının arkasında Batı Trakya milletvekillerinin yoğun çaba ve mesaisi olmuştur.⁵¹⁴

1949 Haziran'ının başlarında Yunan Hükümeti kamuoyunca beklenmedik bir karar almış ve kararını meclise sunmuştur. Yalnızca 50.000 ton buğday, 11.500 ton çavdar ve 15.000 ton arpa toplayacağını bildiren yetkililer, okka başına buğday fiyatını 2.000, çavdar fiyatını 1.550 ve arpa fiyatını da 1.300 drahmi olarak belirlemişlerdir. Toplama depolarına hububat teslim edenlere de okka başına 500'er drahmi hediye verilecektir. Ancak bu parayı alan kişiler gelecek yıl dönüm başına daha fazla mahsul alabilmek için Ziraat Bakanlığı ile birlikte çalışacağına ve onun emirlerini tamamen yerine getireceğine dair belge imzalayacaktır. Diğer yandan sadece 50 dönüme kadar araziye ekmiş olanlar ürünlerini teslim etme hakkına sahip olacaklardır. 20 dönüme kadar ekenler 500 okka, 30 dönüme kadar ekenler 1.000 okka ve 30-50 dönüm arası ekenler 1.500 okka ürün teslim edebileceklerdir. Hükümet bu verilen fiyatların da savaş öncesi verilen fiyatların 280 katı olduğunu iddia etmiştir. Ancak bu durum çiftçiyi memnun etmemiş, çiftçilerin tepkisini çekmiştir. Bu dönemde buğdayın maliyet fiyatı 2.000 drahmiyi aşmaktadır. Bu nedenle çiftçinin kârı oldukça azdır. Ayrıca bu dönemlerde çiftçinin kullandığı saban demiri, araba tekerleği ve giyecek eşyası gibi ürünler

⁵¹¹ **Trakya**, 14 Mart 1949.

⁵¹² **Trakya**, 11 Nisan 1949.

⁵¹³ **Trakya**, 23 Mayıs 1949.

⁵¹⁴ **Trakya**, 6 Haziran 1949.

dışarıdan ithal edilmektedir ve bunların fiyatı binlerce kat fazlasına çıkmışken, 600.000 ailenin geçim kapısı olan hububat ürünlerinin fiyatının bu şekilde belirlenmesi uygun bulunmamıştır.⁵¹⁵ Bunların yanında hükümet 50.000 ton buğday alacağını açıklarken, 1949 yılı için elde edilmesi beklenen buğday miktarı 650.000 ton olmuştur. Haziran ayı ortalarında bu konu mecliste sert tartışmalara sebep olmuş, muhalefet buğday fiyatının 3.000 drahmi, toplanacak miktarın da 150.000 ton olabileceğini savunmuştur.⁵¹⁶ 20-21 Haziran’da bu konuda yapılan sert tartışmalar sonucu hükümet belirlediği programda ısrar etmiş ve meclis itimat oylamasına gitmiştir. Oylama sonucu hükümetin lehine sonuçlanmış ve hükümetin hububat programı yürürlüğe girmiştir.⁵¹⁷

1949 Haziran ortalarına gelindiğinde de yapılan çalışmalar neticesinde tütün işçilerinin yevmiyeleri belirlenmiş ve anlaşma tüccar ve işçi temsilcileri tarafından imzalanmıştır. Buna göre ustabaşılar ve istifçibaşılar 43.250, ustabaşı ve istifçibaşı yardımcıları 37.875, aktarmacılar 37.687, tongacı ve istifçiler 33.200, yaprak ayıran erkekler 25.300, yaprak ayıran kadınlar 19.200 drahmi alacaklardır.⁵¹⁸

3.5. Çete Felaketzedeleri

1948 yılı Ocak ayında çete felaketzedelerine yardım sorunu ortaya çıkmıştır. Hükümet, çete felaketzedeleri olarak belirlenen insanları “andartopliktos”⁵¹⁹ (çetelerden zarar gören-çete felaketzedesi) sayarak, yardım etmeye başlamıştır. Çeteler tarafından hayatları tehdit altında olanlar, aile üyelerinden birisi dağa kaldırılanlar, evleri yakılmış olanlar, şehre veya emniyetin sağlandığı yerlere inenler günde 1.500 drahmi ile 120 dirhem ekmek yardım almıştır. Bunun yanında hak sahibi olup hakkını alamayan pek çok insan vardı. Tamamen yanmış köyler vardır ve bunların halkı dilencilik yapar duruma gelmiştir, oysaki bunlar köylerinde az çok geçinebilmekteydi. Köylerini bırakıp şehirlere inenlerin sayısı bilinmeyecek kadar çoktur. Bu köylülerin çoğu evlerinden her şeylerini alarak şehirlere inmişlerdir. Ancak asker köye girdiğinde çok durmadığından bazı köylüler hemen köyden çıkmak zorunda kaldığından ya sırtlarına alabildikleri kadarını götürmüşler ya da hiçbir şey alamamışlardır. Bu şekilde boşaltılan köyler birkaç gün sonra çeteler tarafından basılarak ne varsa yağmalanmıştır. Her şeylerini alıp şehre inen köylüler felaketzede yardımından yararlanırken, hiçbir şeyini alamadan köyden çıkmak zorunda kalanlardan pek çoğu bu yardımlardan mahrum kalmıştır. Bunların yanı sıra korucu olarak maaş alıp, köyde vazifesi başında olmayıp, bir de felaketzede yardımı alanlar olmuştur. İskeçe’nin Çalaperdi, Gümülcine’nin Koyundere köyleri ise

⁵¹⁵ **Trakya**, 13 Haziran 1949.

⁵¹⁶ **Trakya**, 20 Haziran 1949.

⁵¹⁷ **Trakya**, 27 Haziran 1949.

⁵¹⁸ **Trakya**, 20 Haziran 1949.

⁵¹⁹ İnsanlar üç ana durumda çete felaketzedesi sayılıyordu; evleri yağmalandığı ya da zarar gördüğü için mülteci olarak kaydedilen köylüler; çete faaliyetleri nedeniyle köylerini gönüllü olarak terkedenler; hükümet birlikleri tarafından güvenlik gerekçesiyle zorunlu olarak göç ettirilen köylüler. Featherstone ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 352.

hiç yardım görememiştir. Bu köylüler hükümet kararı ile köylerinden çıkarılmış, eşyalarını taşırlarken yardım görmemişlerdir. Evlerinde ve ambarlarında depoladıkları erzakları alacak fırsatı bulamamışlar, felaketzede yardımlarından yararlanamayınca da iyice kötü duruma düşmüşlerdir. İnsanlar hakları olan yardımı alamamış, bu durum huzursuzluğu çoğaltmış ve halkın hükümete karşı olan güvenini kırmıştır. Kamuoyunda da bu işlemleri takiple görevlendirilen belediye heyet ve kâtiplerinin işlerini iyi yapmadıkları, hatta partizanlık yaparak insan kayırdıkları ve günü geçiştirmek için çabaladıkları düşüncesi kamuoyuna hâkim olmuştur.⁵²⁰

Bunların yanında o dönemde İskeçe ve Gümülcine bölgelerinde Türk köyleri, Yunan köylerinden fazladır, ancak bunun tam tersi şekilde Yunan köylerini koruyan emniyet güçleri daha fazla olmuştur. 1947 Eylül'üne kadar Yunan köylüleri emniyet altına alınmış, örneğin akrabalarından biri herhangi şehirde jandarma olan bir zengin köylüye şehirde ev bulunmuştur ve mallarından hiç "oktruva" (şehre inen kişilerden yanlarında getirdikleri hayvan ve malları için verdikleri bir çeşit vergi) alınmadan şehre taşınmıştır. Çokça Yunan köylüsü çeteler tarafından da hiç zarara uğramadıkları halde "andartopliktos" sayılmıştır. Diğer taraftan her gece yağma için yapılan baskınlara uğrayan Türk köylüleri ise yardım görmeden, ağır kiralarla şehre taşınmak zorunda kalmıştır. Kiralamış oldukları evlerden de jandarma tarafından çıkartılarak tekrar köyünün yolunu tutmak zorunda kalanlar olmuştur. Zaman geçtikçe çeteler güçlenmiştir ve onların kontrolü altında sadece Türk köyleri kalmıştır. Yunan köyleri boşaltılmış, Türk köylüleri kaderlerine terkedilmiştir. Yaklaşık 20.000 nüfusa sahip bu köylerin şehirle irtibatı kesilmiş, çetelerin emri altında kalmışlardır. Bu durum altında Türkler bir de çeteleri besledikleri suçlamalarıyla karşı karşıya kalmışlardır. Diğer yandan da çoğu ekin elde edememiş köylüler açlığa mahkûm olmuşlardır.⁵²¹ Türk halkı bu ayrımcılığın "Türk olduklarından" dolayı yapıldığını düşünmekteydi. Önemli sebeplerden biri bu olsa da Türklerin bu yardımlardan yararlanmada sorun yaşamalarının başka bir sebebi de onların dil, ferdi hakları ve bu hakları da hangi yollarla savunacaklarını bilmediklerinden gerçekleşmiştir.⁵²²

Başka bir husus köyden şehirlere inen Türk ve Yunanlara farklı muameleler yapılmasıdır. 1947'nin Ağustos ve Eylül aylarında Yunan köylüleri şehirlere inmiş, hükümet onlara her türlü yardımı yapmıştır. Köylülerin taşınması için kamyonlar getirtmiş, şehre indiklerinde de bütün mallarını emniyet altına almış, ayrıca hayvanlar ve mallar için alınan "oktruva" adındaki nakdi bedelin alınmamasını kararlaştırmıştır. Diğer yandan daha evvelce de bahsedildiği gibi şehre inen Yunan köylüleri için, şehirdeki Türklerin kapıları kırılarak evleri paylaştırılmıştır. 1948'in Ocak ayına gelindiğinde ise artık Türk köylüsünün verecek malı kalmamış, çeteler de insanları kaçırmaya başlamıştır. Bu tarihlerde Türk köylülerinin şehirlere inmeleri yoğun bir hal almıştır. Hükümet daha önce Yunan köylülere yaptığı gibi Türk köylülerin şehre inmesine yardımcı olmamış, herhangi bir

⁵²⁰ **Trakya**, 19 Ocak 1948.

⁵²¹ **Trakya**, 10 Mayıs 1948.

⁵²² **Trakya**, 31 Mayıs 1948.

Türk için, bir Yunan kapısı kırılmamıştır. Türklerin göçünün yoğunlaştığı bu dönemde de “oktruva” alınmaması kararı kaldırılmıştır. Öküzünü şehre getirenler 25.000 drahmi ödemiş, öküzü için saman getiren de bunun bedelini belediyeye ödemiştir. Türk köylüler kendi geçimleri için getirdikleri ekinin de vergisini ödemeye mecbur bırakılmış, parası olmayan köylüler bu ekinleri karaborsada satmaya ya da çetelere bırakmaya mecbur kalmışlardır.⁵²³

1949’un Nisan ayında çete felaketzedelerinin durumlarını doğru olarak tespit edebilmek için mutasarrıflıklarda kurulan bir komisyon, listeleri elden geçirmiş, daha önce haksızlığa uğramış olanları dinlemek için hazır bulunmuştur. Mart ayı yardımı için felaketzedelere dağıtmak amacıyla İskeçe İçtimai Muavenet Dairesi’ne 200.000.000 drahmi civarında para aktarılmıştır.⁵²⁴

Gümülcine ve İskeçe bölgelerinden iç savaş dolayısıyla şehirlere göç etmek zorunda kalmış olan köylüler 1949 yılının Kasım ayına gelindiğinde büyük ölçüde köylerine dönmüşlerdir. Ancak köylerine dönen köylüler burada göçmenlik yaşamlarından daha büyük sıkıntılarla karşılaşmışlardır. Bu köylülere yardım edecek devlet görevlileri zamanında görevlerini yapmamış, köylerin tamiri yapılmamış, köylüler zarar görmüş haldeki köylerine dönmüşlerdir. Kışın gelmesi ile de tamir işleri ve yollarda gidip gelmek daha zor bir hal alacağından köylüler endişe içinde kalmıştır. Ayrıca köylülerin tarlalarını sürmek için hayvanları ve koşum takımları kalmamıştı. Bu konuda Milletvekili Osman Nuri Yılmaz ilgili devlet makamlarına bu konu ile ilgili şikâyetleri dile getirmiş, ilgili bakan konuyla ilgili bazı emirler vermiştir. Ancak kamuoyu bunu vaatten öte bir şey olarak görmemiştir.⁵²⁵

3.6. Cemiyetler ve Spor Kulüplerinin Durumu

İskeçe Türk Birliği 1927 yılında İskeçe Türkleri tarafından, spor ve müzik gibi birçok alanda kültürel ve sosyal faaliyetler yürütmek amacıyla kurulan bir kuruluştur. II. Dünya Savaşı’na kadar birçok faaliyetleri yürüten bu kuruluşun, II. Dünya Savaşı sırasında İskeçe işgal edildiğinde binasına el koyulmuş, eşyası yağma edilmiş ve birlik 4 yıl kapanmıştır. Savaş sonrasında harap halde olan binalarını geri almışlar ve yılmadan çalışarak yeniden faaliyetlerine başlamışlardır. İç savaş yıllarına gelindiğinde de faaliyetlerini iyice arttıran birlik, halktan da yardım görmüştür. Savaşların sebebiyle birçok sporcusu ve sanatçısı Türkiye’ye göç eden birlik, önemli değerlerini kaybetse de genç insanları bulup yetiştirmiş ve dayanışma içerisinde gelişmeye devam etmiştir. Örneğin futbol takımını, takımın hem kaptanı hem de hücum oyuncusu olan Orhan Topuzlu çalıştırmıştır. Diğer yandan iç savaş yıllarında birliğin müzik bölümü pek gelişmiş değildir. Çünkü birlik ne müzik aleti alabilecek ne de müzik öğretmenlerine ödenebilecek parayı ayıramamıştır. II. Dünya Savaşı öncesinde başarılı olmuş ve birkaç sene üst üste İskeçe şampiyonluğunu kazanmış voleybol takımı,

⁵²³ **Trakya**, 9 Şubat 1948.

⁵²⁴ **Trakya**, 18 Nisan 1949.

⁵²⁵ **Trakya**, 14 Kasım 1949.

iç savaş yıllarında güç kaybına uğramıştır. Bunda savaşın ve maddi imkânsızlıkların etkisi büyüktür. Birlik, iç savaş yıllarında atletizm için bahçesinde uzun atlama ve yüksek atlama yerlerini hazırlamış, böylece atletizm bölümünü faal hale getirmeye çalışmıştır.⁵²⁶ Birliğin tiyatro bölümündekiler ise Ramazan ayı başlarında ve bayramlarda tiyatro oyunları sergilemişlerdir. Ayrıca her ay düzenli olarak farklı oyunları sahnelemeye çalışmışlardır. Bu denli bunalımlı bir ortamda tiyatro gibi sanatları icra etmek onları ve çevrelerini bir nebze olsun rahatlatmaktaydı. Gençler sokak politikasına dalıp, yok olmaktansa bu gibi faaliyetlerde bulunup yaşadıkları bölgeyi ve kendilerini renklendirmişlerdir.⁵²⁷ İç savaş yıllarında genel olarak sosyal ve kültürel faaliyetleri bu tarz birlikler yürütmüştür.

İç savaş yıllarında daha çok birliğin futbol bölümünün faaliyetleri kayıtlara geçmiş, halk futbol maçlarını ilgiyle takip etmiştir. İskeçe Türk Birliği takımı kadrosu Mustafa Sabri, Ahmet Ali, Mümin Hasan, İbrahim Hüseyin, Fehmi Ahmet, Cevat Ali, Recep Necip, Hüsmen Hüsnü, Orhan Topuzlu, Hüseyin Ali ve Sami Ali gibi isimler başta olmak üzere toplam 35 lisanslı futbolcudan oluşmuştur.⁵²⁸

İskeçe Türk Birliği takımı 1947 yılı Nisan ayına gelindiğinde Doksa Spor Kulübü ile yaptığı maçta 2-2 berabere kalmış, bundan birkaç hafta önce de Yunanistan'ın köklü kulübü Olimpiyakos'u 2-0 yenmiştir.⁵²⁹ İskeçe Türk Birliği takımı 4 Mayıs'ta İraklis ile oynadığı maçı 6-1 kazanmıştır.⁵³⁰ 22 Haziran 1947'ye gelindiğinde, henüz ciddi manada faaliyetlerine birkaç ay önce başlamış olan Gümülcine Türk Gençler Birliği takımı ile İskeçe Türk Birliği takımları bir maç yapmışlardır. İskeçe Türk Birliği Mustafa Uçar, Ali Makaracı, Ahmet Arap, Mümin Sportmen, Sadi Kalyoncu, Cevat Ali, Ferit Pire, Hüsmen Joker(?) Orhan Dedeagaç, Hüseyin Topuzlu, (?) Arap şeklinde bir kadroyla sahaya çıkmıştır. Gümülcine Türk Gençler Birliği takımı ise Nurettin(?) Galip, İsmail Şerif, Mehmet Sütçü, Hasan İmamoğlu, Kabuli, Raif Berber, İsmail Hacıoğlu, Cahit Mehmet, Hasan Hatipoğlu, Halil Çakır, Ferit Kabuli isimlerinden oluşan bir kadro ile sahaya çıkmıştır. İskeçe'de oynanan oyunun ilk yarısı İskeçe Türk Birliği'nin 3-0 üstünlüğüyle sonuçlanmış, ikinci yarı da İskeçe Türk Birliği bir gol daha atarak maçı 4-0 kazanmıştır.⁵³¹ 6 Temmuz 1947'de Gümülcine Türk Gençler Birliği, Dedeagaç Ethnikos ile kendi sahasında bölge birincilik turnuvası dâhilinde bir maç oynamış ve 7-0 mağlup olmuştur.⁵³² 27 Temmuz 1947'de İskeçe'de bölge birincilik final maçı oynanmıştır. İskeçe Türk Birliği, Aspis ile oynadığı karşılaşmada iki tarafta maçı eksik oyuncu ile tamamlamış,

⁵²⁶ **Trakya**, 15 Mart 1948.

⁵²⁷ **Trakya**, 18 Ağustos 1947.

⁵²⁸ **Trakya**, 15 Mart 1949.

⁵²⁹ **Trakya**, 21 Nisan 1947.

⁵³⁰ **Trakya**, 5 Mayıs 1947.

⁵³¹ **Trakya**, 23 Haziran 1947.

⁵³² **Trakya**, 14 Temmuz 1947.

İskeçe Türk Birliği 3-2 mağlup olmuştur.⁵³³ Trakya'da birincilik turnuvası sona ermiş ve Aspis takımı Gümölcine bölgesinde, Dedeagaç'ın Etnikos takımı da Dedeagaç bölgesinde birinci olmuşlardır, ancak bu birincilikler 1946 yılında oynanamayan turnuva içindir, 1947 turnuvası Eylül ayında oynanacaktı.

17 Ağustos 1947'de İskeçe Türk Birliği ile Gümölcine'nin AEK takımları, çetelerden zarar görenlerin yararına bir maç oynamışlardır. Gümölcine Valisi Kontopulos'un himayesinde yapılan maçta, AEK takımında, Gümölcine Türk Gençler Birliği'nden Hasan Hatipoğlu da oynamıştır. Maçı izlemek için resmi erkânın yanı sıra T.C. Gümölcine Konsolosu Muzaffer Görduysus da tribünde yerini almıştır. Heyecanlı geçen oyunun sonunda İskeçe Türk Birliği takımı 3-1 yenilmiştir.⁵³⁴ 24 Ağustos 1947 tarihinde İskeçe Türk Birliği ile Gümölcine Türk Gençler Birliği takımları daha önce oynamış oldukları maçın rövanşını Gümölcine'de oynamışlardır. İlk maçta 4-0 yenilen Gümölcine ekibi, rövanş maçında İskeçe ekibini 5-4 yenmiştir.⁵³⁵ 1947'nin Eylül ayında Yunanistan genelinde bölge birincilik maçları oynanmaya başlanmış, Gümölcine Türk Gençler Birliği oyuncu yetersizliğinden katılamamış, İskeçe Türk Birliği de 28 Eylül'de ilk maçta Aspis'e 5-1 mağlup olmuştur. 5 Ekim'de İskeçe Karması ile Gümölcine Karması Gümölcine'de bir karşılaşma yapmıştır. İskeçe Türk Birliği'nden 3 oyuncunun bulunduğu karşılaşmanın amacı, Selanik'ten gelecek Selanik Karması'na karşı oluşturulacak Trakya Karması'na oyuncu seçmektir.⁵³⁶ 2 Kasım 1947 tarihine gelindiğinde İskeçe Türk Birliği takımı Gümölcine'de Gümölcine'nin AEK takımı ile bölge birinciliği için maç yapmış ve 3-1 mağlup olmuştur. İskeçe Türk Birliği takımı yetkilileri, AEK takımını oyuncularının lisansı olmadığı gerekçesi ile federasyona şikâyet etmiştir.⁵³⁷ 1947 yılı Kasım ayının son günü İskeçe Türk Birliği, Orfevs takımı ile bölge birinciliği maçlarından birini oynamış, karşılaşmayı 2-0 kazanmıştır.⁵³⁸ Bu karşılaşmanın rövanşı ise 21 Mart 1948'de İskeçe'de oynanmış, İskeçe Türk Birliği ve Orfevs 1-1 berabere kalmışlardır.⁵³⁹

28 Mart 1948'de İskeçe'de, İskeçe Türk Birliği ile Trakya'nın en güçlü sayılan takımı Aspis karşılaşmış, İskeçe Türk Birliği maçı 3-2 kazanmıştır. Diğer yandan iç savaş yıllarında İskeçe Türk Birliği malzeme sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Maarif Bakanlığı Yunanistan'daki en küçük ve isimsiz futbol kulüplerine kadar hepsine malzeme göndermişken, İskeçe Türk Birliği takımını bu yardımdan muaf tutmuş, takım yamalı formalar ve yırtık ayakkabılar ile birçok maç yapmıştır.⁵⁴⁰

⁵³³ **Trakya**, 28 Temmuz 1947.

⁵³⁴ **Trakya**, 18 Ağustos 1947.

⁵³⁵ **Trakya**, 1 Eylül 1947.

⁵³⁶ **Trakya**, 6 Ekim 1947.

⁵³⁷ **Trakya**, 10 Kasım 1947.

⁵³⁸ **Trakya**, 1 Aralık 1947.

⁵³⁹ **Trakya**, 22 Mart 1948.

⁵⁴⁰ **Trakya**, 29 Mart 1948.

Daha sonra yetkililer açıklama yaparak Yunanistan'daki bütün kulüplerin kayıtlı olduğu bir kütüğün bulunduğunu, her kulübün bu kütüğe nizamnamesini göndererek kayıt ettirildiğini belirtmişlerdir. İskeçe Türk Birliği'nin nizamname göndermediğini ve bu nedenle kulübe malzeme gönderilmediği eklemişlerdir. Oysa kulüp nizamnamesi 1947'de mahkemece tasdik edilmiş ve resmi kurumlara kopyaları verilmiştir. Diğer taraftan da kulüp, devlet tarafından birçok gösteriye davet edilmiş, masrafları devlet tarafından karşılanmıştır, ayrıca resmi maçlara çıkmışlardır.⁵⁴¹ 11 Nisan 1948'de İskeçe'de bölge birincilik maçları için İskeçe Türk Birliği ile Gümülcine Atletler Birliği maçı oynanacakken, Gümülcine ekibi maça gelmemiş, İskeçe Türk Birliği de 2 saat gecikmeli olarak Orfevs takımı ile maç yapmıştır. İskeçe Türk Birliği maçı 3-0 kaybetmiştir.⁵⁴² Bütün bu spor türü faaliyetler iç savaş yıllarında halkın bozuk olan moralini düzeltme ve devlet gücünün varlığını halka hissettirmek amacını da taşıyordu.

3.7. Birleşmiş Milletler ve ABD Yardımları Sorunu

Batı Trakya Türkleri de diğer Yunan vatandaşları gibi BM'nin ve ABD'nin yaptığı peynir, konserve et, tuzlu balık, kavurma gibi ürünlerin bulunduğu yiyecek ve yağmurluk, siyaha boyanmış asker ceketi gibi kıyafetlerin bulunduğu⁵⁴³ giyecek yardımlardan yararlanmışlardır. Ancak bu gelen yardımların dağıtımında sorun yaşanmıştır. Hükümet idaresindeki parti mensupları, partizanlık yaparak bazı kesime ayrıcalık tanıyıp, bu yardımlardan haksızca faydalanmalarını sağlamışlardır. Köylüler hakkı olanı alamamış, bu yardımlar fazlasıyla hükümet yandaşlarına gitmiştir. Birçok bölge bu yardımlardan mahrum kalmıştır. Bu yardımları gören bölgeler de bundan "yarım yamalak" yararlanmıştır. Halka dağıtım bitti diyerekten depolarda gıda maddeleri saklanmış, sorulduğunda ise tüccar malları olduğu söylenmiştir. Gıdanın halka dağıtımında tam anlamıyla bir karanlık, kargaşa ve muamma söz konusu olmuştur.⁵⁴⁴ 1947 yılı Nisan ayına gelindiğinde bir yıldır erzak alamayan köylüler olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca okula giden çocuklar için ayrı erzak dağıtımı planlanmış ancak onlara verilecek erzakın depolardan alınıp satıldığı parasının da hakkı olanlara verilmediği, birçok bahane ile başka yerlere harcandığı görülmüştür.⁵⁴⁵

BM tarafından gönderilen yardım malzemesinin bazı Türklere ulaşmadığı bilinmektedir. Bunda merkezi hükümetten çok yerel memurlukların suçu olmuştur. Gümülcine'nin dağlık bölgesinde bulunan hepsi Türk köylerinden oluşan 3.000-4.000 nüfuslu Hemetli (Organi) Nahiyesi vardır. 1947 yılında bu nahiyeye bağlı halk, belediyeyi BM yardımlarından faydalanamadıkları gerekçesiyle Milletvekili O. Nuri Yılmaz'a şikâyet etmiştir. Bu meselenin üstü şikâyet edildiği

⁵⁴¹ **Trakya**, 9 Ağustos 1948.

⁵⁴² **Trakya**, 12 Nisan 1948.

⁵⁴³ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, 437.

⁵⁴⁴ **Trakya**, 20 Ocak 1947.

⁵⁴⁵ **Trakya**, 14 Nisan 1947.

zaman kapansa da, yardım konusunda suiistimal olduğu düşünülerek 1949 yılında mahkemeye taşınmıştır. Nahiye müdürü, nahiye kâtibi ve iâşe komisyonu üyeleri 14 Ocak 1949'da mahkemede yargılanmışlardır. O. Nuri Yılmaz'ın da şahit olarak bulunduğu mahkemede, bütün zanlılar suçlu bulunmuş, özellikle nahiye kâtibi suçlu bulunarak, hakkında daha ağır bir ceza verilmiştir. Nahiye müdürü de II. Dünya Savaşı sonrası buraya parti aracılığıyla atanmış, hakkında sürekli şikâyetler olmasına rağmen görevinden alınmamış, görev süresince Gümölcine'de hatırı sayılır bir esnaf olmuştur.⁵⁴⁶ Üstelik bu görülen mahkemede suçlu bulunup hüküm giymesine rağmen görevinden alınmamış, işine devam etmiştir. Buna ek olarak Narlıköy (Poliantos) Nahiye Müdürü de, Narlıköy'de sığıntı olarak yaşayan çete felaketzedesi 13 çobanın tutuklanması üzerine, çobanları kurtarmak vaadiyle bu kişilerin akrabalarından para toplamıştır. O. Nuri Yılmaz tarafından mahkemeye verilen nahiye müdürü, mahkeme tarafından yargılanarak 4 ay hapse mahkûm edilmiş, ancak o da Hemetli Nahiye Müdür gibi görevine devam etmiştir.⁵⁴⁷ Genel Valilik 10 Mart 1949'da bu konulara değinen bir açıklamada bulunmuştur. Valilik, Hemetli Nahiye Müdürü'nün hüküm giydiğine dair mahkeme kararının kendilerine tebliğ edilmediğini için bu meseleden haberdar olmadıklarını aktarmıştır. Yine Narlıköy Nahiye Müdürü'nün de her türlü evrakının hazırlanmış olduğunu ancak, bakanın bir tamimi üzerine tatbikat yapılmadığı aktarılmıştır. Bu açıklamalar Batı Trakya kamuoyunu tatmin etmemiştir.⁵⁴⁸

3.8. Cemaat Heyetleri, Azınlık ve Müftülükler Sorunu

Batı Trakya Türk azınlığının yaşadığı sorunlardan bazıları da Yunan Hükümeti'nin, azınlığı Müslümanlık üzerinden tanımlayarak milli benliklerini ortadan kaldırma amacı ve Cemaat Heyetleri sorunudur. Hükümet, Cemaat Heyetlerini Türk azınlığını temsil eden bir kurum olarak değil, sadece mülkleri idare eden bir komisyon olarak nitelemekteydi. İskeçe Mutasarrıflığı 20 Ekim 1946 tarih ve 15881 sayılı bir kararı "İskeçe Müslüman Cemaati'ne" başlığı ile göndermiştir. Bu kararda Trakya Genel Valiliği'nin "İskeçe Müslüman Cemaati Heyeti'ni" değiştirdiği belirtilmiştir. Devlet makamları bu tarz belgelerde kelime oyunu yaparak, ileride bölgedeki azınlığın Türk olduğunu reddetmek ve onları Müslüman-Helen olarak tanımlayabilmek amacı gütmüştür. Değişen bu Cemaat Heyeti'nden bazı kimseler, bu yolla oluşturulmuş bir cemaatin içinde bulunmak istemediklerini belirterek yemin etmeyip, göreve başlamak istemedikleri söylentileri çıksa da⁵⁴⁹ teslim işlemleri gerçekleşmiş heyet göreve gelmiştir. Bu göreve gelen heyetin üyeleri, bölgede eskiden beri hükümetin kendi emellerini gerçekleştirmek için kullandığı şahıslar olarak tanınmışlardır. Bu heyetten bir önceki dönemde görevde bulunan heyet, 1946 Şubat'ında göreve gelmiş ve iyi işler gerçekleştirmiştir. Öğretmen maaşlarını 12.000'den 70.000 drahmiye çıkarmışlar ve mümkün olan

⁵⁴⁶ Trakya, 17 Ocak 1949.

⁵⁴⁷ Trakya, 28 Şubat 1949.

⁵⁴⁸ Trakya, 14 Mart 1949.

⁵⁴⁹ Trakya, 23 Aralık 1946.

en iyi öğretmen kadrosu ile eğitime başlayarak okullara çeki düzen vermişlerdir. Ayrıca imam ve din memurlarının da maaşlarını 3.000'den 50.000 drahmiye çıkarmışlardır. Kasayı 23.160 drahmi ile teslim alan heyet, bölgedeki bütün mülkler tamir edilmiş, bir önceki yıl odun bulamayan okulların depoları odun doldurulmuş ve bütün maaşlar ödenmiş şekilde 1946 yılının sonunda 5.090.896 drahmi ile teslim etmiştir. Dönemin valisi tarafından liyakatsizlikle suçlanan bu heyetin görevden alınması, bölge halkı tarafından iyi giden bir işin baltalanması ve bölge Türklerine göz açtırılmamaya çalışılması olarak değerlendirilmiştir.⁵⁵⁰

Bu dönemde 1947 yılı Ocak ayında Batı Trakya'da azınlık mensubu ve Yunan vatandaşı olan Hamdi Hüseyin Fehmi ve Hakkı Süleyman adında iki kişiden oluşan "Pomak Heyeti"⁵⁵¹ olarak nitelenen bir heyet Avrupa ve ABD'de bazı siyasi temaslarda bulunmaya başlamışlardır.⁵⁵² Yunanistan Dışişleri Bakanlığı da gizlice bir Pomak heyeti kurmuştur. Bu heyet ABD, Yeni Zelanda ve Hindistan elçilikleriyle temasta bulunmuştur. Bunlar Bulgaristan'da, Yunanistan sınırına yakın yaşayan Pomakların, Yunanistan'daki Pomaklar ile birleştirilmesini istemişlerdir. Yine bu amaçla Yunanistan Dışişleri Bakanlığı BM'ye benzer bir Pomak heyeti göndermeyi planlamıştır.⁵⁵³

Bu gelişmelerin üzerine 9 Ocak 1947 tarihinde farklı partilere mensup bulunan Batı Trakya Türklerinden milletvekili olan Osman Nuri Yılmaz, Osman Üstüner, Faik Engin ve Hüseyin Zeybek, Gümölcine Cemaat Dairesi'nde toplanarak bir toplantı gerçekleştirmişlerdir. Bu toplantıda Batı Trakya azınlığını ilgilendiren önemli meseleleri ele almışlar ve şu noktalarda görüş birliği sağlamışlardır:⁵⁵⁴

1- Batı Trakya'da Etabli azınlığın tabiiyeti şüphesiz Elen olmakla beraber bu azınlığın adı Türk azınlığıdır. Binaenaleyh bu azınlığa ait olan müesseseler birer Türk-Müslüman müessesidir. Osmanlı gibi Ellin Muhammedan gibi tabirlerin, azınlığın haysiyeti milliyelerine aykırı gelen kelimeler olduğu; Cebel Türkleri üzerinde gerek resmi ve gerekse gayri resmi olarak Ellin Muhammedan tabirini kullanmak isteyerek burada Etabli azınlığın iki ayrı ulusa mensup Müslümanlar olarak gösterilmesini, azınlığı azınlık olmaktan çıkarmak için kullanılan bir manevra telakki etmektedirler. Binaenaleyh bu bakımdan çıkacak olan gerek resmi gerekse gayri resmi engellerle müştereken mücadele edeceklerdir.

2-Azınlığın mümessilleri azınlık tarafından yalnız azınlık işleri için seçilmiş kimseler olmak lazım gelir. Ancak, Yunanistan'da azınlık olduğu günden beri böyle bir hak verilmiş olmadığından azınlığın en tabii mümessilleri bu günkü şartlar altında azınlık tarafından umumi maksatla seçilmiş ırkan azınlığa mensup mebuslardır. Azınlıkla ırkan ve dinen ilgili olmayan mebusların azınlığın hususi işlerinde amel olmalarını ve hükümetçe azınlığa bağlı olmayan mebusların noktai nazarlarına göre azınlık işlerinin tanzim edilmesinde ısrar edilmesi keyfiyetini kabul

⁵⁵⁰ **Trakya**, 30 Aralık 1946.

⁵⁵¹ Pomaklar, Bulgarlar tarafından Bulgar, Yunanlar tarafından Yunan olarak kabul edilmektedir. İki tarafta da Pomakların sonradan Müslüman olarak kimliklerini kaybettikleri inancı hakimdir. Türkler ise Pomakları, 9. yüzyılda Orta Asya'dan ayrılan Batı'ya doğru göç ederek, Bulgaristan'a yerleşen Kıpçak-Peçenek Türklerinin torunları olduğunu kabul etmektedirler.

⁵⁵² **Trakya**, 20 Ocak 1947.

⁵⁵³ Featherstone ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 230-231.

⁵⁵⁴ **Trakya**, 13 Ocak 1947.

etmeyeceklerini ve bu husus için daimi surette ve her fırsatta protestolarda savunmağa karar vermişler.

3-Müftülük, Cemaat gibi herhangi bir azınlık müessesesi başına hükümetçe tayin edilmiş olan kimselerin, azınlığın içtimai, dini, iktisadi ve kültürel varlıklarile ilgili umumi bakımdan beyanatta bulunarak bu beyanatlarının azınlığın görüşü olarak gösterilmesini kabul etmemektedirler. Bu gibi kimseler azınlığın mümessilleri olmayıp hükümet tarafından tayin edilmiş oldukları için noktai nazarları da hükümetin noktai nazarıdır, asla azınlığın noktai nazarı değildir.

4-“Pomak heyeti” namı altında Yunan pasaportu ile muhtelif yabancı memleketlerde gezen ve Batı Trakya’da Etabli Yunan vatandaşı olan kimselere Batı Trakya’da Etabli azınlık veya bunun bir cüzü tarafından dahi verilmiş hiç bir sıfat yoktur. Bu azınlığın bütünü veya bir cüzü adına siyasi hiç bir beyanat ve teşebbüste bulunmağa; müspet veya menfi, Yunanistan içinde veya dışında azınlık adına yaptıkları veya yapacakları teşebbüslerin azınlıkla hiç bir ilgisi olmadığının icabeden yerlerde bilinmesi sağlanacaktır.

Pomak meselesi olduğu yerde kalmamış, Yunanistan’ın her buhranlı döneminde olduğu gibi, bu olaylardan bir sene sonra da “hortlatılmaya” çalışılmıştır. Pomak meselesinin özü, azınlık içerisinde bulunan Müslüman Pomakların Türk olmadığı iddiasıdır. *Elefthera Skepsis* gazetesi, 24 Ocak 1948 tarihli nüshasında Pomakların Türk veya Slav olmadıklarını ve bunu kendilerinin de kabul ettiklerini, Trakya’nın eski halklarından olup daha sonra Müslüman olduklarını aktarmıştır. Ayrıca Pomakların, Türk azınlığına karıştırılmasında en büyük suçun devlete ait olduğunu eklemiştir. Yazıda Pomakların bir Yunan okulu istedikleri, sadece din dersleri için bir Müslüman öğretmen bulunması, kendilerine Yunan vatandaşı “Trak” denilmesini ve milli bir ırk sayılmak istedikleri yazılmış, Pomakların Yunanistan’dan kovulsa bile gitmeyeceklerini vurgulanmıştır. Oysa Batı Trakya’da Türk-Müslüman bir azınlığın olduğu, aralarında Türk-Pomak diye bir ayrılığın olmadığı, “herkesin bir hamurdan” olduğu görüşü hâkimdir. Bunların dışında bu dönemde Pomaklar, Türkçe okuyup yazmaktadırlar. Batı Trakya kamuoyuna göre sadece bazıları %70’i Türkçe %25’i Slavca ve gerisi de Yunanca olan, adına Pomakça denilen bir dil konuşmaktadırlar. Ayrıca Pomaklar da Türkler gibi azınlık okullarında eğitim görmüşlerdir ve eğitim dilleri Türkçedir. O dönem için Pomaklarda Yunan okulunda eğitim görmek ve sadece din dersleri için Müslüman bir hoca bulunması isteği de olmamıştır. *Elefthera Skepsis*, Pomak haberleriyle Bulgar siyasetine benzer bir politika gütmüştür. Nitekim Bulgarlar, Pomaklara “Balgarin Muhammedan” demişler, bu gazete ise “Ellin Muhammedan” demiştir.⁵⁵⁵

İç savaş yıllarında müftülükler ile ilgili gelişmelere bakıldığında Dedeoğlu-Evros Müftülüğü makamı savaş boyunca boş kalmıştır. Gümölcine’de Müftü Hafız Hilmi Hasan ölmüş, makam yerine vekil atanmak suretiyle idare edilmiştir. Makam için birçok aday olsa da, Gümölcine ahalisinin de istediği Hafız Mustafa Efendi 1949 yılı başlarında müftü olarak tayin edilmiştir. İskeçe’de ise Müslüman ve Hristiyan herkesin sevdiği Müftü Sabri Efendi 1949 yılında ölmüş, bu tarihe kadar yönetmiş olduğu makam boş kalmıştır. Makam doldurulamamış, aynı yıl yerine Mustafa Hilmi Ağa

⁵⁵⁵ **Trakya**, 2 Şubat 1948; Haberi yapan gazete, o dönem için ılımlı sol cenah gazetelerinden biri olup, sahipleri Kartalislin ve Peltekis adında iki şahıstır. **BCA**, 490.1.0.0.605.94.1. (12.02.1947)

Efendi naip olarak atanmıştır. 9 yıl naiplik yaptıktan sonra 1958 yılında hükümet tarafından asaleten müftü olarak atanmıştır.⁵⁵⁶

Diğer taraftan 29 Temmuz 1949'ya gelindiğinde cemaat heyetleri seçimi usulünde değişiklik olmuş, Yunanistan Kralı Pavlos resmî gazetede bir “kral iradesi” yayınlarak Batı Trakya halkının kendi cemaat heyetlerini seçmeleri hakkını tanımıştır. 12 maddelik bu iradede heyet üyeleri sayılarının Gümülcine ve İskeçe’de 12’şer, Dedeağaç ve Dimetoka’da 7’şer üyeden oluşacağı, heyetlerin görev süresini 3 yıl olacağı, heyetlerin listelerinin nasıl düzenleneceği, ne şekilde seçimi kazanacakları ve kazandıktan sonra nasıl halka ilan edilecekleri, heyet üyelerinin ücretsiz olarak vazife görecekleri bilgileri yer almıştır. Diğer yandan heyetlerin şehirlerdeki okulları ve okullara ait servetleri yöneteceği ve onlara nezaret edecekleri, ayrı vakıf komisyonları olmayan cami, medrese gibi dini müesseseleri ve onlara ait serveti yönetecekleri ve nezaret edecekleri, bütçe hazırlayıp genel valiliğe sunacağı, heyetlerin genel valiliğin ve mahalli mutasarrıflıkların kontrolüne tabi oldukları ve heyetlerin hangi durumlarda genel valiliğin kararlarına itiraz edebilecekleri, heyetlerin de hangi durumlarda genel valilik tarafından azledilebilecekleri gibi bilgiler de kral iradesinde yer almıştır. Bu tarihe gelinene kadar Batı Trakyalılar 30 yıldır kendi cemaat heyetlerini seçememişlerdir.⁵⁵⁷

Yunan Hükümeti bu kararı, Türkiye’nin kendi içinde barındırdığı Yunan azınlığı için aldığı bir karar sonrası almıştır. Türk Hükümeti daha önce yapmış olduğu 2762 sayılı bir yasa ile cemaat ve esnaf vakıflarını mülhak⁵⁵⁸ vakıf olarak kabul etmiştir. 1949 yılına gelindiğinde yapılan yeni bir yasa değişikliğiyle bu kurumlar mülhak vakıflar statüsünden çıkarılmıştır.⁵⁵⁹

3.9. Batı Trakya Türkleri ve Hükümet Birliklerinde Askerlik Meselesi

1947 yılı Mart ayında Yunan hükümetinin yaptığı tebliğe göre İskeçe ve Gümülcine’den 1922 doğumlu olanlar 29 Mart’a kadar birliklere teslim olmak üzere askere çağırılmıştır.⁵⁶⁰ 1948 Nisan ayı başına gelindiğinde hükümet yeni asker alımları kararı almıştır. Karara göre özetle 1944 tertibi (1923 doğumlu) olan İskeçe, Gümülcine ve Dedeağaç’tan herkes askere gidecektir. 1945 tertibi (1924 doğumlu) olanlar bu tarihte silahaltında bulunmasına rağmen, askerliğini tamamen yapmamış ve borçlu olanlar, kardeşi silahaltında olması nedeniyle tecil edilenler gibi benzeri durumlar olmuştur. Bu kimseler de karara bağlı olarak askere alınacaktır. 1940 tertiplerinden olup, askere çağırıldığında ülke dışında bulunup, hâlihazırda dönmüş olanlar askere alınacaklardır. 1946 tertibi (1925 doğumlu)

⁵⁵⁶ Tuğba Eray Biber, “Trakya Gazetesine Göre Yunanistan’da İç Savaş (Andartlık) ve Batı Trakya Türkleri (1944-1949)”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 33, 2020 Güz, s. 23-24. <https://www.readcube.com/articles/10.20427%2Fturkiyat.691882> (10.01.2023)

⁵⁵⁷ *Trakya*, 29 Ağustos 1949.

⁵⁵⁸ Mülhak: Bir bütüne sonradan katılmış olan, eklenmiş. <https://sozluk.gov.tr/> (Türk Dil Kurumu) (10.01.2023)

⁵⁵⁹ Biber, “Trakya Gazetesine Göre...” s. 22.

⁵⁶⁰ *Trakya*, 3 Mart 1947.

olanlar askere alınacaktır. Daha önceden askere çağırılmış ve muayeneden geçememiş olanlardan sıhhi tecili 30 Haziran 1947'de dolanlar askere alınacaklardır. Bu askere alınanlardan İskeçeli ve Dedeğaçlı olanlar 21 Nisan'da, Gümölcineli olanlar da 22 Nisan'da Drama'da bulunacaklardır.⁵⁶¹

1948 Ağustos ayı başlarında 1940-1946 sınıflarına mensup olup, türlü nedenlerden dolayı askere gitmemiş olanların, 18-20 Ağustos tarihleri arasında silahaltına alınması kararlaştırılmıştır.⁵⁶² 1948 yılının Kasım ayına gelindiğinde 1947 tertibi (1926 doğumlu) olanlar da askere çağırılmıştır. Ancak adı geçen bu tertipte Batı Trakya'dan yalnız İskeçeliler dâhil değildir, Gümölcine ve Dedeğaçlılar bu çağrıya dâhil olup, 28-30 Kasım'a kadar Dedeğaç talimhanesinde toplanacaklardır. Bu çağrıya aynı zamanda tecilli olup, tecil tarihleri 30 Haziran 1948'de dolanlar da dâhildir. Davet edildikleri gün yurtdışında bulunanlar, askerlikten muaf sayılmış olanlar, kardeşleri asker olanlar bu alımda askere gitmeyeceklerdir.⁵⁶³

1949 yılının Mayıs ayı sonlarına doğru 1947 tertibi (1926 doğumlu) olan ve ilkokulun 4. sınıfını ya da daha fazlasını okumuş olan İskeçeliler askere çağırılmış, bu alıma Gümölcine ve Dedeğaç dâhil edilmemiştir. Diğer taraftan 1927 doğumlu olup 1947 tertibi sayılan 4. sınıfı okumuş, İskeçe, Gümölcine ve Dedeğaçlılar da askere çağırılmıştır. Belirtilen tertiplerden tecilleri 10 Haziran 1949 tarihinde dolanlar ve kardeşlerinin askerliği 31 Mayıs 1949 tarihinde dolanlar da askere çağırılmışlardır. Aynı zamanda 1940-1947 tertiplerinden olup, kaçak statüsünde olanlar da asker şubesinden kâğıt almak suretiyle, askere çağırılmışlardır. İskeçe, Gümölcine ve Dedeğaç şehirlerinden olanların 29-31 Mayıs tarihlerinde Dedeğaç'ta olmaları gerektiği belirtilmiştir.⁵⁶⁴

Orduya katılan Türkler iç savaşın en zorlu geçtiği Grammos, Vitsi ve Olimpos Dağları gibi birçok yerde savaşmışlardır.⁵⁶⁵ Aynı aileden askere 2 ya da 3 kişi de alınmıştır.⁵⁶⁶ Çete saflarında savaşmış olup, daha sonra teslim olan insanlardan, askere alınıp hükümet kuvvetleri saflarında savaşmış olanlar da olmuştur.⁵⁶⁷ Türklerin kalabalık oldukları birliklerde, Türkler toplu haldeyken iyi savaşmıyor gerekçesiyle, ayrılıp diğer birliklere dağıtıldığı vakalar yaşanmıştır.⁵⁶⁸ Fişekleri bittiği için geri çekilen askerlerden, komutanı tarafından kaçtığı sanılarak vurulan Türkler de olmuştur.⁵⁶⁹ Bazı birliklerdeki Türkler, ordudayken komutanları tarafından ayrılarak kendilerine ağır işler

⁵⁶¹ **Trakya**, 5 Nisan 1948.

⁵⁶² **Trakya**, 9 Ağustos 1948.

⁵⁶³ **Trakya**, 15 Kasım 1948.

⁵⁶⁴ **Trakya**, 23 Mayıs 1949.

⁵⁶⁵ Rahmi Ali ve Tefik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 260.

⁵⁶⁶ **A.g.e.**, s. 330.

⁵⁶⁷ **A.g.e.**, s. 339.

⁵⁶⁸ **A.g.e.**, s. 359.

⁵⁶⁹ **A.g.e.**, s. 301.

yaptırılmıştır. İtiraz eden kişilerin de üzerine gidilerek tehlikeli ve zorlu işler verilmiştir.⁵⁷⁰ Kimi birliklerde ise Türklere çokça güvenilmiş, Ordunun güvenilir insanları olarak belirtilmiş ve bazı birlik komutanları Türkleri yanlarından ayırmamışlardır.⁵⁷¹ Savaşta cesaretle savaşıp, büyük yararlılıklar gösteren bazı Türklere, komutanları tarafından takdir belgesi verilmiştir. Askerlikleri bitip, memleketlerine dönünce, oradaki askeri yetkiliye verilen belgeyi gösterenlere ödül olarak belirli miktarda ücretsiz arsa teklif edilmiştir.⁵⁷²

Ekim 1946'da hükümet kuvvetlerine bağlı olmak üzere iki milis kuvveti oluşturuldu. Güvenlik Birlikleri (MAY) ve Hücum Mangaları Birlikleri isimleriyle oluşturulan bu birlikler, kırsalda yaşayan gönüllü katılımcılardan oluşmaktaydı. MAY'lar çoğunlukla yerleşim yerlerini çete saldırılarından korumakla görevliydi. Hücum Mangaları Birlikleri ise jandarma ve ordu ile çetelere karşı yürütülen harekâtlara katılmaktaydı.⁵⁷³ Askerden dönen bazı Türkler, hükümet tarafından köy, köprü ve istasyon gibi önemli yerleri koruyan MAY birliklerine yerleştirilmişlerdir.⁵⁷⁴ Yine çete saflarında bulunmuş ve kaçarak teslim olmuş olan bazı Türkler de hükümet tarafından MAY olarak görevlendirilmiştir.⁵⁷⁵

İç savaş boyunca Yunan ordusunda 27.400 Batı Trakya Türk'ü görev almıştır. Bu kişiler savaş sonunda General Papagos ve Kral Paul tarafından takdir edilmiş ve madalya ile ödüllendirilmişlerdir.⁵⁷⁶

3.10. Çeteler Karşısında Batı Trakya Türklerinin Tutumu

Trakya gazetesi 21 Temmuz 1947 tarihli nüshasında iç savaşa katılan Türkiye vatandaşı olan Mihri Belli'yi kastederek "Kaptan Kemal" diye tanınan birinin bölgede görünmeye başladığını ve hakkında pek bilgi olmadığını yazmıştır. Yazıda, bölge halkı arasında söylentilerin dolaştığını, söylentilerde bu adamın Türk, Ermeni ya da Bulgaristan'dan gelmiş olabileceği gibi farklılıkların olduğu aktarılmıştır. Gazete, Kaptan Kemal'in çeteler arasında pek mühim bir mevki olmadığı, Türkleri kandırmak için bölgeye getirildiği ve Türklerden yalnızca 30 kadar kişiyi çetelere katabildiğini yazmıştır. Kaptan Kemal'in köylere giderek bölgeye ait olmayan bir Türkçe ile konuşmalar yaptığı, "aşağı tükürseniz sakal yukarı tükürseniz bıyık" diyerek köylünün iki kuvvet

⁵⁷⁰ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, *a.g.e.*, s. 360.

⁵⁷¹ *A.g.e.*, s. 363.

⁵⁷² *A.g.e.*, s. 394-395.

⁵⁷³ Featherstone ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 286.

⁵⁷⁴ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, *a.g.e.*, s. 515.

⁵⁷⁵ *A.g.e.*, s. 461.

⁵⁷⁶ Öksüz, "Yunan İç Savaşında...", s. 219.

arasında kalmış haline vurgu yaptığı ve çetelerin “Atatürk siyaseti” göttüklerini, İsmet Paşa’nın bu siyaseti bozmuş olduğunu anlattığı haberde yer almıştır.⁵⁷⁷

“Kaptan Kemal” lakaplı Mihri Belli ise iç savaş anılarını anlattığı kitaplar kaleme almış, bunların birinde, 5 Nisan 1947’de Yunanistan dağlarına ayak basmış olduğunu, 1949 yılında buradan ayrıldığını yazmıştır. Belli, buradaki asıl görevinin askeri olduğunu, diğer yandan da (DSE’nin dağda kurmuş oldukları hükümeti kastederek) Geçici Yunan Hükümeti Doğu Makedonya ve Trakya Bölge Temsilcilik Danışmanlığı görevinde bulunduğunu ve bölge Türkleri üzerinde propaganda yapma amaçlı çıkarılan, Türkçe *Savaş* gazetesinin yayınlanmasında yardımcı olduğunu aktarmıştır.⁵⁷⁸ Belli, burada bulunduğu süre içerisinde çetelerin gerçekleştirdikleri baskınlara katılmış,⁵⁷⁹ köprü yakma gibi sabotaj faaliyetlerinde bulunmuş,⁵⁸⁰ Gümülcine’nin kuzeyinde bulunan dağlardaki, Türk ve Pomak köylerini 4-5 kişilik bir heyetle gezerek, komünistlerin neden savaştığını da anlatmaya çalışmıştır.⁵⁸¹ Bunların yanında Belli, Türklerden oluşan bir atlı keşif koluna liderlik etmiş,⁵⁸² Yunan, Pomak, Ulah, Türk ve Çingenelerden oluşan, adına “Osmanlı Taburu” denen tabura da⁵⁸³ komutanlık yapmıştır.⁵⁸⁴ Yine Mihri Belli, ELAS marşını Türkçe’ye çevirmiş ve etrafındaki Türkler ve Yunanlar bunu Türkçe olarak söylemişlerdir.⁵⁸⁵

Çeteler nüfuzları altındaki dağ köylerinde Türkleri aktif bir şekilde kullanmaya çalışmışlardır. Gittikleri köylerde birer köy temsilcisi seçtirmişler⁵⁸⁶, buralarda bulunan 18-45 yaş arası erkeklerin listelerini, daha sonra bunlardan faydalanmak üzere almışlardır. Gerek gördüklerinde çeteler, kışın köylerdeki bazı evleri boşalttırıp, buralarda kalmışlardır. Köylülere de zorla kendileri için gözcülük yaptırmışlardır. Köylere konuşlandırdıkları köylüler, ordu birliklerini gördüklerinde gidip diğer

⁵⁷⁷ **Trakya**, 21 Temmuz 1947.

⁵⁷⁸ Belli, **Rigas’ın Dediği...**, s. 7; Mihri Belli askeri görevlerinde olduğundan dolayı, gazeteye başyazı ve iki küçük yazı yazarak, bunları matbaanın bulunduğu kampa göndererek katkı yapmıştır. Mihri Belli, **Gerilla Anıları; Yunan İç Savaşından**, Belge Yayınları, İstanbul, 1998, s. 130.

⁵⁷⁹ Belli, **Rigas’ın Dediği...**, s. 48.

⁵⁸⁰ Belli, **Gerilla Anıları...**, s. 53.

⁵⁸¹ Belli, **Rigas’ın Dediği...**, s. 46.

⁵⁸² **A.g.e.**, s. 67.

⁵⁸³ Belli, **Gerilla Anıları...**, s. 216.

⁵⁸⁴ **A.g.e.**, s. 223.

⁵⁸⁵ “Yürü ELAS vatan uğruna

Hak, özgürlük uğruna

...

Nefesin bir türküdür

Yurt toprağına sağlam bas

Sesine ses veren şu dağlar

Uğuldasın ELAS ELAS”; Belli, **Rigas’ın Dediği...**, s. 88.

⁵⁸⁶ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 129.

köylere haber vermişlerdir. Bu sayede ordu birliklerinin bölgedeki hareketleri çeteler tarafından bilinmiştir. Gözcülük görevini yapamayanlar öldürülmüş ya da köyü terk etmiştir, ancak köyü terk edenlerin evleri yakılıp yıkılmıştır. Askerlerin ara sıra köylerden geçmeleri köylülerin emniyetini sağlamadığı gibi onların durumunu daha da kötüleştirmiştir. Eğer bir köylü askerle görüşmüşse o gece yahut ertesi gün çeteler tarafından sorguya çekilmiştir. Bu durumdan bıkan köylüler yerlerini terk edip şehre taşınmak istemişlerdir ancak bu da çok zor olmuş, taşınmaya kalktıklarında da çeteler bırakmamışlardır.⁵⁸⁷ Diğer yandan çetelerin kontrolü altındaki köylerden, şehre ya da çetelerin kontrolü altında olmayan herhangi bir yere gidebilmek için, çetelerden izin kâğıdı almak gerekmiştir. Çetelerin elinde olan bölgelerde bu kâğıdı göstermek zorunlu olmuştur. Köylüler aldıkları izin kâğıdını çete kontrolündeki bölgeden çıktıklarında, hükümet güçlerine yakalatıp herhangi bir eziyet ve soruşturma yaşamamak için bir yere saklayıp yollarına devam etmişlerdir. Köye geri dönerken de izin kâğıdını sakladıkları yerden almışlardır.⁵⁸⁸ Çeteler kontrolleri altındaki bölgelerde mahkeme kurmuşlar ve suçlu ya da suçsuz cezalandıracakları insanları “Maymundere” denilen bir mevkie götürerek, sorgulamışlar, ağaçlara çivilemişler⁵⁸⁹ ve infaz etmişlerdir.⁵⁹⁰ Ballica Köyü’nün kuzey sınırlarında olan, çok sarp ve derin bir dere yatağı olan, Maymundere’de kemiklerden tepecikler oluştuğunu, etleri hayvanlara yem olmuş, ağaçlara bağlı iskeletler olduğunu görenler olmuştur.⁵⁹¹

Yine çete mensupları, işgalleri altındaki dağ köylerinde insanlar göç ettikleri için köylülerin rehin alma yoluna gitmişlerdir, köylülere, çete mensupları için ekmek yaptıkları fırınlara odun taşımışlardır. Aç durumda gece boyu çalışan köylüler ise çete mensuplarından bu fırınlarda yapılan ekmek, börek ya da et almak istediklerinde ölümle tehdit edilmişlerdir.⁵⁹² İç savaş yıllarında çetelerin kontrolü altında bulunan dağ köylerinde ekonomik durum kötüdür. Köyün en varlıklı ailelerinin dahi sofralarına, mısır ile kurutulmuş yaban armudu karıştırılıp konulmuş, mısır bitince de mısır koçanı öğütürerek yaban armudu ile karıştırılıp yenmiştir. Yine bu köylerde insanlar, kadınların dokudukları zımpara kâğıdı gibi sert şayaktan kıyafetler giymişlerdir. Dağ köylerinde dışarıdan sadece tuz alınmış, çok nadiren de olsa gaz lambası bulunmuştur. Akşamları da hava karardığında yaz-kış ocağı tutuşturmuşlar, ateş ışığında oturmuşlar ve ateş sönerken yatmışlardır. Dağ köylerindeki çocuklar ise besin eksikliğinden soluk benizli, zayıf kalmışlardır.⁵⁹³ Mihri Belli, dağ köylerinin bu kötü durumunu kastederek ve çete mensuplarının ova köylerine yaptıkları baskınları açıklar nitelikte şunları aktarmıştır: “*Dağ köylüsünün yiyeceği kendisine yetmiyordu. Yiyeceği ovanın zengin köylerinden*

⁵⁸⁷ **Trakya**, 21 Temmuz 1947.

⁵⁸⁸ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 253.

⁵⁸⁹ **A.g.e.**, s. 270.

⁵⁹⁰ **A.g.e.**, s. 267.

⁵⁹¹ **A.g.e.**, s. 387.

⁵⁹² **A.g.e.**, s. 106.

⁵⁹³ Belli, **Rigas’ın Deddiği...**, s. 60-61.

sağlıyorduk. Kimisi gönüllü olarak veriyordu. Kimisi demokratik iktidara vergi olarak."⁵⁹⁴ Yine ABD tarafından, belediyeler yoluyla 15 yaş altındaki çocuklar için olmak kaydıyla, dağ köylerine dağıtılan yardım malzemesi de çeteler tarafından gasp edilmiştir.⁵⁹⁵

1947 yılı Kasım ayı ortasında Çete mensupları karargâhlarındaki radyo istasyonundan, kontrolleri altındaki bölgede yaşayan (buraya kurtarılmış bölge demişlerdir) Türk azınlıktan geldiğini iddia ettikleri bir mesaj yayınlamışlardır. Mesaja göre kurtarılmış bölgedeki Batı Trakya Türkleri son bir seneden beri, Yunanistan tarihinde şu ana kadar gerçekleşmemiş olan, Yunanlar ile eşit siyasi haklara sahip olduklarını bildirmişlerdir. Ayrıca radyo istasyonu yüzlerce Türk'ün ellerinde silah ile kendilerine o güne kadar, keder ve ıstırap yaşatan "kralcı faşist" rejime karşı savaşmakta olduklarını ve Yunanistan'ın kurtuluşuna kadar çarpışmaya azimli olduklarını bildirmiştir.⁵⁹⁶

Kaptan Kemal lakaplı Mihri Belli, Yunan direnişinin bir yanı ile halkların savaşı olduğunu, Yunanlı ile bir Makedon'un, Ulah'ın, Türk'ün yan yana omuz omuza savaşmış olduğunu belirtirken, Türk ve Pomak azınlığın davayı kavramadıklarını ve benimsemediklerini bu nedenle Türklerden gönüllü olarak çetelere katılanların çok olmadığını aktarmıştır.⁵⁹⁷ Nitekim 1948'in Ocak-Şubat aylarına kadar çeteler Türklerden insanları zorla dağa kaçırıp seferber etme işlerine girişmemişlerdir. Ancak bu tarihlere gelindiğinde sayılarını arttırmak amacıyla ayırt etmeden herkesi seferber etmeye çalışmışlardır. Bu zorla insan kaçırarak seferber etme işleri çetelerin kontrolünde olmayan ova köylerinde de gerçekleşmiştir. Çetelerin nüfuzu altındaki dağ köylerinde ise insanlar, çete mensupları tarafından oy kullanma bahanesi ile camilere toplatılarak, seferber edilmişlerdir. Zorla seferber edilen Türk köylülerinden pek çoğu Makedonya ve Trakya bölgelerinde silahları ile birlikte kaçıp teslim olmuşlardır.⁵⁹⁸ Yine bu tarihlerde çete kuvvetleri bir bildiri yayınlarak savaşabilecek tüm insanları silah altına almaya yetkili olduklarını belirtmişlerdir. Çeteler, kendi kontrollerindeki ve hükümet kontrolündeki topraklarda yaşayan bütün Türkleri Demokratik Ordu saflarına çağırdıklarını bildirmiştir. Ayrıca çeteler, çağrılan herkesin çete birliklerine teslim olmalarını, kayıt tarihine kadar teslim olmayanların cezalandırılacaklarını aktarmıştır.⁵⁹⁹

⁵⁹⁴ Belli, **Rigas'ın Dediği...**, s. 62.

⁵⁹⁵ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 115.

⁵⁹⁶ **Cumhuriyet**, 17 Kasım 1947; **Son Posta**, 17 Kasım 1947.

⁵⁹⁷ Belli, **Rigas'ın Dediği...**, s. 63; Batı Trakya'daki çete komutanlarından Kriton (Vaggelis Kasapis), azınlık üyelerinden olan dağdaki Pomakların muhafazakârlıkları, dindar ve basit yaşantılarıyla çetelerin yürüttükleri davayı kavrayamayacaklarını belirtmiştir. Kriton, dönemde Pomakları çetelere bağlayan tek şeyin korku olduğunu dile getirmiştir. Azınlığın geri kalanı içinde durum farklı değildir. Featherstone ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 262.

⁵⁹⁸ **Trakya**, 9 Şubat 1948.

⁵⁹⁹ Featherstone ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 266-267.

Çetelerin seferber ettikleri Türklerden silah kullanmasını bilenler Makedonya'ya sevk edilmiş, bilmeyenler ise Hemetli, Çalabı⁶⁰⁰ ve Ballica'ya eğitim görmeye gönderilmiştir. Buralarda silah atış eğitimi, el bombası atışları, mayın gömme ve çıkarma gibi eğitimler almışlardır.⁶⁰¹ Eğitimlerinin sonunda da “kanımın son damlasına kadar Cumhuriyet Ordusu’nda çalışacağıma, açlığa, susuzluğa ve yorgunluğa dayanacağıma...” şeklinde başlayan bir yemin etmişlerdir.⁶⁰² Silahaltına alınan Türklere ve Pomaklara, çetelere ait bir üniforma giydirilememiş, kendi evlerinde dokunan kaba şayaktan giysiler, başlarında keçe külah ve sarık, ayaklarında ise otomobil lastiğinden yapılmış ve bir teki bir-bir buçuk kilo ağırlığında çarık kullanmışlardır. Bu çarıklarla ise günde 15-20 saat yürümek durumunda kalmışlardır.⁶⁰³ Bunun dışında ayağında çarıkları parçalanan, yalın ayak kar üzerinde yürüyüş yapanlar da olmuş, “gücüm, takatim yok, yürüyemiyorum” deyip oturanlar, çete mensupları tarafından oturdıkları yerde tabanca ile vurulup öldürülmüştür. Bunu gören diğerleri ise can havli ile yürüyüşe devam etmek zorunda kalmışlardır.⁶⁰⁴ Çete mensupları hiçbir hastalığa inanmamış, şikâyet kabul etmemişlerdir. Hastayım diyenler ölüm ve işkence ile tehdit edilmiş, bu nedenle soğuktan ve yorgunluktan hastalananlar, durumlarını gizlemek zorunda kalmışlardır.⁶⁰⁵ Yine röportaj yapılanlar arasında çete mensubuyken kendilerine cinsel isteği bastırıcı iğneler yaptıklarını söyleyenler olmuştur.⁶⁰⁶ Diğer yandan çeteler içerisinde yer alan Türkler, buralarda bazı ayrımcılık ve hakaretlere uğramışlardır. Çete mensubu bazı çavuşlar Türklere “alçak Türkler” diye hitap etmiş, hastaneye muayene olmaya gönderilenler arasından Türkler, doktor tarafından ayrılmış, “Türkler geri” denerek kovulmuş ve Yunanlar muayene edilmiştir. Yaşananlar şikâyet edilse de değişen bir şey olmamış, ancak bu şikâyetler bölgeden sorumlu en yüksek komutanlardan biri olan Lasanis’e yapıldığında olayların önüne geçilebilmiştir.⁶⁰⁷

Yunan iç savaşında çete saflarında savaşan, savaşın bitmesi ve yolların kapanması ile Bulgaristan’da mahsur kalan Türkler olmuştur. Çete yetkilileri bu kişilere burada iş bulmalarını, çalışmalarını ve evlenip aile kurmalarını artık Yunanistan’a dönüşün olmadığını söylemiştir. Bulgaristan’da iş bulup çalışan, Bulgar ve Türk kızları ile evlenip aile kuranlar olmuştur. Yunanistan’a dönmek isteyenler ise bir süre sonra Yunanistan’a dönüşlerin olduğunu duyarak gerekli makamlara başvurmuşlardır. Başvurular reddedilse de ısrarla başvurularına devam eden Türklere bir

⁶⁰⁰ **Trakya**, 9 Şubat 1948.

⁶⁰¹ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 136.

⁶⁰² **A.g.e.**, s. 492.

⁶⁰³ Belli, **Rigas’ın Deddiği...**, s. 12-13.

⁶⁰⁴ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 132.

⁶⁰⁵ **A.g.e.**, s. 136.

⁶⁰⁶ **A.g.e.**, s. 460, 493.

⁶⁰⁷ **A.g.e.**, s. 142-143.

tarafı Bulgarca, bir tarafı Yunanca olan pasaportlar verilerek, yıllar sonra Yunanistan'a dönmelerine izin verilmiştir.⁶⁰⁸

Çeteler, Türkçe yayın yapmayı ihmal etmemişlerdir. Dağlarda uzun süreli yayın organı olarak *Savaş* gazetesini çıkartmışlardır. Gazete tek bir yerde çıkmamış, Hacıören, Musacık ve Hemetli köylerinde hazırlanıp, basılmış ve dağıtılmıştır. Ancak bu gazetenin tüm nüshaları bulunamadığı için kaç sayı çıktığı bilinmemektedir. Adı geçen köylere dönen köylüler, gazetenin kalıntılarını görmüşlerdir. Diğer yandan Hacıören Köyü'nün kuzeyinde, Bulgaristan sınırına yakın bir mağarada gazetenin basım makinesi bulunmuştur. Çeteler gazeteden başka, "Cumhuriyet Ordusu" saflarına asker alınacağını ve "Cumhuriyet İdaresi'nin" kurulduğunu bildiren ve benzeri Türkçe bildiriler de yayınlamışlardır. Bu bildirilerin de gazete ile aynı yerde basıldığı tahmin edilmektedir.⁶⁰⁹

3.11. İç Savaş Yıllarında Batı Trakya Türklerinin Yaşadığı Çeşitli Sorunlar

Batı Trakya'da Yunan resmi makamlarınca Türk köylerine ait olan meraların paylaşılaraq Yunan köylerine tahsis edilmesi olayları yaşanmıştır. 1946 yılı Aralık ayı başlarında belediye, Gümölcine civarında bulunan Kalfa (Kalhas) Türk köyü merasını taksim etme ve taksim edilen kısımları Pandaros, Karıdyia, Kirli ve Kafkas adlı Yunan köylerine tahsis etme kararı almıştır. II. Dünya Savaşı öncesi bu mera 3 kere daha taksime uğramıştır. Bu 3 taksimden sonra meranın asıl ait olduğu köy olan, 300 büyükbaş hayvanı ve 2.000'den fazla koyunu bulunan Kalfa'ya 600 dönüm civarında mera bırakılmıştır. Belediye 1939'da çıkarılmış olduğu söylenen bir karara göre bu 600 dönümün 300'ünü adı geçen Yunan köylerine tahsis etme kararı almıştır. Kalfa köyünden dışarıya çıkılabilecek bütün yolları da kapsayan bu taksim işlemi nedeniyle, kendilerine tarla verilmiş olan köylüler 2 saatten fazla yol yürümek zorunda kalmışlardır. Köylüler bu haksız taksimin önüne geçilmesi için Vali ve Ziraat Dairesi'ne müracaat etmiş ancak istedikleri sonucu alamamışlardır.⁶¹⁰

Batı Trakya'da Türklere muhtelif yerlerde özellikle hükümet ordusu subayları tarafından bazen de gösteriş olsun diye fiziki şiddet uygulanmıştır. Bunlardan birine maruz kalan da 9 Şubat'ta görev icabı Gümölcine'de bulunan İskeçe Türk Cemaati Kâtibi Ferit Raif Bey'dir. Ferit Bey İskeçe'ye dönmek için o günün son yolcu otobüsünün en ön sırası için bilet almış, otobüsün hareket edeceği esnada kendine ayrılan yerin dolu olduğunu görmüştür. Daha sonra acenteden ya yerinin verilmesini ya da parasının iadesini isteyip 2 saat sonra trenle de gidebileceğini belirtmiştir. Bunun üzerine acente yetkilisi Ferit Bey'in yerinde oturan subayı kaldırmış, Ferit Bey'i oturtmuştur. Daha sonra otobüs yola çıkıp, yol üzerinde birinci jandarma kontrolüne geldiğinde Ferit Beyin yerinden kalkan subay onun Türk olduğunu öğrenmiş ve "ben sana sorarım" diyerek, adamı zorla yerinden kaldırıp kendisi

⁶⁰⁸ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, *a.g.e.*, s. 133.

⁶⁰⁹ *A.g.e.*, s. 173.

⁶¹⁰ *Trakya*, 9 Aralık 1946.

oturmuştur. Birkaç kilometre daha yola devam edildikten sonra Sarıca Köyü'ne gelindiğinde otobüs durmuş ve subay, Ferit Bey'i yakasından tutup, zorla otobüsten indirmiş, küfrederek ve ite kaka karakola götürmüştür. Daha sonra bu subay karakolda Ferit Bey'i "Türklerin hala bu memlekette yaşayabileceğini mi sanıyorsunuz?" diyerek dövmüştür. Bu işlemten sonra tekrar dönülüp otobüse binilmiş ve subay yolda, Kavaklı Köyü'nde inmiştir.⁶¹¹

Batı Trakya Türklerinin yaşamış olduğu bir diğer sorun da mayına çarpan trenin yakınındaki yollarda ya da tarlalarda bulunan insanların, şüpheli yaftası ile karakollara götürülüp eziyet ve işkence görmeleridir. Emin Kadiroğlu, ağabeyi ile 31 Aralık 1947 günü, Müsellimköy'den Gümülcine'ye giderken yakınlarında bir tren mayına çarpmıştır. O anda Emin Kadiroğlu ve yoldaki diğer insanlar, trenden açılan ateşe maruz kalmışlardır. Biraz sonra hükümet güçleri gelip o an yolda bulunanları alıp, trenin yanına götürerek, ağaçlardan kestikleri dallarla insanları dövmüşlerdir. Sonra bu insanlar Gümülcine'ye götürülüp, karakolda bir yere kapatılmışlardır. Emin Kadiroğlu suçsuz olduğu anlaşılınca ertesi gün serbest bırakılmıştır.⁶¹² Yine Narlıköy ile Kozludere arasında bir tren mayına çarpmış, hükümet kuvvetleri o gün tarlalarda bulunan herkesi toplayarak, mayını oraya siz koydunuz diyerek, insanlara eziyet etmişlerdir.⁶¹³ Hilmi İsmail de buna benzer bir olayı yaşayanlar arasındadır. 1948 yılının kış mevsiminde Çepelli İlkokulu'nda öğretmenlik yaparken, bölgeye yakın olan mevkide bir tren mayına çarpmıştır. Askerler yollarda ve tarlalarda rastladıkları insanları da toplayarak köye girmişlerdir. Okula giren hükümet kuvvetleri, Hilmi İsmail ve diğer öğretmenler de dâhil 40-50 kişiyi tutuklamışlardır. Hükümet kuvvetlerinin topladıkları arasında 2 Yunan değirmenci ayrılıp, salıverilmiş, geri kalanı Gümülcine'ye götürülmüştür. Gümülcine'de tutuklanan grubu bir binbaşı karşılamış ve onları getiren askerlere "bunları niçin hemen oracıkta öldürmediniz de buraya getirdiniz" demiştir. Tutuklananlar bir hafta karakolun bodrumunda kaldıktan sonra salıverilmişlerdir.⁶¹⁴

Ağustos 1947'ye gelindiğinde Ziraat Bankası sorunu ortaya çıkmıştır. Türk köylüsü İskeçe Ziraat Bankası'na müracaat edip, para, hayvan, araba gibi ihtiyaçlarını gidermek için kredilere başvurmuşlardır. Ancak bu kişilere banka tarafından türlü zorluklar çıkarılmış, sebepsiz yere banka kapılarında bekletilmişlerdir. Bunun yanında bazı kişiler de işlerinin görülmesi için aracılar bularak, bazı kişilerde particilik vasıtasıyla işlerini daha çabuk çözmek için başka insanların sırasına kastetmişlerdir. Bazı evraklar bankada olduğu halde, ihmalden dolayı insanların günlerce banka kapısında bekledikleri olmuştur. Köylüler bankanın müsamahası ile gerçekleşen bu sorunlardan dolayı milletvekillerine başvurmuşlardır.⁶¹⁵

⁶¹¹ **Trakya**, 17 Şubat 1947.

⁶¹² Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 360-361.

⁶¹³ **A.g.e.**, s. 379.

⁶¹⁴ **A.g.e.**, s. 424-425.

⁶¹⁵ **Trakya**, 4 Ağustos 1947.

Gerekli bayındırlık hizmetleri verilmediği için uzun zamandır sorun oluşturan Karasu (Mesta) Nehri'nin taşkın yaparak çevredeki tarlalara ve köylere zarar verebileceği ihtimali ortadan kaldırılamamış, yapılan çalışmalar ise suyun sadece Makedonya tarafına akmasını engelleyecek nitelikte olmuştur. Nehir 3 Aralık 1947'de, taşarak Batı Trakya tarafına doğru yayılmıştır. İskeçe'ye bağlı İnhanlı Nahiyesi'nden olan Kırköy, Mıkmıllı, Gencerli, Günüklü, Taraşmanlı ve Zinelli köylerine ait 26.000 dönüm ekili arazi zarar görmüştür. Bu baskında Makedonya tarafında yapılan çalışma sonucu alınan önlemler işe yaramamış, nehir diğer tarafta da zararlara neden olmuştur. 11-12 Aralık gecesi yağın yağmurlarla, nehir tekrar taşmış bu sefer Gencerli ve Günüklü köylerini sular altında bırakmıştır.⁶¹⁶ Jandarma ve mutasarrıflık günler sonra olay yerine vararak sular altında kalan köylerin sakinlerine yardım etmişlerdir. Buradan kurtarılan insanlar yakın köylerin samanlık ve bazı odalarına yerleştirilmiştir. Bunların yanında Trakya Genel Valiliği ve Yunan Hükümeti bölgeye gerekli ilgiyi göstermemiştir.⁶¹⁷

Çetelerin her yere mayın döşemesi Türkler için farklı bir sorun daha ortaya çıkarmıştır. Hükümetin emriyle ve türlü işkencelere maruz kalmamak için köylüler her gün mayın aramıştır. Bunları ararken fark edemeyerek üzerine basıp veya buldukları mayınları çıkarmaya çalışırken, patlama sonucu ölen çok köylü olmuştur. Yine patlayan mayınlardan dolayı köylüler, iyi arama yapmadıkları gerekçesiyle suçlanarak sopa altında ezilmişlerdir.⁶¹⁸

1948 Şubatı'nda Bakanlar Kurulu aldığı bir kararla birlikte İskeçelilerin 500 kişilik bir ücretli jandarma taburunun giderlerini karşılamasına hükmetmiştir. Bu da aylık olarak 300.000.000 drahmi etmektedir. Bu para yükün çoğunu çeken, çetelerin yağmasına ve işkencelerine uğrayan, köylerini terk etmiş ve şehre sığınmış köylülerden temin edilmiştir. Bu durum zaten çok zor durumda olan halk için fazladan bir mali yük demektir. Yapılan uygulama Türk milletvekillerince, İskeçe'deki teşkilatlar, kulüpler ve şirketler tarafından haksız bulunmuş ve aleyhte tavır almışlardır. Batı Trakya kamuoyunda ise memur tarafından hiç araştırma yapılmadan böyle bir uygulamaya girişilmesine karşı çıkmıştır. Atina gibi büyük ekonomili şehirlerle mukayeseler yapılarak onların bu ücretlerle 500.000 kişilik bir orduya bakabileceklerini belirterek, bu yükün İskeçe gibi küçük bir şehre ne denli büyük olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca bölgede bu paralı jandarma kuvvetinin başkasını kurtarmak için canını tehlikeye atacağına dair güven hâsıl olmamıştır. Daha önce de bu şekil denemeler olmuş ve başarısızlıklarından dolayı bu kuvvet kaldırılmıştır.⁶¹⁹

⁶¹⁶ **Trakya**, 15 Aralık 1947.

⁶¹⁷ **Trakya**, 22 Aralık 1947.

⁶¹⁸ **Trakya**, 9 Şubat 1948.

⁶¹⁹ **Trakya**, 15 Mart 1948.

1948'in Ağustos ayına gelindiğinde iki aydan beri devam eden, sadece Gümülcine şehrinde ve sadece Türklere mahsus olmak üzere mecburi bir angarya çıkarılmıştır. Belediyenin veya mutasarrıflığın resmi bir emri olmamasına karşın sabahları saat 05.30'da Türk evlerinin kapıları çalınarak, ev sahipleri evlerden alınmış ve akşam saat 18.00'e kadar çalıştırılmışlardır. Çalışamayacak durumda olanlar ise günde 15.000-20.000 drahmi vererek yerlerine işçi göndermişlerdir. Çalıştırılanlar şehir dışında bir yol yapımında bulunmuşlardır ve çalışma esnasında vatandaşlar, ilgili görevlilerin tehditlerine de maruz kalmışlardır. Bu şekilde çalışmak suretiyle günde 30-40 insan ve hayvan, zorunlu hizmete tabi tutulmuştur. Bu tarihlerde hâlihazırda herkesin yıllık olarak mecburi yaptığı yol mükellefiyeti angaryası vardır ancak çıkarılan bu angaryanın bununla bir ilgisi yoktur ve hukuksuz bir ek angarya söz konusu olmuştur.⁶²⁰

1948 yılının Eylül ayı sonuna gelindiğinde ortaya mültezim sorunu çıkmıştır. Bazı nahiyeler kanuni olan %2-%3 mahsul alma haklarını mültezimlere satmışlardır. Belediyeler herkesin çıkardığı mahsulü tespit ettirmiştir. Mültezimlerin hesabı da buna göre yapılmalıdır ancak mültezimler belediyelerin bu raporlarını tanımamış, köylülere gidip haklarından fazla mal veya para almak için baskı yapmıştır.⁶²¹ Köylülerin anlattıklarına göre mültezimler çıkan mahsulü iki katı yazmışlar, böylelikle kendi paylarını daha fazla almaya çalışmışlardır. Ayrıca yanlarında bir de mübaşir gezdirerek, onun parasını da köylüden istemişlerdir. Mültezimler bazı köylerde lafını geçiremeyip yalnız kanuni haklarını alabilirlerken, bazı köylerde ise “sizden 7.000 okka alacaktım ama buna razı olmazsanız 14.000 okka alacağım” şeklinde tehdit etmişlerdir. Ayrıca köylüler bunların hepsinin de hükümet tarafından bilindiğini aktarmışlardır.⁶²²

1948 Ekim ayı sonuna doğru Yunanistan Hükümeti'nin yeni bir projesi ortaya çıkmıştır. Bu tarihlerde henüz müzakere edilmek için meclise verilmemiş olan bu projeye göre Yunanistan 12 vilayete ayrılacaktır. Bu proje Yunanistan'da tepki görmemiş, ancak İskeçe ve Gümülcine şehirleri için büyük bir değişiklik söz konusu olduğundan bölgede infial yaratmıştır. Projeye göre Gümülcine ile Dedeoğlu birleşecek ve merkezleri Dedeoğlu olacak, diğer yandan İskeçe, Drama ve Kavala birleşecek ve merkezleri Kavala olacaktır. Böylelikle Gümülcine, bölgenin merkezi olmaktan çıkmış, İskeçe de bölgeden ayrılmış olacaktır. Bu duruma bölge milletvekillerinden Marinakis, Osman, Faik, Nuri ve Zeybek, Gümülcine Belediyesi ve teşkilatları protesto telgrafları çekmişlerdir. Ayrıca adı geçen milletvekilleri, Gümülcine ve İskeçe belediye başkanları ve iki şehrin çeşitli teşkilatlarının temsilcileri bir toplantı yapmışlar, Mesta-Karasu ve Meriç arasında belirlenmiş olan Trakya'nın merkezi Gümülcine olan bir vilayet olarak sayılması ve İskeçe'nin Gümülcine'den ayrılmaması konularında müşterek olarak mücadele etme kararı almışlardır.⁶²³ Bu taksim projesi 100.000-120.000

⁶²⁰ **Trakya**, 30 Ağustos 1948.

⁶²¹ **Trakya**, 27 Eylül 1948.

⁶²² **Trakya**, 4 Ekim 1948.

⁶²³ **Trakya**, 27 Ekim 1948.

nüfuslu Türklerin 30.000-40.000'ini diğerlerinden ayırıp, başka bir vilayete tabi kılmakla azınlığın yok olmasına sebep olacaktır. Proje uygulandığı takdirde iki ayrı vilayetin idaresine bölünmüş olan Türkler maarif, din ve diğer meselelerde ayrı ayrı emirlerle karşılaşacak ve azınlık ile hükümet arasında sorunlar meydana çıkacaktır. Ayrıca iki ayrı vilayette de azınlık için ayrı memurlar bulundurulmak zorunda kalınacak, pek Türk bulunmayan Kavala ve Dedeoğlu vilayet merkezleri olacağından, buralarda iş görmek Türkler için ayrıca bir zorluk teşkil edecektir. Batı Trakya Türkleri, hükümetin yapmak istediği Yunanistan'ın 12 vilayete bölünerek, partizan olmayan 12 kişi ile buraların yönetilerek, birçok bakanlığın bazı yetkilerini bu kişilere devreden ve böylece Atina'ya gitmeden birçok meselenin yerinde hallolduğu bu projeye taraftar olmuşlardır. Ancak Batı Trakya'nın bölünmesine karşı olarak, buranın tek vilayet şeklinde bölünmeden kalmasını istemişlerdir.⁶²⁴

İç savaş yıllarında PİKKA adında bir teşkilat Yunanistan'da muhtelif yaşlardaki çocuklar için muhtelif tür süt dağıtmıştır. Bu yardım teşkilatı tamamen devlet teşkilatı olmadığı için, dağıtım işlerinde aksaklık ve düzensizlik olmuştur. Bu teşkilatın İskeçe şubesi aksak bir şekilde işlemiş, bu da şikâyetlere sebebiyet vermiştir. Bazı kişiler için bu yardım işkence vaziyetine dönüşmüştür. Yüzlerce insan soğuk havalarda, günlerce İskeçe'de yazıhanenin önünde birbirlerini ite kaka bekletilmiş ve bekletildikten sonra da "emir böyle, artık günler doldu, bu ayı kapattık, gelecek aya" gibi sözlerle elleri boş gönderilmişlerdir. Köylerden günlerce yol yürüyerek şehre gelen ve kucaklarında çocuklar taşıyan kadınlar, hem işlerinden olmuşlar hem de süt alamadan dönmüşlerdir. Bununla birlikte Gümülcine ya da Dedeoğlu'nda bu tür olaylara rastlanılmamıştır.⁶²⁵

3.12. Tedhiş Karşısında Göç Psikolojisinin Oluşması⁶²⁶

Silahlı olayların baş göstermesi ile Batı Trakya bölge halkı da huzursuz olmuş ve can güvenliklerini tehlikede görmeye başlamışlardır. Bu nedenle Türkler, yerlerinden göç etme yolunu tutmuş, dolayısı ile hem soydaş hem de bölge olarak yakın olan ve onlar için de anayurt konumunda olan Türkiye'ye göç etmişlerdir. Nitekim Yunanistan Hükümeti 1946 yılı Eylül ayına gelindiğinde, Türk-Yunan sınırındaki hükümet kuvvetlerine, Türkiye'ye iltica etmeye çalışan Batı Trakya Türklerine karışılmaması yönünde emir vermiştir.⁶²⁷

5 Eylül 1946 sabahı Edirne treni ile İstanbul'a bir grup Batı Trakya Türk'ü varmıştır. 153 haneden oluşan çoğu Gümülcine ve İskeçe Türkleri olan 350 kişilik göç kafilesi öncelikle Edirne'ye

⁶²⁴ **Trakya**, 1 Kasım 1948.

⁶²⁵ **Trakya**, 20 Aralık 1948.

⁶²⁶ Bu bölümde kaynaklara yansıyan göç hadiselerine ve göç ile ilgili hükümetlerin almış oldukları kararlara kronolojik olarak değinilmiştir.

⁶²⁷ **BCA**, 30.1.0.0.65.402.16. (28.09.1946)

sığınmış ardından trenle İstanbul'a gönderilerek İskân Müdürlüğü tarafından geçici olarak Sirkeci'de bulunan misafirhaneye yerleştirilmişlerdir.⁶²⁸

1946 yılı Eylül ayı başlarına gelindiğinde Cumhuriyet gazetesine göre Batı Trakya'dan son 1 ay içinde Türkiye'ye göçen kişilerin toplam sayısı 2.000'i bulmuştur.⁶²⁹ Eylül ayı sonlarına gelindiğinde Batı Trakya'dan yola çıkan göçmenler, neredeyse her gün 150-200 kişiden oluşan gruplar şeklinde Türkiye'ye giriş yapmışlardır. 23 Eylül'de 800 kişilik bir göçmen kafilesi Türkiye'ye sığınmış ve başlarından geçenleri anlatmışlardır. Anlattıklarına göre çeteler kaçamayan sivilleri öldürmüşler, kaçabilenler canlarını kurtarmışlardır.⁶³⁰

26 Eylül 1946'da Türkiye'ye 153 kişilik bir başka göç kafilesi iltica etmiştir. Bu göçmenler Gümölcine, İskeçe şehirlerinden ve Mukak, Mursali, Karagözlü ve Ova köylerinden göçenlerden oluşmuştur.⁶³¹ Yine 27 Eylül tarihli Akşam gazetesi Edirne'ye 500 Batı Trakya Türk'ünün geldiğini ve bu kişilerin 29 ya da 30 Eylül tarihlerinde İstanbul'a götürüleceğini, buradan da iskân bölgelerine sevk edileceğini yazmıştır.⁶³²

Edirne'ye giriş yapmış olan 36 kişilik Batı Trakya Türk'ü 2 Ekim 1946'da İstanbul'a varmıştır. Göçmenlerin aktardıklarına göre daha da fazla kişi göç edecektir.⁶³³ 4 Ekim tarihli Akşam gazetesinin aktardığına göre son günlerde Batı Trakya'dan Türkiye'ye göç eden Türklerin sayısı 1300'ü bulmuştur. Bu kişilerden 900'ü Batı Anadolu ve Marmara'daki akrabalarının yanlarına gönderilmiştir. Geri kalanlar ise iskân işlemleri bitene kadar Sirkeci'deki misafirhanede kalacaklardır.⁶³⁴

1946 yılı Ekim ayı sonuna doğru Batı Trakya Türklerinin Türkiye'ye göç etmeye devam ettikleri görülmektedir. Bunlardan 130 aile Malkara'ya, 60 aile de Hayrabolu'ya yerleştirilmiş ve her türlü ihtiyaçları Türkiye Cumhuriyeti tarafından karşılanmıştır.⁶³⁵

1946 yılı Kasım ayı sonuna doğru Türkiye sınırı yakınında bulunan Sofulu, Dimetoka ve Kumçiftliği kasabalarının civarında toplamda 500 ila 1000 kişilik 3 çetenin toplandıkları, etraftaki telgraf ve telefon irtibatlarını kestikleri haberlerinin alınması üzerine Türk yetkililer sınırda bir takım

⁶²⁸ **Ulus**, 6 Eylül 1946. "Garbi Trakyadan İstanbula 350 Göçmen Geldi", **Cumhuriyet**, 6 Eylül 1946.

⁶²⁹ **Cumhuriyet**, "Garbi Trakya Türklerinin Feci Durumu", 9 Eylül 1946.

⁶³⁰ **Cumhuriyet**, "Yunanistandan Gelen Göçmenler", 26 Eylül 1946.

⁶³¹ **Vakit**, 27 Eylül 1946.

⁶³² **Akşam**, 27 Eylül 1946.

⁶³³ "Yunanistandan Gelen Göçmenler", **Cumhuriyet**, 3 Ekim 1946.

⁶³⁴ **Akşam**, 4 Ekim 1946.

⁶³⁵ **Akşam**, 19 Ekim 1946.

tedbirler almışlardır. Buna göre Edirne, Uzunköprü sınır taburları bölgeleri takviye edilmiş, bütün subay ve erlerin durumun gidişatına göre hazır bulunmaları emredilmiştir. Toplanan çetelerin kasabalara saldırmaları halinde, Yunan halkının sınıra gelerek iltica edeceği düşünülmüş ve sınıra gelen Yunan halkının ilticalarının kabul edilmesi ancak azami hassasiyet gösterilerek çete mensubu ve tehlikeli görülen kişilerin Türkiye'ye sokulmaması emredilmiştir. Bununla birlikte kitle halinde olabilecek ilticalarda, aralarında çete mensubu veya tehlikeli kişilerin gözden kaçırılabilceği düşünülmüş, bu nedenle bu kitlelerin, Edirne bölgesinden dışarıya çıkarılmayarak, Karaağaç'ta, Uzunköprü'de ve Çakmak İstasyonu'nda barındırılmaları emredilmiştir. Yine trenlerin emniyetli ulaşmaları amacıyla, Yunanistan'dan veya İstanbul'dan kalkan ve sınıra gelen trenlerin Edirne ve Uzunköprü istasyonlarında bekletilmesi, gündüz olmak suretiyle ve gidecekleri hattın emniyetli olduğunun kesin şekilde tespit edilmesiyle yollarına devam ettirilmesi emredilmiştir.⁶³⁶

11 Aralık 1946'da Edirne'ye 15 göçmen gelmiştir. Bu göçmenler İskeçe'den yola çıkmış ve Dedeağaç-Pityon yolu ile Edirne'ye ulaşmışlardır. Anlattıklarına göre komünist çeteler köyleri basmakta ve zulmederek Türkleri kesmek suretiyle öldürmektedirler.⁶³⁷

14 Aralık 1946 tarihinde Atina'da Yunanistan Başbakan Vekili olan General Gonatas basına bir demeç vermiştir. Bu demeçte Yunan hükümetinin birtakım tedbirler aldığı ve Batı Trakya'da bulunan Türk azınlığa teminatlar verdiklerini, bu sayede bölge halkının Türkiye'ye göç etmesinin önüne geçildiğini açıklamıştır. Başbakan vekili Türkiye ve Yunanistan arasındaki iyi ilişkilerden dolayı memnunluğunu belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.⁶³⁸

Batı Trakya'dan Türkler, Türkiye'ye göçerken Bulgaristan'da yaşayan Müslüman halktan da Batı Trakya'ya göç olayları olmuştur. 13 Mayıs 1947'de Anadolu Ajansı muhabirinin bildirdiğine göre Bulgaristan'daki Nevrekop, Köstendil, Akpınar, Eğridere ve Kırcaali'den 50 kadar Türk geçenlerde Yunanistan'a gelerek Drama, İskeçe ve Gümölcine'ye sığınmışlardır. Bu göçmenler kendileri ile görüşenlere göç etmiş oldukları bölgelerdeki Bulgar zulmünü anlatmışlardır.⁶³⁹

Batı Trakya'daki Türklerin durumu, Türkiye'deki yetkililer tarafından da yakından takip edilmiştir. Nitekim 1947 yılı Temmuz ayında Kocaeli Milletvekili olan ve aynı zamanda bölge ile tarihsel bir geçmişi bulunan 1915'te bölgede askeri ve siyasi faaliyet yürüten Fuat Balkan, Batı

⁶³⁶ BCA, 30.1.0.0.65.404.3. (24.11.1946)

⁶³⁷ **Vakit**, 13 Aralık 1946; **Ulus**, 13 Aralık 1946; "Batı Trakya Çetelerden Tamamile Temizleniyor", **Cumhuriyet**, 13 Aralık 1946.

⁶³⁸ **Ulus**, 15 Aralık 1946.

⁶³⁹ **Cumhuriyet**, 14 Mayıs 1947; **Vakit**, 14 Mayıs 1947.

Trakya’da kötü halde bulunan Türklere ait 54 kişilik bir listeyi başbakana vermiş ve onlarla ilgilenilmesini istemiştir.⁶⁴⁰

5 Ağustos 1947’de İstanbul’a varan, Batı Trakya Türklerinden oluşan küçük bir göç kafilesinin bir üyesi olan Mehmet isimli göçmenin anlattıklarına göre orada yaşayan Türklerin Türkiye’ye gelebilmesi zor bir meseledir. Bu ancak büyük miktarda rüşvet vermekle mümkün olmaktadır. Bu rüşvet alanlardan biri de İskeçe’de yaşayan Haralambi adında bir avukattır. Bu avukat göçmek isteyenler için büyük miktar para karşılığında izin kâğıdı ayarlamaktadır. Mehmet’in aktardığına göre Türkiye’ye göçen Batı Trakya Türklerinin hepsi de çok para vererek oradan kurtulmaktadır.⁶⁴¹

17 Ağustos 1947’de Atina’da kabine toplantısı gerçekleşmiş ve Emniyet Bakanı Zervas iç savaş nedeniyle zenginlerin, daha güvenli bularak yurtdışına çıkmak için pasaport almaya çalıştıklarını belirtmiştir. Bunu doğru bulmadığını ve bu nedenle kimseye vize verilmemesi konusunda karar alındığını diğer kabine üyelerine bildirmiştir. Dolayısıyla bu karar Batı Trakya Türklerinin ister ziyaret amacıyla olsun, ister iç savaştan kaçmak amacıyla olsun Türkiye’ye gitmelerinde engel teşkil etmiştir.⁶⁴² Daha sonra hükümetin aldığı bir kararla, Atina’da yurtdışına seyahat edeceklerin pasaport başvuruları sırasında, seyahat nedenlerini inceleyecek bir komisyon kurulması kararı alınmıştır. Bu komisyonun uygun bulduğu kişiler pasaport alıp yurt dışına çıkabilecektir. 1932 tertibinden 1950 (bu yıl da dâhil) tertibine kadar, toplam 19 tertibe dâhil olan erkeklerin yurtdışına çıkması kesin olarak yasaklanmıştır.⁶⁴³

1947 Ekim’ine gelindiğinde Gümölcine’de durum çok kötüleşmiştir. İç savaş neticesiyle Gümölcine’ye yaşanan iç göç büyük sorunları beraberinde getirmiştir. Gümölcine bölgesindeki dağlık arazide yaşayan Türklerle irtibat kesilmiş gibidir ve o bölgenin önemsenmediği görülmüştür. Dağlık bölgeden şehre inmeye ya da şehirden bölgeye çıkmaya izin yoktur. Asıl mesele ise Gümölcine’nin ova köylerinde bulunan Yunanların Gümölcine’ye akın etmeleri ve hükümet yetkililerinin her gelene ev tahsis etmek suretiyle, onları yerleştirmeye çalışmalarıdır. Kira ve mülkiyet kavramları bu dönemde yok olmuş gibidir. Ailecek tarlaya giden Türk köylüsü evine geri döndüğünde, evini kapısı kırılmış ve içerisine Yunan bir aileyi yerleşmiş şekilde bulmuştur. Bu gibi kapısı kırılmış Türk evlerinin sayısı çoktur. Ancak Yunan evlerinden bu şekilde kapısı kırılanlara rast gelinememiştir. Okul binaları bu göç dalgasının yarattığı nedenlerden dolayı meşgul olduğundan sadece lise öğrencileri derslere başlayabilmiştir. O günlerde Gümölcine’deki Türkler çok huzursuz olmuş, bu gibi olaylar neticesinde aralarında endişe artmıştır. Bunların yanında etrafa yük olmayarak, Gümölcine’ye göçmüş ve kirası ile ev tutmuş yüzlerce Türk ailesi de vardır. Ayrıca şehre göç edenler

⁶⁴⁰ BCA, 30.1.0.0.65.406.15. (23.07.1947)

⁶⁴¹ Cumhuriyet, 6 Ağustos 1947.

⁶⁴² Trakya, 18 Ağustos 1947.

⁶⁴³ Trakya, 25 Ağustos 1947.

arasında, devlet görevlilerine kendi için şehirden ev tahsis ettirip, mallarını buraya koyup yine de köyünde oturanlara da rastlanmıştır.⁶⁴⁴

1948 Mart'ına gelindiğinde Batı Trakya'da bir de pasaport vurgunculuğu çıkmıştır. Pasaport almak isteyip işlerinin sorunsuz hallolmasını isteyen köylüler, pasaport çıkarmak gizli ve önemli bir işmiş gibi aksettiren ve güya halka yol göstermek isteyenler tarafından kandırılmıştır. Öyle ki işlerini kendileri yaptıkları takdirde toplamda 65.000 drahmilik (bazı resmi işlemler için uzmanlara başvurulursa toplamda 120.000 drahmi) bir ücretle pasaport işlemleri tamamlanırken, bazı köylüler 350.000 drahmiye kadar pasaport çıkarttırmışlardır, hatta 1.000.000 drahmiye dahi pasaport çıkarttıranlar olmuştur.⁶⁴⁵ Diğer taraftan bazı çıkarlar dolayısıyla insanlara göç etme fikrini aşılamaaya çalışan teşvikçiler ortaya çıkmıştır. Bunlar para, ucuz tarla ve ev elde edebilmek amacıyla olmuşlardır.⁶⁴⁶

226 kişiden oluşan bir Batı Trakya Türk grubu, yaşadıkları bölgelerden kaçarak öncelikle Gökçeada'ya iltica etmişler, daha sonra oradan Çanakkale vapuru ile 18 Nisan 1948'de İstanbul-Sirkeci'de bulunan göçmen evine yerleştirilmişlerdir.⁶⁴⁷ Bu mülteci grubu kendileri ile röportaj yapan gazetecilere komünist çetelerin onları dağlara kaçırdıklarını, silahları olmadığı için çetelere karşı koyamadıklarını, çetecilerin halkı telkinlerle Yunanistan aleyhinde nefret ettirmeye çalıştıklarını, çetecilerin Markos Vafiadis idaresinde bir hükümet kurduklarını, er ya da geç Yunanistan'ın faşistlerden temizleneceğini söylediklerini anlatmışlardır. Ayrıca esaret altındayken günlük yemeklerinin sadece 250 gramlık mısır ekmeğinden ibaret olduğunu, açlık ve esaretin onları çılgına çevirdiğini, kaçmak için fırsat kolladıklarını aktarmışlardır. Kaçmadan önce çetecilerin onları zorla bir Türk köyüne götürerek evleri yağma ettirdiklerini aktaran göçmenler, o gece nöbetçilerin uyumasından yararlanarak Mihor Kasabası'ndan kaçabildiklerini, Gökçeada'ya ayak bastıkları anda kendilerini cennette zannettiklerini, artık özgür Türkiye'nin ay-yıldızlı bayrağı altında yaşayacaklarından dolayı büyük sevinç ve mutluluk duyduklarını söylemişlerdir.⁶⁴⁸ Yine Batı Trakya'dan kaçıp Gökçeada'ya sığınan 550 Türk mülteci, 25 Nisan'da Türk Denizyolları İdaresi'nin Seyyar isimli vapuru ile İstanbul'a nakledilmiş, geçici olarak Sirkeci'deki misafirhaneye götürülmüşlerdir.⁶⁴⁹

Türkiye'nin de girişimi ile 1948 yılının Nisan ayı sonlarında Yunanistan Hükümeti, Atina'dan mahalli makamlara bir tebliğ göndermiştir. Bu tebliğe göre Batı Trakya'dan çetelerin korkusuyla

⁶⁴⁴ **Trakya**, 6 Ekim 1947.

⁶⁴⁵ **Trakya**, 29 Mart 1948.

⁶⁴⁶ **Trakya**, 7 Haziran 1948.

⁶⁴⁷ **Akşam**, 19 Nisan 1948; "Batı Trakya Türklerinin Feci Durumu İnceleniyor", **Cumhuriyet**, 19 Nisan 1948.

⁶⁴⁸ **Yeni Sabah**, 19 Nisan 1948.

⁶⁴⁹ "Anayurda Sığınan Batı Trakya Türkleri", **Cumhuriyet**, 26 Nisan 1948.

Türkiye'ye iltica etmek zorunda kalmış Yunan vatandaşı olan Türklere her türlü kolaylığın gösterilmesi, bütün haklarının korunması, geri dönüşlerinde mal ve mülklerinin geri verilmesi konularında teminat verilmiştir.⁶⁵⁰

Türkiye'nin bu girişimi boşuna değildir. Nitekim Türk Hükümeti, Batı Trakya'daki Türklerin çektikleri zulümden kurtulmaları için konsolosluklarına talimat vermiş, Türkiye'ye sığınmak isteyen Türklere vize verilmesini istemiştir. Ancak vizeye başvurup Türkiye'ye sığınmak isteyebilecek on binlerce insan olduğu ve bunları bakacak yeterli kaynak olmadığı için Türk Hükümeti, sığınacaklara akrabaları/dostları ile yaşayabileceklerini ya da çalışarak hayatlarını kazanmak durumunda olduklarını bildirmiştir. Bunların yanında hükümet, kimsesiz ve fakir olan sığınmacıları bazı köylere birer ikişer misafir etmek için hazırlık da yapmıştır.⁶⁵¹ Yine Türkiye'ye iltica eden bazı Batı Trakya Türklerine, Türkiye tarafından ev ve arazi verilmiştir.⁶⁵² Ayrıca tahmini 50.000 kişinin geleceği ve bu gelecek insanların nakli ve iskânı için de 100.000.000 liraya ihtiyaç olduğu hesaplanmıştır.⁶⁵³ Bir Türk yetkilinin yaptığı açıklamaya göre daha evvelden Batı Trakya Türklerinin Türkiye'ye gelmelerine müsaade edilmemiş ancak Batı Trakya halkının düşmüş olduğu bu kötü durum nedeniyle Türkiye, onların ülkeye girişine izin vermiştir. Türkiye tarafından, Yunan Hükümeti nezdinde Batı Trakya Türkleri için yapılmış olan girişim vesilesiyle Türkiye'ye geçici olarak gelecek olanlar, durum düzeldiğinde yerlerine geri döneceklerdir.⁶⁵⁴ Diğer yandan Türkiye, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın yaptığı teklif üzerine, Balkanlardan, Yunan ve Bulgar Trakyalılarından serbest göçmen vizesiyle veya mülteci olarak Türkiye'ye giren Türklerin kabulü ve uyrukluğa alınması hakkında bir kararı, 12 Şubat 1948 tarihli bakanlar kurulu toplantısında almıştır.⁶⁵⁵

190 kişilik Batı Trakyalı bir göçmen grubu önce Edirne'ye, oradan da 5 Haziran 1948 sabahı İstanbul/Sirkeci'ye varmışlardır. İskân ve sağlık müdürlükleri bu grupla ilgilenmiş, hasta olan birkaç göçmen hastanelere kaldırılmıştır.⁶⁵⁶

1948'in Temmuz ayı sonunda Yunanistan'dan Türkiye'ye 103 Batı Trakya Türk'ü iltica etmiştir. Türkiye'ye giren göçmenler asıl iskân bölgelerine gönderilmeden önce Edirne'deki göçmen evinde misafir edilmişlerdir.⁶⁵⁷

⁶⁵⁰ **Akşam**, 26 Nisan 1948.

⁶⁵¹ **Akşam**, 3 Mayıs 1948.

⁶⁵² Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, **a.g.e.**, s. 422, 453.

⁶⁵³ **Yeni Sabah**, 8 Mayıs 1948.

⁶⁵⁴ "Anayurda Gelecek Bazı Batı Trakya Türkleri", **Cumhuriyet**, 3 Mayıs 1948.

⁶⁵⁵ **BCA**, 30.18.1.2.115.93.14. (12.02.1948)

⁶⁵⁶ **Akşam**, 6 Haziran 1948.

⁶⁵⁷ **Son Posta**, 27 Temmuz 1948; **Akşam**, 27 Temmuz 1948.

1948 yılı Ağustos ayı başında İstanbul'a 123 kişilik Batı Trakya Türk'ü varmış, Demirkapı'da göçmen evinde 3 gün misafir edildikten sonra İskân Müdürlüğü'nce Türkiye'nin muhtelif yerlerine gönderilmişlerdir.⁶⁵⁸

1948 yılına gelindiğinde Türkiye'den Batı Trakya'ya geri dönüşler de başlamıştır. 23 Eylül 1948'de daha önce Türkiye'ye sığınan 161 kişiden oluşan Batı Trakya Türk'ü bir grup Gümülcine ve İskeçe'ye dönmüştür.⁶⁵⁹

İskeçe'den 123 göçmen Gökçeada yoluyla 20 Mart 1949'da Türkiye'ye iltica etmiştir. Önce Çanakkale'ye varan göçmenler sağlık muayenelerinden geçtikten ve tedavi edildikten sonra istirahat etmişlerdir. Daha sonra 5 günlük beslenme paraları verilmiş ve Cemal vapuru ile 21 Mart'ta Tekirdağ'a gönderilmişlerdir.⁶⁶⁰

1949'un Ağustos ayına gelindiğinde çetelerin Batı Trakya'da yaptıkları faaliyetler devam etmiş dolayısıyla bölgeden göç edilmesine neden olmuştur. 1 Ağustos'ta Türkiye'ye 5 Batı Trakya Türk'ü iltica ederken⁶⁶¹, 8 Ağustos'ta da 4 Batı Trakya Türk'ü iltica etmiştir. Mültecilerin anlattıklarına göre durum o kadar kötüdür ki ailelerini, mallarını ve arazilerini bırakarak bölgeden kaçmışlardır.⁶⁶²

1946-1949 yılları arasında yaşanan iç savaşta, Türkiye'ye serbest ya da kaçak olarak göçen Batı Trakya Türklerinin sayısı 17.793 olarak tahmin edilmektedir.⁶⁶³ Bu bölümde yer verilen bilgilerde tespit edilmiş göç eden kişi sayısı ise 1946 yılında 4.768, 1948 yılında 1.192 ve 1949 yılında 132'dir. Bu göçler genellikle denizden Gökçeada üzerinden, karadan ise Edirne üzerinden olmak üzere iki şekilde gerçekleşmiştir.

⁶⁵⁸ **Son Posta**, 10 Ağustos 1948.

⁶⁵⁹ **Trakya**, 27 Eylül 1948.

⁶⁶⁰ **Ulus**, 22 Mart 1949.

⁶⁶¹ **Yeni Sabah**, 2 Ağustos 1949.

⁶⁶² **Yeni Sabah**, 9 Ağustos 1949.

⁶⁶³ Hikmet Öksüz, "Batı Trakya'dan Türkiye'ye Göçün Sebepleri (1923-1950)", **Batı Trakya Türkleri**, Karam Yayınları, Çorum, 2006, s. 80.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Osmanlıların Batı Trakya'daki egemenliğinin bitmesi ile bölgedeki Türkler azınlık haline gelmiş, I. Dünya Savaşı'ndan sonra, II. Dünya Savaşı hariç olmak üzere Yunanistan egemenliğinde yaşamışlardır. Yunan egemenliğinde birçok bunalımlı dönemlerden geçmişlerdir. Araştırmamızın konusu olan Yunan iç savaş dönemi (1946-1949) ise Batı Trakya Türkleri için çok zor bir süreç olmuştur.

İç savaş başladığında, çeteler bölgede görülmeye başlanan dağ köylerinde kontrol sağlamış ve bu köyleri kendi kurallarıyla yönetmeye çalışmışlardır. Kontrolleri altındaki köylerde insanlar, kasaba veya şehre inmek için çetelerden özel izin kâğıdı almak zorunda kalmışlardır. Aynı usul hükümet kuvvetleri kontrolündeki köylerde, hükümet kuvvetleri tarafından izin kâğıdı verilmek suretiyle uygulanmıştır. Nitekim bir tarafın vermiş olduğu izin kâğıdını diğer tarafın görmemesi için köylüler ellerinden geleni yapmışlardır. Halkın iki taraf arasında kalma durumunun bir başka yansıması çetelerin kontrolü altındaki köylerdeki insanlar şehre ya da kasabaya inerken, çeteler tarafından bazı siparişler verilmesi olayıdır. Hükümet kuvvetleri de olayın farkındadırlar ki şehre ya da kasabaya inen köylüleri tepeden tırnağa arayıp, çetelere yarayacak olduğunu düşündükleri herhangi bir eşya bulduklarında, köylüleri sorguya çekip, baskıya maruz bırakmışlardır. Köylülerine dönen insanlar ise korkup alamadıkları ya da hükümet kuvvetlerine yakalattıkları siparişleri getiremeyince bu sefer çete mensupları tarafından sorgu ve baskıya maruz kalmışlardır.

Batı Trakya Türklerini arada bırakan en büyük sorun ise çetelerin yapmış oldukları köy baskınlarıdır. Çeteler köylere baskınlar yapmış ve bu baskınların tümüne yakınında köylülerden istediklerini almışlardır. Baskından sonra köye gelen hükümet kuvvetleri ise “neden çetelere istediklerini verdiniz”, “neden çeteleri besliyorsunuz” gibi ithamlarla köylüyü baskı ve eziyete maruz bırakmışlardır. Bu yüzden köylere yapılan baskınlarda çetelere karşı gelen köylülerin akıbetleri feci olmuştur. Yine bilgileri veya baskınları hükümet kuvvetlerine haber veren köylüler de ertesi gece köylerini basan çeteler tarafından eziyet ve işkenceye maruz kalmışlar ve öldürülmüşlerdir. Köylüler silahlı olan bu unsurlara karşı tamamen savunmasız kalmış, iki taraf da onlardan yapamayacakları şeyleri istemiş ve köylülere eziyet etmişlerdir.

Çeteler yaptıkları köy baskınlarında özellikle varlıklı ova köylerini hedef almışlardır. Baskın yaptıkları köyde zengin olarak tanınan kimselerin evleri daha çok yağmalanmıştır. Çeteler köyleri özellikle geceleri basmışlardır. Köylerin aynı gecede birden çok defa basıldığı olmuş, her gece

basılmaları da normal karşılanır olmuştur. Bulgular sonucu çetelerin köy baskınları sırasında köylülere yaptıkları ve neden oldukları şu şekilde özetlenebilir:

- Hakaret, dövme, işkence.
- Köylüyü döverek, bıçaklayarak ve ateşli silahla vurarak öldürme.
- Toplu katliam.
- Kadınları çıplak şekilde soyarak göbeklerinde ateş yakma.
- Köylünün evinde yiyip, içmek ve köylüye hizmet ettirme.
- Zorla para, yiyecek ve giyecek alma. Eşyaları az bularak köylüye eziyet etme ve alınan bu eşyaları köylüye taşıtma.
- Evleri iğneden ipliğe soyma ve yakma.
- Köylüye ait hayvanları ve tarım ürünlerini alma. Sonucunda yaşanan açlık.
- Köylerdeki ticari dükkânları yağmalama ve yakma.
- Köylüleri zorla seferber ederek çetelere katma.
- Köylüyü zorla boşaltılmış köylerde ekin biçme gibi angarya işlere götürme.
- Çeteye katılmak istemeyip direnenlerin kollarını, bacaklarını kesme ve öldürme.
- Tehdit. Çetelere yardım etmedikleri takdirde “ocaklarını söndürmek”. Akıllarda kalan ve her çetecinin rahatlıkla söylediği “fazla bir şey yapmam, boyundan bir karış eksiltirim” sözü.
- Kadınlara karşı dikkatli olsalar da nadiren tecavüze yeltenme, kızları kaçırp daha sonra köye bırakma olayları yaşanmıştır.
- Köyde bulunan hükümet birliklerine yapılan saldırı sonucu, yaşanan çarpışmalarda sivillerin ölmesi.
- Türklerin ve Yunanların karışık yaşadıkları köylerde Türkler aleyhine tahrik edici beyannameler dağıtma.

Bunları yaşayan insanlar psikolojik olarak çöküntü yaşamışlar ve çaresizlik içinde en az zararlı bu buhranlı dönemi atlarmaya çalışmışlardır. Çetelerin baskınlar neticesinde beslenmelerini engellemek için, Yunan Hükümeti köyleri, kasaba ve şehirlere göç ettirmiştir. Göç eden köylerin sakinleri baskınlardan kurtulsalar da göç ettikleri yerlerde açlık, evsizlik ve ayrımcılık yaşamışlardır. Yunanları barındırmak için Türklerin evleri işgal edilmiş, Yunanlar şehre getirdikleri hayvan ve mallar için ödenen vergilerden muaf tutulmuşlardır. Oysa Türkler için kimsenin evi işgal edilmemiş ve adı geçen vergiler Türklerden alınmıştır.

Türklerle sadece komünist çeteler değil, onlarla mücadele eden Andon Çavuş ve çetesi gibi sağcı çeteler, hükümet kuvvetleri ve fırsatçı Yunanlar da zarar vermiştir. Hükümet kuvvetlerinin baskı ve eziyet dışında, resmî açıklamaya göre yanlışlıkla havadan mitralyöz ile köylere ateş açarak ya da çetelere karşı yaptıkları top ateşi sırasında sivilleri öldürmüşlerdir.

Çetelerin faaliyetlerine bakıldığında, Türkiye ve Bulgaristan sınırlarına yakın yerler dâhil bütün Batı Trakya'da silahlı eylemlerde bulunmuşlardır. Özellikle köprüleri ve demiryollarını tahrip etmişler, istasyonlara saldırmışlar, telgraf tellerini kesmek suretiyle iletişim hatlarına zarar vermişler, üç önemli şehir olan Gümülcine, İskeçe ve Dedeağaç dâhil bölgedeki birçok yere saldırı düzenlemişler ve çokça mayın döşemişlerdir. Döşedikleri mayınlar can kayıplarına sebep olmuştur. Bu mayınlar nedeniyle köylüler, hükümet kuvvetleri zoruyla mayın toplamayla görevlendirilmiş, bu esnada uzuvlarını ve hayatlarını kaybedenler olmuştur.

Türkler gönüllü olarak çetelere pek rağbet göstermemişler, zorla seferber edilenler ilk fırsatta silahlarıyla beraber teslim olmuşlardır. Türkler kaçtıkları için, çetelerin mangalarına 8 Yunan ve 1 Türk şeklinde dağıtılarak görevlendirilmişlerdir. Çetelerin saflarında bulundukları sürede birçok ayrımcılık ve eziyete tanık olmuşlar, en zorlu görevlerde kullanılmışlardır. Aynı durum hükümet kuvvetlerinde görev yapan Türkler için de geçerlidir. Ayrımcılık ve zorlu işlere tabi tutulan Türkler, savaşın en zorlu geçen Vitsi, Grammos ve Olimpos cephelerinde dahi görev almışlardır. Yine az da olsa divan-ı harpte yargılanıp ceza alan Batı Trakya Türkleri olmuştur.

II. Dünya Savaşı'nda harap olmuş olan Yunanistan'da iç savaş halinden ötürü hayat pahalılığı ve enflasyon had safhaya çıkmış, neredeyse her ürün II. Dünya Savaşı öncesi fiyatının 200 katına çıkmıştır. Böyle bir ortamda çeteler tarafından yağmaya maruz kalan Türkler, iç savaş yıllarında kuraklık, don, rüzgâr ve nehir taşması gibi olaylar neticesinde tarım ürünlerinden de olmuşlar ve açlıkla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. 1947 yılı tütününü iyi mahsul vermiş, bölge milletvekilleri tütene verilecek fiyatı arttırmak için çalışmışlar ve garanti ücretle birlikte II. Dünya Savaşı öncesi tütün fiyatının 155 katı bir fiyat elde etmişlerdir. Çoğu ürünün 200 kat pahalandığı bir ortamda tütünün 155 kat pahalanması yeterli bir fiyat değildir. Ancak ekonomik buhranın olduğu bu dönemde Batı Trakya çiftçilerinin çoğunluğunu oluşturan tütün üreticileri biraz olsun rahatlamışlardır.

İç savaş döneminde Batı Trakya Türklerinin eğitim meselesine bakıldığında birçok sorun yaşamışlardır. Bunlardan biri kitap meselesi, bir diğeri II. Dünya Savaşı'nda okulların kullanılması sonucu harap olması ve iç göç sonucu Yunan köylülerin okullarda barındırılmasıdır. Kitap ihtiyacının giderilmesi için Türkiye hibe olarak, Gümülcine'ye 25.000, İskeçe'ye 26.000 civarında kitap göndermiştir. Ancak Yunan müfettişler Gümülcine'ye gönderilen kitapların 3.000 kadarına, İskeçe'ye gönderilen kitapların ise 19.500 kadarına onay vermiştir. Yine de kitap meselesi hallolamamıştır. II. Dünya Savaşı'nda harap olan okulların tamiri için Yunan Hükümeti, Gümülcine'ye 12.000.000 drahmi, İskeçe'ye 10.000.000 drahmi göndermiştir. Yunan göçmenlerin okullarda misafir edilmesi meselesi biraz uzamış, boşaltma işlemleri ancak 1948 Ocak'ında başlamıştır. Bu nedenle şehirlerdeki okullarda eğitim aksamıştır. Dağ köylerindeki okullar çetelerin denetiminde kalmış, çocuklara eğitimlerinin yanında marşlar da öğretilmiştir. Ayrıca Türkiye,

ücretsiz ve yatılı okullarda okutulması için her yıl 10 kişiyi geçmemek üzere, Batı Trakya Türklerine kontenjan açmıştır. 1947 yılına gelindiğinde ise kontenjan ilk defa 46 olarak belirlenmiştir.

Türkler, iç savaş yıllarında sosyal yaşantılarında da bazı sorunlarla ve ayrımcılıklarla karşılaşmıştır. Türklere fazladan angarya işler yaptırılmıştır. Hükümet kuvvetlerine mensup subay ve askerler Türkleri, trenlerde ve şehirlerde dahi darp edip, aşağılamışlardır. En düşük güvenlik biriminde görev alan korucular bile hakkı olmayan yetkiyle zorbalık yapmışlardır. Suçsuz insanlar iftira atılarak, karakollara götürülmüş ve dayığa maruz kalmışlardır. Yunan çete felaketzedelerine yardım had safhadayken Türkler neredeyse kimsesiz kalmışlardır. Yunanlar her türlü felaketzede yardımından yararlanırken, Türkler bu konuda çokça ayrımcılığa uğramıştır.

Cemaat heyetleri sorununa bakıldığında, iç savaş öncesi genel uygulamaya benzer şekilde, cemaat heyetleri hükümet tarafından atanmıştır. Ancak 1949 yılına gelindiğinde bir kral iradesi çıkmış ve bölge halkının seçimi ile iş başına getirilmesi kararlaştırılmıştır. Yine iç savaş ortamından yararlanılarak Pomakları Türk-Müslüman azınlıktan ayrı bir toplum olarak gösterme çabası, daha evvelki bunalım dönemlerinde olduğu gibi tekrar gündeme sokulmuştur. Diğer taraftan iç savaş döneminde bölge heyetlerine gönderilen resmi yazılarda azınlık, Müslüman azınlık olarak tanımlanmış, Türk ismi yok sayılmaya çalışılmıştır.

Türkler bu bunalımlı ortamdan çıkmanın bir çaresini de göç etmekte bulmuştur. Daha evvelki bunalımlı dönemlerinde olduğu gibi bu göç Türkiye'ye olmuştur. Pasaportlu ya da kaçak olarak Türkiye'ye göçler yaşanmıştır. Genel olarak Türkiye'ye yapılan göçler karadan Edirne üzerinden, denizden ise Gökçeada üzerinden olmak suretiyle iki şekilde gerçekleşmiştir. Türkiye'ye gelenler öncelikle misafirhanelerde ağırlanmış, daha sonra çeşitli yerlere dağılmışlardır. Göç edenlerden bir bölümü akrabalarının yanlarına yerleşmişler, bir bölümü kendi başlarının çaresine bakmışlar, fakir ve kimsesiz olanlar da birer ikişer köylerde misafir edilmişlerdir. Resmi olarak Türkiye, göçmenlere ev ve tarla verdiğini açıklamasa da göçmenlerle yapılan röportajlarda ev ve tarla verilenlere rastlanmıştır. Türkiye'ye göçmüş olanlardan bir bölümü iç savaşın bitmesinden sonra Batı Trakya'ya dönmüş, bir bölümü de Türkiye'de kalmıştır.

Eldeki istatistiki verilere bakıldığında 1949 yılı Mayıs ayında Yunanistan Genel Komutanlığı tarafından verilen bilgilere göre iç savaş yıllarında, hükümet kuvvetlerinden 826 subay ve 10.101 er ölmüş, 3.756 asker kaybolmuş, 1.290 subay ve 21.961 er de yaralanmıştır. Çetelerden ise yaralı sayısı bilinmemekle birlikte 28.992 kişi ölmüş, 13.105 kişi esir olmuş ve 27.931 kişi de teslim olmuştur. Çeteler tarafından öldürülen sivil sayısı ise 731'i mayın patlaması sonucu olmak üzere toplam 4.247'dir. Yine verilen bilgilere göre çeteler 88 lokomotif, 402 demiryolu, 460 köprü ve 100'den fazla barajı tahrip etmişlerdir. 11.750 ev, 54 okul, 85 istasyon binası çeteler tarafından yakılmış ya da tahrip edilmiştir. Çeteler 6.982 köyü soymuş, 31.090 sığırı ve 1.253.580 davarı gasp edilmişlerdir. Ayrıca iç savaş yıllarında iç göçe katılan toplam kişi sayısı 703.000 olarak belirlenmiştir.

İstatistiki bakımdan Batı Trakya'ya bakıldığında ise hükümet kuvvetleri saflarında 27.400 Türk görev almıştır. Buna karşın çetelerin saflarında bulunan Türklerin sayısı tam olarak bilinmemektedir. Batı Trakya Türklerinin insani kaybına bakıldığında, Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu isimli iki araştırmacı, bölgede yaptıkları sözlü tarih çalışması sırasında konuştukları insanlara köylerinden kaç kişinin kaybolmuş ya da ölmüş olduğunu sormuşlardır. Aldıkları cevaplar neticesinde ortaya çıkardıkları sayı, ölü ve kayıp olmak üzere toplamda 593'tür. Bu sayı resmi olmamasına karşın, Yunanistan'daki toplam insan kaybına oranla önemli bir yekûna tekabül etmektedir. Batı Trakya'dan Türkiye'ye göçen Türklerin sayısı ise 17.793 olarak tahmin edilmektedir.

“İç Savaş Yıllarında Batı Trakya'da Gerçekleşen Çete Faaliyetleri (1946-1949)” isimli ikinci bölümde aktarılan olayların toplam sayıları ve “İç Savaşın Batı Trakya Türkleri Üzerindeki Etkileri” isimli üçüncü bölümün “Tedhiş Karşısında Göç Psikolojisinin Oluşması” adlı son başlığında aktarılan göç olaylarında tespit edilen kişi sayısı toplamda aşağıdaki gibidir. Ayrıca her bir olayın yıllara göre değişimi grafiklerle gösterilmiştir.⁶⁶⁴

Ölen Yunan askeri: 75

Yaralanan Yunan askeri: 83

Esir olan Yunan askeri: 31

Ölen çete mensubu: 1560

Yaralanan çete mensubu: 419

Esir olan çete mensubu: 419

Teslim olan çete mensubu: 2772

Yunan askerinin sebep olduğu sivil ölümler: 5

Yunan askerinin sebep olduğu sivil yaralanmalar: 2

Çete mensuplarının sebep olduğu sivil ölümler: 100

Çete mensuplarının sebep olduğu sivil yaralanmalar: 154

Çeteler arafından rehin alınan dağa kaldırılan siviller: 1927

Çeteler tarafından tren, demiryolu ve tren istasyonlarına yapılan saldırılar/baskınlar: 54

Çeteler tarafından yerleşim yerlerine (köy/kasaba/şehir) yapılan baskınlar/saldırıları: 364

Batı Trakya'dan Türkiye'ye göç eden kişi: 6092

Bu çalışma ile 1946-1949 yılları arasında yaşanan Yunan İç Savaşın'da Batı Trakya Türklerinin durumunun ortaya koyulması amaçlanmıştır. Konunun ileride yapılacak yeni çalışmalarla daha ileriye taşınması temenni edilmektedir.

⁶⁶⁴ Bkz. Ek-28 – Ek-42.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

a) Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BCA, 30.10.0.0.116.810.8. (12.01.1935)
BCA, 30.10.0.0.73.481.13. (06.05.1941)
BCA, 30.10.0.0.179.235.6. (22.09.1941)
BCA, 30.10.0.0.73.481.12. (10.04.1941)
BCA, 30.18.1.2.96.73.1. (14.08.1941)
BCA, 30.10.0.0.55.365.18. (14.07.1941)
BCA, 30.1.0.0.65.403.15. (22.11.1946)
BCA, 30.1.0.0.65.403.14. (21.11.1946)
BCA, 30.1.0.0.65.405.2. (04.02.1947)
BCA, 30.1.0.0.65.406.8. (27.05.1947)
BCA, 490.1.0.0.605.94.1. (12.02.1947)
BCA, 30.1.0.0.65.402.16. (28.09.1946)
BCA, 30.1.0.0.65.404.3. (24.11.1946)
BCA, 30.1.0.0.65.406.15. (23.07.1947)
BCA, 30.18.1.2.115.93.14. (12.02.1948)

Meclis Tutanakları

TBMM Tutanak Dergisi, 4 Eylül 1947, 81. Birleşim, Cilt: 6.

Kitaplar

Ağanoğlu, H. Yıldırım (2017), **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makûs Talihi: Göç, İz**
Yayıncılık, İstanbul.

Akdeniz, Melih (2018), **Batı Trakya'da Türk Varlığı (1930-1981)**, Atatürk Araştırma Merkezi,
Ankara.

Armaoğlu, Fahir (2016), **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914**, Timaş Yayınları, İstanbul.

- Aydınlı, Ahmet (1971), **Batı Trakya Faciasının İç Yüzü**, Akın Yayınları, İstanbul.
- Belli, Mihri (1998), **Gerilla Anıları; Yunan İç Savaşından**, Belge Yayınları, İstanbul.
- _____ (1988), **Rigas'ın Dediği; İç Savaş Anıları**, Dönem Yayınevi, Ankara.
- Bıyıklıoğlu, Tevfik (1992), **Trakya'da Millî Mücadele**, Cilt: 1, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Cin, Turgay (2003), **Yunanistan'daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftüler Sorunu)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Clogg, Richard (1997), **Modern Yunanistan Tarihi**, Çev. Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Çukalas, Konstantin (1970), **Yunanistan Dosyası**, Çev. Şeyla, Ant Yayınları, İstanbul.
- Demirbaş, H. Bülent (1996), **Batı Trakya Sorunu**, Arba Yayınları, İstanbul.
- Diakov, V. ve Kovalev, S. (2017), **İlkçağ Tarihi**, Çev. Özdemir İnce, Cilt: 1, Yordam Kitap, İstanbul.
- Featherstone, Kevin ve diğerleri (2023), **Son Osmanlılar; Yunanistan'da Müslüman Azınlık (1940-1949)**, Çev. Özkan Akpınar, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Galip, Selahaddin (1998), **Batı Trakya'da Yazabildiklerimden**, Kastaş Yayınevi, İstanbul.
- Göktürk, Fuat (Der.) (2008), **Komşu'da İç Savaş, Yunanistan'da Yurtsever Direnişin Öyküsü**, Yazılma Yayınevi, İstanbul.
- Gürel, Şükrü S. (1993), **Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri (1821-1993)**, Ümit Yayıncılık, Ankara.
- İskeçeli, Tahsin (1969), **Yunanistan Buhranı**, Kardeş Matbaası, Ankara.
- Jelavich, Barbara (2018), **Balkan Tarihi; 18. ve 19. Yüzyıllar**, Cilt: 1, Çev. İhsan Durdu, Küre Yayınları, İstanbul.
- _____ (2019), **Balkan Tarihi; 20. Yüzyıl**, Cilt: 2, Çev. Zehra Savan – Hatice Uğur, Küre Yayınları, İstanbul.
- Oran, Baskın (1986), **Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu**, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara.
- _____ (Ed.) (2019), **Türk Dış Politikası; Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar (Cilt: 1 1919-1980)**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Papandreu, Andreas G. (1988), **Namlunun Ucundaki Demokrasi**, Çev. Semih Koray- M. Emin Yıldırım, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu (2009), **(1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı**, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümölcine.

Soysal, İsmail (2000), **Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları**, Cilt: 1 (1920-1945), Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Tekin, Oğuz (2015), **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, İletişim Yayınları, İstanbul.

Türsan, Nurettin (1980), **Yunan Sorunu**, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı (2015), **Osmanlı Tarihi**, Cilt: 1, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Yalçın, Durmuş vd. (2016), **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, Cilt: 1, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

Makaleler

Biber, Tuğba Eray (2021), "İkinci Dünya Savaşı'ndan Yunanistan'da Cunta İdaresine Batı Trakya Türkleri", **Doktor Sadık Ahmet**, YTB Yayınları, Ankara, s. 81-105.

Öksüz, Hikmet (2006), "Batı Trakya Türkleri" (1913-2006)", **Batı Trakya Türkleri**, Karam Yayınları, Çorum, s. 1-14.

_____ (2006), "Lozan'da Azınlıklar Meselesi", **Batı Trakya Türkleri**, Karam Yayınları, Çorum, s. 15-23.

_____ (2006), "Batı Trakya'dan Türkiye'ye Göçün Sebepleri (1923-1950)", **Batı Trakya Türkleri**, Karam Yayınları, Çorum, s. 57-83.

_____ (2006), "Atatürk Döneminde Balkan Türkleri'nin Durumu", **Batı Trakya Türkleri**, Karam Yayınları, Çorum, s. 139-177.

_____ (2006), "Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türkleri (1946-1949)", **Batı Trakya Türkleri**, Karam Yayınları, Çorum, s. 205-220.

Sarımay, Yusuf (2021), "Balkan Savaşları'ndan Lozan Antlaşması'na Batı Trakya Bölgesi", **Doktor Sadık Ahmet**, YTB Yayınları, Ankara, s. 49-67.

Tezler

Aarbakke, Vemund (2000), **The Muslim Minority Of Greek Thrace**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, University of Bergen, Bergen.

Akdeniz, Melih (2015), **1930'dan Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne Girişine Kadar Batı Trakya Türkleri (1930-1981)**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Chousein, Şule (2006), **Evolution of Minority Rights in Europe: The Case of Western Thrace Muslim Turkish Minority**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çevik, İbrahim (1997), **Yunan İç Savaşı ve Türkiye**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi – Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürlüğü, Ankara.

Nalmpantis, Kyriakos (2010), **Time on the Mountain: The of Strategic Sevices in Axis Occupied Greece, 1943-1944**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kent University, Ohio.

Öksüz, Hikmet (1992), **Lozan'da Batı Trakya Sorunu**, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi – Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.

Sürelî Yayınlar

a) Gazeteler

Akşam

Cumhuriyet

Son Posta

The Evening Star

The Key West Citizen

Trakya

Ulus

Vakit

Yeni Gazete (Vakit gazetesi isim değiştirmiştir)

Yeni Sabah

Zafer

b) Ayın Tarihi

Ayın Tarihi, Başbakanlık Basın ve Yayın Müdürlüğü.

Sayı: 149, Nisan 1946; Sayı: 150, Mayıs 1946; Sayı: 154, Eylül 1946; Sayı: 155, Ekim 1946; Sayı: 157, Aralık 1946; Sayı: 158, Ocak 1947; Sayı: 160, Mart 1947; Sayı: 162, Mayıs 1947; Sayı: 163, Haziran 1947; Sayı: 164, Temmuz 1947; Sayı: 165, Ağustos 1947; Sayı: 167, Ekim 1947; Sayı: 169, Aralık 1947; Sayı: 171, Şubat 1948; Sayı: 172, Mart 1948; Sayı: 173, Nisan 1948; Sayı: 176, Temmuz 1948; Sayı: 177, Ağustos 1948; Sayı: 179, Ekim 1948; Sayı: 184, Mart 1949; Sayı: 185, Nisan 1949; Sayı: 186, Mayıs 1949.

Elektronik Kaynaklar

Akdeniz, Melih, “İkinci Dünya Savaşında Batı Trakya Türkleri”.
<https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1719> (26.04.2022)

Akdeniz, Melih (2020), “Kriz Dönemlerinde Yunanistan’dan Türkiye’ye Yönelen Göç ve İltica Hareketleri (1941-1949), **Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 3,

Sayı: 6, s. 3-22. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/9555099>
(26.04.2022)

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği, “Batı Trakya Tarihi”. <http://www.bttdd.org.tr/bati-trakya/tarihi.html> (03.03.2022)

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği, “Hukuki Statü”. <http://www.bttdd.org.tr/bati-trakya/hukuki-statü.html> (30.03.2022)

Biber, Tuğba Eray (2016), “II. Dünya Savaşı ve Yunanistan Türkleri”, **İkinci Dünya Savaşı ve Türk Dünyası**, Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul, s. 285-297.
https://www.academia.edu/42726528/%C4%B0kinci_D%C3%BCnya_Sava%C5%9F_%C4%B1_ve_Yunanistan_T%C3%BCrkleri (26.04.2022)

_____ (2020), “ Trakya Gazetesine Göre Yunanistan’da İç Savaş (Andartlık) ve Batı Trakya Türkleri 1944-1949)”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 33, s. 7-32.
<https://www.readcube.com/articles/10.20427%2Fturkiyat.691882> (10.01.2023)

Erdem, Nilüfer (2021), “Atatürk Dönemi Türk-Yunan İlişkileri”, **Atatürk Devri Türk Dış Politikası 1920-1938: Kafkasya, Balkanlar, Ortadoğu Siyasi, Sosyal, Kültürel, Ekonomik İlişkiler Perspektifinden**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 31- 62.
<https://iupress.istanbul.edu.tr/tr/book/turkish-foreign-policy-during-ataturks-era-1920-1938-caucasia-balkans-middle-east-from-political-economic-social-and-cultural-aspects/chapter/ataturk-donemi-turk-yunan-iliskileri> (19.04.2022)

Halaçoğlu, Yusuf ve Eren, Halit (1992), “Batı Trakya”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 5, s. 144-147. <https://islamansiklopedisi.org.tr/bati-trakya> (26.02.2022)

<https://www.milliyet.com.tr/egitim/cif-ne-demek-cif-teslim-sekli-nedir-farklari-nelerdir-6487407>
(21.10.2022)

<https://sozluk.gov.tr/> Mülhak: Bir bütüne sonradan katılmış olan, eklenmiş. (Türk Dil Kurumu)
(10.01.2023)

Selçuk Özgür, Pınar (2015), “ Yunanistan İç Savaşı ve Dış Güçlerin Rolü”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 57, s. 101-129. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ankuayd/issue/42460/511412> (07.05.2022)

Tağmat, Çağla Derya (2010), “Yunanistan’da Büyük Açlık ve Ege’de Yardım Köprüsü: Kurtuluş ve Dumlupınar Vapurları (1941-1942)”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 46, s. 457-483.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ankuayd/issue/1843/22486> (26.04.2022)

“The Greek Suation”, **CIA**, s. 4. 7 February 1947.
<https://www.cia.gov/readingroom/document/cia-rdp78-01617a002800090001-1>
(29.05.2022) (Central Intelligence Agency Arşivi)

Türk Dil Kurumu, Mülhak: Bir bütüne sonradan katılmış olan, eklenmiş. <https://sozluk.gov.tr/>
(10.01.2023)

“Weekly Summary”, CIA, s. 10. 23 July 1948. <https://www.cia.gov/readingroom/document/cia-rdp78-01617a002000100001-7> (01.06.2022) (Central Intelligence Agency Arşivi)

“Weekly Summary”, CIA, s. 7. 11 March 1949.
<https://www.cia.gov/readingroom/document/cia-rdp78-01617a002100200001-5>
(01.06.2022) (Central Intelligence Agency Arşivi)

EKLER

Ek 1: Lozan Antlaşması'nda Azınlıkları İlgilendiren Maddeler

KESİM: III

AZINLIKLARIN KORUNMASI

Madde 37- Türkiye, 38.den 44.e dek Maddelerde belirtilen hükümlerin temel yasalar [Les Lois fondamentales] olarak tanınmasını ve hiç bir yasa, hiç bir yönetmelik ve hiç bir resmi işlemin bu hükümlerle çelişkili ya da onlara aykırı olmamasını ve hiç bir yasanın, hiç bir yönetmeliğin ve hiçbir resmi işlemin sözkonusu bu hükümlere üstün sayılmamasını yükümlenir.

Madde 38- Türkiye Hükümeti, doğum, milliyet, dil, soy ya da din ayırttirmeksizin, Türk halkının tümünün yaşam ve özgürlüklerini, en geniş biçimde, korumayı yükümlenir.

Türkiye'nin tüm halkı, kamu düzeni ve genel ahlak ile bağdaşmazlık göstermeyen her din, mezhep ya da inanışın gerek genel, gerek özel biçimde özgürce kullanılması hakkına sahip olacaktır. Müslüman olmayan azınlıklar, Türkiye Hükümetince ulusal savunma ya da kamu düzeninin korunması için ülkenin her yerinde ya da bir bölümünde alınan ve tüm Türk yurttaşlarına uygulanan önlemler saklı kalmak koşulu ile, dolaşım ve göç özgürlüğünden bütünü ile yararlanacaklardır.

Madde 39- Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk yurttaşları Müslümanlarla özdeş medeni ve siyasal haklardan yararlanacaklardır.

Türkiye'nin tüm halkı, din ayırtedilmeksizin, yasa önünde eşit olacaktır.

Din, inanç ya da mezhep farkı hiçbir Türk Yurttaşının medeni ve siyasal haklardan yararlanmasına ve özellikle genel hizmetlere kabulüne, memurluğa ve yukarı derecelere ulaşmasına, ya da çeşitli meslekleri ve sanatları yapmasına bir engel sayılmayacaktır.

Herhangi bir Türk yurttaşının gerek özel ya da ticaret ilişkilerinde, gerek din, basın ya da her türlü yayın konusunda ve gerek toplantılarla herhangi bir dili serbestçe kullanmasına karşı hiçbir sınır konulmayacaktır.

Resmi dilin varlığı kuşkusuz olmakla birlikte, Türkçeden başka dil ile konuşan Türk yurttaşlarına yargıçlar önünde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri için gerekli kolaylıklar gösterilecektir.

Madde 40- Müslüman olmayan azınlıklara ilintili olan Türk yurttaşları hukuk bakımından ve fiilen öteki Türk yurttaşlarına uygulanan işlemlerin ve sağlanan güvencelerin tıpkısından yararlanacaklar ve özellikle, harcamaları kendilerince yapılmak üzere, her türlü yardım, dinsel ya da sosyal kurumları, her türlü okul ve benzeri öğretim ve eğitim kurumları kurma, yönetme ve denetleme ve buralarda kendi dillerini özgürce kullanma ve dinsel ayinlerini serbestçe yapma bakımından eşit bir hakka sahip bulunacaklardır.

Madde 41- Genel öğretim konusunda Türk Hükümeti, Müslüman olmayan yurttaşların önemli bir oranda yerleşmiş oldukları kentler ve kasabalarda bu Türk yurttaşlarının çocuklarının ilk okullarda kendi dilleriyle öğretim görmelerini sağlamak üzere, gerekli kolaylığı gösterecektir. Bu hüküm Türk Hükümetinin sözkonusu okullarda Türk dilinin öğretilmesini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.

Müslüman olmayan azınlıklara ilintili Türk yurttaşlarının önemli oranda bulundukları kentlerde ya da kasabalarda, bu azınlıklar devlet bütçesi Belediye ya da benzeri bütçelerde eğitim, din, ya da yardım amacıyla genel gelirlerden verilecek paralardan yararlanma ve ödenek ayrılması konusunda hakça bir pay alacaklardır. Sözkonusu paralar ilgili kurumların yetkili temsilcilerine ödenecektir.

Ek 1: (Devamı)

Madde 42- Türkiye Hükümeti Müslüman olmayan azınlıkların aile ya da kişi statüleri konusunda, bu sorunların sözügeçen azınlıkların törelerine göre çözümlenmesine uygun her türlü hükümleri koymayı kabul eder

İşbu hükümler Türkiye Hükümeti ile ilgili azınlıklardan her birinin eşit sayıda temsilcilerinden oluşan özel Komisyonlarda düzenlenecektir. Anlaşmazlık olursa, Türkiye Hükümeti ile Milletler Cemiyeti Meclisi, birlikte, Avrupalı hukukçular arasından bir üst hakem atayacaktır.

Türkiye Hükümeti sözkonusu azınlıkların Kiliseleri, Havraları, mezarlıları ve öteki dinsel kurumlarına her türlü koruyuculuğu göstermeyi yükümlenir. Bu azınlıkların bugün Türkiye’de bulunan Vakıflarına ve dinsel ve yardım kurumlarına her türlü kolaylığı gösterecek ve izinleri verecek ve dinsel ve yardım kurumları kurulması için, benzeri öteki özel kurumlara sağlanmış olan gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir.

Madde 43- Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk yurttaşları, inançlarına aykırı ya da dinsel ayinlerini bozucu herhangi bir işlem yapmaya zorlanmayacakları gibi hafta tatilleri gününde Mahkemelerde hazır bulunmaktan ya da herhangi bir yasal işlemin yapılmasından kaçınmaları nedeniyle, onların hiç bir hakkı ortadan kalkmayacaktır.

Bununla birlikte, bu hüküm söz konusu Türk yurttaşlarının, kamu düzeninin korunması bakımından, öteki tüm Türk yurttaşlarının bağlı olduğu yükümlerden bağışık kalmayacaktır.

Madde 44- Türkiye, işbu Kesimin yukarıdaki Maddelerinin, Türkiye’nin Müslüman olmayan azınlıklarına ilişkin bulunduğu ölçüde, uluslararası toplumu ilgilendirici nitelikte yükümler getirdiğini ve onların Milletler Cemiyetinin güvencesi altına konulmasını kabul eder. İşbu hükümler Milletler Cemiyeti Meclisinde çoğunlukla alınan bir karar olmaksızın değiştirilemeyecektir. Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya Milletler Cemiyeti Meclisinde işbu maddeler konusunda, yöntemine uygun biçimde, çoğunlukla kabul edilecek olan her hangi bir değişikliği reddetmemeyi bu Andlaşma ile yükümlenirler.

Türkiye, Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden her birinin bu yükümlülüklerden her hangi birine aykırılık olması ya da olma tehlikesi üzerine, buna Meclisin dikkatini çekmeğe yetkili olacağını ve Meclisin, duruma göre, uygun ve etkin sayılacak bir davranışta bulunabileceğini ve yönerge verebileceğini kabul eder.

Bundan başka, Türkiye, işbu Maddelere ilişkin hukuksal ya da edimsel sorunlarda, Türkiye Hükümeti ile bağıtlı öteki devletlerden her hangi biri ya da Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden her hangi bir devlet arasında görüş ayrılığı ortaya çıkınca bu anlaşmazlığın, Milletler Cemiyeti Andlaşmasının 24. Maddesi uyarınca, uluslararası nitelikte bir anlaşmazlık gibi sayılmasını kabul eder.

Türkiye Hükümeti bu türden olan her hangi bir anlaşmazlığın, öteki taraf istemde bulunursa, uluslararası Daimi Adalet Divanına götürülmesini kabul eder. Daimi Divan kararı istinaf edilemeyip Milletler Cemiyeti Andlaşmasının 13. Maddesi uyarınca verilmiş bir kararın güç ve hükmünün tıpkısına sahip olacaktır.

Madde 45- İşbu Kesim hükümleri ile Türkiye’nin Müslüman olmayan azınlıkları için tanınan haklar, Yunanistan tarafından da, kendi topraklarında bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır.

Kaynak: İsmail Soysal, **Türkiye’nin Siyasal Andlaşmaları**, Cilt: 1 (1920-1945), Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2000, s. 103-106.

Ek 2: Vakit Gazetesi 29 Kasım 1946 Tarihli Nüshası

Ek 3: Son Posta Gazetesi 26 Eylül 1948 Tarihli Nüshası

Ek 4: Akşam Gazetesi 1 Ağustos 1947 Tarihli Nüshası

Ek 5: Cumhuriyet Gazetesi 21 Mayıs 1946 Tarihli Nüshası

Ek 6: Trakya Gazetesi 24 Kasım 1947 Tarihli Nüshası

P. O. NURI
İdarehanesi
Lutfiye Sokakı No. 2
İSKEÇE
Telefon : 2-64

Trakya

«BATI TRAKYA» TÜRKLERİNİN HAFTALIK GAZETESİDİR.

Talihi Drahmi : 15.000
Talihi İle Drahmi : 20.000
İhtisarı : 2000 Dr.
Sayısı 300 Drahmi

Perşembe 24 Kasım 1947

(Teslis tarihi : 15 Temmuz 1932)

16 nci yıl — Sayı 336

BASKINLARIN TEPKİSİ

Gümülcineye geçen hafta yapılan şiddetli baskınlardan ve bunun doğurduğu neticeden bahsediyoruz yoksa müdafasız köylere sık sık yapılan soyguncu baskınlarından değil... Gümülcineye yapılan hücumları; müdafasız, zayıf, müdafileri adeden çok az, manevi kuvveti kırık farzolan bir şehre, her türlü silahlarla mücehhez, müdafilere nazaran sayıca pek kalabalık kuvvetlerin muhtazam bir taktikle yaptıkları hücumlardır. Hücum edenlerin şehir dahilinden kuvvetli destekleme ve ballatlamaya güvansaı oldukları da muhtemeldir. Bu hücum, Yunanistan içinde, cetelerinin yaptıkları en büyük bir hücumdur. Edessa (Vodena) ve Mecovo hücumlarının ayağı, asker, jandarma ve halk aynı kalır bir mahiyeti olmadığını göstermektedir. Bu hücum, Yunanistan içinde, cetelerinin yaptıkları en büyük bir hücumdur. Edessa (Vodena) ve Mecovo hücumlarının ayağı, asker, jandarma ve halk aynı kalır bir mahiyeti olmadığını göstermektedir.

Trakya, henüz savunma kuvvetleri takviye ve savunma tertibatı ikmal edilmiş bir bölge değildir. Merkezi hükümetten aylardır yağın ve kuvvet gönderilmesini iltisak etmekte. Bu husus bade

SİYASİ OLAYLAR

Dünya genel etkisini ilgilendiren en önemli hadise bu gündür. Londra toplanacak olan 5 büyük devlet dış işleri bakanlarının konferansıdır. Bu konferansta, bilindiği gibi, bilhassa Almanya, İtalya ve Almanya gelecekteki durumu müzakere konusu olacaktır. Bu konferansın akbetinden bir kısım iyimser görünmektedir. Amerika dış işleri bakanı general Marpl Londra'ya geldi. Gelmenden evvel Amerikada bir üniversitede bir nutuk verdi. Bu nutuk gayet sert idi ve Rusyanın çıkarması ihtimali olan müptezilleri büyük bir azam ve sulu sevecilikle gayretle mutlak bertaraf edileceğini ve icabı halinde Rusya'ya da iş görebileceğini ifade ediyordu.

Bu konferans dünya barışı için çok önemlidir. Eğer bir anlaşmaya bağlanabilirse sulu kurtuluş olacaktır. Aksi takdirde her devlet başının çaresine bakacaktır.

§ Dünya genel etkisi Fransa ve İtalyadaki hadiselere de büyük bir ilgi ve önemle takip olunmaktadır. Marsilya hadiselerinden sonra Fransa'da karışıklıklar başladı. Genel grev ilân edildi. Bütün işler durdu. Ramsay kabinesi istifa etti. Yalnız komünistleri hariç bırakarak bir kabine teşkiline çalışıyor. Reincaubur sosyalist lideri B. Leon Blum kabineyi teşkil edeceğini verdi. B. Leon Blum, iki defa mecliste oya basıyordu fakat istimal

hükümet kuvvetli bir hükümettir. Yalnız Paris'te 350 bin grevci vardır. Komünistlerin bu zamanda böyle hadiseler çıkarmaları Londra konferansında Rus görüşüne takviye etmiş olmağa işlerdir.

§ İtalyada da Fransaya benzeyen karışıklıklar başlamıştır. Bari ve çevresinde genel grev ilân edildi. Bari yerlerde sağda sol komünist partisi yandaşları yakılmıştır. Bari otomobilleri bombalar atılmış. Bari yerlerde halk kabileler azınlıkla sızla taklme başlamıştır.

İşleri bakanı « İtalyal memleketinde zorluklar günler karutuyor » demştir. Bu bakan komünistlerin kuvvet kullanacaklarını muhtakkak söyler.

§ Bu hafta İngiltere kralının kız vefatı prenses Elizabeth, Philip Mountbatten adında bir bahriye zabiti ile evlendi. Bu düğün masalarında anlaşılan çok geçti. Düğünü görmek için milyonlarca halk Londra sokaklarını döndü. Verilen hediyelerin sayısı yarılmaz derecededir. Dünyanın her tarafından devlet şefleri hediyeler göndermişlerdir.

§ T. C. genel kurmay başkanı orgeneral Sâlih Omurtak bu hafta Amerika ve İngiltere sayhahından döndü. Maiyetindeki servet ta bir İngiliz uçakıyla Ankara döndü.

Orgeneral uçaktan inerken Anadolu ajansı muhabirine verdiği hususatta servat istihlamları

Ek 7: Ulus Gazetesi 6 Ağustos 1947 Tarihli Nüshası

ULUS
ADIMIZ ANDIMIZDIR

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

6
AĞUSTOS
1947

Güvenlik Konseyinde

Mısır - İngiltere anlaşmazlığı dün görüşülmeğe başlandı

Başbakan Nokrasi Paşa, Sudan dahil, bütün Nü vadiisindeki İngiliz askerlerinin şartsız olarak hemen boşaltılmasını istedi

İngiliz Delegesi Cadogan, Konseyi bu anlaşmazlığı halle yetkili görmüyor

İtalya'da ucaclılar

Panislavizm'in yeni şavretleri

AYAM KAMARASINDA

M. Attlee, bugün mali buhrana dair geniş izahat verecek

Hükümete olağanüstü yetkiler veren yeni bir kanun tasarı hazırlandı

Ankara'da şehir suyu meselesi

Bugünden itibaren saat 6-13 ve 18-23 arası su verilecek

İtalya'ya 4.5 milyon sterlinlik yeni kredi

2 Avusturyalı polis 10 yıla hüküm giydi

İkinci Türk Coğrafya Kongresi

Başbakan Nokrasi Paşa, Sudan dahil, bütün Nü vadiisindeki İngiliz askerlerinin şartsız olarak hemen boşaltılmasını istedi

Komünist ceteler Türklere türlü işkenceler yapıyor

Edirne'ye çok yakın bir Yunan köyü basılarak 60 genç Bulgaristan'a kâldirildi

Yunanistan'daki İngiliz birlikleri geri çekiliyor

Dimitrof'a göre Bulgar - Yugoslav Pakti Balkanlara barış getirecektir

Daily Telegraph ise bundan böyle komünist baskınını ortadan çıkarıyor

Sulu idaresinin bir tebliği

Ek 8: Yeni Sabah Gazetesi 5 Eylül 1949 Tarihli Nüshası

Ek 9: Zafer Gazetesi 21 Mayıs 1949 Tarihli Nüshası

Ek 10: The Evening Star Gazetesi 17 Aralık 1946 Tarihli Nüshası

Ek 11: The Key West Citizen Gazetesi 23 Eylül 1946 Tarihli Nüshası

Ek 12: 4 Eylül 1947 tarihli TBMM Tutanak Dergisi

DÖNEM : VIII

GİLT : 6

TOPLANTI : 1

T. B. M. M.
TUTANAK DERGİSİ

Seksen birinci Birleşim

4 . IX . 1947 Perşembe

İçindekiler

	Sayfa	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	622	Dışişleri Bakanı Hasan Saka'nın cevabı 632-634
2. — Havale edilen kâğıtlar	622	4. — Maraş Milletvekili Emin Soysal'ın, Devlet idaresinde kırtasiyeciliği artıran mali formalitelerin ıslahı hakkında ne düşünüldüğüne dair sözlü sorusuna Maliye Bakanı Halit Nazmi Keşmir'in cevabı 634-639
3. — Sorular ve cevaplar	622	4. — Görüşülen işler
1. — Burdur Milletvekili Ahmet Çınar'ın, Sığirt bataklığı hakkındaki sözlü sorusuna Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerin İneceday'ın cevabı 622-630		1. — Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerle Köy Sağlık mecuratının geçin durumlarını düzenlemek üzere 3893, 4214 ve sayılı Kanunlarla ek kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/235) 639-645, 646-649
2. — Çanakkale Milletvekili İhsan Karasıoğlu'nun, Garbi Trakya'daki Türkler hakkındaki sözlü sorusuna Dışişleri Bakanı Hasan Saka'nın cevabı 630-632		
3. — Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, Balkanlardaki Türklerle yapılan zulümler hakkında sözlü sorusuna		

Kaynak: TBMM Arşivi. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/c006/tbmm08006081.pdf>

Ek 13: Edirne Valiliği Tarafından Türkiye-Yunanistan Sınırında Yaşanan Olayları Bildirir Rapor

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü

DEVLET ADLİLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

ÖZETİ: _____

Şube: _____ Dosya: _____ Numara: 127

Bilgi: _____

Edirne Valiliğinin 22/11/946 gün ve Em.17831 sayılı şifreleri örneğidir.

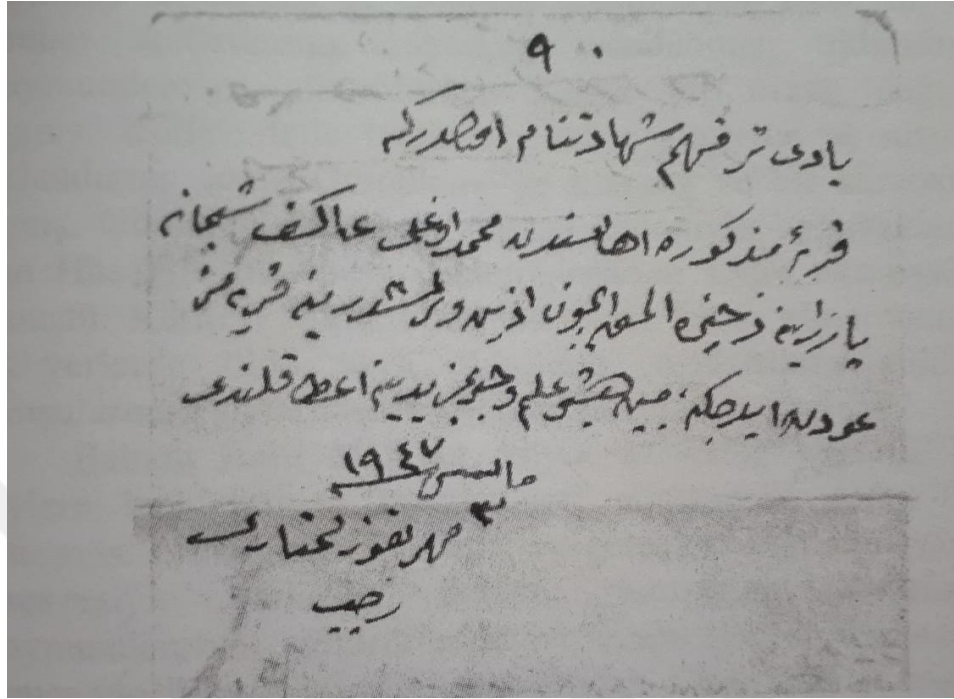
1- Yunanistan'ın Sofulu kasabasında Yunan komünistleri ile hükümet kuvvetleri arasında yapılan müsademe 19/11/946 günü saat 13 de hükümet kuvvetlerinin galibiyeti ile sona erdiği halkın evlerine döndükleri Gümrük Muhafaza Müdürlüğü kaçak letihberat Amirliğinin 20/11/946 gün ve 1088 sayılı yazılarına atfen arz ederim.

Aeline uğrundur.

23/11/946

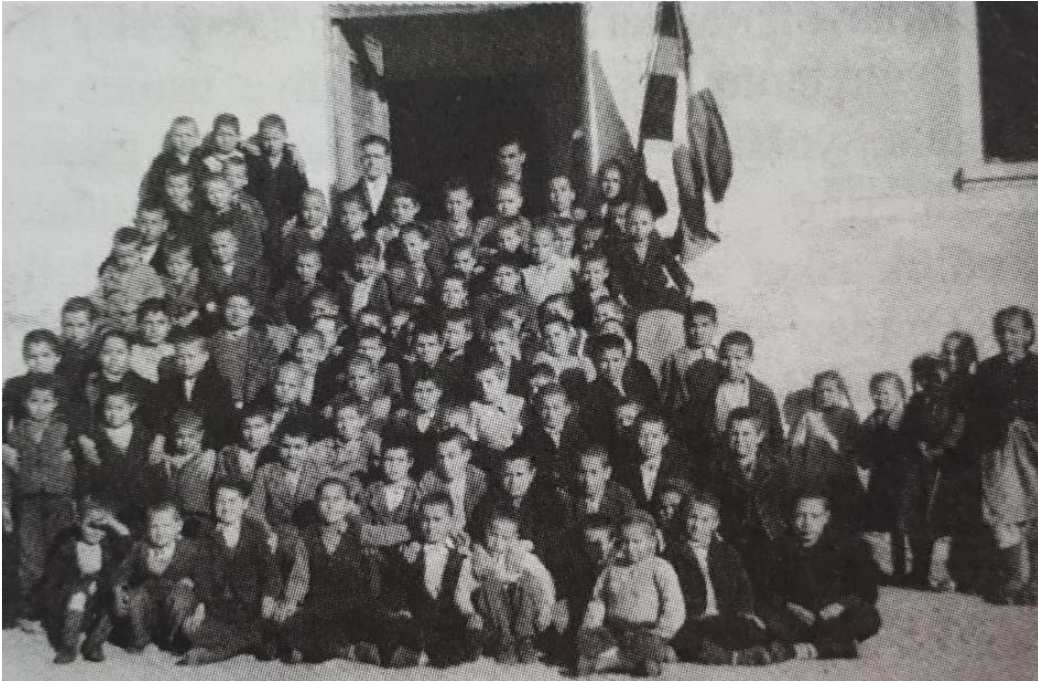
Kaynak: BCA, 30.01.0.0.65.403.15 (23.11.1946)

Ek 14: Batı Trakya'da Çete Mensupları Adına Mehrikoz Köyü Muhtarının Verdiği İzin Belgesi

Kaynak: Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümülcine, 2009.

Ek 15: Batı Trakya'da Çepelli Türk İlkokulu Öğrencileri ve Öğretmenleri (1949)

Kaynak: Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümülcine, 2009.

Ek 16: Çepelli Türk İlkokulu Tasdikname Örneği (1949)

Tasdikname N. 47 Doğum yılı 1941
Kayıt Defteri N. 144 Belediyesi Susur kay
Genel Not Di. N. 19 Bel. Sicil N.

Pal

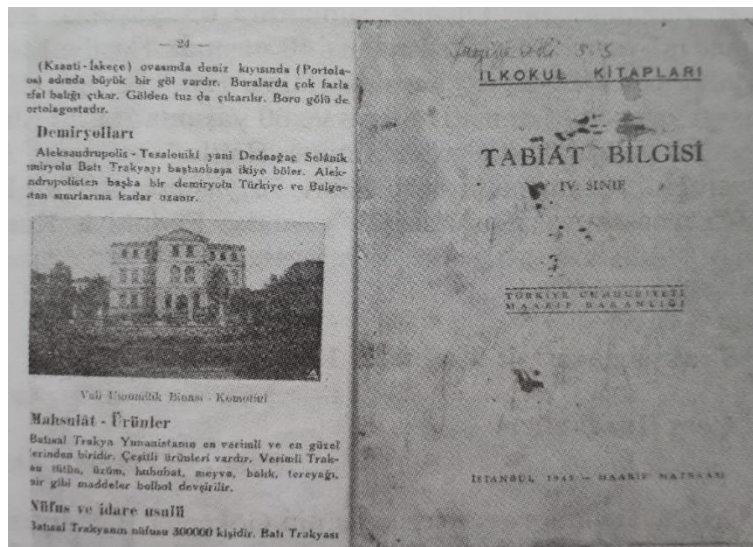
YUNAN KIRALLIĞI
Çepelli TÜRK İLKOKULU
TASDİKNAME

Okulumuzun İkinci sınıf öğrencilerinden
yukarıda künyesi yazılı olan Ali
oğlu Rahmi'nin, 1948 - 1949
öğretim yılı sonunda 10. Cokuk ahlak ve
derece ile İkinci
sınıfa geçtiği tasdik olunur.

8 Mayıs 1949
MÜDÜR:

Kaynak: Rahmi Ali ve Tefik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümölcine, 2009.

Ek 17: İç Savaş Yıllarında Batı Trakya'da Türk İlkokullarında Okutulan Coğrafya ve Tabiat Bilgisi Kitapları

Kaynak: Rahmi Ali ve Tefik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümölcine, 2009.

Ek 18: İç Savaş Yıllarında Türkiye'den Batı Trakya'ya Gönderilen Kitaplardan Bir Örnek

Kaynak: Rahmi Ali ve Tefvik Hüseyinoğlu, (1946-1949) **Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı**, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümölcine, 2009.

Ek 19: Gümölcine Şehir Meydanı (1940-1950 Yılları)

Kaynak: Rahmi Ali ve Tefvik Hüseyinoğlu, (1946-1949) **Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı**, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümölcine, 2009.

Ek 20: İç Savaş Yıllarında Şehirlerin Dışında Bulunan ve İçinde Nöbet Tutulan Korugan

Kaynak: Rahmi Ali ve Tefik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümölcine, 2009.

Ek 21: 1940-1950 Yılları Arasında Şehit Olan İskeçeli Türkler (İskeçe Türk Birliği Salonunda Asılı)

1940-1950 SAVAŞLARINDA YUNANISTAN ÜCRUNA CANLARINI FEDA EDEN İSKEÇELİ AZİZ TÜRK ŞEHİTLERİ		
ADI VE SOYADI	SON İHALET YERİ	ŞEHİT OLUŞU YERİ
ABDURRAHİM ALİ	İSKEÇE	12-7-1948 KONİCA
ABDURRAHİM HÜSEYİN DERSİŞ	KIREÇÇİLER	5-3-1948 FİYATRA
AHMET HASAN TOMBA	UCURLU	26-8-1949 BELES
AHMET HASAN ARDALI	YASSIOREN	13-3-1941 ARNAVUTLUK
CEMALİ HÜSEYİN KABZE	İSKEÇE	3-10-1947 KOZANI
CEMALİ ARIF SADIK	İSKEÇE	1947 DİMETOKA
AHMET HALİL SARI	YASSIOREN	10-8-1949 CUPATA
HASAN AHMET ALACA	MEMKOVA	17-7-1949 SAHİN
HASAN HÜSEYİN ÇIRITLI	SİNKOVA	13-8-1947 KONİCA-TAMBURI
HASAN ELHASABDAS	KIREÇÇİLER	19-1-1948 YAPURDA HINARA
HASAN AHMET ZUHRE	İLİCA	5-11-1946 ALMOPIYA
HASAN LATİF DELİ	COKCEPINAR	3-8-1949 PASEVİK
HASAN HADIR TEKZİDOLU	İLİCA	6-3-1947 HAYDUT
HASAN AHMET	İLİCA	19-1-1948 YAPURDA HINARA
HÜSEYİN MURAT KOCA	YASSIOREN	19-12-1950 MANGAREZAVIC
HÜSEYİN ÖSMAN TORUZ	İSKEÇE	26-7-1945
HUSNİ HACI MUSTAFA	MEMKOVA	5-7-1947 MEMKOVA
İSMAIL AHMET ARSLAN	YASSIOREN	26-11-1947 PINDOS
KADIK HASAN ONBAŞI	MEMKOVA	21-1-1949 KARPENISI
KAMİL BEŞİM	BEYKOY	10-10-1948 KASTORYA
MEHMET HÜSEYİN ÇIRITLI	SİNKOVA	12-7-1948 SİNKOVA
MUMUN HASAN OGLU	COKCELER	2-8-1949 DOLAPHAN
MUMUN HÜSEYİN CENG	SAHİN	13-8-1947 KONİCA-TAMBURI
OSMAN FAİK ADEM	SOĞUCAK	15-11-1946 ALMOPIYA
OSMAN MEHMET İNCE	İSICE	16-9-1948 MURGANA
OSMAN SAKIR	İSKEÇE	6-1-1941 KASTORYA
RAHİM RASİM OGLU	COYNUKLU	29-12-1949
RAMADAN HASAN DEMİR ALİ	BOKLUCA	26-11-1947 PINDOS
RECEP HASAN SAKALLI	KARAOĞLAN	13-8-1947 KONİCA-TAMBURI
RİFAT AHMET ÇOLAK	KOŞNALAR	8-8-1948 KONİCA
RİZA HASAN	PASEVİK	30-8-1948 PORTARYA
RAİF HÜSEYİN MEHMET	SİNKOVA	9-4-1941 İNCECİZ
SALİH MUMUN	ZEYNELİ	10-4-1941 MARGASPRO WILTO
SAKIR BAYRAM ALİ	MİKMILLİ	10-4-1941 KARASU

Kaynak: Rahmi Ali ve Tefik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümölcine, 2009.

Ek 22: İskeçe Bölgesinde Çetelere Karşı Kurulan Türk Milis Birliğinden Üyeler

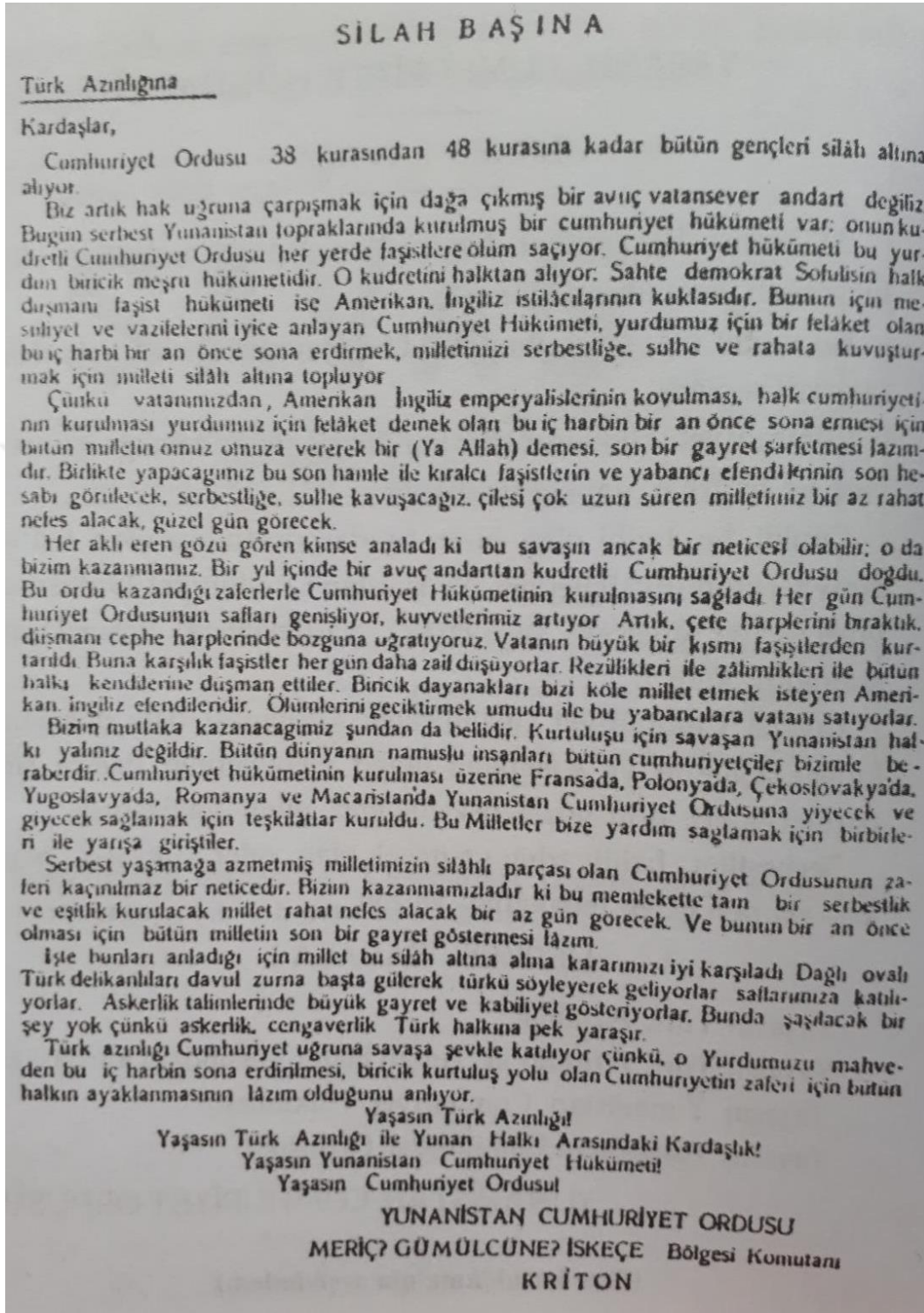
Kaynak: Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümölcine, 2009.

Ek 23: Çete Mensupları (ELAS Müfrezesi)

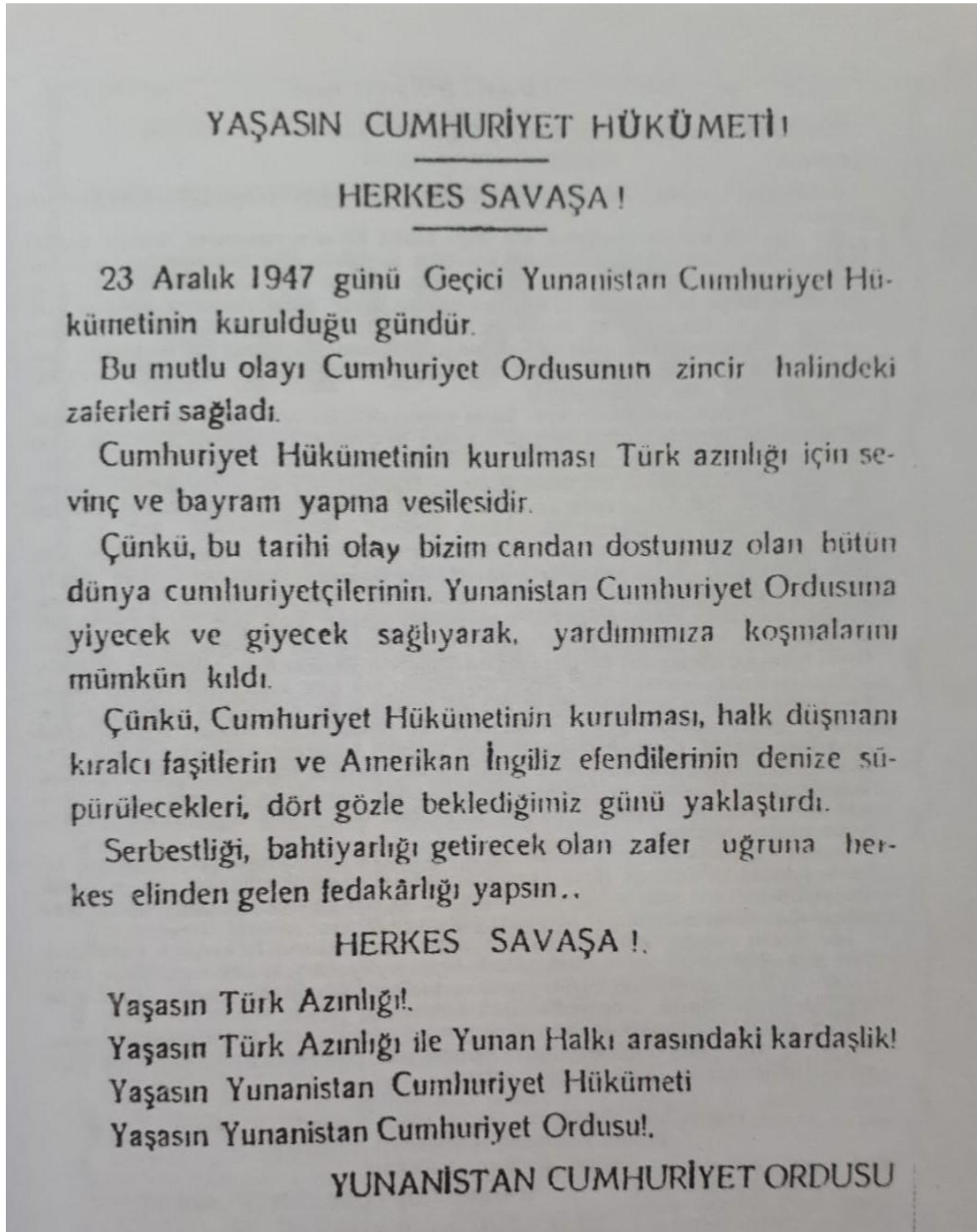
Kaynak: Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 251010_NA1903.

Ek 24: Çeteler Tarafından Dağıtılan ve Türkleri Silah Başına Çağırın Türkçe Bildiri

Kaynak: Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümülcine, 2009.

Ek 25: Çete Mensupları Tarafından Yayınlanan Geçici Cumhuriyet Hükümeti'nin Kurulduğunu Duyuran Bildiri

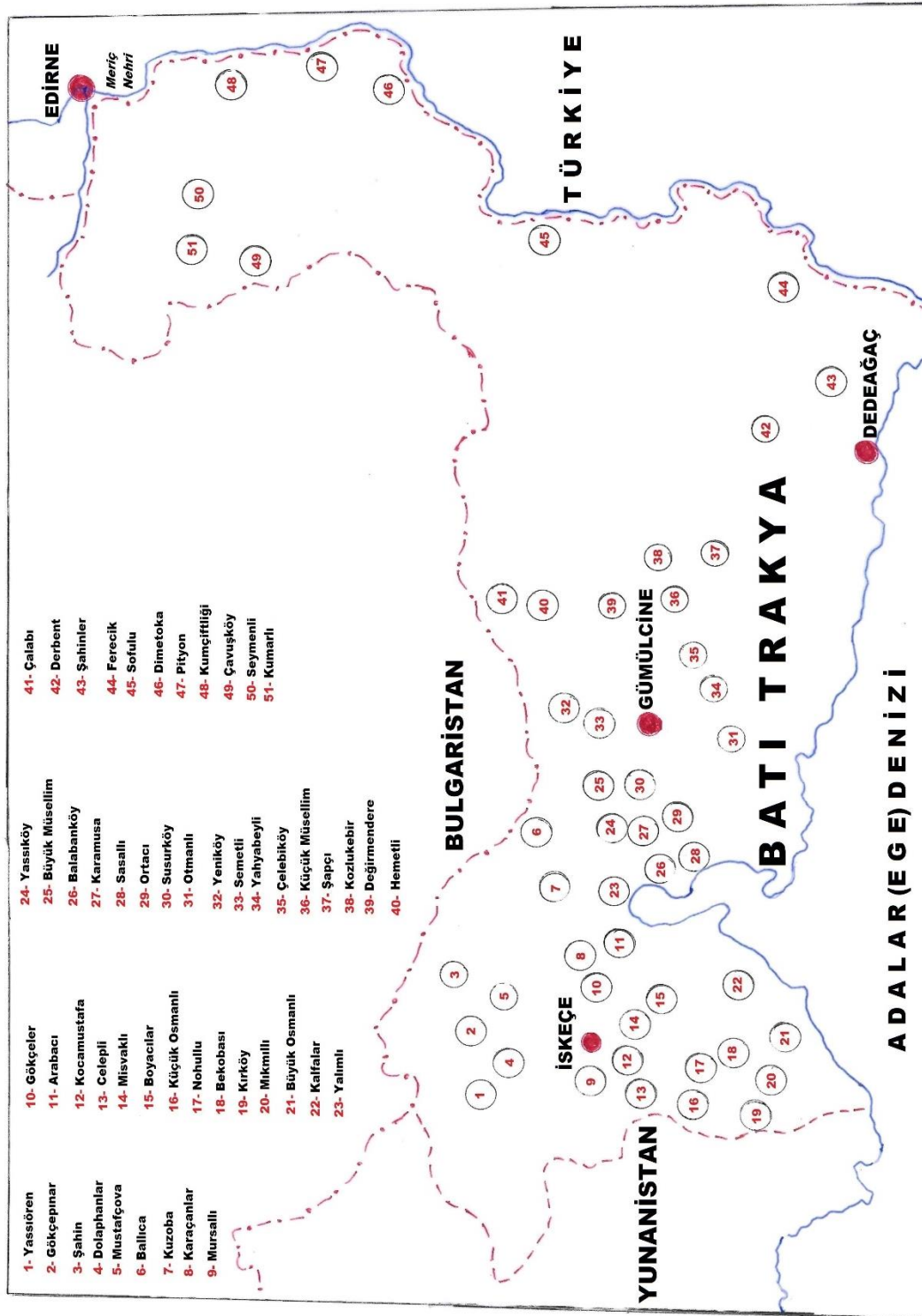

Kaynak: Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümölcine, 2009.

Kaynak: Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, (1946-1949) Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türk Azınlığı, Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ), Gümülcine, 2009.

Ek 27: Batı Trakya'daki Yerleşim Yerlerini Yaklaşık Olarak Gösteren Harita

Kaynak: Ufuk Çağlar Çoban (çizen) – Dr. Mustafa Altunbay (düzenleyen/dijital ortama aktaran)

Ek 28: Ölen Yunan Askerleri

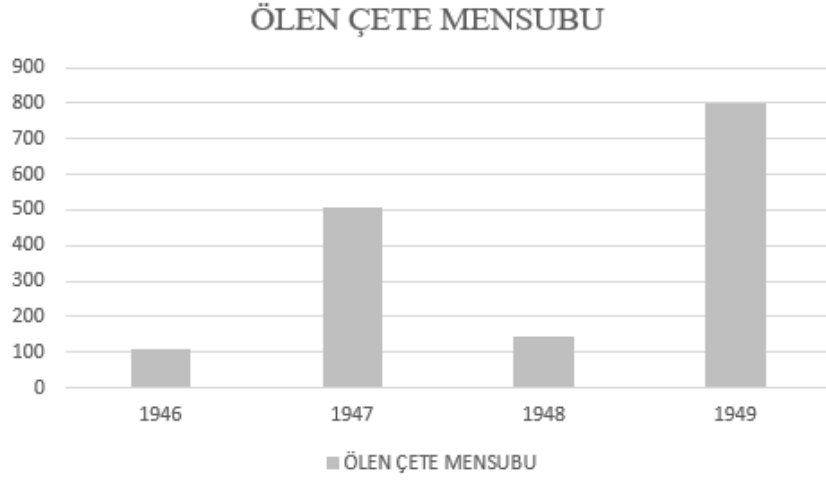
Ek 29: Yaralanan Yunan Askeri

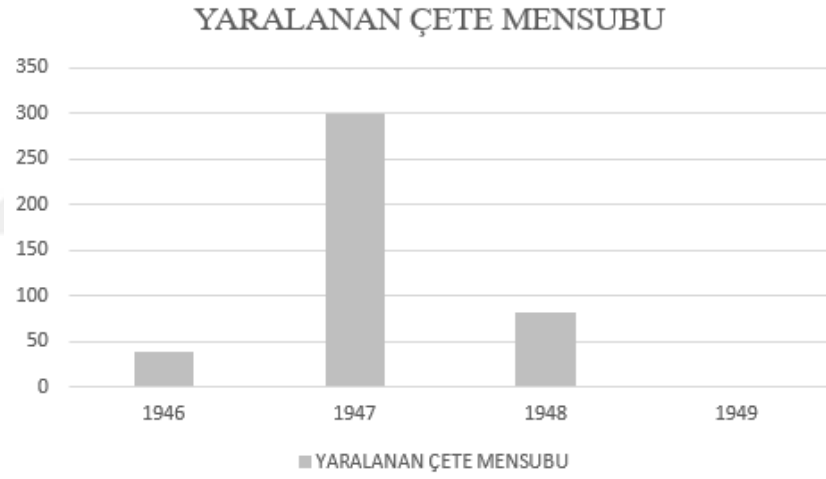
Ek 30: Esir Olan Yunan Askeri

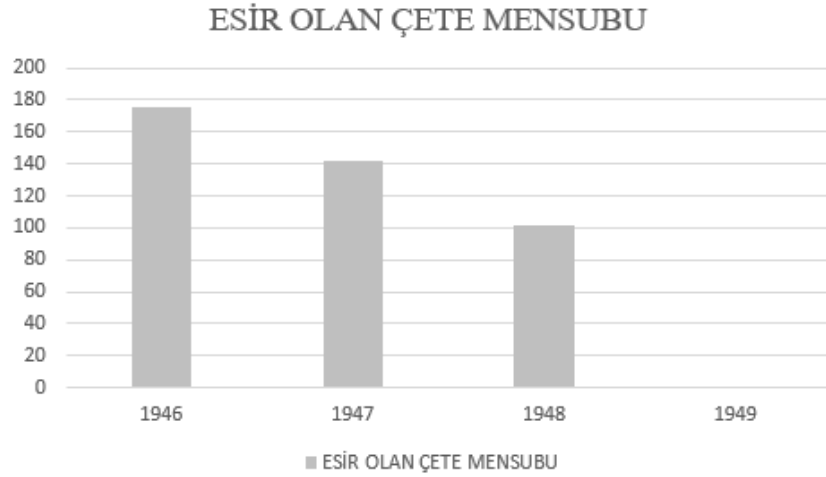
Ek 31: Ölen Çete Mensubu

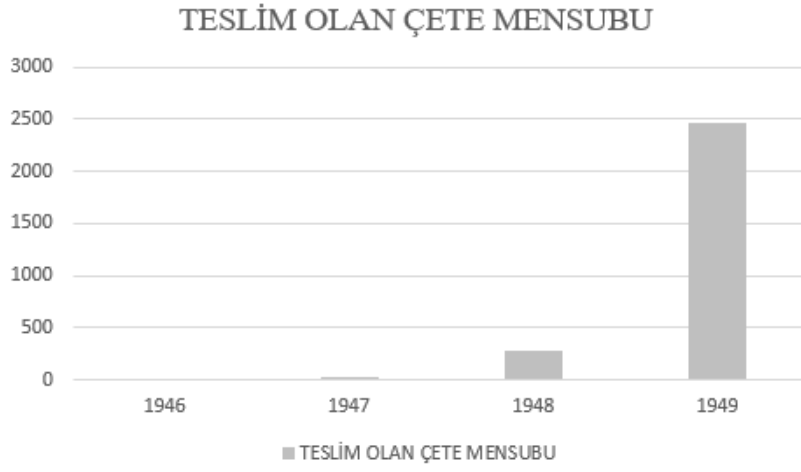
Ek 32: Yaralanan Çete Mensubu

Ek 33: Esir Olan Çete Mensubu

Ek 34: Teslim Olan Çete Mensubu

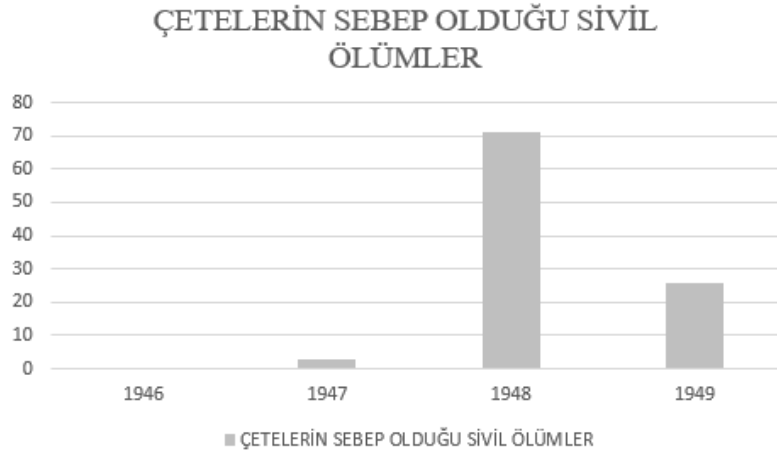
Ek 35: Yunan Askerlerinin Sebep Olduğu Sivil Ölüm

Ek 36: Yunan Askerlerin Sebep Olduğu Sivil Yaralanmalar

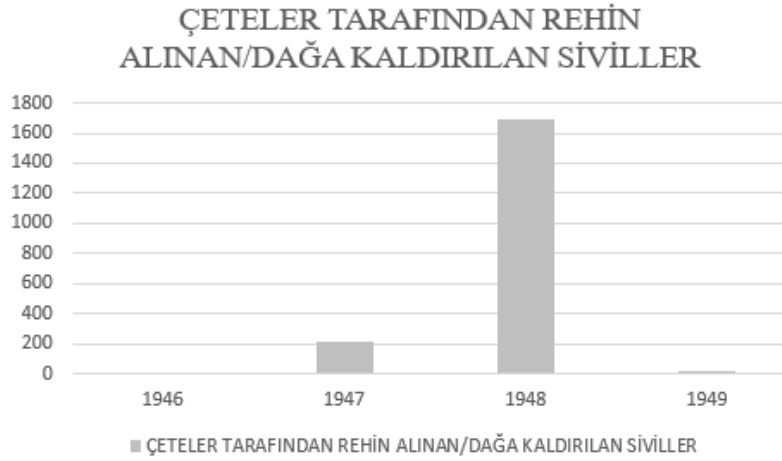
Ek 37: Çetelerin Sebep Olduğu Ölüm

Ek 38: Çetelerin Sebep Olduğu Sivil Yaralanmalar

Ek 39: Çeteler Tarafından Rehin Alınan/Dağa Kaldırılan Siviller

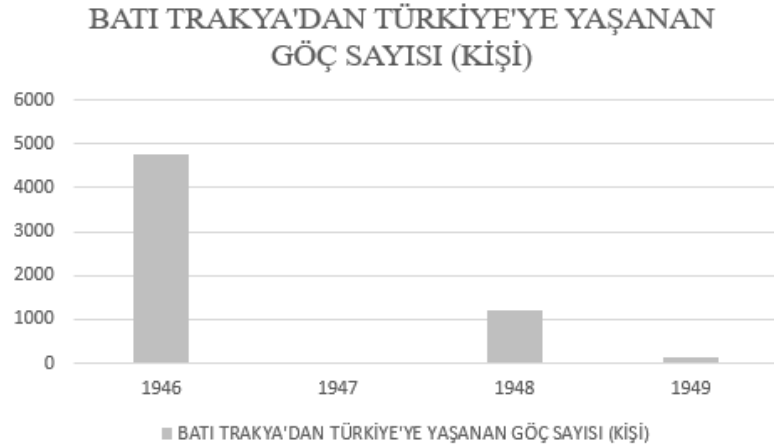
Ek 40: Çeteler Tarafından Tren, Demiryolu ve Tren İstasyonlarına Yapılan Saldırıları

Ek 41: Çeteler Tarafından Yerleşim Yerlerine (Köy/Kasaba/Şehir) Yapılan Baskınlar/Saldırıları

Ek 42: Batı Trakya'dan Türkiye'ye Yaşanan Göç Sayısı (Kişi)

ÖZGEÇMİŞ

2009 yılında Dumlupınar İlköğretim Okulu'nu, 2014 yılında 88. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi'ni tamamladı. 2018 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü bitirdi. 2019 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı'nda tezli yüksek lisans programına başladı. Şu anda aynı okulda tez çalışmasına devam etmektedir.

ÇOBAN, bekar olup, İngilizce bilmektedir.